

HUMÁN TUDOMÁNYI

SZEKCIÓ

• PPKÉ BTK •

REZÜMÉKÖTET

BUDAPEST
2015. április **8-10.**

PÁZMÁNY PÉTER KATOLIKUS EGYETEM
Bölcsészeti- és Társadalomtudományi Kar

380 éve
PÁZMÁNY
— 1635-2015 —

KIEMELT
EGYETEM

XXXII. Országos Tudományos Diákköri Konferencia
Humántudományi Szekció

Rezümékötet

Pázmány Péter Katolikus Egyetem
Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar
Budapest

2015. április 8-10.

Előszó

Tisztelt Olvasó!

Ön a XXXII. OTDK Humántudományi Szekciójának szóbeli fordulójára benevezett pályaművek rövid, írásos összefoglalóinak kötetét tartja kezében. A Szekcióba 498 hallgató nevezett 496 pályaművel, de a kötet csak azokat a rezüméket tartalmazza, melyeket várhatóan bemutatnak az egyes tagozatokban.

A rezüméket az OTDK online rendszeréből töltöttük le, és a konferencia-tagozatok sorrendjének megfelelően lettek rendezve. A szövegeket, melyeket a pályázók töltöttek fel, nem módosítottuk és néhány elütést leszámítva nem javítottuk.

Bízunk benne, hogy az itt közölt szövegek segítségével mindenki megtalálja azt a témát és azt az előadást, ami számára a legérdekesebb.

A versenyzőknek sok sikert kívánunk!

A szerkesztő

Színháztudomány

FEKETE ANIKÓ

Színháztudomány

MA, 3. félév

Károli Gáspár Református Egyetem

Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Dr.habil.Kiss Gabriella
egyetemi docens, KRE BTK*

"A színház - csak ürügy". A diákszínháztudomány napjainkban

Színháztudományi tárgyú dolgozatomban annak a diákszínháznak az útját és mai állapotát vizsgálom, mely hazánkban az 1960-as években kezdett előtérbe kerülni, s az 1990-es évektől már egyre strukturáltabb formát öltött. Arról a magyarországi diákszínháztudományról gondolkodom, ami mára önálló műhelyekkel rendelkezik, egyedülálló, eredeti alkotókkal, meghatározó diákszínháztudományi rendezőkkel, csoportvezetőkkel, drámapedagógusokkal büszkélkedhet. Az érdekel, hogy mi történt és mi minden nem történt meg az elmúlt huszonöt évben diákszínháztudomány címszó alatt. Kiindulópontom pedig az a generációváltás, amely a kétezres években elsősorban városokhoz kötődő műhelyekben zajlott le, s működik jelenleg is. Olyan alkotó- és nevelőtevékenységgel foglalkozom tehát, mely fél évszázad alatt annak ellenére tanulta meg magát önálló szakmaként definiálni, hogy még mindig nincs olyan intézményesült formája, mely oklevéllel ellátott szakképzettséget igazolna. Céloom, hogy (újradefiniálva a diákszínháztudomány fogalmát) láttassam az 1960-as 1970-es évek diákszínházának hatástörténetét. A vizsgálat szándékosan empirikus kutatással kezdődött. 2012 őszétől olyan diákszínháztudományi-rendezőkkel, csoportvezetőkkel, drámapedagógusokkal készítettem validált mélyinterjúkat, akik vagy aktív alkotókként vannak jelen a hazai színháztudományi műhelyekben, vagy kívülről figyelik ennek a gyakorlati tevékenységnek az alakulását. A felonline.hu (Fiatal Értékteremtő Lap) internetes folyóiratban publikált interjúsorozatot két jelenség motiválta:

A tárgykorban a színházi neveléssel kapcsolatos publikációk megugró száma ellenére is méltánytalanul kevés diákszínháztudományi írás született. Másfelől nem lehet nem észrevenni, hogy az 1960-as és 1970-es évek munkáját reprezentáló, ha nem is vaskos, de precízen összeállított kötetekhez képest, pedig 1991-ben született az Országos Diákszínháztudományi Egyesület, s a Drámapedagógiai Magazin is ekkortájt indult útjára. Úgy gondolom, ennek a ténynek mélyebb és más okai is vannak, minthogy az ezzel tevőlegesen foglalkozó szakembereknek nincs elég idejük, erejük, vagy épp pénzük arra, hogy írásban reflektáljanak saját munkájukra. Ezeknek az okoknak a színházról való beszédmód hazai állapotával összefüggő vonatkozásai nem képezik a dolgozat tárgyát. Az interjúk kérdései viszont abban próbálnak segíteni, hogy legalább e sajátos nevelési céllal folyó színháztudományi tevékenység történetisége az 1960-as 1970-es években mozgalommá szerveződött diákszínháztudományhoz fűződő kapcsolata egyértelművé váljon.

KRIVI DÓRA

Magyar

BA, 5. félév

Debreceni Egyetem

Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Dr. Bódi Katalin
egyetemi adjunktus, DE BTK*

A test színháza. A fizikai színház fogalmáról a Forte Társulat A nagy füzet című előadásának elemzésén keresztül

Dolgozatomban a kortárs magyar színház témakörével foglalkozom, ezen belül is a Forte Társulat A nagy füzet című előadásának részletes elemzésén keresztül a fizika színház műfajával.

A fizikai színház fogalma és gyakorlata jelenleg Magyarországon nem vagy alig ismert, annak ellenére, hogy a műfaj több évtizedes nemzetközi, a színháztudományi gyakorlatban kimutatható múlttal rendelkezik. Ebből kifolyólag kutatásom lényege megmutatni, hol a helye és miért is fontos a jelenléte a Forte Társulat munkásságának a hazai színháztudományi palettán,

illetve hogy a Horváth Csaba vezette csapat milyen fizikai színházi ars poeticával rendelkezik és annak hogyan tesz eleget.

A címben metaforikusan a test színházának nevezem a Forte Társulat előadását: ennek megfelelően A nagy füzet című darab kapcsán a testnek mint színházi jelnek a lehetséges jelentéseit bontom ki a kegyetlenség, a meztelenség, az identitás és szépség fogalmak mentén, valamint az Agota Kristof-féle regényszöveg narratívájának teatralizálódási folyamatát vizsgálom.

BAGDI SÁRA

esztétika szak

BA, 5. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

Témavezetők:

Darida Veronika

egyetemi adjunktus, ELTE BTK

Gosztonyi Ferenc

egyetemi adjunktus, ELTE BTK

A Thália szimbolista színházesztétikája

A Thália Társaságot (1904-1908) Lukács György, Bánóczy László és Hevesi Sándor alapította. Hevesi, az egyetlen színházi tapasztalattal rendelkező tag látta el a főrendezői feladatokat, és vezetése alatt a Tháliából megszerveződött Magyarország első modern társulata. A társaságot jellemzően naturalista színházként kezelik, nem alaptalanul, hiszen Hevesi tudatosan felhasználta a naturalisták eredményeit. Mindazonáltal a szakirodalom határozott álláspontja nem segítette annak a látens feszültségnek a tematizálását, mely a Thália-irodalom és a Thália alkotóinak saját szövegei között húzódik. A következőkben kizárólag Hevesi művészeti elveire koncentrálok, ugyan Lukács és Márkus is hasonló álláspontot képviselt.

1934-ben Hevesi beszédet mond *Miért kellett a Thália címmel?* melyben a naturalizmust 1904-re általában túlhaladottnak ítéli, és felsorolja azon művészeket és szerzőket – többek között D'Annunziót, Isadora Duncant és Eleonora Duse-t –, akik szerinte meghatározták az akkori színházművészetet. Csak röviden tárgyalja munkájukat, kiemelve, hogy a naturalista színházi mozgalmakkal szembe helyezkedve, újra visszavezették a pátosz követelményét a modern színpadokra.

Nem kívánom eldönteni, hogy a társaság előadásai mennyiben felelnek meg Hevesi 1934-ben megfogalmazott Thália-olvasatának. A következő tanulmányban pusztán arra teszek kísérletet, hogy bemutassam, milyen motivációk húzódnak a Thália naturalista interpretációjának határozott visszautasítása mögött, és igyekszem szemléltetni, hogy a narratíva, amit Hevesi ajánlott helyette, szókészletét tekintve beleillik a kortárs szimbolista diskurzusba. Továbbá sokban egyezik azon szűk intellektuális kör gondolkodásával, akik 1904-ben meghatározták Hevesi szellemi környezetét, különös tekintettel a magyar művészetelméletbe egy új, „neoklasszikus” szemléletet bevezető Lukács Györgyre és Fülep Lajosra, akik a kompozíció és a rend követelményére hivatkozva kritizálták a naturalistákat és az impresszionistákat.

Ugyan a szimbolista vagy klasszikus kategória elsöre radikálisnak tűnhet egy Thália interpretációban, de Hevesi korai esszéin (Tanulmányok a realizmusról, 1903, Új görög renaissance, 1904, A színjátszás művészete, 1908.) keresztül már lehetségesnek tűnik egy koherens értelmezés felállítása. Tanulmányainak ezen szűk metszete, melyet vizsgálok, ugyan nem lenne alkalmas Hevesi programjának részletekbe menő elemzésére, viszont reményeim szerint megalapoz egy teljesen új megközelítést Hevesi színházesztétikájához.

FRITZ GERGELY
magyar nyelv és irodalom
MA, 1. félév
Szegedi Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:
Dr. Kürtösi Katalin
hab. egy. docens, SZTE BTK

A történelmi katalizmák tapasztalata és az emlékezet(hiány) helyei. A múlt színrevitele a Mohácsi-testvérek Egyszer élünk című előadásában

Dolgozatom a kortárs magyar színházi diskurzusok közül a műtfeldolgozás színházi vonatkozásainak áttekintését, majd ehhez kapcsolódva Mohácsi János Egyszer élünk, avagy a tenger azontúl tűnik semmiségbe című előadását elemzi. A Nemzeti Színházban 2011-ben bemutatott előadás értelmezését a történelmi dráma műfaji hagyományának rövid bemutatása, valamint annak (nemzeti) identitással való összefüggése előzi meg. Az Egyszer élünk jelentősége abban is megnyilvánult, hogy mind a kritikai, mind a szaktudományos fórumokon komoly érdeklődés övezte, így részben illeszkedve, részbe új szempontokkal kapcsolódva az eddigi munkákhoz elsősorban az előadás nyelvének, a történelmi traumák közvetítésének kérdését, a történet mesei szerkesztésének problematikáját kíséreltem meg részletesen körüljárni. Szinte már közhely, hogy az Egyszer élünk az amnézia, az emlékeztől elzárkózó identitásválság megfogalmazására tett kísérletet. A záró fejezetben ebből kiindulva érdeklődésem középpontjában az előadás díszletének és a térszervezés jelhasználatának kérdései állnak. Elsősorban annak problematikája, hogy a tér miként veszi el emlékeztető funkcióját, s ezáltal miként mutat rá plasztikusan az emlékezhelyeire.

OLÁH TAMÁS
Színháztudomány
MA, 3. félév
Károli Gáspár Református Egyetem
Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:
Dr. habil. Kiss Gabriella
egyetemi docens, KRE BTK

A vajdasági Tanyaszínház mint kulturális modell

Az 1978-ban fiatal színészek, rendezők és színinövendékek által alapított Tanyaszínház azért jött létre, hogy a bácskai és bánági tanyavilágban, kistelepüléseken élő magyarokat színházi élményben részesítse. Előadásait nyaranta, szabadtéren, iskolaudvarokban, futballpályákon tartják immár 37 éve. Dolgozatomban a társulat három előadásának elemzésén keresztül igyekszem bemutatni, hogy a Vajdaságban egymást váltó politikai rendszerek miképpen módosították a kisebbségi beszédmód feltételeit, és ez milyen hatással volt a közösség öndefiníciójára. A vizsgálat során a színházat olyan (Erika Fischer-Lichte-i értelemben vett) prizmának tekintem, amely összegyűjti a társadalomban megjelenő problémákat, és koncentrált módon, még élesebben veri őket vissza a társadalom felé. Ily módon képes a kulturális aktivitás problémáinak jelzésére. E prizma-jelleg csak úgy léphet működésbe, ha a társulat vertikálisan és horizontálisan egyaránt tagolt közönsége számára egységesen értelmezhető olvasási módokat, esztétikai kereteket kínál fel, illetve ezeken belül fogalmaz. Ezt a nézők számára ismerős előadástípusok újraindítása által, illetve allegorikus beszédstratégiák alkalmazásával érik el. Mivel a közösségben lejátszódó folyamatok és a színpadon zajló események – Victor Turner szerint – kölcsönösen hatnak egymásra, ha az egyikben változás következik be, akkor az a másikban is kimutatható lesz. A Tanyaszínház előadásai ennek értelmében kulturális modellként válnak értelmezhetővé.

VARGA NÓRA

magyar szak

BA, 7. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Czibula Katalin
főiskolai docens, ELTE BTK*

A "valószínű lehetetlenségének színpada", avagy a hatvanas évek Kísérleti Stúdiójának a Tárgyak és emberek c. előadása Szilágyi Dezső bábesztetikájának tükrében

Dolgozatomban az Állami Bábszínház működésének azon periódusát vizsgálom, amelyre a szakirodalom a színház aranykoraként hivatkozik. Ez a megnevezés nemcsak a vendégszínházok magas száma, az egész országra kiterjedő tájelőadások rendszere, vagy Szilágyi Dezső határozott és koncepciózus színházvezetése okán születhetett meg, hanem az ekkoriban rendezett kísérleti előadások és a bennük megnyilvánuló bábesztetikai fordulat miatt is. Az Állami Bábszínház munkatársai (elsősorban az 1960-ban megalakult Bábszínészképző Stúdió hallgatói, illetve néhány hozzájuk csatlakozó idősebb színész, rendező) így egy olyan kísérletező szellemi műhelyet hozhattak létre, amely a hagyományos kőszínházi előadásokhoz képest viszonylagosan nagy szabadságot élvezett.

Kutatásomban a Szilágyi Dezső igazgatása alatt 1960-ban megalakult Kísérleti Stúdió által létrehozott előadásokat, létrejöttük körülményeit vizsgálom. Dolgozatomban amellet érvelek, hogy az előadásokban megjelenő innovatív játéknyelvi elemek mögött egy egységesnek tekinthető, tudatos bábesztetikai koncepció húzódik meg. A Kísérleti Stúdió előadásai hagyományként tekintenek az obracsovi bábjátékra, s így nem érthetők másként, mint az obracsovi játékhagyománnyal szembeni kritikai számvetésként, tanulmányomban ezért a Szergej Obracsov, orosz bábművész által képviselt bábesztetika felülírásának kísérleteként mutatom be a Kísérleti Stúdió előadásait.

Vizsgálatom során a Bábuk és emberek I. és a Bábuk és emberek II. után a stúdiósok harmadik előadásblokkját, az 1975-ös Tárgyak és embereket mutatom be a Szilágyi-féle műsorpolitika tükrében.

MUNTAG VINCE

Irodalom- és kutúratudomány

MA, 3. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Kiss Gabriella
egyetemi docens, KRE BTK*

Megint színház: A Játék a kastélyban mint a metateatralitás dramaturgiája

A dolgozat azt a visszatérő, kifejtetlen szakirodalmi megfigyelést tágítja átfogó olvasattá, hogy Molnár Ferenc Játék a kastélyban című drámája a színház a színházban alakzatával él. Ebben az értelmezésben a szereplők dramaturgiai státuszukban esztétikai szerepek potenciális hordozói, amelyeket a foucault-i szerzőfunkció fogalmának kiterjesztéseivel vélünk leírhatónak. Ebben az értelemben véve a mű dramaturgiai folyamata úgy foglалható össze, hogy a szerzői, előadói és a nézői funkció először különválnak egymástól az egyes alakok viselkedésében, majd bizonyos dramaturgiai jelölt kompetenciák mentén a megfelelő figurához rendelődik hozzá. A viszonyrendszer alakulása a metateatralitás szempontjából a teljes diszfunkcionalitástól és rendezetlenségtől egy színházmodell manifesztálásáig jut el. A dráma diskurzusainak részletes interpretációja azért indokolja ezt a hipotézist, mert a mű nagyobb hányadát alkotó, egy szociokulturális olvasat számára fabularizálhatatlan jelegyütttest is képes lehet szóra bírni, amelyet a műfaj történeti konvenciók uralta játékhagyomány, s azt követte az írott recepció is csak periférikusan tudott érinteni.

BENKE TÍMEA

Magyar nyelv és irodalom
MA, 3. félév
Szegedi Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Dr. Kovács Flóra
óraadó, SZTE BTK*

Trauma és elidegenítés - A poszttraumás stressz-zavar, a brechti módszerek, a fasiszmus színpadiassága és Selyem Zsuzsa Tetkő, avagy ha így megy ez, ki állítja meg Arturo Uit? Zenés-táncos hommage à Bertolt Brecht című drámájának együttes vizsgálata

Dolgozatomban érintem a kulturális trauma és a kollektív emlékezet kérdéseit, vizsgálat tárgyává teszem a poszttraumás stressz-zavar és az irodalom kapcsolatát, továbbá megállapítom, hogy a poszttraumás stressz-zavar gyógyulási fázisai közül nem csak a második áll közelebbi viszonyban az irodalommal. Először a harmadik gyógyulási fázist (a túlélő és a közösség kapcsolatának helyreállítását, a túlélő beilleszkedését) közelítem az íráshoz, az irodalomhoz, majd az elsőről (az áldozat biztonságérzetének visszaállításáról) igyekszem bizonyítani, hogy az inverze (az áldozat biztonságérzetének kibillentése) nagy szerephez jut a traumairodalmi alkotásokban. Megkísérlem bemutatni Selyem Zsuzsa drámáján Bertolt Brecht hatását, így kimutatom benne az elidegenítő hatásokat, amelyek nemcsak a színházi néző, hanem az olvasó esetében is hangsúlyosak. Kiemelten foglalkozom a Tetkőben fontos szerephez jutó karral és a mindig más pozícióból szóló Maxwell karakterével. Elgondolkodom emellett azon, lehet-e az elidegenítés interpretációs korlátozás, illetve felvetem a fasiszta beszédek ekphrasziszként való értelmezését, szembeállítva ezt a brechti módszerekkel.

Vizuális kultúra

APOR ATTILA

Kommunikáció- és Médiatudomány
MA, 5. félév
Pázmány Péter Katolikus Egyetem
Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar

*Témavezető:
Andok Mónika
egyetemi docens, PPKE BTK*

A csoporton belüli döntéshozatal. A tizenkét dühös ember című film elemzése alapján

A kutatásom kiinduló pontja az volt, hogy a többség által alakított csoportnorma, megváltoztatható a kisebbségi véleményen lévők által. A meggyőzés az az eszköz mellyel a kisebbségi véleményen lévők hatással lehetnek a csoport döntéseire. Az 1957-ben bemutatott 12 dühös ember című filmen keresztül vizsgálom meg, a kisebbségi véleményt hangoztatók miként változtatják meg a korábbi csoportnormát. A kutatás módszereként a narratív pszichológiai tartomelemzést használom, mely által lehetséges a befolyásolás hatásainak kvantitatív elemzése.

A kutatást két részre osztottam, az elsőben arra kerestem a választ, hogy milyen módon megy végbe a befolyásolás. Itt azt figyeltem, hogy a meggyőzés a főúton vagy mellékúton valósul meg. Amennyiben a mellékúton ment végbe a befolyásolás, megpróbáltam a narratíva alapján, kikövetkeztetni, hogy mi váltotta ki az attitűdváltozást.

A kutatás második részében azt vizsgáltam, hogy a kisebbségi vélemény miként tudta megváltoztatni a kezdeti szélsőséges csoportnormát. Segítségemre volt, hogy a film folyamán többször tartottak szavazást, ami által kimutatható, hogy miként változott meg a csoportnorma.

KOMORNIK ESZTER

Irodalom- és Kultúratudomány
MA, 5. félév
Eötvös Loránd Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Vincze Ferenc
tudományos munkatárs, ELTE BTK*

Adaptációs képregények Magyarországon - Zórád Ernő: Névtelen vár

Az adaptációs képregények Magyarországon egyértelműen sajátos műfajt alkotnak, hiszen jöideig csak ez a típus volt elérhető a közönség számára – ezért nem is meglepő, hogy maga az elnevezés, a 'képregény' is ebből a szoros irodalmi kötődésből ered. Gyakran a propaganda, a reklám, az ismeretterjesztés eszközeként funkcionáltak, s ez nem csak negatív minősítését erősítette, de magának a médiumnak az önállósodását is meggátolta. Az adaptációkhoz többnyire a forrásmű felől, irodalmi szempontok alapján közelítettek, mely összevetésben a képregény – érthető módon – alul maradt. Bár népszerűsítő igénnyel készült, a legtöbben mégis az eredeti kilúgozásáról, elgiccsesítéséről, meghamisításáról beszéltek, ami nemhogy ösztönözne az irodalmi mű elolvasására, hanem egyenesen leszoktat az olvasásról.

Dolgozatom egyik nem titkolt célja az, hogy ezekre a kritikákra rácsófoljon. Először a képregény eltérő definícióit ismertetem, majd rátérek a magyar képregénytörténet vonatkozó szakaszának rövid ismertetésére, és a hazai képregényes szcéna bemutatására. A konkrét elemzés a narratológia azon kijelentésére alapul, miszerint a narratíva eleve független médiumától. A képregény önálló vizsgálata, illetve bizonyos pontokon a regénnyel való összevetése során különböző, a médium formanyelvének sajátosságaival kapcsolatos megállapításokra jutottam, amelyben mind a szövegnek, mind a képnek, mind pedig a befogadó fokozott részvételének fontos szerepe volt.

CZAKÓ ZSÓFIA

Filmtudomány

MA, 3. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Vajdovich Györgyi
adjunktus, ELTE BTK*

A magyar film folyamatosságának problémája a néma- és a hangosfilm korszaka között (Balogh Béla életműve)

A magyar film néma és hangos korszaka közötti folyamatosság problematikus. Nem evidens a köztudatban, hogy a Tanácsköztársaság után bekövetkezett egy törés. Bár a filmgyártásunk sosem állt le teljesen, a húszas években számos meghatározó filmes szakember emigrált és a hatalmas mennyiségi visszaesés mellett a filmek minősége is stagnált.

Habár a mélypont ellenére intézményi szempontból sikerült összekötni a két korszakbeli filmkészítést, így az nem szeparálta el teljesen a néma és a hangos korszakot. Kérdés, hogy más szempontokból, bizonyos filmkészítők jelentétében és tevékenységük által kimutatható-e folyamatosság? Dolgozatom elején összegyűjtöttem azokat a magyar rendezőket, akik mind a két korszakban feltűntek a magyar filmgyártásban, így képezve már egy bizonyos folyamatosságot.

A törés előtt és után is Magyarországon alkotó rendezők közül kiválasztottam Balogh Bélát, mivel az ő életműve a legjelentősebb. Ő az egyetlen, aki mind a két korszakban sikeres tudott lenni, ráadásul egyedi tematika is jellemzi munkásságát. Ez nagy szó egy olyan korszakban, ahol a mai értelemben vett szerzőiség még nem létezett.

A törés okainak, folyamatának filmtörténeti leírása után, Balogh Béla munkásságát bemutatva tárom fel a rendező különleges szerepét a néma és a hangosfilm áthidalásában.

DOBÓ DOROTTYA ERZSÉBET

Magyar nyelv és irodalom

MA, 1. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Tóth Etelka
főiskolai docens, ELTE BTK*

A tömegkommunikáció kultivációs hatása az autizmus spektrumzavart feldolgozó filmek tükrében

Dolgozatom témája az autizmus spektrumzavar ábrázolása a filmvászonon, illetve az ez alapján kialakuló nézői ismeretrendszer. Munkám során először is a tömegkommunikáció általános áttekintésével foglalkoztam, különös tekintettel a kultivációs hatás problémakörére. Ezt követően az említett hatást tanulmányoztam az autizmust ábrázoló filmek kapcsán.

A kutatás megkezdésénél abból az elméletből indultam ki, mely szerint az egyes tömegkommunikációs médiumok akarva-akaratlanul bizonyos előfeltevéseket kultiválnak a befogadóknak, így akár olyan rejtett üzenetet is kifejezésre juttathatnak, amelynek létezése mindkét fél számára észrevétlen marad. Ennek a mechanizmusnak a hatására torzult valóságprezentáció alakul ki a befogadók elméjében, hiszen a médiumok által bemutatott esetekből téves következtetéseket vonnak le.

Ehhez a vizsgálathoz három nézőpont összevetése volt szükséges: 1. a szakirodalmak által megfogalmazott tények az autizmus spektrumzavarról, 2. a témát feldolgozó fikciós filmek autizmus konstrukciója, 3. a filmnézők elméjében kialakult látásmód. Az adatgyűjtést a szakirodalmi művek, illetve a fikciós filmek áttekintésével kezdtem, majd egy kérdőíves kutatás segítségével mértem fel a közönség ismereteit. A kérdőívet olyan adatközlők töltötték ki, akik nem ismernek autizmus spektrumzavarral diagnosztizált személyt, illetve nem rendelkeznek szakmai ismeretekkel, tehát elsősorban a filmek alapján szereztek az említett rendellenességgel kapcsolatos tudásukat.

ADORJÁNI PANNA

színháztudomány

MA, 4. félév

Károli Gáspár Református Egyetem

Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Kékesi Kun Árpád
habil. egy. docens, KRE BTK*

A végletes látvány -- Női testek...

Jelen dolgozat a feminista kritika értelmében, posztfeminista elméletek felhasználásával elemzi a női testrepresentációt és a nőikkel szembeni erőszakot négy magyarországi színházi előadásban. Ezek: Schilling Árpád W-munkáscirkusz (2001), Horváth Csaba A csodálatos mandarin (2001), Bodó Viktor Ledarálnakeltüntem (2005), illetve Mundruczó Kornél Szégyen (2012). A kiválasztott produkciók kivétel nélkül a 21. században jöttek létre, és olyan alkotóktól származnak, akiket a szakma releváns színházi emberekként ismer el, a tárgyalt előadásokat pedig progresszívnek és jelentősnek találta. A dolgozat megkísérli dekonstruálni és újraértékelni azokat a mechanizmusokat, amelyek szerint egy színházi előadást progresszívnek tartunk, és ezáltal újfajta értelmezést kínál a produkciókról. Az egyes előadásokat illetően a vizsgálat tárgyat a női testábrázolás képezi, vagyis az, hogy a nő milyen szerepet kap az agresszív cselekvés(ek)ben, és ez a neki szánt szerep mennyire írja alá a heteroszexista diskurzust vagy megy azzal szembe. Másrészt a tanulmány kiemelten foglalkozik a hatás mechanizmusaival, vagyis azzal, hogy a produkció milyen módon ábrázolja az agressziót, és ezáltal hogyan pozicionálódik a néző.

FELDMANN FANNI

Anglisztika

MA, 7. félév

Debreceni Egyetem

Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Győri Zsolt
adjunktus, DE BTK*

Előbújni a vasfüggöny mögül: a szexuális másság ábrázolása a magyar filmben a rendszerváltás előtt és után

A coming out, vagy előbújás aktusa, térre, láthatóságra, identitásra vonatkozó telített jelentéstartamának köszönhetően központi problémaként jelenik meg a magyar filmművészet homoszexualitást ábrázoló alkotásaiban. Dolgozatom központi kérdéseként a nyolcvanas, kilencvenes és kétezres évek meleg témájú dokumentum- és játékfilmjeiben olyan folyamatok visszatükröződéseit vizsgálom, amelyek a szocialista-posztszocialista átmenet során a homoszexualitás társadalmi diskurzusát, megítélésének változását, láthatóságát alakították. Gondolatmenet háttérében az a hipotézis húzódik meg, hogy a rendszerváltás nemcsak történelmi-politikai mérföldkő volt, hanem ígéret is. Ígéret arra nézve, hogy az államszocialista ideológia és hatalom által addig kötelezővé tett heteronormatív társadalmi diskurzus ugyanúgy lebontható, mint a vasfüggöny. A filmeket olvasva egyfelől arra a kérdésre keresem a választ, hogy a szemlélet- és értékrendváltásra irányuló ígéret beteljesedett-e, sikerült-e feldolgozni, magunk mögött hagyni a szocialista test- és identitáspolitika hagyatékát, és kijönni egy normatív, a queer szexualitást klinikalizáló és kriminalizáló rendből. Másfelől azt vizsgálom, ahogy a homoszexualitáshoz milyen szimbolikus és allegorikus jelentések kapcsolódtak, és a különböző korszakokban mely motívumokat és identitásstratégiákat felhasználva ábrázolták a filmek a meleg szereplőket.

LAKATOS GABRIELLA

Filmtudomány MA

MA, 5. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Vajdovich Györgyi
adjunktus, ELTE BTK*

**„Én olyan rettenetesen gyűlölöm, ahogy még nem szerettem senkit!” A screwball comedy magyar műfajvariánsa
1931 és 1944 között**

Dolgozatomban a harmincas-negyvenes évek magyar vígjátékainak egy speciális csoportját vizsgálom, mely filmszínészeket a szinkronidejű amerikai screwball comedykkel alapvető műfaji hasonlóságokat mutat. Első lépésként feltérképezem a műfaj amerikai variánsainak jellemzőit, majd ezt követően megvizsgálom, hogy az említett magyar filmek milyen hasonlóságokat, illetve eltéréseket mutatnak az amerikai filmekkel. Vizsgálódásaimat elsősorban műfaji alapokra helyezve végzem, de a téma jövőbeli interdiszciplináris bővíthetőségének tudatában próbálok a műfaj keretein kívül tekintve gyártástörténeti, illetve társadalomtörténeti megfigyeléseket is tenni azzal kapcsolatban, hogy hogyan működik a screwball comedy műfajának hazai variánsa, és mennyiben reflektál a korszak valóságára

PORCSIN ÁKOS

Anglisztika

MA, 7. félév

Debreceni Egyetem

Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Kalmár György
adjunktus, DE BTK*

MozgóKépek - A képregényadaptációk vizuális nyelve

Mivel a filmek és a képregények egyaránt vizuális médiumnak számítanak, könnyű lenne azt feltételezni, hogy a képregények ábrázolásmódja kihatással van a különböző adaptációs folyamatokra. A helyzet azonban korántsem ilyen magától értetődő. A dolgozat célja, hogy feltárja, a filmes adaptációk milyen mértékben hasznosítják a képregények sajátos nyelveit és vizuális hatásmechanizmusait. A szöveg három fő fejezetben taglalja az adaptációs irányzatokat, melyek meghatározzák az amerikai szuperhős műfajt.

KÓNYA MARCELL

Anglisztika
MA, 7. félév
Debreceni Egyetem
Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Moise Gabriella
tanársegéd, DE BTK*

Az Első Világháború Fotografikus Megjelenítődése

Bár a háborúk fotografikus ábrázolása nem kizárólag az első világháborúval kezdődött, mégis ezt nevezhetjük az első olyan konfliktusnak, ami egy olyan nagy terjedelmű és széles körű fotografiai anyagot hozott létre, amelyet már a háború alatt is felhasználtak az eseményről alkotott kép befolyásolására. Ez a dolgozat a brit közvéleményre ható háborús fotókat (sajtó fotók, az állam hivatalos fotósai által készített fotók és amatőr katonák vagy civilek képei) vizsgálja abból a szempontból, hogy az azokon ábrázolt emberi testek hogyan formálják a háborúról alkotott képet

GÁNCOS KÁRMEN

Vizuális kultúratudomány
MA, 4. félév
Szegedi Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Dr. Füzi Izabella
egyetemi docens, SZTE BTK*

Rések a valóság textúrájában. Az egymásra fényképezés alakzata a filmben és a kortárs vizuális tömegkultúrában.

Az egymásra fényképezés a több 150 éves történelme során (a szellemfotográfiától kezdve a XIX. század végi tömeglátványosságokon és Meliés trükkfilmjein át a klasszikus hollywoodi történetmesélő filmekig, illetve az effekt-mozi 1970-es évekbeli újraéledéséig) számtalan jelentés- és funkcióváltáson ment keresztül. Függetlenül azonban attól, hogy milyen viszonyt alakít ki a reálissal és a természetfelettel, a nézővel és a narratívával, hogyan reflektál a képet körülvevő mindenkori kulturális, mediális és technológiai környezetre, az 1800-as évek közepétől az 1900-as évek utolsó évtizedéig, a Photoshop megjelenéséig az egymásra fényképezést – a vizuális trükkök Christian Metz által felállított osztályozási rendszere szerint – látható trükként lehetett értelmezni, melynek sajátos hatása éppen abban rejlett, hogy a technikai megalkotottságának nyílt és következetes leleplezése ellenére is rendelkezett az elhíhetőség erejével. A digitális képalkotást és -szerkesztést forradalmasító, egyre szélesebb körben használható Photoshop (és a hasonló szoftverek) révén azonban az egymásra fényképezés befogadói értelmezhetősége is megváltozott: a kortárs vizuális gyakorlat egyre kifinomultabb manipulációs technológiáinak köszönhetően láthatatlan vagy észlelhetetlen trükké vált. Dolgozatomban a kortárs tömegfilm, a populáris fotográfia és az ezek apparátusait integráló vizuális utcaművészetek példáin keresztül nem csak azt a paradox tézist próbálom igazolni, miszerint a digitális-újmediális kontextusban az egymásra fényképezéssel létrehozott képek az összeillesztések nyomai eltűnnek, a transzparencia felszámolódik, ezáltal pedig a képek nyilvánvaló manipuláltsága ellenére is teljessé, szinte tökéletessé válik a valóságbenyomás illúziója, de azt is, hogy a saját trükkszerűségüket, megalkotottságukat a végletekig elrejtő képek tömeges tapasztalata a kép ontológiáját is elbizonytalanítja: ma már a vizuális trükköt szemmel láthatóan nem tartalmazó képek esetében is manipulációra gyanakszunk. Az egymásra fényképezés többé már nem csak vizuális hozzátoldó eljárás, amely a spirituális és a látható világ mezsgyéjén próbálja kijátszani az ember perceptuális képességeit, s nem is oldható fel az álom vagy az örület narratívájával, hanem egy új, hiperreális, szimuláló típusú valóság, az ún. fotóvalóság bizonyítéka, amely a fotográfiáról és a valóságról alkotott fogalmainkat egyaránt felforgatja.

Régi magyar irodalom

MEDGYESSY ZSÓFIA KLÁRA

Anglisztika (főszak), Magyar (minor)
BA, 5. félév
Pázmány Péter Katolikus Egyetem
Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar

*Témavezető:
Dr. Bogár Judit
egyetemi adjunktus, PPKE BTK*

"Alugy, Alugy. Virágok virága". Mária-altatók a 17-18. századi magyarországi irodalomban

17–18. századi Mária-altatóink a magyar vallásos irodalom és egyházi hagyomány máig meghatározó darabjai. Különlegességük többek között szókincsükben, lírai eszközeikben rejlik, ahogyan összefoglalják a megelőző irodalmi korszakok jellegzetességeit is. Kutatómunkám során megkíséreltem ezen Mária-altatók összegyűjtését, és a szövegváltozatok összevetésével, eredetbeli, formai, tartalmi és műfaji vizsgálatán keresztül a régi magyarországi irodalomban betöltött szerepük megfogalmazását.

Az altatók értelmezését az eredettörténeti elemzés, a népköltészet és a korstílusok vizsgálata alapozza meg. Sokszínűségük az évszázados irodalmi, egyházi és néphagyomány egymásra rétegződésében rejlik, lényegi értelmezésük a kor emberének Mária-tiszteletében gyökerezik. Szerkezeti felépítésük, beszédhelyzetük, nyelvi és irodalmi eszközeik teremtik meg azt a vázat, amire a szimbólum- és motívumrendszer támaszkodik. A Mária-bölcsődalok a karácsonyi énekhagyomány mellett imádságként is jelentős szerepet töltenek be, szókincskészletükben is azonosságokat felmutatva a 17–18. század bensőséges hangvételű imádságirodalmával. A Mária-altatódalok és siralmak közötti összefüggések feltárása pedig a két műfaj látens egymásra hatását és értelmezését teszi lehetővé.

MOLNÁR ZSÓFIA

magyar nyelv és irodalom - német nyelv és irodalom
BA, 6. félév
Babeş-Bolyai Tudományegyetem
Bölcsészettudományi

*Témavezető:
dr. Gábor Csilla
egyetemi professzor, BBTE*

A maradvák változatlan, örökös emlékezetinek bizonyóságaként Apor Péter Metamorphosisáról

Az 1736-os keltezésű Metamorphosis Transylvaniae-t, mely az Erdélyben a Habsburg-uralom 1687-es installációja nyomán bekövetkezett változásokat tárgyalja, Apor Péter nagyvonalúan az utódok, a mindenkori „maradvák” örökös emlékezetébe ajánlotta. Dolgozatom a XVIII. század óta némileg reflektálatlanul emblémává írt szöveg vizsgálatára vállalkozik, dialógusba lépve az eddigi szakirodalom több darabjával is.

Így hívja fel először a figyelmet Cserei Mihály „társszerzőségének” gyakran mellőzött tényére, ebből adódóan a korpusz sajátos körülhatárolhatatlanságára. A következtetés: Apor markáns írói öntudata megfér mástól jelöletlenül, szó szerint átvett szövegrészletekkel. A műfaji kérdések tárgyalásakor az a meglátás adódik, hogy egyelőre nincsen a Metamorphosis számára befogadó paradigma, bár az emlékező próza számos válfaja mellett vizuálisabb médiumok (pl. ekphraszisz), illetve egyedi megjelölések („életírás”, „regény-chaos”) is szóba jöhetnek.

Az elemzés azt is nyomon követi, a tárgyi kultúra és szokásrend számos eleme (pl. a kocsis szakáll) mellett hogyan válik a szöveg maga az emlékezet helyévé, miközben az „erdélyiség” egyik fontos alapító diskurzusaként működik, egyfajta „pedagógikus”, „intézményes” emlékezetet működtetve.

Egy tágabb körben, a keletkezés körülményeit is figyelembe véve megmutatja, milyen markáns befolyást gyakorol a szerző felekezeti és politikai elkötelezettsége szövegének nyelvhasználati, stiláris sajátosságaira, az egyes „erdélyi ember” exponenséből hogy lesz a „mi, szegény katolikusok” képviselője.

A munka a záró fejezetében, a komikum néhány ismert elmélete nyomán és az Aporról, „a dohogóról” festett sztereotipikus képet árnyalando, arra világít rá, hogy az Apor által a Metamorphosis Transylvaniae-ben ábrázolt „rég, együgyű” világ – világraszóló lakomáival, farsangoló népével –, néhány fenntartással ugyan, de akár állandósult karneválként is olvasható.

KAPOSI KRISZTINA

Irodalom- és kultúratudomány, Középkori és kora újkori
irodalom szakirány
MA, 3. félév
Eötvös Loránd Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Orlovszky Géza
egyetemi docens, ELTE BTK*

A Névtelen Comico-Tragoedia filológiai-textológiai kérdései

Dolgozatomban a Névtelen Comico-Tragoedia filológiai-textológiai kérdéseit vizsgálom. A Névtelen szerzőtől származó kora barokk dráma a 17. század legnépszerűbb magyar nyelvű dramatikus alkotásai közé tartozott. A korszak igazi „bestsellerje”-ként volt jelen, s ezt nem csupán kiterjedt szöveg hagyománya jelzi, hanem (második scénájának) gazdag folklorkus utóélete is, melynek szálai egészen napjaink kalendáris népszokásainak gyakorlatáig terjednek. Ám közkeletűségén túl irodalomtörténeti jelentősége sem elhanyagolható: a magyar barokk drámatörténet ugyanis e négy felvonásból álló „rész szerint víg, rész szerint szomorú históriával” veszi kezdetét. Ennek ellenére a Comico-Tragoedia mégis meglehetősen talányos mű, s számos megoldatlan kérdés veszi körül: a szöveg attribúciójától kezdve a pontos keletkezési időn át, műfaji besorolásának és felekezeti irányultságának bizonytalanságáig terjednek a megválaszolatlan kérdések. Dolgozatomban ezekre a főbb csomópontokra fókuszálva igyekszem egy teljességre törekvő és árnyalt képet adni a darab filológiai-textológiai problémáiról. Bízom benne, hogy kutatásaimmal sikerül új szempontokkal és eredményekkel gazdagítani a Comico-Tragoediáról eddig kialakult tudományos képet. Dolgozatom mellékletében megtalálhatóak a szövegváltozatok leírásai, amelyek a Comico-Tragoedia kritikai kiadás-tervezetéhez szolgálnának alapul, továbbá itt szerepel az alapszövegnek tekintett változat közlése is.

PALÁSTHY KRISZTINA

magyar
BA, 5. félév
Pécsi Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Dr. Pap Balázs
tanársegéd, PTE BTK*

Balassi Bálint utolsó fordításáról

Kutatásom témája a Végtelen irgalmú incipittel jelölt zoltárfordítás hagyományozódása a 17. század elején. Az ötvenedik zoltár elsőként Rimay János Epicédium a Balassi fivérek, Bálint és Ferenc halálára c. munkájának 1596-os vizsolyi őskiadásából ismert. Az Ihon, édes hazám kezdetű versbe ékelődve megjelent mű mivel elválaszthatatlan az Epicédiumtól, annak szerves része, ezért filológiai elemzése elképzelhetetlen a Balassi fivéreket dicsőítő gyászvers-fűzér hasonló szintű körüljárása nélkül.

A psalmus másik kiindulópontja Pázmány Péter 1606-os imádságoskönyvének példánya. A két forrás eltérő változatban közli a művet, a korabeli protestáns és katolikus hitvallásnak megfelelően. A 17. század folyamán e két ágon látszik tovább öröklődni a mű. Az Imádságosköny Szent Dávid penitenciatartó zoltárai közé emelt változata a mérvadó egészen az 1633-as bécsi kiadásig. Balassi Bálint istenes énekének rendezetlen kiadása az első olyan csomópont, amely visszakapcsolja a hagyományozódásba az Epicédiumot. A Végtelen irgalmú kétszer szerepel benne. Dolgozatomban, a nyomtatványban való duplikált közzététel okait vizsgálva, a szövegek összevetése közben az 1596-os Epicédium és az 1633-as kiadás köztes, leginkább egylépcsős kitérővel ellátott forrásának gyanújával élek. Ezért a tanulmányozandó istenes ének gyűjtemény szerkesztői kompozíciójának és a zoltár kiadástörténetének összefüggéseit is igyekszem feltárni.

KORMOS ZOLTÁN

kulturális örökség tanulmányok
MA, 4. félév
Eszterházy Károly Főiskola
Tanárképzési és Tudástechnológiai Kar

*Témavezető:
Dr. Verók Attila
főiskolai docens, EKF TKTK*

Felkészülni arra, amire nem lehet... Az ars moriendik világa

Dolgozatomban a középkor vallásos irodalmának egyik legnépszerűbb művét, az Ars Moriendit vizsgálom, kitekintéssel a kereszténységen kívüli vallások és kultúrák egyéb, hasonló jellegű hagyományaira. Célom olyan támpontok keresése, amelyekre támaszkodva korunk embere is felhasználhatja a „Meghalás Művészetének” iránymutatásait akár életében, akár életének végső stádiumában. Ehhez hozzásegíthet egyrészt az említett hagyományok lényegi egységének vizsgálata, másrészt az olyan halál-analóg folyamatok feltárása, amelyek megfigyelésére adott esetben egy felkészült törekvő vállalkozhat, illetve akár egy praxis kiindulópontjaiként is használhatja. Ilyen szempontból vizsgálom az álom és alvás különböző szakaszait, a szerelemben és a szexualitás, valamint a gondolkodás és egyéb tudatműködések bizonyos vonatkozásait.

SÁNTA ZSÓFIA

Magyar
BA, 4. félév
Kaposvári Egyetem
Pedagógiai Kar

*Témavezető:
Dr. Fazekas Sándor
adjunktus, KE PK*

„Hitető szerencse, nem kell ajánlásod”. A szerencse-toposz változatai Balassi Bálint, Rimay János és Zrínyi Miklós műveiben

Dolgozatomban elsősorban azt szeretném vizsgálni és bemutatni, hogy mennyire lehet termékeny egy adott toposz mentén összehasonlítani három neves költőnk műveit.

Munkámban ki szeretnék térni magára a toposz fogalmára, és értelmezésével kapcsolatos kutatásokra, retorikai definíciójához visszanyúlva az érvek fészkeként, forrásaként közelítem meg azt.

Mindháromuk költészetében megjelenik a szerencse valamilyen formában, ám amennyire hasonlatosak ezek az alakváltozatok, annyiban el is térnek egymástól.

A szerencse fontos motívum, kérdéskör Balassi Bálint, illetve tanítványa, Rimay János, és Zrínyi Miklós költészetében is.

Balassi Bálintnál, szemben tanítványával, sokkalta fontosabbak a reneszánsz eszmények. Balassi személyében egyszerre jelenik meg a lovag, a harcos, a költő és a vallásos ember. Ezen összetettsége figyelhető meg szerencséről alkotott képében.

Szerelmi költészetében gyakorta megjelenik a szolgálataiért szerencsével jutalmazó istennőalak, akit időnként kedvesével azonosít. 50. "Amelyben Juliát hasonlítja a szerelemhez, mely hasonlatosságot a Julia dicséretén kezdi el" c. versében pedig magát Juliát említi "jó szerencsés csillaga"-ként. Továbbá megjelenik a szerencse, mint maga a sors, a végzet, melyet még Isten sem irányíthat. A tanítvány, Rimay verseiben ezen emblémát tükrözve, s kiegészítve jeleníti meg magát a fogalmat. A szerencse forgandósága, ki-számíthatatlansága, állandó dinamikája ragadja meg. Nála szerencse nem egy pozitív állapot, hanem a hiánya negatív, ha jelen van, az nem annyira átütő, mint amikor nincs. Kesereg hiánya miatt, s óva int bennünket, hogy ne hagyatkozzunk rá, mert előbb-utóbb elhagy. Megjelenik a manierista világlátás a reneszánsz harmónia megbomlásával, a hit és ráció szembeállításával.

Zrínyi Miklós költészetében a szerencse Isten hatalma alá rendeltetett erőként is megjelenik. Ezen felül pedig Zrínyi jelmondata, a "Jó szerencse, semmi más" az antik sorsfelfogás intenzív jelenlétére is utal, egy kiszámíthatatlan, kormányozhatatlan erőre, amely az ember sorsát irányítja.

HORNUNG RENÁTA

magyar
BA, 4. félév
Kaposvári Egyetem
Pedagógiai Kar

*Témavezető:
Dr. Fazekas Sándor
adjunktus, KE PK*

„Kertek szépségére mely oly gyönyörűn áll”. Kert-toposz a XVII. századi magyar irodalomban

Dolgozatom témájául a kert toposzának elemzését választottam a régi magyar irodalomban; Rimay János, Zrínyi Miklós és Gyöngyösi István életművén belül kívánom a kertet, mint visszatérő motívumot vizsgálni, csoportosítva azokat altípusok szerint. Fontos az Istennel való kapcsolat, és az antik világ megjelenése az erényeken keresztül. Más neves írók és költők műveinek elemzésére is szükség lesz a munka során, főként Balassiéra, aki a Rimay mesterének is méltán nevezhető. Továbbá Iustus Lipsiuséra, akivel szintén jó barátságot ápolt. Fő kérdése a dolgozatnak, hogy vajon mit is jelképezhet egy kert az említett költők számára, Rimay például részben a béke és megnyugvás szigetét vetíti elének a versein keresztül. A mindennapi fáradalmak és fájdalmak elől, ide menekülhetünk gondolkodni és megpihenni. Virágokkal, fákkal és bokrokkal borítva, a természet szépségét átadva ad számunkra is megnyugvást a költészete. Mindegyik kiemelt költő művein végigkövethető mind az antik, mind a keresztény hatás. A költők hangsúlyozzák, hogy bármennyire nehéznek is tűnik, de érdemes ápolni a belső kertünket, még akkor is, hogy ha a világ egy teljesen lerombolt, kőeső verte hely. Építeni kell saját magunkat a hit, illetve az elkövetkezendő túlvilági életünk miatt, ahogyan ezt a Balassi fivérek is tették, elnyerve ezzel az örök életet. Rimay költészetében nagy szerepe van a kertnek: a megnyugvás és az erő forrása, bár a toposz negatív értelműen, kőeső elverte kertként is megjelenik, a világra alkalmazva. Zrínyi esetében borongósabbnak jelentésűnek tekinthetjük a kertet, a gyermeke elvesztése, illetve a viszonzatlan szerelem miatt. Gyöngyösinél a szerelem kertjének a motívumai a legjellemzőbbek, az istenesek mellett. Hiába minden szenvedés végül mégis örülnünk kell a virágokkal, rózsakoszorúkkal borított szépséges kertnek. Ezek a művek tiszteletet fejeznek ki nem csak Isten, a természet vagy általa nagyra tartott személyek iránt, hanem saját maguk, belső világuk iránt is.

ERDŐDI ALEXANDRA ANITA

Magyar
BA, 5. félév
Szegedi Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Dr. Font Zsuzsa
egyetemi docens, SZTE BTK*

Szentpáli Ferenc Teleki Mihály ellen írt paszkvillusának olvasata

Dolgozomban Szentpáli Ferenc Teleki Mihály ellen írt paszkvillusával foglalkozom. Ennek kapcsán kitérek a gúnyvers történetére és arra, hogy a másodlagosnak tartott műfajnak mégis lehetnek irodalmi értékei, Téglás J. Béla által kiemelt történelmi érdemen kívül. Majd a Teleki ellen írt paszkvillust vizsgálom részletesen. Levéltári kutatásaim során megpróbáltam kideríteni a Szentpáli és Teleki között kialakult nézeteltérés okát. Három levelet találtam, melyek kapcsolódhatnak ehhez az ügghöz, de egyikben sincs tényleges utalás Szentpáli és Teleki vitájára. Ugyanakkor könnyen megeshet, hogy a pénzügyi konfliktuson kívül nem is volt más, mert a hetvenkét strófás paszkvillusban Teleki tisztességtelen pénzszerzési módszerei kapják a legnagyobb hangsúlyt.

SZATMÁRI ÁRON

Magyar nyelv és irodalom
MA, 3. félév
Pécsi Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Dr. Pap Balázs
tanársegéd, PTE BTK*

Szövegek és variánsok – A plurális szövegfogalom radikalizálása régi magyar kontextusban

A dolgozat egy gyakorlatinak tűnő problémára próbál elméleti szempontú megoldást találni. A készülő RPHA 17 egy adatbázis, ahol minden egyes forrás minden egyes verses szövege új rekordként szerepel. Az adatbázis viszont számot szeretne adni arról is, hogy mely szövegek azonosíthatóak egymás variánsaiként, anélkül, hogy ezzel feltételezne egy ideális (szerzői) szövegállapotot. A dolgozat a problémát néhány szélsőséges példával szemlélteti.

Az újabb textológiai szakirodalom fontosabb eredményeinek áttekintése segítséget nyújt egy olyan szövegfogalom kidolgozásában, amelynek alapja nem a szerző, hanem a létben mindig egyes hordozókhoz kötött szöveg. Így különválaszthatóak lesznek a szöveg belső, immanens tulajdonságai azoktól, amelyekkel a befogadás során ruházzuk fel. Ezzel az adatbázis rekordjait olyan módon tudjuk meghatározni, hogy az a legkevésbé legyen preconcepciós. Tulajdonképpen az egyes rekordok csak arról adnak számot, hogy az adott hordozón ott van egy szöveg. Minden más (a szöveg maga, tulajdonságai, papírra vetésének körülményei, másik szöveghez való viszonya) a rekord jellemzéséhez tartozik.

Így az adatbázis olyan módon strukturálja az adatokat, hogy az a legkevésbé függjön a már meglévő szövegfogalmaktól, és a lehető legsemlegesebben tálalja azokat a kutatók számára. Ezáltal minden eddigénél nagyobb lehetőségük lesz a kor költészetével foglalkozóknak, hogy szerző és befogadás, szöveg és a hozzá kapcsolódó kulturális és irodalmi kódok viszonyát vizsgálhassák.

FARKAS NIKOLETT

Magyar
BA, 3. félév
Pázmány Péter Katolikus Egyetem
Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar

*Témavezető:
Dr. Bogár Judit
egyetemi adjunktus, PPKE BTK*

Utalásrendszer Bethlen Kata Önéletírásában

Bethlen Kata Önéletírását sokféle szempontból elemezték már, van azonban egy rétege, amelyet eddig csak érintőlegesen vizsgáltak: ez a szöveg utalásrendszere önmagában, az alkotáson belül. Dolgozatom célja bemutatni az előre- és visszautalásoknak ezt a rendszerét, amely fontos szövegkohéziós szerepet tölt be az Önéletírásban. Az utalásrendszer elemei a következők: előre- és hátrautalások, zárójelben fejezetszámokra való hivatkozások, szó szerinti ismétlések, megtörtént vagy később bekövetkező eseményekre tett utalások, sejtetések, jövendölések, keretbe foglalt epizódok, ismétlődő szimbólumok. A szöveget behálózó utalások és az elbeszélő sajátos szóhasználata, narrációs módszerei átszövik, összetartják a mű szerkezetét. Az Előljáró beszéd fontos csomópontja az Önéletírásnak, mivel az ott tömören összefoglalt részekre rendre visszautal az elbeszélő. Az első, visszatekintő rész egy nagyon pontosan, szabályosan szerkesztett része a szöveg egészének, ezt nemcsak a fejezetek külső kinézete mutatja, hanem az utalások pontossága, azok áthidaló szerepe sem elhanyagolható. A mű kisebb-nagyobb epizódokból épül fel, ezeket a részeket szükséges volt összekötni a külső szempontokon (az elbeszélő és a mű célja, biblikusság stb.) kívül a szövegben rejlő belső utalások szintjén is, különben most talán egy „vallásos anekdota-füzérről” beszélénk, nem egy összefüggő elbeszélésről.

Összehasonlító irodalom- és kultúratudomány

VÁRKONYI FLÓRA

finnugrisztika

MA, 1. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Bába Laura

tanársegéd, ELTE BTK

A halál témája és megjelenítési módjai Eino Leino és Ady Endre költészetében

A dolgozat Eino Leino (1878—1926) finn költő, író, újságíró és Ady Endre (1877—1919) költészetének párhuzamba állítását kísérli meg a halál témájának megjelenítési és megközelítési módjain keresztül. Egy jelentős, magyarul is elérhető finn irodalomtörténet (Laitinen, Kai, A finn irodalom története, 1981, Budapest, Gondolat) Leinót a bohém életmódja és a tehetsége alapján hasonlítja Adyhoz, de nem fejt ki részletesebben, irodalmi alapokra építve a párhuzamot, mindössze említés szintjén marad. Lahdelma (Lahdelma, Tuomo, Endre Ady ja Eino Leino, In: Uralisztikai tanulmányok 7. Ünnepi könyv Domokos Péter tiszteletére, 1996, Budapest, Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar) egy rövidebb tanulmánya több szempontot felhoz Leino és Ady összehasonlítására, de inkább csak felvetésszerűen, itt sem olvasható részletezés.

A két szerző párhuzamba állítása annak alapján is megalapozott, hogy hasonló pozíciót töltöttek be a finn, illetve a magyar irodalomtörténetben: a modern líra első képviselőinek tekinthetők. Kortársak is voltak, így költészetük hátterét közös európai irodalmi áramlatok alkották: a (késő)romantika, a dekadencia és a szimbolizmus, melynek sajátos, finn nemzeti jelleggel színezett változata volt a nemzeti újromantika. A romantika és a nemzeti újromatika időszakában felértékelődött folklór hatása is észrevehető költészetükben, Leino halálábrázolását erőteljesen befolyásolta a Kalevala, és egy hasonló ősi, mitikus világkép adta Ady költészetének hátterét is. Nietzsche hatása is közös pontot jelent a két költő halálhoz való viszonyulásában.

A bevezetést követően a dolgozat négy nagyobb részre oszlik. A II. rész alfejezetei Ady költészetének mitikus jellegét és Leino magyar irodalommal való kapcsolatát mutatják be, azt is hangsúlyozva, hogy Leino és Ady között nem beszélhetünk közvetlen (kölcson)hatásról. A III. fejezet tágabb áttekintést nyújt a haláltéma előfordulási módjairól a két alkotó költészetében. A IV. rész alfejezetei ennek alaposabb kifejtését tartalmazzák konkrét versek elemzése révén, Leino Tuuri (Túri) című verse esetében azzal a módszerrel, hogy e köré csoportosul néhány ezzel párhuzamba állítható Ady-vers, majd Leino Tumma (A megrémült fiú) című versének elemzése következik. Az V. fejezet összegzi a dolgozat eredményeit és további vizsgálati szempontokat vet fel a haláltémával, a két szerző költészetével és életművével kapcsolatban.

GYÖREGY ZSOLT

Keleti nyelvek és kultúrák, hebraisztika szakirány
BA, 3. félév
Eötvös Loránd Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Dr. Koltai Kornélia
egyetemi adjunktus, ELTE BTK*

A másság dicsérete. A Héber Biblia diaszpóra-történeteinek queer olvasata

A bibliakritika számára még igencsak újdonságként ható, egyelőre kevésbé kiaknázott, ám ígéretes perspektivákat nyújtó queer szempontú megközelítéssel jelen tanulmány a Héber Biblia három, a diaszpóra- (avagy udvari) történetek műfajába sorolható elbeszélésnek, a József-novellának (Gen 37–50), a Dániel könyvében található narratív szövegegységnek (Dán 1–6), valamint Eszter könyvének – egyúttal hiányt is pótolandó – összehasonlító elemzését tűzte ki céljául. Ezen vizsgálat annak feltérképezésére törekszik, hogy a kiemelt szemelvények idegen uralom alatt élő főszereplői – az őket körülölelő megkülönböztető attitűdöt tekintetbe véve – miként definiálják magukat, hogyan él(het)ik meg önazonosságukat, miféle stratégiákat követnek egyéni boldogulásuk érdekében, ill. minek is köszönhetik – a kisebbségi mivoltukból fakadó elvárásainkkal ellentétesen alakuló – kitüntetett pozíciójukat. A három mű ezen kérdések mentén történő elemzése során nemcsak a zsidó mivolttal összefüggő problémák érintése vált elengedhetetlenné, hanem a nemi identitást övező diskurzus több csomópontjáié is. Kutatásom végeredményeként a bibliai szépségfogalom egy új aspektusát is – mint a három főhős sorsának alakításában egyaránt központi szerepet játszó elemet – sikerült körülhatárolnom.

NÁDLER BALÁZS

Magyar BA
BA, 5. félév
Pannon Egyetem
Modern Filológiai és Társadalomtudományi Kar

*Témavezető:
dr. Horváth Géza
egyetemi docens, PE MFTK*

A redukcionizmus szemantikája a vallomásos rövidtörténetben (Csehov: A pezsgő, Cortázar: Elbeszélés, háttérbe vízzel)

A szakirodalomban egyetértés mutatkozik abban, hogy a hiány, a sűrítés és a fragmentaritás a novella és a rövidtörténet poétikájának domináns tartalom- és formaszervező eleme. Ezt a novellára jellemző világlátást a redukció tudja legerősebben létrehozni, melyet emiatt a novella műfajképző eljárásaként ismernek el. A formális-strukturális megközelítés leginkább a kompozíció, a szerkezet „hiányai” felől közelítette meg a redukció eljárását, annak szemantikája azonban rendszerint interpretáció nélkül maradt. Igor Szmirnov A rövidség értelme című tanulmányában cselekményi oldalról, tematikus szinten vizsgálja a redukciót. Meglátásom szerint azonban megkerülhetetlen a redukció szemantikájának a cselekmény szintjén túlmutató, nyelvi-poétikai és befogadásszempontrú vizsgálata is. Ebben központi szerepet játszik az enthüméma alakzata, mely olyan szillogizmus, ahonnan premisszák hiányoznak: ennek használata hívja létre a metaforákból, szimbólumokból építkező nyelvet.

Vizsgálatom tárgya, hogy a redukció (hiány, rövidség) milyen jelentésfeszültségbe kerül a két vizsgált novellában megjelenő vallomásformával és az elbeszélő személyes történetének a kibontakozásával. A beszélő (elbeszélő) szólamában tematizálódó szubjektumválság és az elbeszélő esemény sor szerkezetében mutatkozó hiátus, kimondatlanság között feszültség keletkezik, amely csak a befogadásban, interpretációban oldódhat fel. A tett hiánya köré épül a Cortázar-novella, míg Csehovnál az esemény „miniaturizálódása” és mibenléte a kérdés. Mindkét novellában egy átmeneti, egzisztencia nélküli, vagyis metaforikus alanyi helyzetből folyik az elbeszélés. Míg Csehovnál a beszédhelyzetnek és helynek az értelmezése zajlik az elbeszélő szövegből, a Cortázar-novellában az egzisztencián kívüli „sziget”, a „vágyott hely” az álom-narratíva kiindulópontja. A szöveg kibontakozása során a külső tér tárgyai a

belső tér ekvivalenseivé, metaforáivá válnak. A pezsgő című elbeszélés a vallomásforma és a redukció feszültségében a szubjektum lebontását („kasztrációját”), majd felépítését jeleníti meg poétikai-szemantikai és narratív téren. Ebben a novellában cselekményi redukció az elsődleges. Az Elbeszélés, háttérben vízzel című elbeszélésben az álom elbeszélése jelenik meg csonkításként, azaz a kimondás aktusa, az álom artikulálása, szavakká formálása. A fordulópontot mindkét esetben az enthüméma alakzata közvetíti.

TOKOS BIANKA

Összehasonlító Irodalom-és Művelődéstudomány

MA, 4. félév

Pannon Egyetem

Modern Filológiai és Társadalomtudományi Kar

*Témavezető:
dr. Ladányi István
egyetemi docens, PE MFTK*

„Mi a művészet? Megmondja a szó.” A képtől az írásig vezető út Dubravka Ugrešić A feltétel nélküli kapituláció múzeuma című regényében

„Képzeld el: ott az idegekben, a fejben – vagyis ott, az agyban vannak ezek az idegek (...) én rápillantok valamire, így ni, és azok elkezdenek rezegni, (...) és ahogy rezegnek, megjelenik a kép”- írja Fjodor Mihajlovics Dosztojevszkij A Karamazov testvérek című regényében. Vizsgálódásom középpontjában Dubravka Ugrešić műve áll, amelyben szintén központi szerepet kap a kép, a fénykép és a szó „együtt rezgése”. A magát anational (‘nemzeti identitással nem rendelkező’) embernek valló író egy sajátos léttapasztalatba vonja be olvasóját, amelynek az emigráns lét és a kultúrák köziség élménye, az emlékezet történetalkotó eljárása jelöli ki szövegbeli megalkothatóságának határait. Mindez úgy válik lehetségessé, hogy a kép látványának helyére a róla megtörtént szó kerül. A szó, ugyanúgy, mint annak idegenséget átélő kimondója, „az összes lehetséges irányban idegen szavakba ütközik”, elveszti jelentését, vagy legalábbis ez a jelentés megkérdőjeleződik, s ezért szükségessé válik annak újrafelépítése. Az újjászülető szó pedig előfeltételezi egy új nyelv megjelenését is, amely íráshoz, jövőbeli regényhez vezet, hiszen: „A világ nem annyi, amennyit átélünk eddig és átélünk most, hanem az is hozzátartozik, ami be fog következni.”

SZALMA JUDIT

Magyar Nyelv és Irodalom Tanszék

BSc, 5. félév

Újvidéki Egyetem

Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Dr. Utasi Csilla
egyetemi tanár, ÚE*

Nakonxipáni hőésésben

„Genus irritabile vatum – Horatius szerint a költő – általában a művész – különlegesen érzékeny emberfajta.” Pontosan ez jellemző arra a századfordulós festőre, Gulácsy Lajosra, akit már életében is a „besorolhatatlanság átka” üldözött: munkásságával kapcsolatban említhetjük ugyan a szecessziós, preraffaelita, reneszánsz, rokokó inspirációt, ám ő mindezeket csak sajátosan, önmagán átszűrve használta fel művészetében. Legjelentősebb képei közül az egyik, a Na’Conxypanban hull a hó című, mely festményein, írásaiban megjelenve a képzeletében élő álomvilágra utal, sokakat megihletett, pl. Weöres Sándort, Kormos Istvánt. A legtöbben egy-egy irodalmi példának köszönhetően találtak Gulácsy varázslatos mesevilágával; a motívumot Juhász Gyula barátjához írott verse indította költői útjára. A vajdasági magyar irodalom sem tudott ellenállni e „piktorlírikus” egyéni módon megszólaló képeinek: Juhász Erzsébet Esti följegyzések c. esszéjében kétszer is megemlíti Gulácsy szóban forgó festményét, ám ami még ennél is fontosabb, Gyöngyhalászok c. művében ezt a címet viseli egyik elbeszélése. A szerző, mint ahogy esszéiből kiderül, nem versben, hanem képekben ismerte meg Nakonxipánt. Eme egyszerű szál, mely jelen esetben prózát és képzőművészetet fűz össze, kiindulópontjául szolgál egy olyan rövid kutatásnak, melyben igyekszem feltárni, hathatott-e Gulácsy festészete a

Gyöngyhalászokra, hogyan, s teszem ezt a szövegből kiindulva, haladva a másik médium felé. Mivel a festőnél, egész munkássága alatt, szoros kapcsolatban állt az írás és a vizualitás, egy rövid kitérő erejéig ezzel is szeretnék foglalkozni. Kulcsszavak: besorolhatatlanság, Na'Conxypan (Nakonxipán), Gyöngyhalászok, vizualitás és szöveg

LAKATOS ISTVÁN

Összehasonlító irodalom- és művelődéstudomány
MA, 4. félév
Pannon Egyetem
Modern Filológiai és Társadalomtudományi Kar

*Témavezető:
dr. Szávai Dorottya
egyetemi docens, PE MFTK*

Nosztalgia mint kronotoposz, az időnarratívák gyökerei Homérosznál

Dolgozatom kezdetén olyan XX. század eleji modern regényekkel foglalkozom, melyek a két világháború között jelentek meg és nagyon érdekes viszonyt ápolnak az idővel, ezért időregényeknek is szokás nevezni őket. Gondolva itt a Mrs. Dalloway, a Varázshegy vagy Az eltűnt idő nyomában című művekre – figyelembe véve az idővel való kapcsolatuk egyediségét (némi általánosítással élve persze), mégis megpróbálom egy közös nevezőre hozni, valahogy körülhatárolni őket.

Ilyen közös vonásnak a nosztalgia volna a legmegfelelőbb, ahogy tökéletesen kifejezi a szóban forgó regények elbeszélői hangját, sőt a két jelentése (antik 'hazatérés' és modern 'visszaemlékezés a múltra') révén lehetővé teszi, hogy kronotoposzként operáljunk vele, de jelentései szintézise egyben ki is jelöli azt a művet, mellyel a fenti regények összehasonlíthatók. Ez a mű pedig Homérosz Odüsszeiája.

A nosztalgia mint kronotoposz és az Odüsszeia közti kapcsolatban ami a teret illeti, ahhoz nem szükségeltetik magyarázat, az utazás témáját feldolgozó szövegekben nem kérdés a tér szerepe. Az interpretáció tétje az idő aspektusának bevonása az értelmezésbe, mely három szempontot követelt meg: míg a történet központi alakja Odüsszeusz, addig az idő felőli olvasat főszereplője Pénélopé; e női karakter szövegbeli funkciója az idő- és sorsmítoszok felől világítható meg; ezek a mítoszok és Pénélopé között a szóbeliségből az írásbeliségbe való átmenet kultúrtörténeti eseménye feszül. Így Pénélopé kapcsán ugyanaz a probléma merül fel ebben az olvasatban, ami az időregények nagy kérdéseként Thomas Mann-nál is megfogalmazódik a Varázshegyben, miszerint „El lehet-e beszélni az időt...?”.

POZSÁR ANETT

magyar szak
BA, 5. félév
Szegedi Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Szabó István Zoltán
óraadó, SZTE BTK*

Poszt- apokaliptikus (halál)túra gyalog és metróval

A dolgozatom tárgyát képező összehasonlítás két kortárs poszt-apokaliptikus regény között zajlik. Cormac McCarthy Az út és Dmitry Glukhovsky Metró 2033 című írása ugyanazt a problémát (a globális katasztrófa bekövetkeztének pillanatáig fennálló rend felbomlását, az emberi civilizáció eltűnését) reprezentálja, de két teljesen különböző világot/jövőképet mutat be. A két poszt-apokaliptikus szöveg, bármennyire is tűnik elsőre sötétnek és kilátástalannak, végső soron romanticizált és pozitív megerősítéseket ad. Az elemzésből kiténik, hogy mindkét fikcionális regény allegorikus és csak látszólag eltávolított: csupán egy jövőbeli, teremtett alternatív világot használ fel, hogy rámutathasson a jelenleg fennálló rend visszásságaira és deficitjeire. Alternatív emberi viselkedésformák és közösségek tűnnek fel, így az amerikai és az orosz szerző írásában szembekerül a folyamatos kóborlás és abszolút nihil egy új társadalom létrehozásának törekvéseivel. Mindezekből bebizonyíthatóvá válik, hogy az emberiség egyetlen túlélési esélye a kataklizma után, ha a fennálló káoszt renddég igyekszik átalakítani, de a kapitalizmus felszámolásához és a

társadalmi szerződés felbomlásához köthető kaotikus állapot paradox módon eszképpista fantázia is. A korábbi rend rekonstruálása sem vezet ki az apokalipsziszból, hiszen a poszt-társadalom tagjai a világvége előtti kor hibáit ismétlik, így újra és újra elbuknak a látszólagos felemelkedést követően.

PAPP SÁRA ÍRISZ

magyar nyelv és irodalom
MA, 7. félév
Debreceni Egyetem
Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Dr. Fazakas Gergely Tamás
egyetemi adjunktus, DE BTK*

Retorika, ikonográfia és képpragmatika. Egy augsburgi ferences embléma értelmezési lehetőségei egy 18. század végi metszetgyűjtemény kontextusában

A dolgozatomban egy 18. századi katolikus emblémán ismertetem a barokk képkultúra legfontosabb kérdésköreit. A nyomtatványt négy módszertan segítségével vizsgálom: Egyrészt az ikonográfia módszertana segítségével azt értelmezem, hogy a konvencionális jelképek reprodukálása milyen módon járult hozzá a kegyességi emblémák olvasásához, majd a jezsuita látásméletek és a 17. századi retorikaelmélet bevonásán keresztül kimutatom, hogy a metszetről leolvasható nyelvi és vizuális imagók metaforikus struktúrákat hoznak létre. Ezt követően az embléma szemlélése közben feltáruló jelkapcsolatokat a látvány kommunikációban betöltött szereplehetőségei felől vizsgálom, Omar Calabrese képgrammatikai módszertanán keresztül. Az elemzés kimutatja, hogy a szemlésben kulcsszerepet játszik a rézkarc felületére utólag, felhasználás során felvitt festékréteg, ami a templomi környezetből ismert ikonikus színvilág újraalkotásaként olvasható. A colore-t az újkori színfilozófia és kegyességi színezés kultúrtörténeti kontextusai felől értelmezem.

SZÉKELY ÖRS

magyar-német
BA, 6. félév
Babeş--Bolyai Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
dr. Selyem Zsuzsa
egyetemi docens, BBTE*

Sub contrario – tanúság és passió a kortárs operában

Egy operaszerű passió és egy passiószerű opera egymásraolvasásának chiazmusában Isten művei (opera) egyedül a kereszt és a szenvedés által (per crucem et per passionem), önmaguk ellentétében (sub contrario specie) válhatnak hozzáférhetővé. A kereszt testbe íródó tapasztalata azonban nem történet – az önmagáról való beszéd ellehetetlenítése révén olyan nem-narratológiát igényel önmaga elbeszélésére, mely csak egy, kereszt előtti/mögötti valóság már érvénytelenített nyelvén szólalhat meg.

Miről tehet tanúbizonyságot a Máté-passió és a Hálátlan dögök keresztalakzata, ha az azt leíró nyelvet a kereszt eseménye folyton érvényteleníti? Ha a tanúság egy távolléten, egy idegenné vált testen alapszik, szétroncsolva ezáltal a jelenlét, a tanú önazonosságát? Milyen seb rajzolódik ki a beáramló sztázis, anarratív halál által a saját testen, amelyet a passiónak és operának folyton hordoznia kell?

ÁBRÁNYI ESZTER

Romanisztika - francia

BA, 6. félév

Pázmány Péter Katolikus Egyetem

Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar

Témavezető:

Dr. Ádám Anikó

tanszékvezető egyetemi docens, PPKE BTK

La relation de la musique et de la littérature: L' après-midi d'un faune de Stéphane Mallarmé et de Claude Debussy

A zene és az irodalom kapcsolata

Stéphane Mallarmé és Claude Debussy: Egy faun délutánja c. műve alapján

Dolgozatomban e két művészeti ágat hasonlítom össze, melyhez jó alapot biztosított Stéphane Mallarmé emblemikus verse, az Egy faun délutánja, melyet később Claude Debussy zenésített meg (1894), és tette világszerte ismertté. Előzetes feltevésem szerint a kapcsolat gyökere a szimbolizmusban keresendő. A 19. század második felében kibebélyesedő korszak lehetőséget teremtett a művészeknek ahhoz, hogy kifejezhessék érzéseiket különféle szimbólumokkal, rejtett utalásokkal, ami természetesen a műveltebb réteg kiváltsága volt. Mallarmé versében keveredik az ókori görög mitológia az álommal, a fantáziával, miközben a vers főhőse, a faun elérhetetlen vágyakat kerget, ami a való világban megfoghatatlan és elérhetetlen. A várva várt katarzist pusztán az irodalmi világban érheti el, ahol a nimfák az álmok lenyomatait őrzik. Debussy művében tökéletesen kiegészíti Mallarmé versét. Három fő témán keresztül mutatja be a faun érzéseit egy oboa segítségével. Ám nem csak a zenében, hanem a táncban is tetten érhető Mallarmé hatása. A Vaclav Nizsinszki által koreografált és előadott darab (1912) újszerű, friss elemekkel bővítette a balettet. Hatalmas megbotránkoztatást váltott ki nézőiből, mert kilépett a tánc „komfortzónájából” azzal a felhanggal, hogy ideje új szintet vinni a táncba és bemutatni, hogy nem pusztán egyszerű szórakozás, hanem igazi művészet. A szimbolizmus az egész világot felforgatta, így Magyarországot is. Ady Endre volt az úttörő, az Új versek c. kötetével. Mallarmé versét kétféle fordításban is élvezhetik a magyar olvasók. Az egyik Somlyó György, a másik Weöres Sándor nevéhez köthető. Emellett három forrást is találtam, melyben beszámolókat olvastam a Nizsinszki-féle előadásról. Mindhárom kiemelte Nizsinszki forradalmian új és szokatlan előadását, mely hozzájárult, hogy a balett ismét régi fényében tündököljön. Mint látható, kevés az olyan mű, ami ekkora hatást gyakorolt volna valamennyi művészeti ágra. Stéphane Mallarmé és Claude Debussy kollaborációja azonban mindenütt jelen van, a mai napig.

Francia irodalom

KISS FRUZZSINA

Magyar nyelv és irodalom
MA, 3. félév
Szegedi Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar

Témavezetők:
Dr. Fogarasi György
egy. docens, SZTE BTK
Pál Katalin
óraadó, SZTE BTK

A nevelés és a kísérteties formái Victor Hugo A nevető ember című regénye alapján

Dolgozatomban a nevelés és a kísérteties előfordulását vizsgálom Victor Hugo A nevető ember című regénye alapján.

Az első fejezetben a komikum fogalmát vizsgálom, mely felvezetésként szolgál a későbbi fejezetekhez.

A második fejezetben Gwynplaine alakjának értelmezési lehetőségeit veszem górcső alá. Megvizsgálom a homéroszi kacaj átalakulását és rendhagyó jelenlétét a regényben, az Iliász és az Odüsszeia szöveghelyeire, valamint a regénybeli szövegszerű megjelenésére alapozva. A homéroszi kacajban megjelenő gépiesség, folytonosság vezet át a kísérteties vizsgálatához, amely a regényben több szinten is megjelenik. Ehhez Freud, Jentsch és Heidegger kísérteties fogalmait veszem alapul.

A harmadik, s egyben utolsó fejezetben a nevelésről értekezek, mind a nevető, mind pedig a befogadó oldaláról. Ez azért is nagyon fontos, mert egyrészt a regényben a nevelésnek központi szerepe van, másrészt a főhős maga a nevelés megjelenítője, szimbóluma. Ehhez a fejezethez Arisztotelész, Bergson, Freud, Koestler, Lessing, nevelés elméleteit használok fel.

KONKOLY DÁNIEL

irodalom- és kultúratudomány
MA, 3. félév
Eötvös Loránd Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:
Bónus Tibor
egyetemi docens, ELTE BTK

Az érzékelés nyomában

Jelen dolgozat az érzékelés három legfontosabb területe – látás, hallás, tapintás – közötti viszonyt vizsgálja Ovidius Metamorphoses című művének Narcissus-történetében. Továbbá azt, hogy miféle kapcsolatok létesülnek az említett érzéktérületek és a következő retorikai alakzatok között: 1. intertextualitás, melynek legfontosabb jellemzője az ismétlés, amely a tárgyalt szövegben is jelentős szerephez jut, mivel Narcissus a vizuális, míg Echo az auditív ismétlés figurája. 2. ekphraszisz, amely általában csupán kép és hang ontológiájára kérdez rá, de jelen esetben az érintést is játékba hozza. 3. prozopopeia, a hang láthatatlan vagy hiányzó eredetének történő arcadás figurája. 4. irónia, amely kép és hang, valóság és fikció, beszéd és írás, jelenlét és távollét dichotómiáival áll kapcsolatban a tárgyalt szövegben. Ezenkívül azt is látni fogjuk, hogy miként íródik bele az olvasás már eleve az érzékelésbe, amely ebben a szövegben az olvasás allegóriájává válik.

PAPP KATINKA

Magyar- Francia
MA, 10. félév
Pécsi Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Prof. Dr. Orbán Jolán
egyetemi tanár, PTE BTK*

Az Új Héloïse, avagy a modern lélek tájábrázolása

Kutatásomban a Rousseau-i modernitás gyökereit szeretném feltárni az Új Héloïse című regénye alapján. Fő kérdésem, hogy mitől lesz új a táj- és lélekábrázolás, milyen eszközökkel ábrázol olyan tabu témákat, mint a testiség, vágy, érzékiség. Munkámban két nagyobb elemzési területet választottam ki, melyek egymást kiegészítve vezetnek el az irodalmi modernség megteremtéséhez. Elsőként a vágy, erény, szerelem, öröm, élvezet fogalmak megjelenését szeretném körbejárni, hogy miként értelmezhetőek a Rousseau-i individuum kapcsán, s miként vetik le magukról a szentimentalizmus köntösét, hogy a preromantika alakjába szülessenek újjá.

Másfelől a regény tájábrázolása fog elvezetni minket a modern individuum megszületéséhez. Analízisem kiemelt szempontjának tekintem, hogy Rousseau milyen eszközökkel mossa egybe a táj és a lélek viszonyait. Itt bőven kifejtésre kerül, hogy miért választottam címnem „a modern lélek tájábrázolásait”. Célom, hogy tanulmányommal rávilágítsak arra, hogy az Új Héloïse a mai kutatás gyümölcsöző terepe és egy olyan terület, mely folyamatosan dialógusban áll az olvasóval, s mely kitüntetett helyet érdemel a magyar recepcióban.

(Kulcsszavak: preromantika, tájábrázolás, lélekábrázolás)

FERENCZ ÉVA

Francia nyelv, irodalom és kultúra
MA, 4. félév
Szegedi Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Dr. Penke Olga
egyetemi tanár, SZTE BTK*

A klasszikus színháztól egy saját stílusig: Marivaux 1720 és 1725 között.

Dolgozatom Marivaux színházi pályafutásának kezdeteit és az úgynevezett Olasz-Színháznak írt darbjait vizsgálja. Ehhez öt színdarabot választottam: Arlequin poli par l'amour, La Surprise de l'amour, La Double Inconstance, Le Prince travesti és La Fausse suivante ou le Fourbe puni. Célom, hogy kimutassam miben rejlik Marivaux egyedi stílusa és hogyan sikerült már a kortársai körében ekkora sikert elérnie.

Az első részben a cselekményt, időt és helyszínt elemzem, hogy átláthassuk Marivaux hogyan építi fel színdarabjait. Marivaux fejlődése során csökkenti az idő és a helyszín jelentőségét darabjaiban, és ezek bemutatása sokszor csak néhány szóra vagy mondatra rövidül. Ennek ellenére a cselekmény követhető marad.

A második részben a Marivaux színházában játszó olasz színészeket és tipikus karaktereket vizsgálom. Ebben a részben elemzem az úgynevezett színpadi jelenléteket is, ami újnak számít a színdarabok vizsgálata során és aminek segítségével különböző dramaturgiai eredményeket találhatunk, mint hogy Marivaux nagyobb hangsúlyt fektet a párbeszédre, mint a monológokra.

Az utolsó részben az öt színdarabot a Le Jeu de l'amour et du hasard című remekművel hasonlítom össze három szempontból, hogy bemutassam, milyen elemeket őrzött meg Marivaux korai éveiből és hogyan fejlődött ki az a stílus, aminek még a mai napig is sikere van: jelmez, szerelmi vallomás, non-verbális kommunikáció.

Megállapítom, hogy a jelmezes szerepcserével a társadalmi státusz változása vagy akár nembéli változás is jár. Az álarc lehetőséget nyújt arra, hogy a szereplő saját szemével vizsgáljon meg másokat és egyfajta védőpajzsként szolgál, ami megvédi a szereplők személyazonosságát, érzelmeit, mindaddig, amíg az nem teljesen magabiztos ellenfelével vagy titkos szerelmével szemben.

Marivaux-nak egyedi eszköze van arra, hogy a szereplők párbeszédének egy különleges ritmust adjon és hogy a szerelmeseknek megkönnyítse vallomását. A « reprise » szavak, tagmondatok, vagy olykor teljes mondatok szó szerinti vagy megközelítő ismétlését jelenti, ami a legtöbbször azonnali vagy késleltetett, akár egy másik jelenetben is megtalálhatóak.

A nem-verbális kommunikációnak fontos szerepe van. A hangsúly, tekintet, gesztusok sőt a szereplő hallgatása megerősíti vagy éppen gyengíti a szereplő mondanivalóját. A dramaturg szerzői utasításain keresztül ismerhetjük meg ezeket a jeleket, de többször egy másik szereplő szájába adja ezeket.

MOLNÁR LUCA

Angoltanár-franciatanár
MA, 5. félév
Szegedi Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Dr. Kovács Katalin
egyetemi docens, SZTE BTK*

Varázslás varázspálca nélkül: csodás elemek, mágia és bűvölet Antoine Watteau művészetében

Dolgozatunkban a csodás elemek, a bűvölet és a mágia fogalmának nyomába eredünk, és Jean-Antoine Watteau művein keresztül bemutatjuk, hogyan jelennek meg ezek az elemek a 18. századi francia festészetben. Kutatásunk során 17. és 18. századi szótárakra, enciklopédiákra, művészéletrajzokra és későbbi korok művészetkritikusainak munkáira támaszkodva arra a kérdésre keresünk választ, hogy Watteau életrajzírói miért hangsúlyozzák a festő műveinek csodás és varázslatos voltát, mikor azok nem ábrázolnak sem varázspálcát, sem tündéreket. A 17. században újra népszerűvé váló csodás elemek fellelhetők a korabeli irodalomban, színművészetben és zenében: ezek a társművészetek a festészetre is jelentős hatást gyakoroltak. A mitológiából és a keresztény vallásból származó motívumok közvetlenül, valamint a commedia dell'arte-n keresztül közvetve is hatottak a festőre, aki ugyanakkor a természet nagy csodálója is volt. Képein valószerű alakokat és természeti környezetet látunk, a boldog, szerelmes fiatal párokat és idealizált pásztorokat azonban képzeletbeli, ideális világba helyezve ábrázolja. Watteau festményeit az az illúzió teszi csodássá, ami a néző szemében hihetővé varázsolja a valószerűtlen jeleneteket.

GOSZTOM FRUZZSINA ALEXANDRA

Romanisztika-francia
BA, 6. félév
Pázmány Péter Katolikus Egyetem
Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar

*Témavezető:
Dr. Ádám Anikó
docens, PPKE BTK*

Japonizmus a 19.századi francia irodalomban

A dolgozatomban a 19. századi francia irodalomban megjelenő japán kulturális hatásokat kutatom és Émile Zola Nana című regényén keresztül közelítem meg. Először a japonizmus jelenségének definícióját és kialakulását ismerttettem egy rövid történelmi és művészeti áttekintővel, érintve az japán ukiyo-e művészet kulcsszerepét. Ezután az elterjedését és hatását fejtem ki a 19. századi francia értelmiségi körökben, elsősorban a francia festőket és írókat kiemelve. Majd rátérek Émile Zola személyes kapcsolatára a japán kultúrával. Ezután fejtem ki, hogy a japonizmusnak milyen hatása fedezhető fel a Nana című regény megírásában és hol találhatóak ennek nyomai. Végül arra a kérdésre keresem a választ, hogy Nana, a könyv főszereplője és a gesák között lehet-e bármiféle párhuzamot húzni.

SZABOLCS ENIKŐ

Francia nyelv, irodalom és kultúra
MA, 4. félév
Szegedi Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Dr. Penke Olga
Egyetemi tanár, SZTE BTK*

A gyermek családban és társadalomban elfoglalt helyét Diderot és Rousseau műveiben

Dolgozatomban Diderot gyermekkorral és neveléssel kapcsolatos felfogását mutatom be, párhuzamba állítva Rousseau koncepciójával, akinek elvei már a 18. században ismertek és hatásukat máig jelentősnek tartják. Munkám során változatos műfajú szövegeket vizsgáltam: felhasználtam az orosz cárnőnek írt Vegyes írárok II. Katalin számára és Egy egyetem terve című műveket, a Rameau unokaöccse című filozófiai dialógust és egy levelet, amelyet Diderot Forbach grófnőnek írt. Összehasonlításként Rousseau-nak az Emil, avagy a nevelésről és a Júlia, avagy az Új Héloise című műveit vettem tekintetbe.

Először a század második felében bekövetkezett nevelést érintő változásokat mutatom be, amikor a gyermek egyre fontosabb szerepet tölt be mind a családban, mind a társadalomban, és az átalakulást összefüggésbe állítom azzal ténnyel, hogy a korszak szinte mindegyik gondolkodóját foglalkoztatta ez a téma.

A következő részben a gyermek társadalomban elfoglalt helyét vizsgálom meg. Diderot a kolostorokban folyó nevelést nem ítéli megfelelőnek a gyermekek számára, és kötelező, ingyenes, állami fennhatóság alá kerülő oktatást javasol a társadalom minden tagjának. Rousseau szintén ellenzi a kolostori nevelést, művei azonban arra utalnak, hogy valójában kizárja az alacsonyabb származású diákokat a "természetes" nevelésből.

A dolgozat harmadik részében a gyermek családban elfoglalt új helyét tanulmányozom. A két filozófus egyetért abban, hogy a szülőknek nagyobb szerepet kell vállalniuk a gyermeknevelésben, és nem tartják megfelelőnek a dajka alkalmazását. A szülők közötti kapcsolatról és a gyermeknevelésben vállalt szerepükről azonban eltérően vélekednek. Diderot műveiben a szülők egyenrangúak és mindketten részt vesznek a nevelésben, míg Rousseau-nál a nő mindig alárendelt a férfinak, és csak a lányok neveléséért felelős. Mindkét filozófus nagy szerepet tulajdonít a szülők mellett a tanítóknak is, akik felkészítik a gyermekeket a világban való eligazodásra, azonban Diderot – Rousseau természetben való nevelésével ellentétben – intézményes keretek közé helyezi az oktatást.

A két filozófus tehát ugyanazokra a társadalmi problémákra keresi a megoldást, azonban a válaszaik meglehetősen eltérnek egymástól.

SZABOLCS ENIKŐ

Franciatanár
MA, 5. félév
Szegedi Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Dr. Kovács Katalin
egyetemi docens, SZTE BTK*

A vázlatosság Diderot Szalonjaiban (Greuze és Hubert Robert vázlatai)

Dolgozatomban a befejezetlenség témakörét járom körül Diderot 1761 és 1771 között írt Szalonjaiban, különös tekintettel fordítva Greuze és Hubert Robert vázlataira. Diderot vázlatosságról való felfogásának a változását a két festő alkotásairól írt Szalon-kritikáim keresztül mutatom be, valamint azt is megvizsgálom, hogy a képleírások stílusa milyen mértékben tükrözi a képek befejezetlenségét.

Dolgozatomban először a vázlat fogalmkörébe tartozó kifejezések jelentését tisztázom, elsősorban Diderot et d'Alembert Enciklopédiájának felhasználásával. A „vázlat” kifejezéshez szorosan kapcsolódik a „tűz”, a „képzelőerő” és a „zseni” fogalma, mivel a zseni az ötleteit gyorsan veti papírra, mielőtt belső tüze kialudna. Ezáltal befejezetlen művet hoz létre, amely lehetőséget nyújt a néző számára, hogy képzelőerejére hagyatkozva fejezze be az alkotást.

Ezt követően bemutatom, hogy Diderot esztétikai felfogásában miként jelennek meg a „tökéletlenség-tökéletesség”, a „befejezetlenség-befejezettség”, valamint a „rajz-szín” erősen vitatott dichotómiái, valamint arra is kitérek, hogy az időben előrehaladva a kritikus hogyan távolodik el a vázlatosságtól és kerül egyre közelebb a befejezett művekhez.

Végül azt fejtem ki, hogy Diderot írásmódjában tükröződik-e a vázlatosság, és ha igen, milyen módon. A Szalonok írása során Diderot egyik fő célja az volt, hogy abban a stílusban fejezze ki magát, amely a legjobban illik a bemutatott műhöz. E tekintetben jelentős különbséget figyelhetünk meg a két festő vázlatának leírása között. Míg a kritikus Greuze képei előtt narratív stratégiát alkalmaz, azaz elmesél egy történetet, addig Robert vázlatának bemutatását az úgynevezett „szaggatott” írásmód jellemzi.

Összegezve arra az ellentmondásra hívhatjuk fel a figyelmet, hogy Diderot Greuze vázlati esetében csodálja a befejezetlenséget, mégsem tartja fontosnak, hogy az írásmód ezt tükrözze, helyette inkább a narrativitásra helyezi a hangsúlyt. Hubert Robert képei esetében azonban – amikor egyre több kifogás merül fel benne a vázlatosság miatt és egyre inkább a kidolgozottság felé fordul – mégis arra törekszik, hogy írásmódja kövesse az alkotás stílusát.

Olasz és spanyol irodalom

DUNAI DIÁNA

Anglisztika, spanyol minor

BA, 7. félév

Pázmány Péter Katolikus Egyetem

Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar

*Témavezető:**Bakucz Dóra**egyetemi adjunktus, PPKE BTK*

A 30-as évek spanyol filmművészete: hagyomány és újítás

A huszadik századi spanyol művészetnek sajátja az ellentétesség - az 1900-as évek elején a régi és az új világ értékeinek ütközése jól látható Florián Rey *La aldea maldita* (Az elátkozott vidék) című filmjében valamint Salvador Dalí és Luis Buñuel közös rövidfilmjében, *Az andalúziai kutyá-ban*. Mindkét mű 1929-ben készült, azonban mind szerkezetükben mind témáikban gyökeresen eltérnek egymástól. Rey felépítésében egy hagyományos idő- és térkezelésű lineáris cselekményszálú filmet alkotott, ami témáiban is a kor konzervatív ideáit képviseli, mint például a klasszikus értelemben vett család, a hagyományos férfi-női szerepek, a vallás és a keresztény erkölcsi becsület fontossága. Ezzel ellentétben, Dalí és Buñuel egy szerkezetében teljesen újító filmet rendezett, melynek nincs összefoglalható cselekménye és logikátlan idő- és térbeli „ugrások” jellemzik. Mindemellett olyan a kor filmművészetében szokatlan témákat tárgyal, mint a szexualitás, továbbá a *La aldea maldita*-ban bemutatott konzervatív értékek kritikáját fogalmazza meg. Érdekes, hogy az ilyen szélsőségesen ellentétes ideák ütközése általánosságban jellemző a spanyol kultúrában, valamint, hogy a „rég és új világ” ellentéteinek találkozása tipikus a huszadik század nemzetközi művészetének szintjén is.

GYULAI ANNA

Romanisztika

BA, 3. félév

Debreceni Egyetem

Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:**dr. Puskás István**egy. adj., DE BTK*

A sztereotípiák az olasz-magyar interkulturális kommunikációban

Dolgozatom előszavában indoklom témaválasztásomat, majd a bevezetésben kiemelem a téma aktualitását és felhívom a figyelmet egyfajta kulturális egyesülés szükségességére, ezáltal megfogalmazom a dolgozat célját: egymás kultúrájának mélyebb megismerését. Ezt egy tanulmányaimhoz szorosan kapcsolódó téma ismertetése révén teszem, a magyar és az olasz nemzet egymásról alkotott sztereotípiái és a velük szembenálló valóság között vont párhuzamok bemutatásával, melyhez kutatómunkát végzettem egy általam elkészített kétnyelvű kérdőív segítségével.

A kutatómunka eredményeinek ismertetését megelőzően bevezetem az olvasót a téma tágabban értelmezett fogalomkörébe. A felhasznált szakirodalomra hivatkozva az interkulturális kommunikációtól a kultúra értelmezési formáin át, az alteritás kapcsán eljutok a sztereotípiák tárgyalásáig. A sztereotípiák fajtáin kívül szót ejtek még kialakulásukról, funkcióikról, s a témával behatóbban foglalkozó magyar és olasz kutatókról is.

Ezután kezdek bele kutatómunkám részletes ismertetésébe a kérdőív eredményeinek bemutatásával, melynek első szakaszában a válaszadók viszonyát mértem a sztereotípiákhoz, és az országukban élő kisebbségekhez.

A második szakaszban kommentár nélkül gyűjtöttem össze azokat a sztereotípiákat, melyeket a válaszadók egymásról alkottak.

Az ezt követő szakasz a dolgozat leglényegesebb része. A két nemzet itt kerül szembe egymással, adott összehasonlítási szempontok szerint, melyek esetemben a kultúra látható és nem látható elemei. Ezekből az elemekből tizenhárom tárgyalok részletesebben, a teljesség igénye nélkül. Ezek a nyelv és a beszéd, a konfliktuskezelés és humorérzék, a család-centrikusság, a munkamorál, a műveltség, a művészetek, a vallás, a politika, a sport, a közlekedés, a divat, a gasztronómia és a nemzeti identitás kérdése.

A párhuzamok vonása után a válaszadók önreflexiójának eredményeit ismertetem, mindkét nemzet szémszögéből. A dolgozat fontos szerkezeti eleme, hogy a jellemzők mindig egy oda-vissza működő rendszerben kerülnek bemutatásra, hangsúlyozva ezzel a nemzetek sajátos, és kevésbé sajátos tulajdonságait.

Az összegzésben érkezek el a végső fázishoz, ahol újra felsorolom, s ezúttal már meg is magyarázom a sztereotípiákat, melyek a dolgozat elején már feltűntetésre kerültek kommentár nélkül.

A dolgozat mellékleteként az általam készített online kérdőív összesített eredményeit csatoltam.

DORCSÁK RÉKA

Portugál nyelv, irodalom és kultúra

MA, 1. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Rákóczi István

tanszékvezető egyetemi docens, ELTE BTK

Hajótörés történetek szimbólumvilágának összehasonlító elemzése a Tragikus Tengeri Történetekben és a Bolyongásban

A portugál nemzeti identitás elengedhetetlen irodalmi motívuma az utazás, mely a világirodalom egyik legősibb toposza is egyben. Az utazás, a két általam választott műben egyaránt kulcsfontosságú szerepet tölt be, mind a történetek első, explicit-, mind a történetek második, implicit értelmezési szintjén. A Bernardo Gomes de Brito által megjelentetett História Trágico-Marítima a 12 legsikeresebb XV-XVI. századból való hajótörés-történetet foglalja magába, amelyek történeti felépítésében egy közös séma meglétét véljük felfedezni, amely a Fernão Mendes Pinto által írt Bolyongás című műben megjelenő hajótörés motívumok alapját is képezi.

Dolgozatomban a két kortárs mű szövegeinek hajótörés-történeteit hasonlítom össze a kor ideológiai változásainak fényében. A realizmus, a drámaiság illetve a didaktika jegyeit hordozó História Trágico-Marítima szövegeiben a szimbólumok központjában a kort jellemző keresztény dogmák mutatkoznak meg. A történetek képi megjelenítése miatt, a középkori misztika jellemzőit is mutató mű azonban egy átmenetet képez, ezen régi tradicionális Isten ábrázolás, illetve a kor új szellemét jellemző humanista gondolkodás között. Míg az História Trágico-Marítima történeteit vizsgálva a vallásosság áll a mű didaktikai célkitűzései középpontjában, a Bolyongásban, Isten ezzel szembeni redukált szerepével találkozunk. Isten jelenléte itt inkább tölti be a hajótörés-történet irodalmi feltételeit, mintsem hogy a mű értelmezésének fő motívuma lenne. Ha, csak a hajótörés-történeteket vesszük figyelembe, Isten jelenlétéről nem tudunk nagy konklúziókat levonni, de a mű egészét, illetve pikareszk, humanista jellegét vizsgálva, a kor deista filozófiája fogalmazódik meg a műben.

BALÁZS ZSUZSANNA

Olasz, angol (minor)

BA, 7. félév

Pázmány Péter Katolikus Egyetem

Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar

Témavezető:

Lukácsi Margit

egyetemi adjunktus, PPKE BTK

Az anti-én színháza: Párhuzamok Luigi Pirandello és W. B. Yeats színháza között

Luigi Pirandello nevét viszonylag ritkán említik a William Butler Yeats életművére nagy hatást gyakorló szerzők között, pedig Yeats-hez hasonlóan, Pirandello is egy olyan színházat hozott létre, melynek középpontjában a maszk, valamint az én szenvedései állnak. Yeats első jelentős találkozása Pirandello színházával 1924-re vezethető vissza, amikor az Abbey Színházban előadták Pirandello IV Henrik című komédiáját. Ez a darab, valamint Lennox Robinson kiemelkedő IV Henrik alakítása maradandó benyomást tettek Yeats-re, ugyanis IV Henrik alakja és viselkedése testesíti meg legjobban Pirandello maszk-elméletét, amely új megvilágításba helyezte Yeats maszkról alkotott elképzeléseit is.

A Pirandello és Yeats színháza közötti párhuzamok elsősorban azzal kapcsolatban kerülnek megemlítésre, hogy a két szerző milyen módon használta a commedia dell'arte technikáit. Dolgozatomban azonban egy új szempont alapján közelítem meg egyes drámáikat. Drámáik elemzésével és összevetésével azt szemléltetem, hogy Pirandello 'persona-personaggio' elmélete jelentős mértékben megegyezik Yeats 'self – anti-self' (én – anti-én) elméletével. Ennek igazolásához három Pirandello komédiát (Ki-ki a szerepét, Hat szerep keres egy szerzőt, IV Henrik) és két Yeats drámát választottam (Árnyas vizek, A színészkirálynő). Dolgozatomban arra is kitérek, hogy Pirandello és Yeats drámáiban az én és az anti-én milyen módon jelennek meg a maszk és az örület közötti kapcsolatban, és hogy a maszk viselése és az örület közötti viszony hogyan mutatkozik meg a rendező szerepét betöltő karakterek viselkedésében.

SZOVÁK MÁRTON

Tanár szak

MA, 6. félév

Pázmány Péter Katolikus Egyetem

Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar

*Témavezető:
Mátyus Norbert
egyetemi adjunktus, PPKE BTK*

Magyar vonatkozások Bernardino Zambotti Diario Ferrarese című művében

A pályamunkámban összefoglalt kutatás témája Bernardino Zambotti Diario ferrarese dall'anno 1476 sino al 1504 címen kiadott naplója, illetve az ebben feltűnő magyar vonatkozások.

A dolgozat elején általánosan bemutatom az ismertetett munka műfaji jellemzőit és a hasonló jellegű és korú városi krónikákat.

Ezután olvashatóak a napló magyar vonatkozású helyei tematikus csoportosításban. A legtöbb anyag Aragóniai Beatrix királyné és rokonai, különösen Estei Hippolit esztergomi érsek életét érintik. Rajtuk kívül a ferrarai egyetemen tanuló magyar diákok kalandjait, az átutazóban lévő diplomatakat (mind a magyar király küldöttei, mind a Magyarországra delegált követek) és hazánk jeles történelmi eseményeinek említéseit gyűjtöttem össze. A Magyarországra küldött követek említései közül kiemelkedik egy adat, az ebben szereplő követek beszámolója meglepő adalékkal szolgál a székesfehérvári székesegyház Mátyás halálát követő feldúlását illetően.

SOÓS ALEXANDRA

Spanyol

BA, 5. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Klempáné Dr. Faix Dóra
egyetemi adjunktus, ELTE BTK*

Mise en abyme mint öntükröző alakzat Eduardo Mendoza A csodák városa című regényében

Tanulmányomban Eduardo Mendoza 1986-ban megjelent nagysikerű regényét, A csodák városát narratológiai szempontból elemzem. A mise en abyme narratív eszköz segítségével a főszereplő sorsának alakulását vizsgálom, szemben az eddig megjelent műelemzésekkel, amelyek többsége a regény másik cselekményszálát, a címadó város fejlődését helyezi előtérbe.

Célkitűzésem bizonyítani, hogy a mise en abyme nem csupán a történet, hanem a szereplők szintjén is jelen van a műben, továbbá az interdiszciplináris párhuzamok révén bővíttem a mise en abyme értelmezési kereteit.

A mise en abyme egy tükör-alakzatként is felfogható, amely A csodák városában, egy jóslat formájában szembesíti a főhóst a jövőjével. A mise en abyme révélatrice-nek köszönhetően a főhős tehát tudatosan alakíthatja az életét. Előmenetele azonban kettős megítélésű: közéleti tevékenységével beírja magát Barcelona történelmébe, ellenben alvilági vezető pozíciója révén a társadalom periferiájára kerül.

A csodák városa egyik mozifilm jelenete felveti a mise en abyme és a metalepszis együttes vizsgálatát, amelynek eredményeképp egy új narratológiai fogalmat vezetek be. A mise en abyme fő kritikusának, Moshe Ron-nak a

kijelentése alapján pótlom e narratív eszköz elméletének egyik alapvető hiányosságát; meghatározom a főtörténet és a beékelte történet kapcsolatát, amelyet képzőművészeti alkotásokkal is szemléltetek.

Tanulmányom alap kérdése, amely egyben a mise en abyme jelenség sarkalatos pontja, hogy a történet egy adott részlete képes –e tükrözni az egész művet?

TÓTH KAMILLA

Romanisztika szak, spanyol szakirány

BA, 5. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Menczel Gabriella

habil. egyetemi docens, ELTE BTK

Egy törött tükör torz képei - A töredezettség fogalma Julio Cortázar 62/kirakós játék című művében

Esszém témája Julio Cortázar 62/ kirakós játék című regénye. Dolgozatomban egy olyan mindent átfogó műbeli elem megtalálását tűzöm ki célul, amelynek köszönhetően a töredezett jellegű szöveg kerek egészé válik. Munkám során azt feltételezem, majd bizonyítom be, hogy ez az elem, amely a regényt összeköti, egy rejtett, felsőbbrendű háttérszereplő, aki soha nem jelenik meg explicit módon, az elemzés során mégis tetten érhető. A mű töredezettségéből kiindulva az úgynevezett behúzott bekezdések visszatérő elemeit vizsgálom, majd az eredményeket alátámasztom a regényben megjelenő narrátori és fokalizátori funkciók bemutatásával. Végül pedig konkrét szövegbeli elemekre koncentrálok: egy lehetséges értelmezés kialakításához nagyban hozzájárulhat Feuille Morte figurájának jelentősége, valamint hogy a narráció felfogható-e a feltételezett felsőbb rendű háttérszereplő elméjének védekező mechanizmusaként.

SZTRAPKOVICS BETTINA

romanisztika, spanyol szakirány

BA, 5. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Menczel Gabriella

habil. egyetemi docens, ELTE BTK

Személyazonosság-váltás és titokmechanizmus Marco Denevi Ceremonia Secreta című művében

Marco Denevi kisregényének címe, Titkos szertartás, magában hordoz két a mű értelmezéséhez elengedhetetlen fontosságú szempontot. A „szertartás” szó Leonides Arrufát személyazonosság-váltására utal, mely Ceciliával való találkozásától fogva következik be. Ugyanakkor a „titok” szó a két nő közötti kapcsolatot az emberi értelmet meghaladó történésként mutatja be, egyúttal pedig egy olyan eseményként, mely a mű során a transzcendentálisra mutató motívumokkal és a szereplők belső feltámadásával áll kapcsolatban. Így tehát a két főmotívum arra szolgál, hogy bemutassa a Leonides és Cecilia között kialakult kapcsolatnak és annak következményeinek komplexitását, mely egyben a mű tartalmi magját képezi. Ez a megállapítás eltér azon korábbi értelmezésektől, melyek szerint a címben is megjelenő szertartásmotívum a Belenára lesújtó isteni büntetés kibontakozására utal, melyet Leonides mint az isteni akarat közvetítője hajt végre. (Gotschlich [2008]). A szertartásmotívum és a titokmechanizmus közös szerepe egy anyai kapcsolat és egy visszafordíthatatlan érzelmi folyamat árnyalt bemutatása, melynek következménye a teljes átváltozás, mely elkerülhetetlenné teszi Leonides büntettét, akinek látásmódja véglegesen eltorzul Ceciliával való kapcsolatának tragikus végkifejlete révén. Azonban ez a gyilkosság nem a két nő között kialakult kapcsolat oka és célja, ahogy azt Gotschlich értelmezésében olvashatjuk, sokkal inkább egy logikus következménye a regényben élénk tárt “szédületes gépezetnek”.

BODROGAI DÓRA
romanisztika-olasz
BA, 8. félév
Pécsi Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar

SZAKÁL KATALIN
magyar nyelv és irodalom
MA, 10. félév
Pécsi Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Dr. Takáts József
egyetemi adjunktus, PTE BTK*

„Van valami meghitten olasz a bábuban” – Pinocchio mint emlékezhely

A dolgozat az emlékezhely-kutatásba illeszkedve a Carlo Collodi által írt Pinocchio kalandjai című regény történetét és figuráit veszi górcső alá és azt vizsgálja, hogy ezek miként alakultak át, illetve hogyan működnek emlékezhelyként. A dolgozat sorra veszi a különböző kulturális mezőket, és például az irodalmi feldolgozások, a film vagy a köznyelvben megjelenő kifejezéseken keresztül igyekszik bemutatni, hogy a Pinocchio miként ültetődött át a XXI. századba. A tanulmány ennek bemutatására e diskurzus jelentős kutatóinak írásait veszi alapul, úgy mint Aleida Assmanné, Pierre Noraé vagy Pim den Boaré.

Germanisztika

MOLNÁR VIKTÓRIA

Germanisztika
BA, 5. félév
Miskolci Egyetem
Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Dr. Kriston Renáta
egyetemi adjunktus, ME BTK*

Varázskifejezések elemzése J.K. Rowling Harry Potter és a bölcsek köve című regényében

Dolgozatomban a varázskifejezések elemzésével foglalkozom Joanne Kathleen Rowling Harry Potter és a bölcsek köve című regényében. Az elemzésem során a kiinduló nyelv az eredeti, angol volt, a célnyelv pedig a német. A célt fordításbeli hasonlóságok illetve eltérések vizsgálata volt, annak okának kiderítése, a motiváció vizsgálata. A varázsvilágok, valamint annak nyelvezete iránt már hosszú évek óta érdeklődöm, ennek köszönhető, hogy a regényt 3 nyelven is többször elolvastam már.

A munkám során elsősorban kontrasztív elemzést próbáltam készíteni, aminek középpontjában a lexika/lexikológia állt. Dolgozatom elején a különböző szóképzési, szó alkotási formákkal foglalkoztam. Vizsgáltam az ekvivalencia fogalmát is, illetve elég hosszasan tárgyaltam a fordításbeli különbségeket is, példákkal alátámasztva és magyarázva. A legtöbb varázskifejezés erősen motivált, így utolsó fejezetemben erről a témáról is szó esett. Azért, hogy érthető és követhető legyen mindenki számára, az utolsó oldalakon megtalálható egy általam összeállított lista, az eredeti angol illetve a fordított német kifejezések megfelelőiről.

KOVÁCS DÁNIEL

Germanisztika alapszak
BA, 5. félév
Eötvös Loránd Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Dr. Radek Tünde
egyetemi adjunktus, ELTE BTK*

A magyarok és a törökök ábrázolása Sebastian Münster "Kozmográfiájában" (1550)

Dolgozatom a magyarok és a törökök ábrázolásának vizsgálatát tűzte ki célul imagológiai munkamódszer használatával, Sebastian Münster „Kozmográfiája” (1550) alapján. Először is arra a kérdésre kerestem a választ, vajon megállapítható-e egyfajta változás a „Kozmográfia” alapján a magyarok megítélésében a 16. század közepén. Másodszor pedig olyan toposzok után kutattam a törökök jellemzésében, amelyeket korábban a keletről jövő népekre alkalmaztak. A magyarok ábrázolásában jelentős változást vettem észre, hiszen Münster a negatív, középkori képet már csak a nép előtörténetére vonatkozóan használja, ezen kívül azonban a magyarok leírásában egyfajta pozitív változás figyelhető meg. Münster korában, tehát a 16. század derekán Magyarország már mint a kereszténység védőbástyája tűnik fel egy másik hatalommal, a törökökkel szemben, akik egész Európára veszélyt jelentettek. Vizsgálataim alapján kijelenthetem, hogy a törököket a kozmográfia olyannyira negatívan írja le, mint korábban a hunokat, a tatárokat és a magyarokat ábrázolták. Sőt, véleményem szerint Münster még szörnyűbb képet fest le róluk, mint azt más keleti népeknél elődjei tették. Számos eredeti szövegpélda átiratával próbáltam megjeleníteni a legfontosabb információkat és újdonságokat mindkét nép tekintetében, ezzel egy olyan történelmi korszakot vizsgálva, amelyet előttem ilyen módszerekkel, egy kozmográfia alapján még nem elemeztek.

WEIDINGER AMELIE

Germanisztika-német

BA, 5. félév

Károli Gáspár Református Egyetem

Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:**Dr. Kovács Edit**egyetemi adjunktus, KRE BTK*

"Mindez kétségkívül ellentmondás volt." Kafka "A Kastély" című művének olvashatóságáról

A 2010-es Kafka-Handbuch szerint Franz Kafka a leggyakrabban olvasott németajkú író. Jelen dolgozat ennek a kiemelkedő szerzőnek utolsó regénytörredékével foglalkozik. "A Kastély" különleges mű, mivel hiányoznak a cselekményéből bizonyos alapvető információk a szereplőkről ill. cselekedeteik motiváltságáról. Emellett furcsa ellentmondások és abszurd történések adják a regény sajátos, misztikus, szürreális hangulatát. A mű jellegzetes karaktere nagy szabadságot enged az interpretációban, így recepcióját a különféle értelmezések áradata határozza meg. Jelen interpretáció azt vizsgálja, hogy létezhet-e olyan autoreflexív értelmezés, amely szerint a cselekmény magát az elbeszélés folyamatát írja le. Ehhez szemiotikus szemléletmódon keresztül a "Kastély"-t szimbólumrendszernek tekinti, mely az olvasó, a szerző és a fikció közti kapcsolatokat allegorizálja:

- A kastélyt körülvevő világ alkotja a fiktív világot, az abba "beutazott" olvasót pedig a K. nevű protagonista képviseli.
- A kastély teremtő és irányító hatalma ill. a feltűnően szinte csak az írás tevékenységén keresztül meghatározott kastélyurak a szerzőre utalnak.

A regény szövegére támaszkodva az értelmezés koherenciát ad a "Kastély" cselekményének, amely így kevésbé szürreális, sőt kimondottan logikusan felépített műként kezelhető. Az interpretáció elméleti keretét Umberto Eco "Hat séta a fikció erdejében" című műve adja. A dolgozat szerzője a protagonistát és a kastélyt Eco modell-olvasójaként ill. modell-szerzőjeként értelmezi, a regényen belüli levelezést párhuzamba állítja az irodalmi kommunikációval, valamint megvizsgálja a szereplők elnevezéseit, a mű tartalmi ellentmondásait és töredékes jellegét. Eredményképpen elmondható, hogy Kafka "A Kastély" című regénye valóban megengedi a fentebb leírtak szerinti szemiotikus értelmezést. Ennek fényében akár lehetőség is nyílna egy új, alternatív szemléletmódra Kafka műveinek megítélésével kapcsolatosan.

GYARMATI ÁDÁM

Germanisztika alapszak

BA, 5. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:**Dr. Kerekes Amália**egyetemi adjunktus, ELTE BTK*

Az NDK 2012-ben

A dolgozatom azt tűzte céljává, hogy a Christian Petzold által rendezett Barbara című filmet elemezze. Az elemzés szempontjai a következők voltak: részletes tartalmi elemzés, filmes technikák megjelenése a filmben, a fontosabb karakterek jellemzése, a filmről szóló kritikák elemzése, illetve a fő hangsúlyt arra fektette, hogy a filmben milyen formában és szerepben jelenik meg a Német Demokratikus Köztársaság rendszere. A vizsgálat bemutatta, hogy a film a rendszer hidegségét és kegyetlenségét, ami a film középpontjában áll, jól példázza. Az elemzést kiegészítette a film alapötleteként szolgáló Hermann Broch azonos című novellájával, illetve a hasonló tematikájú Die Flucht című filmmel való összehasonlítás.

RÉPA ANITA

Német nyelv, irodalom és kultúra
MA, 3. félév
Károli Gáspár Református Egyetem
Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Dr. Fülöp József
egyetemi adjunktus, KRE BTK*

Germánia nemzeti allegória a politikai lírában 1860 és 1890 között

A nemzeti reprezentáció ma az állami jelképek által valósul meg. A zászlók, címerek és himnuszok azok a szimbolikus jelentéssel bíró tartalmak, melyek kifejezik a közösséggel való azonosulást, és jelzik a nemzeti hovatartozást a nyilvánosság felé. A német történelemben hosszú évszázadokon keresztül egy nemzeti allegória töltötte be ezt a funkciót: Germánia. Ő volt a politikailag széttagolt, de kulturális és történelmi egységet alkotó német nép jelképe. Jelenléte a képzőművészeti-irodalmi hagyományokban egészen a 19. század végéig nyomon követhető. 1871-ben még az ő védnöksége alatt jön létre az egységes német birodalom, aztán csillaga szép lassan leáldozik: az első világháború után már elenyésző a Germánia-utalások száma, ma pedig szinte egyáltalán nincs jelen a köztudatban.

A dolgozat Germánia utolsó virágkorát veszi alaposabban szemügyre, és a nemzeti allegória eltűnésének okait igyekszik feltárni. Az elemzés kiindulási pontját Rudolf Speth német germanistaprofesszor állítása adja, aki a politikai mítoszok bukását világos üzenetük felaprózódására vezeti vissza. Átvéve ezen feltevést azt próbálom bizonyítani, hogy Germánia az értelmezések sokasága miatt üresedik ki tartalmilag, és veszíti el legitimitását. Azt, hogy ez a szemantikai széttagoltság hogyan jelenik meg, a politikai lírából vett idézeteken keresztül mutatom be.

A középpontban Germánia három legfontosabb megjelenési formája áll: az édesanya, a menyasszony és a harcos. Miután röviden jellemzem az egyes alakok létrejöttét és fontosabb állomásait, rátérek az 1860 és 1890 közötti lírai megformálásukra. A Germániáról alkotott kép az egyes variációk kibontása és az altípusok bemutatása után – birodalmi- és népi édesanya, császári, függetlenségi és győzelmi menyasszony, cselekvő és ébren örökődő harcos – egyre differenciáltabbá válik. Végül az utolsó fejezet a bukás jeleit veszi sorra, hogy miként válik Germánia társadalmi és politikai, sőt művészi megvetés céltáblájává.

A Germánia nemzetallegória, de egyáltalán a német állam létrejöttének irodalmi háttere olyan terület, amellyel eddig még nem sokan foglalkoztak. Politikai-történelmi megítélése a porosz tradíciók nemzetiszocialista kisajátítása miatt problémás; irodalmi mellőzöttsége a versek propagandisztikus jellegével magyarázható. Germánia alakján keresztül lehetőségem nyílt ezt a két területet összekapcsolni és fontos összefüggésekre rávilágítani.

FETZER BEÁTA

német-és nemzetiséginémet-tanár és angoltanár
MA, 7. félév
Pécsi Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Dr. Hammer Erika
egyetemi adjunktus, PTE BTK*

Az álom innenső és túloldala. Álomdiskurzus és identitáskrizis Eichendorff Marmorbild-jében és Schnitzler Álomnovellájában

TDK dolgozatomban a német nyelvű irodalom két korszakának álom-diskurzusára koncentráltam egy-egy reprezentáns szöveg segítségével. A vizsgált korszakok a romantika és a bécsi modern, melyekhez Joseph von Eichendorff Das Marmorbild (1818) című novelláját valamint Arthur Schnitzler Álomnovelláját (1924) kapcsoltam. A vizsgált művek nagyarányú hasonlóságot mutattak fel mind témájukat, mind szimbólumaikat és elbeszélés-technikájukat nézve.

Fókuszom az álomra és az álomszerű tudatállapotra tevődött, melynek elhagyhatatlan kísérői: a személyiség megingása a normák megkérdőjeleződésével, az utazás (belső és külső), az idegennel való konfrontáció és a szenvedély. Az álomszerű elbeszélésmódot a perspektívák változásával, feltételes mód használatával, az érzékszervek fontosságának

hangsúlyozásával és a „hirtelen” szóval jelezte mindkét író. Ugyanakkor szem előtt kell tartanunk az álom konkrét megjelenéseit is, melyek tartalmáról nem a történesek közepette, hanem a felébredés után szerzünk tudomást az álmodó személy szubjektív elbeszélése alapján. Christine Steinhoff álom-tipológiája alapján 4 fajta álmot különíthetünk el egymástól az irodalmi művek szintjén, melyekhez az álomszerű elbeszélés mód (álomanalógia/álom-mimezisz) és az álomról szóló beszámoló is odatarozik.

A legjelentősebb különbség a Marmorbild és Álomnovella között a tudatosság visszaszerzése, a „felébredés” folyamatában látható. Eichendorff művében teljes mértékben sikeres a tudatalatti, idegen tartalmakkal való leszámolás, mégpedig a hit által, ami visszatereli a főhőst a járt útra. Schnitzler kisregényét tekintve a normák megváltoznak, a régi rendszer nem működhet tovább, helyébe egy labilis világrend és bizonytalan lét lép, melyben bármikor változás léphet fel. Ennek tudatosítása a szöveg zárása.

ZÁMBÓ KRISZTINA MÁRIA

Német nyelv, irodalom és kultúra

MA, 3. félév

Szegedi Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Dr. Horváth Géza
egyetemi docens, SZTE BTK*

Egy vámpír és az ő állati kísérői. Olura, der Vampyr, egy több, mint 150 éven keresztül meg nem jelentetett regény

A munkám során Wilhelm Waiblinger (1804-1830) Olura című regényét mutatom be. A dolgozat célja, hogy a művet a vámpír-elemek aspektusából vizsgáljam meg. Elsőként a szerzőt, és annak életét mutatom be, majd a regény cselekményét ábrázolom, amit maga az elemzés követ. A regény életrajzi, valamint történelmi elemeit nem vizsgálom, mivel az érdeklődésem inkább arra irányul, mennyiben követi Olura a vámpírirodalom tradícióit, mely elemeket, milyen módon és milyen céllal vett át Waiblinger. Ezen kívül megpróbálok rávilágítani arra, hogy Waiblinger mely populáris szövegeket, továbbá mely vámpírtörténeteket ismerhette és adott esetben dolgozhatta bele a regényébe.

SZINGER ÁDÁM ANDRÁS

Német nyelv, irodalom és kultúra

MA, 5. félév

Károli Gáspár Református Egyetem

Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Dr. Kovács Edit
egyetemi adjunktus, KRE BTK*

"Isten" Thomas Bernhard korai műveiben

Ez a dolgozat Thomas Bernhard korai művészetében fellelhető Istenképpel hivatott foglalkozni, különös hangsúlyt fektetve az 1963-ban megjelent első nagyregényére, a Frostra, amelyet az In hora mortis és az Auf der Erde und in der Hölle című 1957/58-ban megjelent verseskötetek tematikusan kiválasztott verseivel igyekszik egybevetni. Az összehasonlító elemzés sorra veszi és feldolgozza a lírából a prózába történő átmenet sajátosságait és mindazt, amit a próza megőriz, elvet és hozzátesz Bernhard addigi művészetéhez. Emellett a dolgozatban fontos hangsúlyt kap a művek filozófiai kontextusba helyezése és a két korszak világnézeti különbségeinek összehasonlítása. Az összehasonlító elemzés irányadó kérdései: valóban "istentelen" a vizsgált regény? Milyen következményei vannak az egzisztenciális krízisnek, amelyet a főhős megél, és azok milyen következményekkel vannak rá nézve?

MIKOLY ZOLTÁN

Német nyelv-, irodalom- és kultúratudomány
MA, 7. félév
Debreceni Egyetem
Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Dr. Kricsfalusi Beatrix
adjunktus, DE BTK*

"Itt legkisebb a bizonyosság, legnagyobb a sejtelem." Az elbizonytalanítás narratív stratégiái Herta Müller Szívjóság című regényében

Herta Müller írásművészetét a diktatúrában töltött évei határozzák meg, így műveiben is elsősorban a totális állam mechanizmusait tematizálja. Elemzésem középpontjában a címben is szereplő Herta Müller-idézet áll, mely a bizonytalanságot mint a diktatúrák konstitutív tulajdonságát hangsúlyozza. Tézisem szerint az olvasó a mű befogadása közben a diskurzus által ugyanúgy elbizonytalanodik, mint a Szívjóság című regény elbeszélte világának hatalom által elnyomott szereplői.

Ennek megfelelően elsőként azt vizsgálom meg Herta Müller Szívjóság című regényében, hogy az elbeszélő milyen narratológiai megoldásokkal közvetíti a rendszer nyomasztó atmoszféráját, és ez hogy válik az olvasó számára is megismerhető tapasztalattá. Az elbeszélő, az idő, a hely, az elbeszélés módjainak narratológiai kategóriáinak elemzésével a mű olvasójára kiható elbizonytalanító effektusokat keresek a szövegben.

Másodszor arra keresem a választ, hogyan él meg a regény szereplői a diktatórikus hatalmat, és miben áll az ő elbizonytalanításuk. Ennek megfelelően közelebbről vizsgálom meg a diegetikus világban uralkodó hatalom omniprezens, sőt transzcendens természetét, mely szétdaraboló tekintetén keresztül nagymértékben befolyásolja a szereplők identitáskonstrukcióját. A totális hatalom természeténél fogva az elbeszélés folyamatára is kihat: a szöveg ugyan a totalitarizmus kritikája kívánna lenni, miközben az kényszerűen épp egy totális hatalmat reprodukál a diskurzuson keresztül.

ARNÓCZKI ILDIKÓ

Germanisztika
BA, 7. félév
Pázmány Péter Katolikus Egyetem
Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar

*Témavezető:
Berzeviczy Klára
adjunktus, PPKE BTK*

J. W. Goethe és K. Ph. Moritz itáliai tapasztalatai. Egyezések és különbségek

Dolgozatom témája Johann Wolfgang von Goethe (1749-1832) és Karl Philipp Moritz (1756-1793) itáliai utazásának összehasonlítása. Az elemzés első sorban a szerzők itáliai úti leírásai (J. W. Goethe: Itáliai utazás; K. Ph. Moritz: Egy német utazó Itáliában 1786 és 1788 között), illetve az Itáliából küldött levelek alapján készült.

Az összehasonlítás kiindulópontjával a két szerző eltérő szemléletmódja szolgált, ami ténylegesen befolyásolta a befogadást, az utazásról, Itáliáról alkotott képüket. A dolgozatban ezen szemléleti eltérések okait, megnyilvánulási pontjait és következményeit vizsgálom. A szisztematikus leírás érdekében három fő részre osztottam a dolgozatot. Az első fejezet az útnak indulással, annak közvetlen előzményeivel és körülményeivel foglalkozik, a második behatóan vizsgálja a konkrét itáliai tartózkodást. Végül a harmadik fejezet szól a hazatérést követő változásokról, illetve tartalmaz egy, az utazási naplók tudományos megítélését vizsgáló kitekintést. Annak érdekében, hogy egy átfogó képet kaphassunk a fennálló hasonlóságokról és különbségekről, minél több szempontú elemzésre törekedtem. Bemutatásra kerülnek például az itáliai életkörülmények, a szerzők pénzügyi helyzete, a mindennapokkal szembeni tudatosan képviselt nézetrendszerük, a társadalmi kapcsolataik illetve önképzésük módjai. Az úti írások mellett összehasonlításra kerülnek stilisztikai sajátosságaik mentén, ezen sajátosságok nézet- és megítélésbeli eltéréseket közvetítő funkciójában.

Az összehasonlítás során megmutatkozott, hogy a szemléletbeli koncepciók nagymértékben meghatározzák a tényleges tapasztalatok alakulását. Ez, és a munkámban alapvetően közvetített utazó attitűdök inspirációként szolgálhatnak szakások és szemléletek átgondolására a jelenkori utazásokra vonatkozólag.

BUZÁS BORBÁLA

germanisztika - skandinavisztika
BA, 5. félév
Eötvös Loránd Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar

Témavezetők:
Dr. Vaskó Ildikó
egyetemi adjunktus, ELTE BTK
Zsámbékiné dr. Domsa Zsófia
egyetemi adjunktus, ELTE BTK

Mindennapi fikció - merre tart az irodalom Skandináviában?

A "Mindennapi fikció - merre tart az irodalom Skandináviában?" című dolgozat témája az autofikció, az irodalom egy sajátos műfaja a skandináv országokban az elmúlt évtizedekben. Tartalmaz egy rövid áttekintést a valóságábrázolásról az irodalomban és annak néhány képviselőjéről Dániában, Norvégiában és Svédországban. Második része Karl Ove Knausgård norvég író munkásságát és *Min kamp* című könyvsorozatát tárgyalja, illetve a lehetséges új olvasói stratégiákat, melyek létrehozására szükség lehet az ilyen típusú művek befogadásához.

GULES CHRISTIANA

Német nyelv, irodalom és kultúra nemzetközi
mesterképzési szak
MA, 1. félév
Szegedi Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:
Dr. Horváth Márta
egy. adjunktus, SZTE BTK

Szégyenérzés és Értelmezés. Egy kognitív narratológiai szövegértelmezés Arthur Schnitzler "Spiel im Morgengrauen" c. novellájához

A kognitív poétika jelenleg Magyarországon egy kevésbé ismert irodalomtudományi irányzat. Az olvasó mentális folyamataira irányul és ellentétben az eddigi befogadással foglalkozó irányzatokkal, kifejezetten interdiszciplináris módon közelíti meg a felmerülő problémaköröket. Többek között érzelemszichológiai és evolúciós elméleteket követve jár el. A dolgozat első és hosszabb fele az elmélet fő célkitűzéseit és módszereit tárgyalja. A kognitív poétika elmélettörténeti kontextusba való elhelyezése után bemutatásra kerül az, hogy milyen kérdésekre tud választ adni egy ilyen megközelítés. Ezenkívül meghatározásra kerül az olvasó és a vizsgált szégyenérzés definíciója. A dolgozat második felében Arthur Schnitzler „*Spiel im Morgengrauen*” c. elbeszélése kerül elemzésre a szégyenérzés megjelenése és az olvasói megértés szempontjából. Az adott szöveghez már születtek tanulmányok, de csak pszichoanalitikus illetve szociokulturális szempontból. A jelen elemzés nem tér ki a szöveg által felkínált problémák tárgyalására, hanem koncentráltan foglalkozik a megjelölt kérdéssel: a szégyenérzés ábrázolásával és a szöveg érzelmi befogadásával. Schnitzler szövegeiben a szégyenérzés egy alapvető érzés, amivel több tanulmány is foglalkozik. A jelen tanulmány újdonsága az elméleti megközelítés újdonságából fakad: tudomásom szerint német nyelven alig akad olyan tanulmány, mely a Schnitzler szövegek kognitív poétikai elemzését tűzte volna ki célul.

CSÚR GÁBOR ATTILA

germanisztika, skandinavisztika alapszak

MA, 1. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:**Dr. Soós Anita**egyetemi adjunktus, ELTE BTK*

Szerzői önállóbrázolás/szerzői önállóbrázolás

Tanulmányom alapjául a kortárs dán prózaíró Kim Leine két, jórészt (az egykori dán kolónián) Grönlandon játszódó elbeszélésének olvasásélménye és a köztük húzóó hasonlóságok felismerése szolgált. A Kalak peritextuálisan is „emlékezésregény”, ugyanakkor tetten érhető benne a nyílt önéletírói szándék is, az autodiegetikus elbeszélő és a történeti szerző névazonossága, az autofikció műfajától való tudatos eltávolodás pedig inkább az Arnaud Schmitt által autonarrációknak nevezett elbeszélésforma irányába tereli a mű értelmezési lehetőségeit, ahol nem a fikatív és a referenciális elemek szétválasztása, vagy az elbeszélői aktus tartalma körüli vita, hanem az elbeszélői szándék valóságossága, elsődlegességének hangsúlyozása jelenik meg. Azonban tényleges célokként ugyanennek a szándéknak a keresését tűztem ki A Végtelen-fjord prófétái című regényben. A valós kontextus ismerete nélkül könnyedén megállapíthatjuk, hogy egy 18. században játszódó (anti-)fejlődésregénnyel állunk szemben, de olyan tényezők mint a szűzsé, annak instrumentális hordozói, az implicit szerző, az elbeszélő és a szereplők által képviselt kulturális kódok, értékek és normák egymáshoz való viszonya óhatatlanul is felidézi egy körültekintőbb olvasóban a Kalak és a szerző személyes tapasztalatainak, pályájának emlékeit. Ezek alapján már elindulhatunk az önéletírói szándék keresésének útján, és eljuthatunk a közös elbeszélőhöz, aki tulajdonképpen nem más, mint több regény azonos implicit szerzője, aki a történeti szerző tudatosan jelen lévő és folyamatosan autonarráló személye egy teljes életműben.

Orosz irodalom

PUTNOKI PETRA

Szlavisztika, orosz szakirány
MA, 7. félév
Debreceni Egyetem
Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Dr. Regéczi Ildikó
egyetemi docens, DE BTK*

A fény jelensége és a színek szerepe Csehov prózájában A menyasszony és a Szakadékbán

A dolgozatunk fő célkitűzése az volt, hogy bemutassuk Anton Pavlovics Csehov A menyasszony /Hebecra/ és a Szakadékbán /B obpare/ című középpontba helyezve a fényjelenségeket és a színek használatát.

Ehhez előzetes vizsgálatokat folytattunk a dolgozat keretein kívül az antik és a keresztény világ gondolkodástörténetében, majd az ortodoxia legfőbb eszmeiségét tartalmazó ikonok fényjelenségeivel és színvilágával kapcsolatosan. Erre azért volt szükség, mert az ortodoxia és az ikonok gondolatiságának hatása megfigyelhető Csehov alkotói tevékenységében a fényjelenségek és színek használatában. > Ezen túl az impresszionizmus és a szimbolizmus csehovi művekkel való kapcsolatát elemeztük. Röviden taglaltuk azokat a - Csehov személyes környezetében fellelhető - tényezőket, amelyek az íróat a festői színek és fények műveibe való beépítésére ösztönözték.

Dolgozatunk második részében először A menyasszonyt elemeztük, melyből kiemeltük a fehér és fekete színek, valamint a fénytelített és sötét elemek visszatérő kontrasztját. Megfigyelhetjük, hogy a fehér szín gyakran a tiszta fiataliságból származó naivitást fejezi ki /Nágya/, míg a naptól barnított bőrszín a világot látott, tapasztalt, de kiüresedett és minden cselekedetben elrutinosodott szereplőt /Szása/ és környezetét jelöli. Továbbá a rendkívüliség és a hétköznapiaság oppozícióját tanulmányoztuk.

Ezt követően a Szakadékbán című elbeszélést vizsgáltuk meg, melyben szintén előtérbe kerül a világos-sötét kontraszt. A sötétség és annak értelme a szakadékbán lévő falut és a sekélyes értékeket képviselő lakóit jellemzi. De az ebből kivezető út is szemléltetve van, melyet a fényesség és napsütés jellemez és a napsütésben fénylő kereszt motívumában éri el csúcspontját. Emellett Goethe Színtan című tanulmánya alapján a fehér és fekete színek fiziológiai szempontból való ismertetésére is kitértünk.

Az elbeszélések színhasználatára a dualitás jellemző, vagyis a két komplementer szín alkalmazása. Megjelenik a Belij elméleti munkáiban is előforduló két végpont, amelyet Belij a keresztény kultúra alapján a fény-sötétség viszonyrendszerében értelmez. Az interpretált elbeszélések kiegészítik egymást, egy kört alkotnak, egyensúlyban vannak bennük az univerzum egymással szemben álló erői.

JUHÁSZ TAMÁS

Irodalom-és Kultúratudomány
MA, 4. félév
Károli Gáspár Református Egyetem
Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Hermann Zoltán
egyetemi docens, KRE BTK*

A rövidpróza Dosztojevszkij munkásságában

A dolgozat fókuszában az Egy nevetséges ember álma áll, amelynek vizsgálata azzal az igénnyel lép fel, hogy a fantasztikumot és az álmot az álom motívumának alapos vizsgálatával valamiképpen szintézisre hozza, s az elbeszélésnek ilyen megközelítésben is értelmezést adjon. Az elméleti kutatás Todorov művét veszi alapul, melyben ő „a fantasztikus pszichológiai, eszmei és verbális megnyilvánulásainak elhatárolását végzi el, a megjelenítés műbelső – tematikus és szüzsés – kettősségének következetes feltárása eredményeként. A két megközelítést az elbeszélői és a szereplői „nézőpont” különállására vezeti vissza, melyek a szövegszerű közvetítés okán az elbeszélő prózában nem azonosíthatók, de nem is határolhatók el mindig egyértelműen. Ez okozza az olvasó hezitálását, habozását, billegését a valós és valószerűtlen megkülönböztetése során – mutat rá Kovács Árpád, akinek A fantasztikus, mint heurézis című munkája szintén a dolgozat alappilléret képezi.

A kutatás célkeresztjében tehát az álom motívuma a fantasztikum tükrében, a narratív technikák, valamint a szabadság dosztojevszkiji értelmezése és a bűn – különös tekintettel a gyermekkel való bánásmód tematizálása áll. A dolgozat ehhez segítségül hívja Dosztojevszkij más szépirodalmi, rövidprózai alkotásait is, amelyek alkalmasak megvilágítani, esetleg kitégítani a vizsgálat különböző tételeit, természetesen a hozzájuk kapcsolódó szakirodalom együttes megidézésével.

SIPOS HÉDI

Orosz nyelv és irodalom
MA, 3. félév
Szegedi Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
dr. Szőke Katalin
egyetemi tanár, SZTE*

A szerző és hős viszonyának problémája Vaginov Kecskéének és Munkák és napok c. regényeiben

Dolgozatomban azt vizsgálom, hogy az avantgárd kísérleti prózában a szerző, az elbeszélő és a hős közötti távolság mértékének ingadozása, valamint e szerepek felcserélhetőségének gondolata és szövegbeli megjelenése hogyan bontja meg a szöveg struktúrájának stabilitását, s parodisztikus formában mennyire vetíti elő a posztmodern kor írói gyakorlatát. A szerző és a hős viszonyának problémáját Mihail Bahtyin alkotásfilozófiája felől közelítem meg, mely sajátos visszhangra lelt Konsztantyin Vaginov Kecskéének, illetve Munkák és napok című regényeiben. Vaginov műveinek elemzése során igyekszem kimutatni, hogy az író mely pontokon és hogyan használta fel, értelmezte át Bahtyin elgondolásait, aminek következtében eljutott a szerző halálának, valamint a műalkotás, az irodalom puszta szöveggé degradálódásának gondolatáig. Elemzésemből arra a következtetésre jutottam, hogy Vaginov regényei több olyan poétikai kérdést járnak körül, melyek interpretációjára csak később, a posztmodernizmusban kerül sor, ami különös aktualitást ad Vaginov műveinek.

DARÁNYI DÓRA

Orosz nyelv és irodalom
MA, 1. félév
Szegedi Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
dr. Bagi Ibolya
egyetemi docens, SZTE BTK*

A XX. századi orosz hősnő

Oroszországban a nők politikai jelenlétének és jelentőségének régi hagyományai vannak. Cárnők és cárnék sora szegélyezi az orosz történelmet. Az oroszok számos jelenségben úttörőnek bizonyultak, így több híres orosz származású „első nőről” emlékezhetünk meg, például az első női nagykövetről, Alekszandra Mihajlovna Kollontajról, az első úrhajósnőről, Valentyina Vlagyimirovna Tyereskováról.

„Oroszország a fantasztikus és nagyon boldogtalan nők hazája.”

(Ljudmila Ulickaja: Örökbecsű limlom)

Amikor először hallottam Ljudmila Ulickaja fent idézett mondatát, rögtön arra gondoltam, hogy az orosz nők boldogtalanságának forrása az elnyomottság, a konzervatív hagyományokhoz való ragaszkodás. Tévedtem, a dolog koránt sem ilyen egyszerű. E kijelentés háttérében sokkal összetettebb és több évtizedes múltra visszatekintő folyamatok állnak. Ekkor döbentem rá, hogy milyen keveset tudok az orosz lélekről, gondolkodásról és azokról a tényezőkről, amelyek mindennapi életüket alakítják. A szakirodalom gyűjtése közben vált világossá számomra, hogy igen kevés szerzőt foglalkoztat az általam választott téma, amely az orosz nő és a XX. századi szovjet nők sorsát formáló tényezők felkutatása volt. Céljaim között szerepelt választ adni arra, miért állítja ennyire határozottan Ljudmila Ulickaja: Oroszország a boldogtalan nők hazája? Illetve felhívni a figyelmet arra, hogy az orosz nők téves megítélése az orosz társadalomban mélyen gyökerező probléma, amely a mai napig érezteti hatását.

Dolgozatom rendszerező jellegű. A rendelkezésre álló szakirodalom felhasználásával céltom volt röviden bemutatni az 1917-től 1945-ig terjedő időszakban a nők életét meghatározó személyeket, tendenciákat, eseményeket és korszakokat. Ebből kiemelném Lenin, illetve felesége, Krupszkaja munkásságát, Alexandra Kollontaj tevékenységét, a sztálini korszak alatt tapasztalható ambivalens intézkedéseket, illetve a II. világháború női szempontból is erőpróbaló időszakát. Dolgozatom az általam meghatározónak vélt eseményeket kronologikus sorrendben mutatja be.

POLÁCSKA FRUZZSINA

Szlavisztika alapszak - orosz szakirány
BA, 5. félév
Eötvös Loránd Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Kroó Katalin
habilitált egyetemi docens, ELTE BTK*

Az „Anna Karenina” művészi világa – "Jövendölés" és előreláthatóság Lev Tolsztoj regényében

Dolgozatom tárgya Anna Karenina tragédiájának megjósolhatósága Tolsztoj regényében. Azonosítom a jövendölés modelljeit és formáit – a szereplőkhöz tartozó közlésektől kezdve az elbeszélői előrejelzéseken át a cselekményben megjelölt jóslatalmokig –, de az értelmezés fókuszpontjában a szövegben struktúraként azonosítható előrejelzési formák állnak. A még be nem következett események megjövendölésének okát, megképződését és hitelesítését vagy hiteltelenítését a szakirodalomban tekintélyes szerzők által kidolgozott motívumértelmezések (Borisz Eichenbaum, Hajnádý Zoltán, Király Gyula, Donna Orwin) eredményeivel számot vetve vizsgálom, kidolgozva saját motívuminterpretációm. Az előreláthatóság poétikai behatárolására olyan jel- és jelentéskapcsolódási formák bemutatása keretében törekszem, amelyek jelentős motívumképződmények poétikai értelmén keresztül teszik megragadhatóvá a regénybeli „jövendöléseket”. Az Anna Kareninában így elsősorban nem az események világában játszik szerepet az előrejelzés, hanem a művészi szöveg megformálódásának folyamatában nyeri el lényeges jelentését

és tölti be szerepét. Az elemzés menetében megvizsgálom a mű elején felépülő mikroszűzsét (Anna vonatútja), amelyre a később megjelenő legjelentősebb motívumcsoportozatok következetesen utalnak vissza (lásd a vasút mint életút metaforájánál jóval fontosabbnak bizonyuló a kés és a könyv együttes megjelenésének szimbolikáját, valamint a fény és árnyék motívumalakzatát – ezeket részben Dosztojevszkij A félkegyelmű című regényére is rávetítem). A Tolsztoj-regyén hősnőjével egyenrangú, de ellentétes irányú, Levin alakjához kötődő cselekményszál beemelésével ugyanakkor rávilágítok arra, hogy kizárólag Anna Karenina szűzséjéhez kapcsolódik olyan előrejelzési rendszer, amelyet tanulmányomban leírok.

BAGOLY ENIKŐ

Szlavisztika
MA, 3. félév
Debreceni Egyetem
Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Dr. Goretity József
egyetemi docens, DE BTK*

Az antiutópia műfaji kereteinek szétfeszítése. Vladimir Nabokov: Meghívás kivégzésre

Dolgozatom célja az utópia fejlődése mentén bizonyítani, hogy Vladimir Nabokov Meghívás kivégzésre című regénye nem szorítható a gyakran sematikus műfaj korlátai közé, struktúrájával sokkal inkább „a regény mint játék esztétikáját modellálja”. Elemzéseim során bemutatom, hogy a műfajra jellemző sajátosságok tulajdonképpen csak nyomokban, a színházi előadás díszleteként fedezhetők fel a regényben. Miután bizonyítom, hogy a Meghívás kivégzésre utópiaként értelmezve éppen az alkotói szándékkal ellentétes következtetések levonásához vezet, felsorakoztatom a regény azon érdemeit, amelyek jelentősen túlmutatnak bármilyen ideológiai ihletettségu témát feldolgozó ábrádon, avagy rémálmon. Végül, a regény segítségével betekintést kívánok nyújtani Nabokov végtelenül összetett szöveg univerzumába, eljutva egészen atomjaihoz, a betű-ikonokba sűrített alkotói koncepció felfedéséhez.

TELEKI ANNA

Szlavisztika
MA, 7. félév
Debreceni Egyetem
Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Dr. Goretity József
egyetemi docens, intézetigazgató, DE BTK*

Az örök női princípium ambivalenciája és mitológiai jelentésköre Turgenyev Aszja című novellájában

Az Aszja című novella elemzésének központi témájává válik a mítosz- és motívumvilág, mely széles jelentéskörével átszövi a mű felszín alatti mély mondanivalóját.

A novella motívumvilágát Turgenyev - a számos művében szereplő - víz mint életárchetípus köré építi. A folyó, melyen egy csónakban az önmagában merengő hős sodródik, a cselekmény és a fejlődésbeli szakaszok szempontjából fontos epizódokban jelenik meg.

A motívumrendszer szemantikailag és topográfiai szinten is a víz, az életár köré épül. Közvetlenül megjelenik az orosz folklórhagyomány kiemelkedő alakja, a „ruszálka”. A népi hiedelem nimfaszerű alakját Turgenyev párhuzamba vonja a germán mondavilág ismert elemével, a Loreley mesével. Aszja alakja, összetett és fokozatosan fejlődő karaktere a mű középpontjába kerül. Viselkedése és N. úr életében betöltött szerepe magában hordozza a ruszálkák démonikus alakját. Aszja magában hordozza az örök nőiséget, mely a később megjelenő szolovjovi Sophia-tanból értelmezhető. Aszja megjelenésével és cselekedeteivel közvetlenül, felsőbbrendű misztikus lényével közvetve befolyásolja a férfi sorsát. A szerelem metaforájaként megjelenik a madár és a virág motívuma, mely az előre- és visszautalásokban betöltött szerepével keretet ad az elbeszélésnek.

Turgenyev Aszja című novellájának elemzésekor fontos túlmutatni a kortárs társadalomkritikai olvasaton. A felesleges ember mint irodalmi hagyomány dominánsan jelen van, de mégsem ez adja az elbeszélés értelmezésének fő vonulatát. Turgenyev gazdag képi világgal, a természet állandóan reflektáló jelenlétével fejezi ki olvasói számára az életről és világról vallott filozófiáját.

HOLDOSI VIVIEN

Szlavisztika - Orosz szakirány
BA, 3. félév
Eötvös Loránd Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar

Témavezetők:
Dr. Hetényi Zsuzsa
egyetemi tanár, ELTE BTK
Kocsis Géza
megbízott előadó, ELTE BTK

Diktatúraábrázolás Andrej Platonov "Szemétfúvó szél" című novellájában

Mit tesz a diktatúra az emberrel? Andrej Platonov „egyik legeredetibb” elbeszélésének tükrében vizsgálom a kérdést. A Szemétfúvó szél 1933-ban született, reakcióként a németországi eseményekre. Értelmezhető antiutópiaként, vagy egyfajta társadalmi és történelmi értelemben vett prognózisként is: mintha Platonov megkísérelte volna mintegy „megelőzni” a történelmet, és figyelmeztetni a közelgő veszélyre. Egyik diktatúra elszenvettségként, belőle kiindulva ábrázolja a másikat: a nemzetiszocialista diktatúra képei mögött a totalitárius szovjet életberendezkedés jellemzőit sejthetjük. Ebből következik, hogy a művet nem a Harmadik Birodalom megjelenítésekként kell értelmeznünk, hanem magának a diktatúrának az ábrázolásaként.

Dolgozatomban az interpretáció kiindulópontja a motívumelemzés. Sorra veszem azokat a motívikus elemeket, amelyek a diktatúrát átélő lélek változásait mutatják meg. Feltevésem, hogy megőrizni emberi mivoltunkat, teljesnek maradni és túlélni egyszerre a totalitárius rendszerben nem lehetséges – az elbeszélés mondanivalója legalább is ez. Az elembertelenedés különböző realizációit láthatjuk: valamennyi szereplő vagy állattá lesz, vagy géppé lesz, vagy szoborrá lesz, nyomorékká, meddővé válik, meghal.

A diktatúrát megélt individuum – nem feltétlenül az alkotó – megtörtsége, csalódottsága, lelki sérülései, félelmei elevenednek meg a novellában, temérdek utalással az (akkori) aktuális történelmi valóságra. A Szemétfúvó szélben a közös történelmi múlt ötvöződik a mindenkori emberi lélek rezdüléseivel, egyedülálló műalkotást hozva létre.

TÓTH KÁROLY

magyar
BA, 3. félév
Eötvös Loránd Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:
Dr. Hetényi Zsuzsa
egyetemi tanár, ELTE BTK

Egy szocialista nevelési regény műfaji aspektusai - A. Sz. Makarenko: Педагогическая поэма

Anton Szemjonovics Makarenko (1888-1939), ukrán származású szovjet pedagógus és író magnum opusa, a Педагогическая поэма 1935-ben jelent meg. A cím eredeti nyelven való további használatát az indokolja, hogy magyar nyelven Az új ember kovácsa és a Pedagógiai hősköltemény címen is kiadásra került. Az író 1925-től kezdve tíz éven át dolgozott művén, amelynek cselekménye három részben játszódik, 1920 szeptembere és 1928 áprilisa között. Hazánkban és – kis túlzással élve – a nagyvilágban Makarenko irodalmi munkásságának filológiai szempontú kutatása a pedagógiai vizsgálódásokhoz képest még a létező szocializmus idején is igen kezdetleges volt. Jóllehet főműve több kiadásban is megjelent magyar nyelven, érdemi diskurzus azonban nem folyt a könyvvel mint irodalmi alkotással kapcsolatban.

Értekezésem megírásakor bízom abban, hogy egy, az embereket máig megosztó korban született szöveg a megszokott értelmezésének elhagyásával is tekinthető irodalomnak, azaz olyan műalkotásnak, amely rendelkezik valamiféle univerzális üzenettel a mai olvasók számára. Dolgozatom során a következő sarkalatos, értelmezési stratégiámat meghatározó direktívákkal kívánok operálni a későbbi kifejtés során:

A dokumentumirodalomként való értelmezéssel ellentétben megállapítom, hogy a görcső alá vont írásmű *irodalmi alkotás*. E felfogás megalapozása érdekében a posztstrukturalista irodalomelmélet egyik angolszász irányzatát, a Catherine Belsey nevével fémjelzett expresszív realizmus elméletét fogom a továbbiak során mérvadónak tekinteni.

Másrészről a prózaepika műfajainak vizsgálata által válaszolni kívánok a Borisz Oszipovics Kosztyeljanyec irodalomtudós által föltesztett kérdésre, nevezetesen: mennyire határozottan állítható Makarenko művével kapcsolatban az a szakirodalomban egységesen vázolt hipotézis, hogy a szovjet irodalom egyik *regényével* áll szemben az olvasó.

Utolsóként pedig egy, a felületes szemlélőnek pusztán elbeszéléseleméleti kérdésként felsejlő problémára kívánok megoldást találni azon dilemma felvetésével és megoldásával, miszerint a regény főszereplője vajon a retrospektív módon visszatekintő Makarenko vagy a munkássága folyamán formálódó gyermekközösség.

KOVÁCS RÉKA

Szlavisztika alapszak - orosz szakirány

BA, 3. félév

Szegedi Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
dr. Sarnyai Csaba
egyetemi adjunktus, SZTE BTK*

Négy halál - Halál-felfogás Tolsztoj Három halál és Ivan Iljics halála c. műveiben

Dolgozatomban Tolsztoj „Három halál” és „Ivan Iljics halála” című műveit hasonlítottam össze többféle szempontból. Megvizsgáltam a modern és a hagyományos halál-felfogás szembenállását a „Három halálban”, valamint foglalkoztam az egyes szereplők halálának körülményeivel és a haldoklók környezetükkel való viszonyával mindkét műben. Abból a szempontból is elemeztem a műveket, hogy a szereplők halála mennyire tekinthető „bölcsek”, illetve „ostobának” (értelmetlennek).

Dolgozatom második felében pedig a haldoklók lelki világát vizsgáltam meg: mennyire tudják elfogadni sorsukat, képesek-e békében továbblépni, illetve megfigyelhető-e náluk valamilyen szintű lelki fejlődés (Ivan Iljics teljes lelki fejlődésen megy keresztül, míg a „Három halál” szereplői végig ugyanazon a lelki szinten maradnak). Végül a tér és az idő beszűkülésére tértem ki az „Ivan Iljics halálában” (a „Három halálban” mindössze az egyes szereplők mozgásterének mérete különbözik).

Végkövetkeztetésként arra jutottam, hogy Tolsztoj halálhoz való viszonyulásában történő változás jól tükröződik műveiben, és végső soron az író lát még reményt az erkölcsi megtisztulásra, még ha ez csak a halál pillanatában jön is el.

TAKÁCS BOGLÁRKA

Szlavisztika (orosz)

BA, 5. félév

Nyugat-magyarországi Egyetem

Berzsenyi Dániel Pedagógusképző Kar

*Témavezető:**Dr. Szabó Tünde**egyetemi docens, NYME BDPK*

Társadalmi és irodalmi klisék L. Tolsztoj Családi boldogság című kisregényében

Lev Tolsztoj Családi boldogság című kisregényében három problémakört vizsgállok, amelyeket a „klisé” fogalma, illetve a hozzá való viszony kapcsol össze. A klisé a társadalmi normák által meghatározott, az egyéni reflexiót nélkülöző, automatikusan ismétlődő gondolkodási és viselkedésmódokra vonatkozik.

Egyrészt azt vizsgálom, hogy a szereplők viselkedése miképpen szerveződik a társadalmi normák által diktált nemi szerepek alapján, illetve hogyan ütközik ezekkel. A kisregény az elbeszélő hősnő szerelmének és házasságának története, a férfi hőshöz való viszonya pedig társadalmi sztereotípiák, azaz viselkedés-klisék mentén bontakozik ki. Ez a folyamat három fázisra osztható, a házasságkötés előtti, a házasságkötés és a házasság időszakára, melyek mindegyikében más és más a nő attitűdje mind az adott fázishoz tartozó viselkedés-klisék, mind a férfi hős tekintetében. A dolgozat második része a műben fellelhető irodalmi toposzok köré szerveződik. Az irodalmi toposzok az irodalmi művekben többnyire változatlan formában visszatérő, hasonló jelentésű elemek, amelyek ezért részben kliséként is értelmezhetők. Tolsztoj kisregényében ezek közül a legfontosabb a zene és a természetábrázolás, azon belül is a kert toposza. A zene és a természet megjelenítése a kisregényben az irodalmi hagyománynak megfelelően történik, azaz mindkettő befolyásolja a hősök belső lelki folyamatait, illetve leképezi azokat. Ezért összességében a zene és a természetábrázolás is irodalmi kliséként működik, ami alól kivételt csak a kihallgatás-epizód jelent.

Dolgozatom harmadik részében a kisregény narratív síkjának dialogizáltságát próbálom feltárni. A kiindulási pontom az a Mihail Bahtyinhoz köthető, általánosan elfogadott nézet, hogy Tolsztoj regényeinek narrációja monologikus. Ezt a nézetet azonban a Családi boldogság narratív síkjának elemzése jelentős mértékben árnyalja, mivel az elbeszélő hősnő első személyű szólamában döntően a dialogizáltság dominál. A társadalmi sztereotípiákhoz való polemikus viszony, illetve a férfi hős álláspontjával való ütközés, közeledés, majd újbóli eltávolodás belső dialogizáltságot eredményez.

BÓNA ÉVA

Germanisztika

BA, 7. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

*Témavezetők:**Gyöngyösi Mária**egyetemi adjunktus, ELTE BTK**Nagy István**habilitált egyetemi docens, ELTE BTK*

Térkoncepciók Marina Cvetajeva halálköltészetében a Biblia és a görög mitológia tükrében

Vizsgálódásaim során arra keresem a választ, hogy milyen mértékben érvényesül Marina Cvetajeva költészetében a Bibliából, illetve a görög mitológiából ismert halálterek ábrázolása. Dolgozatomban három kutató megállapítására támaszkodom. Viktorija Prokofjeva terekre vonatkozó észrevétele szerint a fő locus kisebb locusokból áll, amely állítás alapján dolgozatomban az egyik fő haláltér alatt a kert, a másik fő haláltér alatt a kerten kívüli világot, míg a kisebb halálterek alatt a négy elem (föld, víz, tűz, levegő) reprezentációit vizsgálom. Jurij Lotman a tereket a vertikális, valamint a horizontális útvonal végpontjain helyezi el, majd szociológiai aspektusból közelítve pozitív, illetve negatív értékeket tulajdonít nekik. Ezzel áll kapcsolatban Jelena Dzjuba tézise, aki Cvetajevánál megkülönbözteti egymástól a halál pillanatát kifejező első csoportot, amely tanulmányomban az átmeneti haláltereket fogja jelenteni, illetve a test tartózkodási helyét jelölő második, valamint a lélek tartózkodási helyét kifejező harmadik kategóriát, melyeket állandó

halálterekként definiálok. A két fő halálteret, illetve a négy kisebb halálteret – a Szentíráshoz és a görög mitológiához képest – Cvetajeva földi, illetve túlvilági létre vonatkozó felfogásában vizsgálom, amely felfogás egy rendkívül paradox értelmezési módra mutat rá. Állandó halálterek esetében a lírai szubjektum lelkiállapotának megjelenítése révén egyaránt felfedezhetőek a bibliai mennyel, és a görög mitológiai Elíziummal megegyező pozitív, illetve a bibliai pokollal, és görög mitológiai Tartarossal megegyező negatív ábrázolások, ugyanakkor, paradox módon, a Szentírással és a görög mitológiával ellentétes értékelések is: a menny/Elízium gyakran hordoz negatív töltetű attribútumokat, míg a pokol/Tartarosz pozitív jegyekkel van ellátva. Az átmeneti halálterek esetében Cvetajeva költészete szintén többféle értelmezési szempontot kínál. A költő verseiben egyidejűleg fellelhető az egyénnek az evilági létből a másvilági létbe vezető útja, mellyel a Szentírásban és a görög mitológiában is gyakran találkozunk, valamint a túlvilági térből az evilági térbe vezető út, amely a lírai szubjektum földi lét utáni vágyából fakad.

BÁN ZSUZSANNA

Szlavisztika (oroszl)

BA, 5. félév

Nyugat-magyarországi Egyetem

Berzsenyi Dániel Pedagógusképző Kar

*Témavezető:
Dr. Szabó Tünde
egyetemi docens, NYME BDPK*

Tükörjelenség és hullámfüggvény Gyina RubinaA Leonardo-kézírás c. regényében

Dolgozatomban azt vizsgáltam, miként jelenik meg a tükörjelenség és a tükör mint motívum Gyina Rubina A Leonardo-kézírás című regényében.

A tükör a regény legegységibb szintjein jelenik meg, ilyen a szüzsé tárgyi világa (előszobátükör), főhősének alakja (neve, fizikai és mentális képességei, általa betöltött tükörfunkció és a foglalkozásához kapcsolódó „mise en abyme”). A Nyutához kapcsolódó szereplőrendszer is „tükörpárokból” épül fel: egyrészt jellemző a hősnőhöz kapcsolódó szereplők kettőződése (két anya, két dadus, két férfi), másrészt Nyutának ezen kapcsolatokon belül betöltött irányító funkciója, harmadrészt fontos szerepet tölt be az ikerpár-probléma.

Ez utóbbi szorosban kapcsolódik a „tükörvilágok” Hugh Everett által kidolgozott elméletéhez, amely szerint egymással párhuzamosan léteznek alternatív világok, és közöttük lehetséges az átjárás. Ez a regényben tematikusan és a szüzsé szintjén is megjelenő probléma lehetővé tesz egy, a kvantumfizikában használatos fogalmon alapuló értelmezést. Eszerint a mű tulajdonképpen úgy működik, mint egy hullámfüggvény (döntő helyzetben több lehetséges értelmezés nyílik meg, nem kapunk egy darab megkérdőjelezhetetlen, igazolható magyarázatot, a hullámfüggvény tehát nem omlik össze). Ezt támasztja alá az, hogy a szöveg a szüzsé szintjén nem ad egyértelmű magyarázatot Nyuta hollétére, a narráció tekintetében a szereplők egy-egy lehetséges nézőpontja eredményez különböző képet Nyutáról, valamint nem eldöntött a regény műfaji besorolása sem, ugyanis az egyes nézőpontokkal összefolyó nyomozás több lehetőséget is felvet.

Elemzésem tanúsága szerint tehát Gyina Rubina olyan fiktív világot teremtett, melynek alapvető elve a tükör és a tükörjelenség, amely a mű legkülönbözőbb szintjein lép fel szervezőerőként, felidézve ezzel a tükörhöz kapcsolódó, részben ősi szimbolikus jelentéseket, részben a modern tudomány által kidolgozott értelmezéseket.

Irodalomelmélet

RÉTFALVI P. ZSÓFIA

Magyar

BA, 3. félév

Pécsi Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Dr. Milbacher Róbert
docens, PTE BTK*

Az elveszett és megtalált álom

Az álom fogalma hosszú múltra tekint vissza. Minden kultúrában valamilyen módon szerepet játszik ez a jelenség. Éppen ezért nem tekinthetünk el ennek a „kollektív tapasztalatnak” az irodalomban való megjelenésétől sem.

Dolgozatomnak két fő célja van: elsőként bemutatom az európai kultúra gyökereinek álomról alkotott elképzeléseit, és a német romantika irodalmában jelenlévő hatásait. Ezután és ezzel összefüggésben pedig a magyar romantika irodalmának egy híres alkotását, Madách Imre Az ember tragédiájának hatástörténetét vizsgálom, amit összehasonlítok Vörösmarty Mihály A Rom című művével az álomszerkezet tekintetében. Ezzel kapcsolódnék Martinkó András tanulmányához, aki bizonyította, hogy Madách művének eszméi főként Vörösmarty életművének egyes darabjaiban lelhetők fel.

A dolgozatom második része pedig ebből a kapcsolódásból indul ki és mutatja be a két mű álom szerkezetét, figuráit és a fenomenológiai jelenségeinek jellegzetességeit és különbségeit. Végezetül pedig a két mű közös architextusának feltárása a második fő cél, ami Milton: Elveszett paradicsomának 11. könyvében szereplő álomjelenet Bessenyei Sándor-féle fordításából eredeztethető.

FÜZI PÉTER

irodalom- és kultúratudomány

MA, 3. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Kulcsár-Szabó Zoltán
egyetemi tanár, ELTE BTK*

Az írás digitális változatai és lehetőségük a költészetben

Dolgozatomban arra szeretnék rávilágítani, hogy az írással foglalkozó tudományok, valamint az informatika alapvetően nem esik olyan messze egymástól, mint azt a mai közvélemény tartja, hisz mind a kettő az információ különböző módokon rögzített válfajaival dolgozik.

Az írás, valamint a mai digitális (vagy bináris) adatrögzítés összefüggéseit járom körbe. Feltételezésem szerint, az, hogy az írás alapszerkezete, mely alapvetően feltételez egyfajta absztrakciót, melyet ma már digitalizációnak is hívunk, kihatással volt arra a módra, ahogy ma a mindennapokban az adatokat merevlemezekon tároljuk. Természetesen az egyik nem ugrásszerűen váltotta le a másikat, így az előadás nem kerülheti ki azokat a lépéseket sem, melyek a kettőt összekötik. Kitértem a figyelmet szentelek a morze-kódnak, mely összekötő szerepet játszott a kettő között, és először mutatta fel egy széles körben alkalmazott technológián a betű további szegmentálásának lehetőségeit.

Nem pusztán történelmi áttekintésről van szó, hisz azt is fontosnak tartom hangsúlyozni, hogy ezek a közbülső lépések, melyek a betűket mind inkább szétbontják, milyen hatással voltak koruk – és így a mai korra is – mediális és művészeti kontextusaira is, szűkebben: hogyan közelítették egymás felé a különböző médiumokat, míg végül az is kérdésessé vált napjainkban, hogy beszélhetünk-e egyáltalán médiumokról, vagy csupán különböző befogadási aktusokkal vesszük körbe az információ lényegileg nem különböző változatait.

Végezetül Tandori Dezső sakktrilógiáján keresztül megpróbálom bemutatni, hogy a digitalizáló eljárások hogyan lépnek fel a művészeti effektusok ellenében, ám a véletlenszerűség révén hogyan képes mégis megjelenni bennük a művészet.

URI DÉNES MIHÁLY
Magyar nyelv és irodalom
MA, 11. félév
Debreceni Egyetem
Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Dr. Szirák Péter
egyetemi docens, DE BTK*

Az "öröklött hagyománykincs segélyével". Konzervativizmus a kultúrában és a politikában

A dolgozat a konzervativizmus fogalmának újraértésére törekszik a kultúra és a politika összefüggéseiben. Ez az eredendően politika(filozófia)i, eszmetörténeti fogalom eltérő jelentésekkel töltődik fel a döntően politikai közegekből való kilépése után: a kultúrában és a kortárs művészetekben elsősorban mint megőrzés, értékörzés és hagyománytisztelet értelmezhető. A kultúra már mindig is konzervatív jegyeket mutat fel, amennyiben lényegi tulajdonsága az örökség megőrzése és áthagyományozása, valamint az ezek révén létrejövő affirmáció. A művészetek ezzel szemben önmaguk határaival szembesítik befogadóikat, s e határok átlépésére kényszerítve olyan szubverzív tapasztalatban részesítik, amely tapasztalatok a befogadót önértésük radikális újragondolására készítik. Kultúra és művészetek „elválaszthatatlan elválaszthatóságának” figyelembevételével igyekszik a dolgozat a konzervativizmus fogalmát (újra)érteni.

A kutatás kiindulópontja a jelenkori magyar konzervatív gondolkodás jelentős fóruma, a Kommentár folyóirat, amely 2006-os indulása óta számos kísérletet tett a konzervatív hagyomány újraértésére a politika és az eszmetörténet keretein belül. Ugyanakkor a kultúrán belül eddig még nem vállalkozott a fogalom újraértelmezésére, amiként általánosságban is megállapítható, hogy a kulturális értelemben vett konzervativizmus hagyományával való számvetés, valamint a fogalomnak a kultúra és a művészetek összefüggéseiben történő újraértése a honi konzervatív diskurzusok egyik hiányossága. A dolgozat e tradícióegyüttes politikai aspektusainak újraértelmezésekor elsősorban a Kommentárban megjelent írásokra támaszkodott, de felhasználta a „politikai nyelvek” kutatására irányuló, ún. cambridge-i eszmetörténet-írás tanulságait is.

A dolgozat közelítésmódja alapvetően nyelvi. A politikát is nyelvi aktusok révén létesülő jelentéses valóságnak tekinti, az értékörzést a kultúra és a művészetek összefüggésében pedig leginkább a saját nyelv idiómarendszeréhez való kötöttség reflektált viszonyaként, továbbá a múlt nagyra értékeléseként és a tradíciót megújítva megőrző szemléletként próbálja meg leírni.

SEBESI VIKTÓRIA
magyar
BA, 5. félév
Károli Gáspár Református Egyetem
Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Dr. Hansági Ágnes
egyetemi docens, KRE BTK*

Én-pozíció és tárgyiasítás

Az Oravecz-recepció sokat foglalkozott már az 1972. szeptember hatás- és befogadás történetével, számtalan perspektívából elemezve a kötet szövegeit. Céлом, hogy felhívjam a figyelmet azokra a szövegbeli sajátosságokra, amelyek szükségessé teszik a kötetben megjelenő nemi szerepek vizsgálatát. Dolgozatom első részében a szövegben konstruált szubjektum (én) fragmentálódását, a maskulin beszédmód átértékelődését és ezek hatásait vizsgálom. Kitérek arra is, hogy a textusban megjelenő személyes névmások nem tudnak biztosan meghatározható referenssel szolgálni, sőt az én-te-ő pozíciók instabilitására mutatnak rá. A kötetben felmerülő emlékezet-konstrukció és az ehhez szorosan kapcsolódó szerelmes-versbeszéd alakzatainak a problematikájával is foglalkozom. Hosszabban vizsgálom a szöveg megírásának aktusát, melyben a maskulin szubjektum egy ciklikusan zárt világot rögzít. Ennek a statikus világnak a börtönébe nem csak a nő alakját, hanem önmagát is bezárja a férfi, amely egyre komolyabb következményekkel jár a textusban megjelenő és felvehető nemi szerepekre nézve. Részletesebben elemzem azt, hogy a

hősnő(k), – akik nem cselekvő szereplőkként jelennek meg, hanem a hős(ök) tekintetének, beszédének, emlékezésének tárgyaiként – milyen hatást fejtenek ki hiányukkal a maskulin beszédmódra, és az én pozicionálására. Majd azt vizsgálom a kötetben, hogy a marginalizált feminitás hogyan képes pusztán létevel kérdéseket felvetni, folyamatos „félelmet generálni” a maskulin szubjektum számára. Végül pedig szeretnék rámutatni a hallgatás fenyegető jellegére, amely akár a szerelmes-versbeszéd egyik alapjának is tekinthető. Az említett problémák azt mutatják, hogy érdemes a korábbi szerelmes-versbeszédrel való szembe fordulásuként, annak átértelmezéseként interpretálni az 1972. szeptember szövegeit. Mindezzel pedig Oravecz Imre írása komolyan felveti a kérdést, hogy továbbra is fenntartható-e a korábbi szerelmes-versbeszéd kizárólagosan maskulin hangja.

BALOGH GERGŐ

magyar
BA, 6. félév
Eszterházy Károly Főiskola
Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Dr. Bednarcics Gábor
főiskolai docens, EKF BTK*

Lábjegyzet az irodalom fogalmához

Dolgozatomban sorra veszem a klasszikus értelemben vett befogadás, a megalkotás, a professzionális diskurzusok bizonyos jellegzetességeit, mindvégig kiemelt figyelmet szentelve az irodalom karakterisztikus jellemzőinek, a nyelvviségnek és az azzal viszonyt kialakító embernek (az olvasónak). Elsőként a művészet fogalmának igyekszem egy a tárgyam szempontjából adott megközelítésében vett pszeudodefinícióját adni, amely leginkább az irodalomnak az általam térbeli művészeteknek nevezett entitásoktól való különbözőségét mutatja fel – mint a művészet fogalmának paradigmatiszóját. Ezután térek rá az irodalom mint nyelv szűkebben értelmezett egyediségének tárgyalására, ami mind a nyelv történetiségének, mind működésének felvázolására törekszik. A dolgozat második nagyobb egysége pedig a már ily módon (csak az irodalomra) előzetesen leszűkített vizsgálati kör mozgásterében járva teszi kérdéssé az irodalommal való viszony kialakítása során bevett konvencionális fogalomalkotást és néhány a téma tárgyalása közben jelentkező irodalomelméleti és művészetelméleti alapvetés hitelességét, megbonthatatlanosságát.

POLYÁK ENIKŐ

magyar
BA, 7. félév
Debreceni Egyetem
Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Dr. Takács Miklós
egyetemi adjunktus, DE BTK*

Roncsolt (szöveg)korpuszok – test-diskurzusok és irodalmi hagyományok destruálása Samuel Beckett Trilógiájában (Molloy, Malone meghal, A megnevezhetetlen)

Samuel Beckett magyarországi recepciója az 1960-as és 1970-es években lendült fel, miután 1969-ben megkapta a Nobel-díjat. Leginkább dramatiszva szövegei kanonizálódtak, a regényei nehézkes olvashatóságuk és az értelmezésnek való ellenállásuk miatt kiszorultak a kánonból. A dolgozat célja megmutatni azt, hogy Beckett későmodern prózája nyitott az új interpretációkra, akármennyire is ellenáll a Trilógia nehezen érthető szövege az olvasásnak.

Az 1951-ben megjelent Molloy című regény fő motívuma a keresés és az emlékezés, Moran Molloy-t keresi; erre az életében fordulópontot jelentő megbízásra, Molloy pedig az anyjához való utazásra emlékszik vissza. Azonban az emlékezés aktusa destruálódik, az utazások során leépül a testük és ezzel együtt a szereplők emlékezete is. A szereplők elhallgatás elleni harca során megképződik egy újfajta idő, de ez az idő és a hozzá kapcsolódó tér soha nem határozódik meg konkrétan, a kronotoposz is destruálódik. A regénybeli testek csak részleteikben tűnnek elő, ha mégis színre viszi a szöveg a teljes testet, azt obszcénnek bélyegzi a környezete. A két történet szorosan egymásba fonódik, olvasható úgyis, mintha Molloy és Moran egy ember két létállapotát jelenítené meg.

A Malone meghal egy ágyhoz kötött, lebénult öreg ember, aki mesékkel szórakoztatja magát és a halált várja. Ebben a regényben jelennek meg leghangsúlyosabban a tárgyak, melyek protézisként vagy átmeneti tárgyként funkcionálnak. A szöveg a testek színrevitelén keresztül legmarkánsabban a szülés konvencióit destruálja, a szexuális aktusra vonatkozó konvenciók mellett. A regény olvasható a Molloy újrairásaként, hiszen Malone és Molloy több ponton is megfeleltethetőek egymásnak, az előző szövegben megjelent motívumok és tárgyak visszatérnek. Felmerül az az elemzési lehetőség is, hogy a trilógiabeli testek magzatok, amelyek különös módon a halálban születnének meg. A megnevezhetetlen egy nehezen körülhatárolható óriástudat monológja, amelyben a végletekig feszül a testek destruálásának folyamata, végtagok nélküli testek jelennek meg, és már nem a testrészek utalnak a testre, hanem azok hiánya. A három regény végpontja Wormban testesül meg, aki már nem tudja magáról, hogy kicsoda, hogy hol van, sem azt, hogy mi történik.

GYÓRFI ANNA

Magyar nyelv és irodalom

MA, 4. félév

Pannon Egyetem

Modern Filológiai és Társadalomtudományi Kar

*Témavezető:
dr. Kovács Gábor
egyetemi adjunktus, PE MFTK*

Sűrített novella, kibontott regény

Kutatásomban Agatha Christie Halál a Niluson című novelláján és regényén keresztül vizsgáltam a két műfaj és szövegforma sajátosságait, összefüggését.

A szerző az eredeti novellát később regénnyé dolgozta át, ennek a folyamatnak figyeltem meg a szövegre, a nyelvhasználatra valamint a történetre gyakorolt hatását. Irodalomelméleti szövegek segítségével összevettem a két eltérő prózanyelvi diszkurzus jellemző tulajdonságait és ezek megvalósulását a szövegekben, elsősorban a novella sűrítő, és a regény ehhez képest kibontó, részletező tulajdonságait véve alapul.

Összehasonlításomban nemcsak magának a két szűzsének, szövegformának és műfajnak a vizsgálatát helyeztem középpontba, hanem azon tulajdonságukat is, hogy mindkettő detektívtörténet, így a két műfaj azon sajátosságát is szemügyre vettem, hogy a sűrítő, illetve kibontott szövegnyelv hogyan befolyásolja magát a detektívtörténetet.

Alapvető kérdésként merült fel, hogy a prózai elbeszélés esetében a terjedelem kérdése vajon csak a szavak számát érinti-e. Előfeltevésem szerint a terjedelem nem mennyiségi kérdés, hanem a poétikai minőség problémája: a nyelvi redukció és a verbális kibontás két olyan alapvető irodalmi eljárásá válik egyfelől a novellában és másfelől a regényben, amely a szövegvilág egészét hatja át. Legfőbb célom tehát annak a kimutatása volt – elméletileg és interpretációkkal –, hogy a sűrítés és kibontás, tömörítés és kifejtés, centralizáció és decentralizáció mentális és nyelvi művelete olyan műfaj-meghatározó és megkülönböztető elvvé válik a novellában és a regényben, amely egyszerre befolyásolja a hős-, a cselekvés-, a cselekmény-, a narráció-, a szöveg- és a szövegvilág-képzésének a műveleteit.

KUNNER PETRA

irodalom- és kultúratudomány

MA, 1. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Lénárt Tamás
tanársegéd, ELTE BTK*

Egy trauma archívuma: a Lélegzethinta mint a traumamechanizmus tartalmi és strukturális modellje

Irodalom és trauma kapcsán a tanúságtétel fogalmának mentén főként az elbeszélés lehetőségeivel, illetve lehetetlenségével foglalkozik a szakirodalom. Dolgozatomban azonban nem csupán a nyelv és a közvetíthetőség problémáját érintem, Herta Müller Lélegzethinta című alkotását mutatom be a traumaelmélet keretein belül mint olyan regényt, amely nem csak visszaadja, hanem az elbeszélés eszközeivel meg is alkotja a traumatikus eseményt, illetve a trauma működését. Ebből a kiindulópontból vizsgálom azokat az általam lényegesnek tartott reflexiós alakzatokat,

amelyek a traumamechanizmus modellálásában közreműködnek, a regénynek mind tartalmi, mind szerkezeti szintjén. Vizsgálódásom három területen belül mozog: a nyelv, az emlékezés, és – ez utóbbival szoros összefüggésben álló – testreprezentáció áll a középpontban. Illetőleg a trauma és az archívum látszólag paradox viszonya bontakozik ki ezen területeken belül, amennyiben a traumát több jelentéssíkon jellemző folyamatosságra – amely egyfajta nyitottságot feltételez – és az archívumhoz kötődő zártaságra gondolunk. Bár a dolgozat ezt csupán felszínesen érinti, de annál inkább lényeges problémának véli, ugyanúgy a regény felől, ahogy általában véve a traumaelmélet kérdéseinek szempontjából. Tehát véleményem szerint a Lélegzethinta a traumairodalomnak egy olyan darabját valósítja meg, amely nem csupán a traumatikus események médiumaként csatlakozik a hagyományba, és nem pusztán egy kitüntetett aspektuson keresztül ábrázolja a történeteket. Több reprezentatív eszközt használva, komplex szerkezetként modellálja mind az eseményt, mind a tapasztalatot, illetve az események következményeként fellépő tüneteket is, amelyeknek együttes összefoglaló terminusa maga a trauma fogalma lesz. Ezzel egyúttal a regény önmagára is reflektál mint összetett rendszerre. A szerző tehát egyszerre alkalmazza a trauma mechanizmusának jellegzetességeit a szövegre, illetve az írott szöveg által biztosított technikákat a mechanizmus megidőzéshez.

A XIX. század első felének magyar irodalma

HORVÁTH RITA

magyar–nyelv- és beszédfejlesztő tanári
MA, 1. félév
Pannon Egyetem
Modern Filológiai és Társadalomtudományi Kar

*Témavezető:
dr. Kovács Gábor
egyetemi adjunktus, PE MFTK*

A szimbólum szövegtképző ereje Petőfi Sándor prózájában

Dolgozatomban Petőfi Sándor két prózai alkotását, a Tigris és hiéna című drámát és A hóhér kötele című regényt elemeztem elsősorban a bosszú szimbolikájának tükrében, kitérve a keresztény szimbolika vizsgálatára is.

Petőfi prózai munkássága kapcsán legfontosabb forrásom Martinkó András A prózairó Petőfi című munkája volt, ezen kívül segítségül használtam Horváth János és Kerényi Ferenc Petőfi-monográfiáit is. A dolgozatom indító fejezete e munkák alapján összeállított, rövidebb áttekintést tartalmazza, tárgyalva a két vizsgált műnek a Felhők-ciklusban elfoglalt helyét.

A szimbólum eltérő irodalomelméleti értelmezéseinek ismertetése után (Lotman, Ricoeur, Frye), a továbbiakban a ricoeuri szimbólumfelfogást és kategorizálást vettem az elemzés alapjául. A konkrét szimbólumértelmezéshez a Pál József és Újvári Edit által szerkesztett Szimbólumtár című munkából indultam ki.

A dolgozatban a két prózai alkotást egymástól függetlenül, külön fejezetben elemeztem, elsőként a Tigris és hiéna című drámát vizsgáltam. A mű első alfejezetében a bosszú és a szereplők viszonyát értelmeztem szöveghelyekkel alátámasztva. Mindezek után a bosszú konkrét szimbólumait a szemantikailag kapcsolódó szimbólumokkal együtt rendszereztem. A kozmikus szimbólumok (víz, tűz, vér) mint gyűjtőpontok is funkcionáltak. Ezen felül a dráma kapcsán kiemeltem a szem szimbolikáját, amely a műben egyaránt kapcsolódik a bosszúhoz és a passzív érzékeléshez.

A szimbólumelemzés után a keresztény szimbolika tárgyalására került sor a főszereplőkhöz kötötten: Saul és Béla esetében a krisztusi, illetve apostoli jegyekre, míg Predszláva és Borics személyéhez sátáni és alvilági attribútumokra összpontosítva.

A következő nagy fejezetben A hóhér kötele című regényt elemeztem ugyancsak a kozmikus szimbolika tükrében, emellett az onirikus hatyú szimbólumot vizsgáltam.

Ezt követően a regény keresztény szimbólumrendszerét részleteztem, amely a két kulcsszereplő, Máté és Róza köré épül. Számos helyen bibliai történésekre visszavezethető részletek szerepelnek (Ádám és Éva kiűzetése, özönvíz, kereszthalál). A regényelemzés utolsó részében a beszéd válságát vizsgáltam a nonverbális jelzések és a reszketés motívumának állandó jelenléte tükrében.

Az elemzések alapján a vizsgált prózai alkotásokban egységes, összefüggő és gyakran keresztény vonatkozású szimbólumrendszer mutatható ki, így a dolgozat elején megfogalmazott elemzési szempont relevánsnak tekinthető a két mű esetében.

VÁMOS VIOLETTA

Magyar-latin tanári MA
MA, 1. félév
Pázmány Péter Katolikus Egyetem
Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar

*Témavezető:
Dr. Ajkay Alinka
egyetemi docens, PPKE BTK*

A Zalán futása szerelmi szálának antik előzményei

Vörösmarty Mihály Zalán futása című eposza már a kiadását követően magára vonta a tudományos figyelmet. A művet sokféle szempontból méltatta sok tanulmány, ezek között kiemelt szerepet játszanak azon művek, amelyek az eposz lehetséges szövegelőzményeivel foglalkoztak. A szakirodalom a mű legfontosabb szövegelőzményeként Homerosz Iliasát, Vergilius Aeneisét, Anonymus Gesta Hungarorumát, az Ossziáni dalokat, Aranyosrákosi Székely Sándor

Székelyek Erdélyben című eposzát, Zrínyi Szigeti veszedelmét és Tasso Megszabadított Jeruzsálemét határozta meg. Vörösmarty ifjúkori fordításából azonban kiderül, hogy a költő különösen kedvelte Ovidius műveit. Dolgozatomban a Zalán futása ovidiusi elemeit igyekszem összegyűjteni.

KÁRMÁN BRIGITTA

germanisztika-német

BA, 5. félév

Károli Gáspár Református Egyetem

Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Dr. Klemm László
egyetemi docens, KRE BTK*

Egy német ornitológus személyiségének körvonalai az 1847-1849-es afrikai útinaplója alapján

Egy német ornitológus személyiségének körvonalai az 1847-1849-es afrikai útinaplója alapján

JELIGE: AFRIKA

Pályamunkámban Johann Wilhelm Müller (1824-1866) német ornitológus 1847-1849 közötti Észak- Kelet-Afrikában tett utazásáról írott útinaplóját elemeztem. A vizsgálat fókuszába azt a problémát helyeztem, hogy miként lehet megfogni egy szöveg szerzőjének azon személyiségjegyeit, gondolkodásmódját, összefoglalva mentalitását, amely többnyire rejtve marad.

Hipotézisem szerint a szerző – esetünkben Johann Wilhelm Müller – személyéről félrevezető következtetéseket vonhatunk le, amennyiben csak a mentalitás-kutatás módszertanát alkalmazzuk, a mélyrehatóbb megismeréshez szükségesek az olyan hagyományos „írói eszközök” alkalmazása, mint az irónia, ellentmondások, gondolati kompozíciók.

Módszertanilag a mentalitáskutatás szociálpszichológiai és társadalomtörténeti megközelítését alkalmaztam a hermeneutika eljárás módjával ötvözve. Ennek következtében elkészítettem Johann Wilhelm Müller mentális térképét, vizsgáltam a művében megjelenő narratívákat, valamint az elejtett megjegyzéseket, iróniákat, valamint önellentmondásokat is.

Kutatásom eredményének tekinthető, hogy Johann Wilhelm Müller személye nemcsak a felvilágosodás eszmei áramlataival, valamint az antik műveltség alapos ismeretével jellemezhető, hanem bizonyos önkéntelen önfeltárást is elvégzett az útinaplójában. Ez az önkéntelen önfeltárást elemzéséhez pedig elengedhetetlen a szöveg mélyrehatóbb irodalmi vizsgálata, vagyis az irodalmi stílusban megjelenő tudattalanul közölt információk elemzése.

BOLDOG-BERNÁD ISTVÁN

Irodalom- és kultúratudomány

MA, 5. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Szilágyi Márton
egyetemi tanár, ELTE BTK*

Kisfaludy Károly irodalomszervezői tevékenysége levelek tükrében

A dolgozat Kisfaludy Károly eddig kiadatlan leveleit vonja be a kiadott leveleinek kontextusába, továbbá összeveti ezeket Kazinczy Ferenc levelezésének kapcsolódó darabjaival. Ezáltal Kisfaludy Károly irodalomszervezői tevékenységét vizsgálja. A levelekben fellelhető adatok alapján sorra veszi az ifjabb Kisfaludy irodalmi életbe való belépését, az Aurora megalapításának előkészítését, majd a terjesztésével, szerkesztési munkálataival foglalkozik. Emellett az almanach körüli konfliktusokra is kitér. Végül pedig új megvilágításba helyez egy Toldy Ferenc által megalkotott irodalomtörténeti konstrukciót. A dolgozat egy történetívet és részletesebb epizódokat bont ki, aminek segítségével az egyik fontos kérdésre is választ kaphatunk: Milyen irodalomtörténeti jelentőséget tulajdoníthatunk Kisfaludy Károly levelezésének?

GÁBOR DÁVID

latin-magyartanári

MA, 1. félév

Pázmány Péter Katolikus Egyetem

Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar

*Témavezető:**Dr. Ajkay Alinka**egyetemi docens, PPKE BTK*

Petőfibe oltott Horatius

Petőfi két költeménye, a Jövendölés és A helység kalapácsa elemzésén keresztül szeretném megvizsgálni és igazolni Horatius szavak szintjén, vagy éppen gondolati síkon megjelenő hatását. A vizsgálat során nem hagyom figyelmen kívül a művek megszületésének kontextusát, így azt, hogy a különböző Petőfi-versek megírását milyen életkörülmény, aktuálpolitikai háttér motiválhatta, milyen szerepet játszott benne Horatius megjelenése, és a lehetséges horatiusi allúziók jelenléte milyen következményekkel jár Petőfi költői pályájára nézve. Horatius hatását a Jövendölésben és A helység kalapácsában a különböző motívumokban lehet felfedezni, többek között a halhatatlanság-, növény-, méz-, tűz- és a repülés- vagy madármotívumban is.

Petőfi életszínvonalának javulása hatással lehetett a költői hírnév halhatatlansága iránt érzett vágyára, ezért 1844 nyarán nosztalgiával tekinthetett vissza a kecskeméti nélkülözésre, és a Jövendölésben vágyálomként megfogalmazott gondolat a vígeposz keletkezésének idejére önbeteljesítő jóslattá vált. Ez vezethette arra Petőfit, hogy a korábbi költeményben patetikusán megidézett horatiusi hangot A helység kalapácsa zárásaként újra, immár könnyed, komikus, választott témájához teljességgel illeszkedő formában énekelje meg lezárva első nagyobb költői korszakát.

JAKSA CSABA

magyar - filozófia

MA, 9. félév

Pécsi Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:**Dr. Milbacher Róbert**docens, PTE BTK*

Petőfi nyelvi és ideológiai transzformációs eljárása

Petőfi Sándor írói munkásságának hatását vizsgálom, amely a magyar nyelv nemzeti és politikai beszédmódjában realizálódott. Arra vagyok kíváncsi, hogy milyen ideologikus működések, struktúrák figyelhetők meg a műveiben, milyen ideologikus elmozdulások jönnek létre a műveit megelőző diskurzusokhoz, irodalmakhoz képest. A nacionalista ideológia milyen hatással van a költészetére, vagy éppen fordítva, milyen hatást gyakorolt a magyarországi nacionalizmus nyelvére ő maga. Az irodalomtörténeti beágyazódásán túl eszmetörténeti pozíciója is fontos az ideológiára reflektáló olvasatoknak, így e kettőt együtt kell elvégeznünk.

FAZEKAS JÚLIA

Magyar

BA, 3. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

*Vitekné Balogh Piroska
adjunktus, ELTE BTK*

Sétálások Pest-Budán: A főváros világának megjelenítése az 1840-48-as divatlapokban

A dolgozat az 1840-es években megjelent divatlapokkal foglalkozik, ezeken belül is olyan írásokkal, melyek nem mint szépirodalmi alkotások szerepeltek a lapok hasábjain, azonban ma ez a jellegük és ennek nyomán jelentőségük is megállapítható.

A fő vizsgálódási irány Pest-Buda világának a rekonstruálása a megjelent cikkek (kiemelten a hírek, életképek, tárcák és anekdoták) alapján. Maga a főváros gyakorolta a reformkori szerzőkre a legnagyobb hatást, így az írások alapján korrajzot, várostörténeti adatokat is nyerhetünk a szövegekből. Főként viszont annak légkörét érzékelteti, azt, hogy hogyan éltek, milyenek voltak a korabeli emberek. Az írások nem korlátozódnak az ismertebb, felsőbb rétegek bemutatására – a szalonok csillogó világa, a bálók beszámolóit mellett az egyszerű városi alakokat is megrajzolják.

A vizsgálódásból képet kapunk a kor sajtójának és újságíróinak világáról. A bemutatott események nyomán élénk tárul a pest-budai élet: a téli szezon farsangi báljai, a nyaranta tartott lóversenyek és multságok. A divatlap elsősorban a hölgyeknek készült, így a tárgyalt írásokban is felfedezhető a törekvés, hogy a nekik tetsző témákkal foglalkozzanak. Ezáltal egyes szerzők a társaséletet célozzák írásaikkal, a bálók és pletykák színtere is feltárul. Máskor viszont az utcán sétáló íróalak veti papírra tapasztalásait. Így a csillogás mellett a por és sár, az utcák mindennapi eseményei is témává válnak.

Összességében megállapítható a szerzőkről, hogy nem válogattak. Azt vetették papírra, amit csak láttak a fővárosban, ami csak érinthette az ott lakókat. Az írások szinte kivétel nélkül élnek a humor különböző eszközeivel, csupa gúnyos és satirikus művel, csattanós híradással találkozhatunk. Valóban szórakoztató irodalmi alkotások születtek, melyek a korfestés időtálló eszközei.

Ezektől válik élővé és hitelessé a festett kép, melynek segítségével ma is sétálhatunk a reformkori Pest-Budán.

A XIX. század második felének magyar irodalma

KERESZTES ADRIENN

magyar nyelv és irodalom

BA, 6. félév

Pannon Egyetem

Modern Filológiai és Társadalomtudományi Kar

*Témavezető:
dr. Kovács Gábor
egyetemi adjunktus, PE MFTK*

A bukott nőalak eltérő megformálásai

Dolgozatom témájával, a bukott nő alakjával először Reviczky Gyula lírájának vizsgálatakor találkoztam. A Perdita-ciklus és a Magdolna című vers azonban egy olyan irodalomtörténeti kérdést vetett fel, amely az elemzés során szerteágazó kultúrtörténeti problémává vált.

Kiderült, hogy a Reviczky-versekben újszerűen megjelenő lírai hős, a bukott nő mennyire mélyen gyökerezik Fjodor Mihajlovics Dosztojevszkij alkotásainak bizonyos női karakterében. A kutatás során realizálódott, hogy a Bűn és bűnhődés című regény egyik főszereplője, Szonya (s ezáltal Dosztojevszkij) hatásáról kell beszélni, párhuzam helyett. Ez a hatástörténet, amelyből a Reviczky-líra táplálkozik, nem Dosztojevszkijtől ered elsődlegesen, hanem magába foglalja az Újszövetség, a görög mitológia és a keleti egyház tradíciójának egyes elemeit, szereplőit. A dosztojevszkiji alak és a Magdolna című Reviczky vers nyilvánvalóvá tette, hogy a probléma (a bukott nőalak több műfajban való megjelenésének) vizsgálatához elkerülhetetlen a bibliai Mária Magdolna alakjának rövid tanulmányozása.

Ezt követően olyan képzőművészeti alkotásokkal találkoztam, melyek szintén a bukott/bűnbánó nőalakot próbálják megformálni. Ezek, bár korban előbb keletkeztek, ugyanolyan meghatározó szereppel bírhatnak. A festménysorozat és a szobor olyan jelentéselemeket tár fel, amelyek a későbbi regény és a versek nőfigurájának új értelmezési lehetőségét kínálhatják. Georges de La Tour festménysorozata és Antonio Canova Bűnbánó Magdolna szobra más-más aspektusból közelít az alak megjelenítése felé. Míg La Tour a fény és árnyék kontrasztos alkalmazásával, addig Canova a tartással fejezi ki a bukottság gesztusrendszerét.

A nő irodalmi alakjának elemzése kutatásom során fokozatosan alakult át egy összehasonlító problémakörre. Számomra az volt a legtanulságosabb, hogy ugyanaz a női alak mennyire eltérő jelentéshez és jelentőséghez jut, attól függően, hogy kép-, szobor-, regény- vagy versnyelven keresztül teremtődik meg. Az alábbiakban először egy műalkotás-elméleti és olvasás-módszertani keretben tárgyalom ezt a témát, majd az elemzésekben fejtem ki bővebben a megfigyeléseket. A vizsgálat során készített kisebb filológiai feltárást szintén beillesztem a dolgozatba.

NÉMETH LILLA MÁRTA

irodalom- és kultúratudomány

MA, 3. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Eisemann György
egyetemi tanár, ELTE BTK*

A "felhólyagzott vízpára" alak öltése, avagy hogyan konstruáljuk meg a magyar irodalmi népiességet, a népnemzeti iskola és a nemzeti klasszicizmus kapcsolatát Arany János segítségével

A magyar irodalmi népiesség nem csupán mint irodalmi, hanem mint kulturális jelenség is meghatározó szerepet tölt be a magyar romantika értelmezésében. A népiességet igyekeztem olyan aspektusból vizsgálni, hogy milyen viszonyban áll megszólalásának közegével, mivel úgy vélem, hogy a mediális fókuszú gondolkodás segíthet feltárni a magyar romantikán belüli népiesség irodalmi és kultúrtörténeti, kulturális emlékezetbeli vonásait. A szóbeliség és írásbeliség viszonyának kérdésköre ilyen módon előtérbe kerül a dolgozatban, és így az emlékezés és az emlékeztetés módjának vizsgálata is az orális és literális kontextusokban. A népiesség egyfajta pszeudo-oralitással rendelkezik a magyar romantika irodalmában. Próbál elbeszélni (vagy kirajzolni) a nyomtatott irodalomban való materializálódása által olyan

viszonyokat, melyek a megszólaló hang alanyiságát és közvetlenségét igyekeznek erősíteni. Mindez azonban írásban történik, ezáltal önmaga fedi fel ingoványos létmódját.

A népies nyelv alakulástörténetének mediális viszonyait Arany János forradalom előtti és utáni munkáiban próbálom értelmezni. Az interpretációk központjába főként Arany János irodalmi változásokra reagáló epikai vállalkozásait, lírai, kritikai és teoretikus reflexióit állítva. Ez felveti, hogy az Arany-korpusz bizonyos darabjait mediológiai szempontok szerint olvassam illetve azt is, hogy a korszakban alkotott más jellegű megszólalásokat szintén ebben a kontextusban próbáljam szemlélni.

SZMESKÓ GÁBOR ZSOLT

Magyar Nyelv és Irodalom

BA, 7. félév

Pázmány Péter Katolikus Egyetem

Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar

*Témavezető:
Dr. Ajkay Alinka
egyetemi docens, PPKE BTK*

Az Őszikék megjelenése és korai recepciója

Dolgozatomban bemutatom az Őszikék verseinek Arany János halálát megelőző megjelenéseit, és a kortársak fogadtatását (1877–1882), valamint a kiadások problémáit. Ebben az idő-intervallumban 15 vers jelent meg az Őszikék versei közül, melyek zajos fogadtatását olyan kortárs folyóiratokra támaszkodva ismerttetem, mint a Budapesti Szemle, a Vasárnapi Újság, a Figyelő, a Fővárosi Lapok vagy a Koszorú stb.. E 15 vers megjelenésének történetét tovább árnyalja a – még kritikai kiadásban meg nem jelent – levélváltások ismertetése.

Abban a szűk két évben (1878–1880), melyekben a versek megjelennek – mint például A tölgyek alatt, Tengeri hántás, Kozmopolita költészet, Tetemre hívás stb. – jól kirajzolódik a kortárs recepció íve. A verseket övező lelkes fogadtatásban fontos szerepet játszik a Kisfaludy Társaság, melynek közületein a nagy költőnek több verse is elhangzott. Figyelemre méltó Gyulai Pál tevékenysége is, akinek befolyása, hatása szinte elválaszthatatlan Arany öregkori pályájától.

Végezetül számot vetek a posztumusz kiadásokkal, a kiadásokból adódó problémákkal, valamint ezek következményével a kortárs kritikára vonatkozóan.

FELLEGI ZSÓFIA

Digitális bölcsészet

MA, 1. félév

Pázmány Péter Katolikus Egyetem

Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar

*Témavezető:
Dr. Tarjányi Eszter
egyetemi docens, PPKE BTK*

Erotika a magyar irodalomban. Szilágyi Géza lírája

A dolgozat témája az erotika egy lehetséges megjelenítése, Szilágyi Géza lírájának vizsgálatával, az erotika definiálásának segítségével. Szilágyi Gézára az irodalomtudomány jórészt Ady előfutáraként emlékszik. Munkásságával kevesen foglalkoztak, holott első kötete nagy visszhangot keltett. Egyedi, újszerű, tabudöntőgető, erotikus líráját többen is méltatták korában, a recepciótörténet rövid összefoglalása megtalálható a dolgozatban. Részletes vizsgálat alá esik első, legjelentősebb kötete, a Tristia az erotika reprezentációjának szempontjából, majd későbbi verseiben kimutatásra kerül a testiséghez való viszonyának változása. Emellett tartalmaz egy rövidebb kitérőt a modern irodalomtudomány által tárgyalt testpoétika kérdésköréről, illetve hogy Szilágyi képes volt-e túllépni a irodalom és a társadalom által elfogadott nyelvi korlátokon és ezáltal explicit módon megragadni lírájában a szexualitást.

BIHARY GÁBOR

Magyar nyelv és irodalom
MA, 10. félév
Debreceni Egyetem
Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Dr. Bényei Péter
egyetemi adjunktus, DE BTK*

Férfireprezentációk Gozsdu Elek novelláiban

A 19. század végi irodalmi folyamatok megértéséhez megkerülhetetlennek tűnik Gozsdu Elek műveinek értelmezése, ennek ellenére kevés tanulmány foglalkozott a szövegeivel. A dolgozat célkitűzése, hogy Gozsdu novelláit a honi irodalomtudományban még kevésbé alkalmazott elméleti keret, a maszkulinkutatás felől olvassa újra. A gondolatmenet elején a Gozsdu-recepció legfontosabb irányainak összefoglalása található, majd a maszkulinkutatás elméleti pozícióit ismertetem. A szereplők idézik a korszak tudományos téziseit, főleg Darwin tanait, s a társadalmi folyamatokra is alkalmazzák azokat, melyekből egy pozitivista emberkép bontakozik ki. Értelmezésem szerint ezek a panelek összefüggnek a novellák férfialakjainak nemi identitásával, amit kultúrantropológiai belátások felől, szorosabb olvasatok formájában jelenítik meg. A tematikusan vizsgált szövegek lehetőséget teremtnek a femininitások és maszkulinitások bemutatására, amelyek a novellákban megmutatkozó narratív identitások lényegi összetevőinek bizonyulnak. A dolgozat a maszkulinkutatások eredményeinek párbeszédképességét kívánja érzékeltetni.

SZABÓ ESZTER

Magyar nyelvészeti és irodalomtudományi tanulmányok
MA, 4. félév
Babeş-Bolyai Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
dr. T. Szabó Levente
egyetemi adjunktus, BBTE*

K. Papp Miklós és egy értelmiségi hálózat: az irodalom szerepe a kulturális elit alakulásában a XIX. század végi Erdélyben

K. Papp Miklós a sajtónyilvánosság befolyásos képviselőjeként egy folyamatosan épülő kapcsolatháló egyik központja. A hagyatékában található, eddig fel nem dolgozott gazdag levelezés kirajzolja azokat a régiókon átívelő vonalakat, amelyek a rendi és a honorációról elit tagjaival egyaránt összekötik a Magyar Polgár alapító-főszerkesztőjét. A könyvek és kéziratok cseréje közben – mintegy a respublica litteraria egykori hagyományának logikájához hasonlóan – kialakul egy becsületességen és kölcsönös szívességen alapuló bizalmi viszony, a nyilvánosság fele közvetítő szerkesztő a hálózat dinamikájának egyik meghatározó eleme lesz, aki átjárást biztosít a társadalmi rétegek és a kialakulóban levő diszciplínák között, és egyben körvonalazódik az önmagát történész-forráskiadó, újság-, regény- és drámaíró szerepében egyaránt kipróbáló kulturális vállalkozó profilja.

SZABÓ ESZTER

Magyar nyelvészeti és irodalomtudományi tanulmányok
MA, 2. félév
Babeş-Bolyai Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
dr. T. Szabó Levente
egyetemi adjunktus, BBTE*

Regionális identitás és irodalmi gondolkodás K. Papp Miklósnál

A kolozsvári lapalapító-szerkesztő, K. Papp Miklós újságírói habitusában megjelenő protekcionista szemlélet kapcsán – itt elsősorban a Magyar Polgár napilapnak és Hölgyfutár (1876–1878) című mellékletének a színházról való beszédére és a kisajátító retorikákra helyezve a hangsúlyt – egy erdélyi identitás kialakításának, újraértelmezésének törekvése körvonalazódik. Erdély helyzete a kiegyezés után hasonlóságot mutat a Német Császárság megszületése következtében egyes német tartományok megváltozott helyzetével, vagy Habsburg-birodalom terjeszkedése által érintett területek identitásépítő stratégiáival. Ezeket tekintetbe véve tágabb kontextusba helyezem az értelmezésemet, reflektálva a hasonlóságokra illetve sajátosságokra. A dolgozatom második felében ezt a kérdést K. Papp szépírói gyakorlata felől igyekszem árnyalni a regionális irodalom és kettős kötődés kulcsszavak mentén.

PIPICZ ILLÉS

Magyar nyelv és irodalom
MA, 1. félév
Szegedi Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Dr. Labádi Gergely
egyetemi docens, SZTE BTK*

Szerepek és nyelvek Mikszáth Kálmán Beszterce ostroma című regényében

A címben szereplő regényt sokan elemezték már, sok féle szempontból, ám egy átfogó elemzés nem született még, amely a szociálpszichológia, valamint a szociolingvisztika felől olvasná a művet. Dolgozatomban Erving Goffman szerepelméletét, Carl Gustav Jung personálról vallott nézeteit, valamint Eric Berne játszmaelméletét vettem pszichológiai alapnak. A munka alapelgondolása abból áll, hogy míg a regény több szereplője képes különböző szerepeket, valamint ezzel együtt különböző nyelveket magára öltetni, addig erre a mű főhőse, gróf Pongrácz István képtelen. Dolgozatomban sorra vettem a főbb szereplőket, úgy mint Estella, Pruzsinszky, Apolka stb., és az ő különböző szerep-, illetve nyelvhasználatukat vizsgáltam. A szereplők vizsgálatának sorát Pongrácz gróffal zártam, majd egy rövid kitekintés erejéig néhány példa felmutatásával, a narrátor nyelvhasználatával is foglalkoztam.

A XX. század magyar irodalma I.

NAGY DÓRA

magyar nyelv és irodalom

MA, 1. félév

Pázmány Péter Katolikus Egyetem

Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar

*Témavezető:**Dr. Horváth Kornélia**egyetemi docens, PPKE BTK*

A halál átszublímál az életbe. Bartis Attila A nyugalom című regényének elemzése

A dolgozat Bartis Attila második regényével, A nyugalommal foglalkozik, azonban az elemzés során szem előtt tartja az egész életművet és igyekszik felfedni az érdekes kapcsolódási pontokat az író többi művével. A fő kérdések a következők: mit kezdenek a főszereplők saját bestialitásukkal és van-e kiút ebből a szörnyű életből? Az elemzés azt igyekszik bizonyítani, hogy – a látszat ellenére – megvalósul a megújulás a regény során. A dolgozat tehát a feltámadásra, a megújulásra és a ciklikusságra koncentrál. A fő irányvonalak pedig az anya halála, Lázár atya alakja, a Hold-szimbólika és az autopoétikus utalások Weér Andor és Bartis Attila regénye között. Jelen értelmezés szerint Bartis Attila könyvében Weér Andor addig nem nyugodhat meg, míg meg nem írja A nyugalom című könyvet.

TIRINDA KATALIN

magyar nyelv és irodalom-biológia

MA, 3. félév

Nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem

Közép-európai Tanulmányok Kara

*Témavezető:**Benyovszky Krisztián**Egyetemi docens, Nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem, Közép-európai Tanulmányok Kara*

A Holmes változó; András Sándor Gyilkosság Alaszkában című regényének összehasonlító elemzése

Dolgozatom témája András Sándor Gyilkosság Alaszkában- Sherlock Holmes a tlingitek földjén című regényének összehasonlító elemzése.

Sherlock Holmes Doyle műveiben a Brit fővárosban, Londonban nyomoz. Ezzel szemben András regényében a nyomozás helyszíne Alaszka, Yakutat városa, a tlingit indiánok lakhelye. A helyszín magával hoz egy új értelmezési lehetőséget, miszerint a tlingit indiánok sorsa összehasonlítható a kisebbségben élő magyarok sorsával. Megállapítottam, hogy az újraírási technikák közül András alkalmazza mindhárom módszert, tehát a mű mutációnak, kiegészítésnek és áthelyezésnek egyaránt tekinthető.

A regény szerkezeti felépítését Viktor Šklovskij sémájára támaszkodva figyeltem meg.

András regényéből kiderül, hogy a művészetkedvelő Holmestól az irodalom sem idegen. Külön fejezetbe foglalkoztam a műben jelen levő intertextusokkal, amelyek közül több idézet magyar író tollából származik. Holmes nem csak a verseket idéz, hanem utal Doyle róla szóló munkáira, valamint Chandler művire is, melyben Marlow a főszereplő. Az irodalmi művek közti átjárás figyelhető meg András regényében.

Külön fejezetben foglalkoztam Holmes személyével, megfigyeltem a hasonlóságokat, és az eltéréseket a doyle-i mintától. Az Doyle által írt művekhez viszonyítva szembevetendő újdonság Holmes önanalízise. A nyomozás folyamatát leíró fejezetek közé ékelődnek be a detektív önanalíziséről szóló fejezetek, melyekből az olvasó megismerheti Sherlock Holmes legbelső gondolatait, problémáit, nyomon követheti, miként tárja fel Holmes saját tudatalattiját.

A munkám utolsó fejezetében az elbeszélő személyével foglalkoztam. Doyle műveinek állandó szereplője és egyben narrátora dr. Watson, aki András művében nem szerepel. A fejezetek elbeszélői a regény különböző szereplői, akikről megtudjuk, felkérésre írják beszámolóikat, ám azt nem, ki kéri őket az írásra.

Véleményem szerint a regény cselekménye fordultatos és szokatlan. Fenntartja az érdeklődést az utolsó oldalig. András regénye nagyban hozzá járul a Holmes kánon gazdagításához, és az új látásmód teret és ötletet adhat további magyar Holmes-művek megírásához.

FERENCZY NIKOLETT

tanári [5 félév [magyartanár]]

MA, 8. félév

Pécsi Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Dr. Mekis János
egyetemi docens, PTE BTK*

A kettős Márai-kánon Ítélete

Márai munkássága két prózapoétikai norma felől olvasható, melyek elsősorban beszédmódjukban különböznek egymástól. Ezen normák egyikét az 'Egy polgár vallomása', míg a másikat 'A gyertyák csonkig égnek' című regény fémjelezheti. Számos tényező játszott közre ennek a kettős kánonnak a létrejöttében: részben a szövegek keletkezésakor zajlott irodalmi törekvések, folyamatok, részben a mai pozícióból való visszaolvasást nagyban befolyásoló kanonizációs jelenségek.

A dolgozat e két eltérő (nek mutatkozó) poétika kialakulását eredményező folyamat tárgyalása során igyekszik az 'Ítélet Canudosban' című kései regénynek egy értelmezését adni. A szövegnek az e szempontból való kiemelését az indokolja, hogy mindkét, az életműben megjelenő prózahangot továbbviszi, mintegy „összebékíti” az 'Ítélet'. A regény Márai korábbi szövegeihez képest feszebb nyelvet használ. Ez által, valamint a regény sajátos szerkezetének következtében a szöveg a két kánon szintézisét valósítja meg. Így a fent leírt kanonizációs kérdéseket az 'Ítélet' felől kívánjuk tárgyalni.

ILLÉS ZSÓFIA

Irodalom- és kultúratudomány

MA, 3. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Menyhért Anna
tud. mts., ELTE BTK*

A meg nem váltott test. Tóth Krisztina: Pixel

Tóth Krisztina Pixele azért kiemelkedő jelentőségű kötet, mert felszámolja a hatalmi logika bináris oppozícióit, például a normális-abnormális testek és a férfi-nő közötti ellentéteket. A szövegekben szereplő testeket metonimikusan szervezi egységgé, így a kötet a Koninthusiakhoz írt első levél részleges parafrázisának is tekinthető:

„És akár szenved egy tag, vele együtt szenvednek a tagok mind. És akár szenved egy tag, vele együtt szenvednek a tagok mind; akár tisztességgel illetetik egy tag, vele együtt örülnek a tagok mind. 27 Ti pedig a Krisztus teste vagytok, és tagjai rész szerint.”

1. Korinthus 12:26

A testbe zártság és a szenvedésben való egység a modern ember egyik alapélménye: ennek frappáns és ironikus megjelenítése avatja a Pixelt a huszadik-huszonegyedik század Kelet-Európájának monumentális tablójává.

PANDUR PETRA
magyar nyelv és irodalom
MA, 10. félév
Pécsi Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Dr. Rosner Krisztina
egyetemi adjunktus, PTE BTK*

Dramaturgiai eszközök vizsgálata Székely Csaba Bányavidék című drámatrilógiájában

Dolgozatomban az erdélyi magyar drámairodalom egyik kortárs képviselője és megújítója, Székely Csaba 2013-ban megjelent Bányavidék című drámatrilógiáját vizsgálom a darabokban megjelenő dramaturgiai eszközök alapján. A trilógiát alkotó három drámát (Bányavirág, Bányavakság, Bányavíz) a színházi szakma és a kortárs magyar drámával foglalkozók a magyar dráma meghatározó és nemzetközi szinten is érvényes darabjainak tekintik. E drámákat megelőzően a szerzőnek egy drámája jelent meg angol nyelven, így a dolgozatban vizsgált kötet, illetve trilógia egy ígéretes drámaírói pálya kezdetét jelzi. A vizsgálat főként a trilógia drámáiban visszatérő dramaturgiai sémákra, az elhallgatás és a titkolózás, a késleltetés, az ismétlés fontos dramaturgiai szerepére, valamint a tragikum és komikum működtetésének módjaira koncentrálok, utóbbiak kapcsán a művek groteszk, abszurd ábrázolásmódját hangsúlyozva. A dolgozat mindeközben kísérletet tesz arra, hogy Székely Csaba Bányavidék-trilógiáját drámatörténeti kontextusban is elhelyezze, s a drámák egyes dramaturgiai sajátosságai alapján magyar és külföldi drámaírók műveivel összefüggésben tárgyalja.

HORVÁTH ADÉL
irodalom- és kultúratudomány
MA, 3. félév
Eötvös Loránd Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Bengi László
adjunktus, ELTE BTK*

Intertextualitás és önreflexió Garaczi László Lemúr-trilógiájában

Dolgozatom legfőbb célja az identitás létesítésének, feltételeinek, módjainak és nyelvi reprezentáltságuknak feltérképezése a három Garaczi-regényben. Miután ezek az aktusok több szinten, idősíkon, variációban mennek végbe, témavázlatomat igyekeztem úgy kialakítani, hogy benne a tárgyalt fejezetek elkülönüljenek, ugyanakkor folytonosságot alkossanak az értelmezés számára. Ebből kifolyólag egy olyan felépítés mellett döntöttem, amelyben bár a főbb vázlatpontok egy-két nagyobb, egymástól elkülönülő tematikus csomópont köré szerveződnek, de összeköti őket a regények intertextusaiban megvalósuló önmegtalálás, önvessztés, az elbeszélhetőség megalkotásának lehetőségeit, amelyek a reprezentáció és önreflexió „határáig” vezetnek. Ez utóbbi nagy kérdéskört a regényekben ábrázolt (alkotó és romboló) kezek alapján közelítem meg, s ebből igyekszem következtetni az elbeszélői magatartásra és a főszereplők világtérképezésére. Elemzésemben két ízben is összehasonlítom Garaczi László regényeit más művekkel (először a második fejezetben Kertész Imre szövegeivel, majd a harmadik fejezetben egy manierista festménnyel s annak ekfrázisával). Egyik esetben sem célom, hogy az alkotások közti szoros rokonság mellett törjek lándzsát, az összevetések szükségességét azért éreztem, mert véleményem szerint a párhuzamos elemzés az első esetben új értelmezési lehetőségeket nyithat meg, a másodiknál pedig segítségül szolgál a medialisáltságra és reprezentációra való reflektálásban.

BALOGH GERGŐ

magyar

BA, 6. félév

Eszterházy Károly Főiskola

Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Dr. Bednatics Gábor
főiskolai docens, EKF BTK*

Karinthy nyelvet ölt

Hiába tartozik Karinthy Frigyes tipikusan azok közé a magyar szerzők közé, akiknek neve hazánkban máig szinte bárki számára ismerősként csenghet, úgy tűnik, az ismerősség ilyen jellege mégsem feltétlenül garantálja a szakirodalom általi (el)ismertséget, amellet, hogy a közhangulat az életmű irodalomtörténeti kánonnak alávetett meg-megújuló vizsgálatát, és egészében véve a korpuszt „túlzott” figyelemben részesíteni kívánó invenciózus törekvéseknek sem kedvez különösebben (vagy legalábbis semmiképpen sem ösztönzi azokat). Ennek nyilvánvaló következményei közé tartozik Karinthy – különösen a közelmúltban – irodalmának „elhárítása”, ritka értelmezettsége, valamint látens vagy explicit formában az életmű alulértékelttsége is. Dolgozatom első felében arra keresem a választ, hogy ez a meglehetősen furcsának tűnő helyzet hogyan jöhetett létre, azaz hogyan sodródott Karinthy életműve az irodalmi gondolkodás paradigmáinak korabeli magja felől a határ, a feledés jelenlegi pozíciója felé. Ezután következő lépésként a szerző nyelvszemléletét egy az eddigi vélekedésektől szükségszerűen eltérő mivoltában elgondolandó alanyként írom körül, tehát Karinthy írásait azok korábban leginkább elhanyagolt poétikai és ontológiai tanulságainak olvasásával törekszem egy új, a szerző szövegeivel és filozófiai belátásaival összhangban lévő, a művek irodalmi működése közben és Karinthy belátásai között valóban tetten érhető nyelvszemlélettel összefüggésbe hozni.

SZEMES BOTOND

Magyar

BA, 5. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Scheibner Tamás
tanársegéd, ELTE BTK*

Létalap - Kertész Imre Kaddis a meg nem született gyermekért című művének vizsgálata a beszédhelyzet tükrében

Dolgozomban Kertész Imre életművének egy meghatározó poétikai sajátosságát vizsgálom: az értelemképzés lezárhatatlanságából adódó folyamatos alakulást. Pontosabban azt, ahogyan a szövegek az értelemképzés végső helyeként az – ezáltal állandó döntési szituációban lévő – olvasót tételezik.

Ebből a szempontból az értelmezőnek külön érdemes a Kaddis a meg nem született gyermekért című műre összpontosítania a figyelmét, ahol ugyanis amellet, hogy a fenti poétika meghatározóvá válik, az elbeszélő explikált célja mégis egy egység megteremtése és tapasztalatnak végső megformálása. Az ebből adódó feszültség nyomon követhető a regény (még az életművön belül is sajátos) beszédhelyzetének a részletes elemzésével, ami egyben rávilágít a kitüntetett és összetett befogadói szerepre, a megszólaló én sajátosságaira és a két pólus termékeny viszonyára is.

Továbbá az olvasó és a megszólaló így vizsgált dialógusán keresztül kívánok érvényes megállapításokat tenni a mű szerkezetére és világképére, amely belátásokat egy rövid, szintén a megformáltság és az alakulás kettősségére épülő narratológiai elemzéssel kívánom árnyalni.

A gondolatmenet ezeken túl a Kaddis alapvető alakzatainak – a paradoxon, az irónia, az aposztrophé és a prosopopeia – vizsgálatára épül, segítve az eddigi célkitűzések teljesítését.

GAGYI MIKLÓS

Irodalom- és kultúratudomány

MA, 1. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Kosztolánczy Tibor
adjunktus, ELTE BTK*

Új utak az Ottlik-kutatásban: A regény és a forgatókönyv kapcsolata

Az Új utak az Ottlik-kutatásban: A regény és a forgatókönyv kapcsolata című dolgozat a fent említett író főművének számító, Iskola a határon című regénynek egy újfajta értelmezését igyekszik adni, úgy, hogy az irodalmi alpanyagból, a nyolcvanas években készült forgatókönyvvel hasonlíttja össze az eredetét. A dolgozatban szerepel egy rövid adaptációs elméleti összefoglalás, ami megalapozza a későbbi munkát, továbbá a regény megfilmesítési kísérleteinek áttekintő története, ami az elkészült forgatókönyvet helyezi történeti kontextusba. Az Ottlik Géza hagyatékában megtalálható kézirat tartalmazza a szerző saját ötleteit, kommentárjait és saját kezű javításait, amelyekből eddig nem ismert következtetéseket lehet levonni a regényt tekintve. Az elkészült dolgozat jó alapja lehet az olyan további kutatásoknak is, amelyek Ottlik egész életművét egy egységes szövegnek tekintik.

A XX. század magyar irodalma II.

HORVÁTH IMRE
anglisztika
MA, 9. félév
Debreceni Egyetem
Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Dr. Kalmár György
egyetemi adjunktus, DE BTK*

A maszkulinitás szerepjátékai A Pál utcai fiúkban

Vizsgálódásomat tér, hatalom és identitás összefüggésrendszerében képzelem el. Tér alatt a de Certeau-i fogalmat értem: „gyakorlatba vett hely”, a térben benne lévő szubjektumok hozzák létre. A Pál utcai fiúk világában megkülönböztetek játéktereket és játéktéren kívüli teret. Előbbiek a regényszereplő fiúk fantáziái által az utóbbi ellentereiként konstruálódnak, Foucault fogalmával élve: heterotópiák. A játékterek, bár ellenterek, mégsem mentesek a játékon kívüli tér hatalmi játszmáitól, gondolok itt például a gyarmatosítás diskurzusában létrejött Lebensraumra mint geopolitikai fogalomra. Ugyanígy a játékon kívüli tér sem mentesül a játéktér szabályaitól. A játéktérben csak fiúk játszanak, akik a szerepjátékok hierarchikus férfirendjeiben léteznek. A fiúkat mint játékosokat a játék, ezáltal a Foucault-i értelemben vett, tehát nemcsak opresszív, hanem egyúttal produktív hatalom hozza létre. A játékok maszkulin jellegűek, a fiúk férfimintákkal azonosulnak. A Butler-i elmélet alapján, miszerint a társadalmi nem performatív, azaz a szubjektum cselekvéseivel, megnyilatkozásaival, jelen esetben a játék mozzanataival együtt jön létre, bebizonyosodik, hogy a játéktérben kialakított társadalmi nemi identitás inkorporálódik, így a játéktéren kívül is él. Az egyes fiúk és a csoport identitásának mechanizmusait Stryker és Burke szociológusok fogalmai, elméletei alapján vizsgálom. A fiúk közötti hatalmi játszmák és struktúrák feltérképezéséhez a férfikutató Connell hegemon maszkulinitás fogalmát veszem alapul, Hadas Miklós kritikai adalékait fejben tartva.

FARKAS ÉVA
Tanári
MA, 1. félév
Eötvös Loránd Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Vitékné Balogh Piroska
adjunktus, ELTE BTK*

"A megváltásba vetett hit" - Lesznai Anna szerelemfilozófiája

A dolgozatban Lesznai Anna szerelemfilozófiáját feltáró és elemző kutatás eredményei kerülnek bemutatásra. A munka célja az író eszmerendszerének pontos, részletes rekonstruálása Lesznai kéziratos naplóbejegyzései és egyéb írásai nyomán, illetve fontosságának bizonyítása az író életművének szempontjából. A dolgozat kitér a Vasárnap Társaság, főként Balázs Béla és Lukács György Lesznaira tett hatására, és feltárja a század eleji metafizikai világkép szerepét az író gondolkodásában és alkotásaiban. Végül, az így feltérképezett filozófia meseelemzésben játszott kiemelkedően fontos funkciója nyer bizonyítást Lesznai meséi és mesevázlatai analízise során.

TORDA DOROTTYA

magyartanár - történelemtanár
MA, 9. félév
Nyugat-magyarországi Egyetem
Berzsenyi Dániel Pedagógusképző Kar

*Témavezető:
Dr. Kovács Ágnes
egyetemi adjunktus, NYME BDPK*

„Csáth-járó” – Diskurzusok metszéspontján. Egy elmebeteg nő naplója

A kutatás tárgyát dr. Brenner József Az elmebetegségek pszichikus mechanizmusa címmel megjelent pszichoanalitikus szemléletű orvosi tanulmánya adja, amelyet az irodalmi közönség mint az ismert író, Csáth Géza Egy elmebeteg nő naplója-ként ismerhetett meg. A könyvet felhasználva hét évvel ezelőtt Szász János rendező Ópium – Egy elmebeteg nő naplója címmel vitte filmvászonra Gizella történetét.

A kutatás céljai között szerepel, hogy közelebb hozzam egymáshoz Csáth Géza/dr. Brenner József kettős személyiségét, azaz mind irodalmi, mind pedig elmeorvosi munkásságát. Tehát, hogy a fentebb említett Egy elmebeteg nő naplója című könyvet az írói életmű teljes jogú tagjaként vegyem számba – kibontva ezzel Mészöly Miklós felvetését, hogy a mű mint egy soha el nem készült Csáth-regény kerülhessen be a köztudatba. Elengedhetetlen az életmű horizontjának kibővítéséhez, hogy külön kitérjek Szász János filmjére, amely meghatározó szegmense lett a vizsgált mű esetleges átértelmezésének, a regiszterek és tudományterületek közti mozgásának, interakciójának.

Összességében tehát a dolgozat központi témája nemcsak önmagában az irdalom, hanem a pszichológia és a filmművészet is mint interdiszciplinák. Csáth eme művén jól szemléltethető az a folyamat, amely egyértelműen a természettudományos diskurzustól indult, és amely egészen a vizuális narrációig ível, feltárva a Csáth-recepció egy új dimenzióját az olvasóközönség számára. A dolgozat nagy kérdése tehát, ahogy Mészöly Miklós megfogalmazza: „Lehetséges, volna hogy G. kisasszony kórtörténetének átfogó feldolgozása Csáth soha meg nem írt regényeit helyettesítő olvasmányul is kínálkozik – mint regényformátumú sorselemzés, szaknyelven?”.

MOLNÁR ZSÓFIA

magyar nyelv és irodalom - német nyelv és irodalom
BA, 4. félév
Babeş-Bolyai Tudományegyetem
Bölcsészettudományi

*Témavezető:
dr. Berszán István
egyetemi docens, BBTE*

Esti a napos oldalon: Kosztolányi–Karácsony kétkezes

Dolgozatom Kosztolányi Dezső Esti Kornél és Karácsony Benő Napos oldal című szövegeinek együttes olvasására vállalkozik. Kapcsolódási pontokat és hasonlóságokat mutat be, melyek nagy száma elgondolkodtatóvá teszi a két mű irodalmi recepciójának jelentős eltérését: az Esti a magyar irodalmi „magkánon” része, míg Karácsony regénye elszórt, legfeljebb regionális kanonizációs mozzanatokot mondhat magáénak.

Az elemzés nyomán az válik láthatóvá, hogy a két könyv számos aspektusban rokon: itt említhető markánsan önreflexív jellegük, az elbeszélői és befogadói lehetőségekre szüntelenül rákérdező attitűdjük, a narrációt az esszé irányába elmozdító elbeszéléstechnikájuk. Mindennek nyomán, a szövegek szubverzív, saját szövetüket és pozíciójukat is bomlasztó, „nyelv- és értelemvesztést” implikáló ironiájának figyelembevételével fogalmazható meg a feltételezés, hogy recepcióik elutasító vonulatának hátterét talán a modernség–posztmodern határvonalának az Esti Kornél és a Napos oldal általi átlépése adta.

A dolgozat második részének tárgya a két kulcsfigura, Esti Kornél és Felméri Kázmér alakja. Ebből az egységből hasonlóan az derül ki, hogy bár mindkét könyvben mutatkoznak a személyiség integritását, az ok-okozatiságot felülíró

mozzanatok, Kosztolányi radikálisabban szakít ezen hagyományokkal, következetesen vállalva a részlegességet, töredékességet, paradoxont.

A vizsgálat záró következtetésként az fogalmazható meg, hogy az Esti Kornél esztétista igényeivel szemben Karácsony Benő regénye az esztétizmus és a populáris regiszter határvonalán tétélezhető, mindenképpen sajátos, lebegtetett pozícióban.

HEIZINGER ANITA

magyar nyelv és irodalom - pedagógia

BA, 6. félév

Pannon Egyetem

Modern Filológiai és Társadalomtudományi Kar

*Témavezető:
dr. Kovács Gábor
egyetemi adjunktus, PE MFTK*

Gyermekábrázolás Gárdonyi Géza Az én falum című novellagyűjteményében

Dolgozatom először arról kíván képet adni, hogy Gárdonyi Géza hogyan vélekedik a gyermek alakokról és a gyermek ábrázolásról a Mesterkönyv valamint a Tükörképeim című munkái alapján. Elemzésre kerül az a kérdés, hogy helyzetük mennyire értelmezhető határhelyzetként vagy kényszerhelyzetként, illetve mennyire jellemzi őket a naivitás.

A dolgozat központi egységét két műnek (A hópehely, Kék pille) az elemzése jelenti, mely a műben megjelenő gyermekalakokat, azoknak jellemvonásait valamint a hozzájuk fűződő szimbólumokat (pl. lepke, hó, virág, kutya) vizsgálja. Mindemellett kitér az őket láttató, a műben megszólaló népi tanító nézőpontjára is. Továbbá mindkét alakban a krisztusi attribútumok megjelenését vizsgálja, és ez alapján állítja párhuzamba ezt a két határon elhelyezkedő csoportot.

Dolgozatom összességében egy átfogó képet kíván adni Gárdonyi Géza gyermekalakjairól, azt a problémát középpontba állítva, hogy Gárdonyinak ezen alakjai valóban az ifjúsági irodalomhoz tartoznak-e, vagy személyükön keresztül súlyos ítéletek kerülnek kimondásra.

BALOGH GYULA

Magyar

MA, 1. félév

Szegedi Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Dr. Kelemen Zoltán
hab. egy. docens, SZTE BTK*

Krúdy Gyula biedermeiert megidéző háborús publicisztikái

A háború ígéreteiből hamar kiábrándulni látszó Krúdy kezdetben lelkes hírlapi cikkeiben idővel mind inkább meghatározóvá válik a jelen valóságából az irodalmiságban megteremtett múltba forduló, ironikusan színezett attitűd, amely gyakorta a táblabíró világ kedélyes, stilizált miliójének megidőzéséből építkezik. Dolgozatomban, a világegés éveiben a Magyarország hasábjain között Krúdy szövegekből válogatva, leginkább a biedermeier fogalmi körébe csoportosítható magatartások, hangulatok, modor, használati-, dísz tárgyak megidézetségének előfordulásait vizsgálom.

A primer irodalmi szövegrészletek kiválogatásakor rostámon a jelenségről explicit módon nyilatkozó írások mellett a korra vonatkozó, számottevő történelmi és irodalmi referencialitással rendelkező alakokat felvonultató és a biedermeier sajátosságait halmozottan reprezentáló publicisztikák akadtak fenn. Az elemzéseket megelőzően lényegesnek véltem megemlékezni a biedermeier fogalmát körüljáró irodalom-, és művészettörténészek jelentősebb irányvonalat kijelölő elképzeléseiről, valamint hangsúlyozni, hogy az eredetileg német nyelvű kulturális területekről, az újabb stíljelenségekkel együtt hazánkba átszűrődő biedermeier magyarországi megvalósulási lehetőségeiről, a magyar társadalmi berendezkedés és történelmi helyzet specifikumaival is számolva fogalmazhatunk csak meg érdemi kérdésfeltevéseket.

MELHARDT GERGŐ

magyar

BA, 5. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Molnár Gábor Tamás
adjunktus, ELTE BTK*

"...micsoda hatalma volt felettem a saját szavaimnak!" A megértés narratív esélyei és korlátai A feleségem történetében

Füst Milán szépprózai életműve az utóbbi időkben ismét az érdeklődés előterébe került, úgy tűnhet, mostanában kezdődik egy Füst-újraolvasási folyamat. Előadásomban Füst „nagyregényének,” az 1942-ben megjelent *A feleségem* történetének értelmezésére vállalkozom. Narratológiai szempontok alapján, a korábbi szakirodalom egyes megállapításainál pontosabban igyekszem tisztázni a regény narratívájának működés módját, különös tekintettel a szövegben megjelenő rétegekre, azok időviszonyaira és az első személyű elbeszélés által megkonstruált identitások vizsgálatára. Úgy vélem, ez elengedhetetlen a regény világmegértéséhez és filozófiai implikációinak megértéséhez.

Dolgozatom fő állítása az, hogy a Störr által kialakított narratíva nem lehet alkalmas számára a világ megértésére, noha ez a narrátor legfőbb célja a szöveg létrehozásával, végső soron tehát az elbeszélő identifikációs kísérlete sem vezet eredményre. Ő maga azonban nem képes ráébredni erre a kudarcra, ez csak az olvasóban fogalmazódhat meg. Vagyis a regény olvasásmódját a störr-i világmegértés-modell elégtelensége és az ettől eltávolodni igyekvő olvasói alternatívák közötti feszültség szervezi.

PAUER EMÁNUEL

Irodalom- és kultúratudomány

MA, 7. félév

Károli Gáspár Református Egyetem

Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Dr. Papp Ágnes Klára
egyetemi docens, KRE BTK*

Szerb Antal és az "új regény"

A meghatározhatatlan vitális szabadság princípiuma a csoda. Szerb Antal munkásságának egy apró szeletét tanulmányozva arra a következtetésre kellett jutnom, hogy ez a mondat hordozza magában a legkifejezőbbben azt az üzenetet, amelyet az író a későbbi korokra hagyott. Eredeti szándékom szerint, dolgozatomban az *Utas és holdvilág* főhősének lélektani folyamatait szerettem volna elemezni.

Arra voltam kíváncsi, hogy mi juttat el egy teljesen hétköznapi embert arra a pontra, amikor már úgy érzi, képtelen visszailleszkedni életének megszokott rendjébe, hogy a társadalom addigi keretei rácsokként feszülnek köré, és a mindennapok bizonyossága helyett számára csak az utazás az ismeretlenbe adhatja meg a vágyott békét. Mit érez, és mit gondol az, aki megszabadul minden addigi szorongató kötődésétől? Mi történik a férfival, akinek a szabadulás után is az egyetlen igazi kiutat az öngyilkosság jelenti, és végül mi menti meg a biztosnak hitt haláltól? Mindezek felett pedig talán a legfontosabb kérdés: hogy képes ezt az egészet őszintén közvetíteni az író zsenije.

A regénybe és a különböző kapcsolódó tanulmányokba mindinkább belemerülve azonban rá kellett jönnöm, hogy egy sokkal összetettebb rendszerrel állok szemben, amelyet Szerb szavaival az „új regény” elképzelésének nevezhetünk. Ez a *Hétköznapiok és csodák* című regényelméleti tanulmányában kifejtett gondolat megkövetelte, hogy mielőtt az *Utas és holdvilág* elemzéséhez látnék, részleteiben is foglalkozzam az író hivatás-etikájával, esszéizmussal és az ahhoz kötődő generációval, neofrivól karakterével, lélektani ismereteivel és hozzáállásával, nyelvszemléletével, valamint kultúrafelfogásával, összességében tehát írásművészetének hátterével. Munkám ezen része után, melyhez a legfőbb támaszt Havasréti József Szerb Antal monográfiája nyújtotta, a *Hétköznapiok és csodák*at kívánom ismertetni, hogy az „új regény” sajátosságainak ismeretében aztán végigkövessem az *Utas és holdvilág* főhősének, Mihálynak függetlenedési kísérletét. A regény elemzéséhez főként Eisemann György *Halálmitosz, nyelv, szubjektum* című esszéjét használtam alapul.

FÖLDES FANNI

Digitális bölcsészet

MA, 9. félév

Pázmány Péter Katolikus Egyetem

Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar

*Témavezető:**Dr. Horváth Kornélia
egyetemi docens, PPKE BTK*

Tekintetmotívumok Németh László Iszony című regényében

A dolgozat Németh László Iszony című regényének tekintetmotívumát tárja fel, kiindulva a szerző feltételezett, e témával is kapcsolatos világirodalmi előismereteiből. Ezt követően Nelli egyedülálló alkatának bemutatása vezet rá a főtémára, hiszen kijelenthető, hogy a főhősnő számára az egyik legalapvetőbb kommunikációs eszköz a nonverbális, tekintet általi kommunikáció. Ennek bebizonyítása érdekében a dolgozat a továbbiakban személyekre bontva mutatja be és kategorizálja a tekinteteket, eljutva egészen addig a pontig, melyben egy pillanatra megdőlni látszik a felépített teória.

A XX. század magyar irodalma III.

SERES LILI HANNA

Magyar

BA, 5. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Vitekné Balogh Piroska
adjunktus, ELTE BTK*

A boszorkány mint önéletrajzi alteregó Czóbel Minka költészetében

Dolgozatomban Czóbel Minka költői életművének kulcsmotívumát, a boszorkány alakját elemzem, az életrajz, a művek és a recepció vizsgálatának segítségével. A címbeli „önéletrajzi alteregó” kifejezés Menyhért Anna legutóbbi tanulmánykötetében olvasható, dolgozatomban ennek a szintagmának a magyarázatát és kibontását, alátámasztását kísérlem meg. Dolgozatom tétele szerint Czóbel életművében a boszorkány alakja azért több irodalmi alteregónál, mert nem kizárólag belső identitásképzést, belül érzett hasonlóságokon alapuló megfeleltetést látunk, hanem egy, a költő életében is megjelenő szerepet. Ennek bizonyítása, az „önéletrajzi alteregó” fogalmában rejlő kitekintés szükségességéhez mérten, részletesebb életrajzi vizsgálatot kíván. Czóbel anarcspusztai életkörülményeit szem előtt tartva először is a boszorkány ősi, néphitben élő alakját vizsgálom meg. Ezután sort kerítek az alteregó tágabb és szűkebb, irodalmi jelentésének magyarázatára, majd magára az önéletrajzi alteregó fogalmának definiálására, a vizsgált alkotóra koncentrálni. Ezt követően elemzem a boszorkány alakját Czóbel életében és életművében: a szekunder irodalomra támaszkodva az életrajzi vonatkozásokat részletezem, majd a költő verseit elemzem a szoros olvasás módszerével. Az előbbi területen kulcsfogalom a kirekesztettség: egyfelől ennek rétegeit vizsgálom (külföldi, belföldi, anarcspusztai megítélés és a szűk lakókörnyezete), másfelől arra a figyelemreméltó megállapításra jutok, hogy a kirekesztésen keresztül az recepció is beleírja magát az alakzatba. Az utókor által felállított egyszerű képlet ismétlődését több tanulmány elemzésével mutatom be, majd kérdőjelezem meg. A recepció vizsgálatát követően térek rá a versekre, melyek teljes szövegét a függelékben közlöm. A Czóbel költeményeiben megjelenő boszorkány heterogén alak, a versek közt nagy az átjárhatóság. A több mint húsz vers vizsgálata során sort kerítek a boszorkány külső megjelenésének, az emberekkel való kapcsolatának és az ehhez kapcsolódó érzelmeknek, a boszorkány egyedüli és társas voltának, az eredendő és a konstruált magánynak és természetesen a boszorkány alakjához köthető motívumoknak kifejtésére is. Elengedhetetlennek tartom kiemelni, hogy a boszorkány kulcsmotívuma által felvillantott vagy részletesebben vizsgált témák gazdagsága további kutatásokat kíván, ahogy Czóbel Minka még feldolgozatlan, nagy terjedelmű levél- és naplógyűjteménye is. Munkámat e kutatás egy koherens, de még bővíthető, bővítendő darabjának tartom.

MÁRIÁSS ANNA

Magyar nyelv- és irodalomtudomány

BA, 5. félév

Pázmány Péter Katolikus Egyetem

Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar

*Témavezető:
Dr. Horváth Kornélia
egyetemi docens, PPKE BTK*

A későmodern költészettörténeti tradíció továbbélése Rab Zsuzsa Kő és madár című kötetében

Rab Zsuzsa 1980-ban megjelent, hat versciklust tartalmazó Kő és madár című verseskötetét egyaránt jellemzi a formai tökéletességre való igényesség (műfaji sokszínűség, aposztrophikus versszerkesztés, intertextuális utalások, allúziók) és a bensőséges, szinte lelki tartalmak megidézése. Ciklusokra osztott verseit szegmentáltságuk ellenére erősen összefűzi a hasonló, egész kötetben végigvonuló képek és szimbólumok, metaforák használata, miközben a későmodern magyar és a huszadik századi orosz lírai tradícióba való beágyazottságuk is megfigyelhető.

Verseiben az emberi lét legfontosabb kérdéseire keresi a választ, s az emberi szív csillapíthatatlan fájdalmait, az emberi lélekben zajló háborúkat jeleníti meg. A költő élettapasztalatai: a háború kemény, embertelen világa, a hétköznapi fojtogató szürkesége, a szerelem mulandósága és a közelgő halál fájdalmai szolgálnak alapul lírai világának megalkotásához. Rab Zsuzsa lírája költői vallomás, versei az erő mellett a külső, világból érkező és a belső, mély lelki fájdalmakat is magukban foglalják. Ugyanakkor, a kötetben megjelenő verseiben lírája egyben kozmikus is nő, túllép saját, mélységes fájdalmain s minden elárvult, fájdalmat és szenvedést megélt ember saját vallomásává emelkedik.

VILMOS ESZTER JUDIT

magyar
MA, 7. félév
Pécsi Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Dr. Szolláth Dávid
tudományos munkatárs, MTA BTK Irodalomtudományi Intézet*

A nyugatos lírafordítói paradigma továbbélése fordításelméleti és irodalomtörténeti nézőpontból

A magyar versfordítás a Nyugat első nemzedéke óta átment kisebb változásokon. Ezek a változások azonban sokkal kevésbé markánsak, mint azok, amelyek a XX. század második felében a magyar lírában mentek végbe, vagy azok, amelyek a Translation Studies elméleti munkáinak hatására történtek az amerikai vagy a nyugat-európai fordításgyakorlatban. A Nyugat esztétizáló műfordításművészetét többnyire bírálták, alapvető formahű fordítói módszereiket azonban nem kérdőjelezte meg a magyar lírafordítás. A francia nyelvterületen évek óta bevett gyakorlat, amely a versformai iránti szkepszisből adódóan prózában tolmácsol verset vagy akadémiai, jegyzetelt fordításokat készít, még ma is idegen a magyar műfordítás kultúrájában. A lírafordításról szóló magyar diskurzusban jóformán elképzelhetetlen, hogy különböző versfordítói módszerekről ne olyan hierarchia alapján beszéljünk, amelyben az Arany János és a Nyugat által meghonosított lírafordítási protokollnak vannak alárendelve más módszerek.

BÁNYAI MARCELLINA CSEPERKE

tanári
MA, 7. félév
Pázmány Péter Katolikus Egyetem
Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar

*Témavezető:
Dr. Thimár Attila
egyetemi docens, PPKE BTK*

Árnyékban írott szavak. Nagy Gáspár

Az értekezésem témája Nagy Gáspár versei által kirobbant botrányokról és azok következményeiről szól. Bővebben két irodalmi periodikával kapcsolatos botrányról, azok kitörésének okaival, lefolyásával és következményeivel foglalkozom.

Magyarországon a szocializmus szorítása a nyolcvanas években enyhült, a párt elleni mozgolódások, az ideológia elleni törekvések mind nagyobb hangot kaptak. A hatalmuk megtartásáért az ország vezetői próbálták felvenni a harcot, melynek egyik harctere a kultúra és azon belül az irodalom volt. A nyolcvanas években az irodalom képviselői fontos résztvevői voltak ennek a „háborúnak”, melynek a vége a rendszerváltás volt.

A két folyóirat, amelyeket választottam a tatabányai Új Forrás és a szegedi Tiszatáj. Mind a kettő elismert irodalmi folyóirat és mind a kettő izgalmas múlttal rendelkezik, amelynek egy részét tárom fel. Külön hangsúlyt fektetek az Új Forrás-ügy részleteire, megvizsgálom a költő és a szerkesztőség szemszögéből is.

Kutatásomat leginkább interjúkra, élménybeszámolókra, személyes elbeszélésekre és állampárti jelentésekre támaszkodva végeztem, hiszen kevés szakirodalom foglalkozik ezzel a témával, pedig ez a korszak nagyon sok izgalmas és tanulságos esetet tartogat a számunkra, melyek hasznosak lehetnek számunkra a jövőben.

RÓTH JUDIT

Irodalom és kultúratudomány
MA, 3. félév
Eötvös Loránd Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Bengi László
adjunktus, ELTE BTK*

Átírás és átszerkesztés Kosztolányi A szegény kisgyermek panasza című kötetében

Dolgozatommal a kritikai kiadások mentén kialakuló tudományos párbeszédbe kapcsolódok be: az átírás és átszerkesztés, bővítés és sorrendiség, szövegváltozatok és szövegelőzmények kérdéskörével foglalkozom A szegény kisgyermek panasza című kötet középvezetési állításával.

Kutatásomnak két fő iránya van. Egyrészt azt vizsgálom meg, hogy az 1923-ig tartó újrakiadásokban – valamint az 1935-ös kiadásban – hogyan bővült a kötet, hogyan változott a versek sorrendje és ez a típusú átszerkesztés milyen hatással volt a kötetkompozícióra; másrészt az átírások következtében keletkező szövegváltozatok egymáshoz és a kompozícióhoz való viszonyával foglalkozom. Ez utóbbihoz adalékul szolgálhatnak a költő más kötetében megjelent művei, korai, kiadatlan vagy folyóiratban publikált versei, amelyek között találhatunk olyan lírai alkotásokat, amelyek stilisztikai-motivikus és szövegszerű jegyek alapján A szegény kisgyermek panasza című kötet megfelelő verseinek előzményeként olvashatók.

TÓTH TÍMEA

Magyar nyelv és irodalom
MA, 3. félév
Pázmány Péter Katolikus Egyetem
Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar

*Témavezető:
Dr. Thimár Attila
egyetemi docens, PPKE BTK*

Átírás, újraírás, újragondolás Szabó Lőrinc Föld, erdő, Isten című kötetében

Dolgozatom alapvetően arra a feltevésre épül, hogy Szabó Lőrinc első kötetének az 1922-es Föld, erdő, Isten és annak 1943-as változata, mely a Szabó Lőrinc Összes verseiben jelent meg két különböző műként értelmezhető. Ezt arra a tényre alapozom, hogy a két kötet versei igen nagymértékben eltérnek, hiszen a költő azokat utólag átírta, sőt némely esetben újraírta. Ahhoz, hogy bizonyíthassam, hogy a két kötet külön műnek tekinthető, a filológiát hívtam segítségül. Ennek az az oka, hogy a két kötet eltérését magában a felépítésében, szerkezetében, valamint a versszövegekben vizsgáltam, amelyek mind a szöveggondozás tárgyát képezik. Verselemzéseim során arra jutottam, hogy a két kötet közötti egyik alapvető különbség az, hogy míg a korábbi változatban inkább Stefan George hatása érezhető, addig a későbbin Babits Mihályé.

FEKE ESZTER

Magyar nyelv és irodalom
MA, 3. félév
Pázmány Péter Katolikus Egyetem
Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar

*Témavezető:
Dr. Hernádi Mária
egyetemi adjunktus, PPKE BTK*

Az "én" szerepe Nemes Nagy Ágnes tárgyias lírájában

Nemes Nagy Ágnes a magyar tárgyias líra emblematikus költője. A saját maga által válogatott kötetek kialakítottak egy olyan beszédmodot, mely a későbbi tárgyias líra definíciójának mércéjévé vált a magyar irodalomban. A költő halála után azonban Lengyel Balázs a Nemes Nagy Ágnes összegyűjtött versei című kötetben olyan műveket is közreadott, melyek egy szubjektumközpontú, alanyi hangot szólnak meg. A dolgozat ezekkel a versekkel, a tárgyias lírához való kapcsolatukkal foglalkozik. Azt helyezi fókuszába, hogy a ma közvetlenül hozzáférhető Nemes Nagy-korpusz egy jelentős hányada nem a megszokott tárgyias hangon szólal meg, ez azonban nem jelenti azt, hogy a korpusznak két ellentmondásos pólusa lenne.

A magyar költészet tárgyias vonulatában főként az angol és német hagyomány hatása érezhető. De Nemes Nagy esszéiben kirajzolódó költészetszemlélete is mutatja, hogy számára az objektív beszédmodnak ontológiai gyökerei vannak, személyes léttapasztalatok alapozzák meg azt. Ahogy ő is fogalmaz, az emberben kétféleség – vagy többféleség – lakozik, és a költőnek az a feladata, hogy mindig azt az oldalt hangsúlyozza, amelyik az adott korban épp háttérbe szorul.

A dolgozat azt a tizenegy verset vizsgálja, amelyek az „én” névmással indulnak. Ezek között a költemények között vannak olyanok, melyeket a költő még életében publikált, a legtöbb azonban csak posztumusz jelent meg. Az elemzés az „énhez” tartozó igék, a hit és tudás látszólagos ellentmondásossága, illetve a tagadás mint ismeretelméleti lépcső témaköröket helyezi központba, de mindvégig a tárgyias és a szubjektum marad a fókuszban. A tárgyias líra mindig a tárgyat helyezi teljes kizárólagossággal a centrumba, még akkor is, ha egyes szám első személyben szólal meg. Nemes Nagy Ágnes ezen versei végső soron egyes szám első személyű tárgyias ars poétikák, melyek bázisát adják az objektív költői beszédmodnak.

NÉMETH ESZTER

magyar-ének tanári mesterszak
MA, 1. félév
Eötvös Loránd Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Bartal Mária
tanársegéd, ELTE BTK*

"Ez meg itten fa-re-mi" - Palya Bea Psyché-lemezéről

Dolgozatomban Weöres Sándor Psyché. című művének és zenei interpretációjának, Palya Bea 2005-ben kiadott, Weöres Sándor Psyché című lemezének kapcsolatát vizsgáltam, elsősorban poétikai szempontból. A CD szerzői a lemezt a könyv olvasásával együtt ajánlják a hallgatók figyelmébe, ezért mellékeltem a lemezhez egy füzetet, az interpretált versek eredeti szövegváltozatának közlésével. Interpretáció-elemző munkámban a zenei anyagot nem helyeztem hierarchikus viszonyba a kötethez képest, hanem önálló műalkotásként kezeltem, amely a zeneszerzők és előadóművészek, elsősorban Palya Bea és Gryllus Samu Psyché- olvasatából alakult ki. Ennek megfelelően interpretációm két irányból közelít a CD anyagához, a versek poétikai elemzését ötvözi a zenére vonatkozó megfigyelésekkel. Lekottáztam a dallamokat, majd sikerült szert tennem teljes partitúrákra, s ezeket elemeztem. Felvettem továbbá két interjút mindkét zeneszerzővel, amely a szerzői intenciók feltérképezésében segített. A zenei adaptáció elemzése során szükségesnek bizonyult a komoly- és népzene 19. században betöltött társadalmi szerepének vizsgálata is. A kutatás a továbbiakban kiszélesedett a Weöres-szöveg tágabb összefüggéseinek kultúr- és zenetörténeti,

költészettörténeti vonatkozásainak irányába, amelynek során különös hangsúlyt kapott Pálóczi Horváth Ádám Ötödfélszáz énekek című gyűjteményének és a Weöres-kötetnek a korábbi szakirodalomban részletesen nem vizsgált intertextuális kapcsolata is. Mivel a készítő meggyőződésem szerint Psyche karakterének megfestését tekintették legfőbb feladatuknak, ezért Psyche CD-n kirajzolódó jellemrajzára a dolgozat 2. fejezetében részletesebben is kitértem. Az alkotók zenei döntései, a szövegválasztás és –módosítás, a dramaturgia, a hangnem és hangszerelés sajátosságainak vizsgálata véleményem szerint nem csak a CD zenei anyagához, hanem a Weöres-szövegnek az értelmezéséhez is releváns, új szempontokat kínál.

NÉMETH ESZTER

Magyar
BA, 4. félév
Kaposvári Egyetem
Pedagógiai Kar

*Témavezető:
Dr. Fazekas Sándor
adjunktus, KE PK*

„Némán, akár az angyal, ha pusztulást csodál”. Radnóti utolsó verseinek vallásfelfogásáról

A dolgozat Radnóti Miklós utolsó költeményein keresztül igyekszik minél pontosabb képet adni a költő vallásfelfogásáról. A háború kitörésével Radnóti munkatáborba kényszerült, amely gyökeresen megváltoztatta a gondolkodásmódját és a valláshoz való viszonyulását. A borzalmakkal szembesülve a költő igyekszik ragaszkodni az otthon, a szerelem emlékéhez. Ugyan felsejlik benne a gondolat, hogy talán sohasem láthatja újra a hazáját, sohasem térhet vissza az otthonába, mégis az emlékeiből táplálkozva erőt merít a múltból. Az utolsó költeményeiben hangsúlyossá válnak az angyal, emlék, idő, halál motívumok. Mindegyik egy adott lélekállapothoz köthető, amely Radnóti esetében két részre szakad. Eleinte vallásos hangvételű művekkel találkozhatunk, amelyek leginkább ironikusak vagy keserűek. A költő egyedüllétét hangsúlyozzák. Radnóti emiatt ugyan nem tagadja meg Isten létezését, mégis rejtett haraggal nyilatkozik meg róla és a transzcendens világ teremtményeiről. Ez az érzet később valami egészen másba csap át, ám Radnótinak ehhez meg kell érnie a saját személyes pusztulását. A költő szakít mindennel, amit magánemberként a magáénak tudhat: Fannival, a hitével, az otthon kényelmével, megszűnik ember lenni, és felveszi a próféta szerepét. Nem számít neki a háború, a világ, csupán a hazája újjáépítéséért folyó harc az, ami élteti. Ez a prófétai felfogás csupán az utolsó költeményeinél változik meg. Itt úgy tűnik, belenyugszik a halálba, elfogadja, hogy számára már nincs kiút a háborúból, és valószínűleg soha többé nem tér majd haza.

KOVÁCS HENRIETTA

irodalom- és kultúratudomány
MA, 1. félév
Eötvös Loránd Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Bartal Mária
tanársegéd, ELTE BTK*

Útvesztők, nyelvi labirintusok Petri György Amíg lehet című kötetében

Petri György költői magatartásával, a hagyományos szerepeket és formákat destruktívan kezelő eljárásaival és az „anyaghiba” poétikájával kapcsolatban a kritika bőséges és kimerítő elemzéseket vonultatott fel, azonban a költemények tépoétikai jellemzőiről a recepcióban eddig kevés szó esett. Dolgozatom témájául ezért egy ősi, többek között mitikus vonatkozású térelem, a labirintusforma poétikai megjelenéseit választottam, vizsgálatomat pedig az életmű utolsó kötetére, az Amíg lehet című kötetre korlátoztam. A labirintusmotívum mellett a hozzá kapcsolódó metaforákat is számba vettem: így a tévelygést, a bolyongást, a botladozást, a tovább szó jelentésváltozatait, a fonál-motívumot, illetve a civilizációs terek (a város, a lakás terei) és a lírai alany egymáshoz való viszonyát.

Több interjúból is kiderül, hogy Petri utolsó kötete verseinek megalkotásakor tudatosan választotta költészete témájául betegségét és közelgő halálát. Ebből kiindulva azt a hipotézisemet szeretném dolgozatommal igazolni, hogy a halál, a

létfenyegetettség, az élet bizonytalan volta mint központi tapasztalat az egész kötetet meghatározó labirintusmotívumon illetve a bolyongás toposzán keresztül érvényesül a versekben. A kötetben megjelenő otthontalanság, idegenség valamint kiúttalanság az útvesztő terébe vetett ember létfeladását jeleníti meg, melynek végkifejlete nem lehet más, mint a halálba való „belebotlás”.

KAPPELLER RITA

Magyar nyelv és irodalom

MA, 4. félév

Pázmány Péter Katolikus Egyetem

Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar

*Témavezető:
Dr. Horváth Kornélia
egyetemi docens, PPKE BTK*

Versszemlélet és műfajjáték Kányádi Sándor lírájában

Dolgozatom alapvetően három egységre bomlik. Első részében a pályakép felvázolását kísérem meg, melyben igyekszem kiemelni a dolgozat második és harmadik fejezetében tárgyalandó problematikát. Ezek a nyelvszemlélet és szabadvers kérdése, illetve a formai-műfaji meghatározottság felől artikulálódnak. A '70-es évek verstermését felölelő Sörény és koponya című kötetben egyfajta műfaji kísérletezés jelentkezik a Kányádi-életműben. Ez a kísérletezés pedig értelmezésem szerint már-már a paródia alakzatának mentén zajlik. Az egyes műfajok – elsősorban a szonett és haiku – megújításának tényét Kányádi költészetében az irodalomtörténészek, köztük Kődöböcz Gábor és Pécsi Györgyi is jelzik, e gesztusnak a paródia fogalomkörében való értelmezése azonban eddig nem nyert megfogalmazást a Kányádi-szakirodalomban. Meglátásom szerint az életmű ez irányú értelmezése révén az eddigi Kányádi Sándorról alkotott költői portré mellett egy játékosabb, a műfaji-poétikai hagyományokat fellazító, a nyelv önreflexív jellege felé jobban odaforduló és ráhallgató Kányádi-kép bontakozhat ki.

A XX. század magyar irodalma IV.

ZSUPOS NORBERT

magyar-filozófia
BA, 5. félév
Pécsi Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Dr. Bagi Zsolt
adjunktus, PTE BTK*

A hatalom bomlása. Bodor Ádám hatalom-allegóriái

A hatalom allegorikus szerkezetét vizsgálom Bodor Ádám Verhovina madarai című regényében. A hatalom fogalmát Gilles Deleuze filozófiájából merítem, valamint a Félix Guattarival közösen írt Kafka című könyvében vázoltak alapján használom. Ebben a kontextusban a hatalom alapvető tulajdonsága a folyamatos elmozdulásban, majd újrarögzülésben, a gépezet szerkezetéhez hasonló mozgásban érhető tetten. Az allegóriát Paul de Man irodalomelméleti dekonstrukciós elvéből vezetem le. A Verhovina madarai retorikai struktúrája az allegória alakzatával szemlélteti a hatalom jelenlétét, a leírások révén ábrázolt bomló viszonyokat hozza a felszínre. A bomlás folyamatát egyrészt a Bodor-szövegek komparatív elemzésével, másrészt a Verhovina egyedülálló hatalom-képével mutatom be. Egyedülállósága ambivalens természetéből fakad; a hatalom strukturálisan nem, hanem retorikailag különbözik a Sinistra körzet vagy akár Az érsek látogatása hatalom-képétől (a körzet a Verhovinában megsemmisül). Értelmezésemben a Verhovina allegorikus retorikája a hatalom általános természetéről tesz tanúbizonyságot.

POGÁNY ESZTER

Magyar
BA, 9. félév
Károli Gáspár Református Egyetem
Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Dr. Hansági Ágnes
egyetemi docens, KRE BTK*

A "kísérteties" Lanczkor Gábor Folyamisten c. regényében

Dolgozatom céljaul tűztem ki Lanczkor Gábor Folyamisten című regényében az Unheimliche jelenlétének bemutatását. Interpretációm alapjául a három legterjedelmesebb fejezet szolgál: a Japán, az Esther és A próféta halála, ugyanis ezek szövegét határozhatjuk meg a teljes regény alap-diegeíziseként – az Álom üledéke és Kaszida című fejezetek pedig a regény metadiegetikus szintjén helyezkednek el. Ugyanakkor látni fogjuk, hogy ezektől sem lehet teljes mértékben eltekinteni, mivel egy ponton fontos szerephez fognak jutni. Munkám egyes fejezeteiben a három fejezet szövegét megkísérlem szétbontani rétegekre, az alapján, hogy a kísérteties hatás a szöveg mely szintjén lép föl.

Az első tulajdonképpeni értelemben vett fejezetben, az Elméleti kitekintésben röviden ismertetem Freud és Hertz meghatározását az ismétlési kényszerrel és a kísértetiesről, illetve felvázolom relevanciájukat a Folyamisten szövegével kapcsolatban. Ez után a Mítosz a modernben című fejezetben a szöveg utalásrendszerét veszem górcső alá, kimutatva a lehetséges mitológiai előképtörténeteket, és ezek hatását a szövegre. A varázslatos és az isteni a köznapiban című fejezetben a konkrét események szintjén világítom meg a kísértetieset. A Lappangó tartalmak című fejezetet két egységre osztottam, mivel két hasonló de elkülöníthető jelenség is ide tartozik: egyrészt az animalitás, ami a karakterek leírásában általában hasonlatokban realizálódik, másrészt az ösztönösség, ami kizárólag az Esther című fejezetre korlátozódik. A következő, Térélmény című fejezetet szintén három részre tagoltam. Ennek oka, hogy a helytapasztalat az egyes fejezetek főszereplői számára másképpen alakul. Legvégül a Hasonmásokban a regényben előforduló névazonosságokon alapuló Doppelgänger jelenségen vizsgálom a kísértetieset.

BALOGH BIANKA

magyar nyelv és irodalom

MA, 1. félév

Pázmány Péter Katolikus Egyetem

Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar

*Témavezető:**Dr. Osztrólczyk Sarolta**óraadó egyetemi oktató, PPKE BTK*

A szexualitás megjelenése Bodor Ádám vissza a fülesbagolyhoz című kötetében

Az elemzés Bodor Ádám *Vissza a fülesbagolyhoz* című kötetében szereplő műveket vizsgálja. A kötet a szerző válogatott elbeszéléseit tartalmazza, melyek között a legjelentősebb rövid prózai alkotásai is megtalálhatóak (pl. *A részleg*, *Megérkezés északra*, *Milyen is egy hágó?*). A dolgozat a szövegeknek a recepció által egy eddig érintetlenül hagyott területére, a szexualitásra fókuszál. Az írások általános jellemzői után a szexualitás megjelenésének körülményeire tér ki az elemzés, majd adott szempontok szerint csoportosítja az elbeszélésekben megjelenő, erotikára utaló elemeket. A dolgozat arra a kérdésre keresi a választ, hogy a szexualitás mennyiben tekinthető szövegszervező eszköznek Bodor Ádám novellisztikájában.

TÓTH TAMARA

Magyar-filozófia tanári

MA, 1. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:**Bartal Mária**tanársegéd, ELTE BTK*

Gasztroirodalom - Az étkezés motívumai Parti Nagy Lajos műveiben

Az evés alapvető fontosságú emberi tevékenység, a túléléshez is szükséges, és mélyen kapcsolódik a társadalmi szokásokhoz. Az a mód, ahogy az emberek esznek, kifejezi a „társadalmi test” szükségletét is. Az ember teste a kultúra teremtménye, metaforikus jelentéssel rendelkezik, ideologikus elképzeléseket szimbolizál. Minden társadalom előírja, hogy milyen ételeket hogyan eszik, és melyek alkalmasak elfogyasztásra. Parti Nagy Lajos műveiben különböző társadalmakat mutat be az evés aktusán keresztül. Egyik szereplője a sztálinista diktatúra alatt él, míg mások a kapitalizmusban. Ami ezekben a társadalmakban közös, hogy mindkettő megpróbálja az embereket produktív, hasznos gép-ember hibridekké változtatni. Az író főszereplőinek legfontosabb célja, hogy küzdjenek e kényszerítő erő ellen. Az állami ideológia nem csak az emberek mindennapjait, étkezési szokásait, külső megjelenését próbálja megváltoztatni, de gondolkodási módjukat is – Parti Nagy Lajos főszereplői úgy küzdenek e hatalom ellen, hogy saját testüket használhatatlanná teszik számukra. Dolgozatomban az író azon szövegeit elemzem, ahol az étel, és az ehhez kapcsolódó társadalmi problémák központi helyet foglalnak el.

ZÁMBÓ BIANKA

magyar nyelv és irodalom

BA, 5. félév

Pázmány Péter Katolikus Egyetem

Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar

*Témavezető:**Dr. Osztrólczyk Sarolta**óraadó egyetemi oktató, PPKE BTK*

"Kéz és láb nélküli" költészet. Weöres Sándor, Oravecz Imre és Simon Márton rövidversei (egysorosok, kétsorosok, polaroidok)

Dolgozatomban a (hosszúvers mintájára) műfajként tételezett rövidvers, vagy más megközelítésben a kontextus nélküli, illetve dekontextualizált költészeti hagyomány magyar líratörténeti továbbélésének egy lehetséges, a későmodernbe tartó irányvonalát vizsgálom Weöres Sándor egysoros (1946, 1960), Oravecz Imre Héj című kötetének (1972) kétsoros és Simon Márton Polaroidok című kötetének (2013) számozott versein keresztül. A vizsgálat alá vont szövegtörzsek olyan lírai rövidformákat tartalmaznak, amelyeknek a költészetelméletben nincs egységes elnevezése, s ezért jobbára a róluk való gondolkodás is megmaradt az életművek határain belül. Dolgozatomban először az említett verscsoportok recepciójával foglalkozom, majd a rövidvers műfaji sajátosságait és az azok révén felvetődő líraelméleti és líratörténeti kérdéseket járom körül, végül az említett versciklusok, illetve kötetkompozíciók nyelvi-poétikai szempontú összehasonlító vizsgálatával és hatástörténeti kapcsolatrendszerük feltárásával foglalkozom.

BAKA L. PATRIK

Magyar nyelv és irodalom - Történelem

MA, 9. félév

Selye János Egyetem

Tanárképző Kar

*Témavezető:**H. Nagy Péter**Egyetemi adjunktus, SJE*

Poszthumán metamorfózisok

Jelen munka Brandon Hackett (Markovics Botond) Az ember könyve című, meghatározó magyar sci-fi regényének elemzését végzi el. Éppúgy részletekbe menően mutatja be az opus világát, mint ahogy annak formálódó társadalomképét is. A történet árnyaltságához a benne szereplő karakterek nevének etimológiai elemzése, és intertextuális vonatkozásainak felfejtése is hozzájárul. A szöveg záró részében a korábbiaknál is nagyobb hangsúlyt kap a természettudományi háttér bemutatása, mindenek előtt pedig a gének formálhatóságának kérdése.

Kulcsszavak: Poszthumán jelleg, metamorfózis, génmanipuláció, világépítés, magyar sci-fi

GÁL JÓZSEF

Magyar nyelv és irodalom
MA, 1. félév
Szegedi Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Dr. Cserjés Katalin
egyetemi adjunktus, SZTE BTK*

Szilasi László Szentek hárfája című művének értelmezése

Dolgozatomban a kortárs magyar irodalom egyik jelentős alkotásával, Szilasi László Szentek hárfája című regényével foglalkozom. A mű megjelenése után szinte azonnal rangos elismerésben, Rotary Irodalmi-díjban részesült. Ezzel is jelezve az olvasóközönség felé, hogy kiemelkedő alkotásról van szó. Írásomban tehát a regény értelmezésére törekedtem kiemelve azokat a jeleneteket, helyszíneket, irodalomelméleti fogalmakat, amelyek együttesen alkotják ezt a nagyszerű regényt.

A dolgozat megírása előtt öt különböző pontot állapítottam meg vizsgálódásom tárgyául. Az első részben a regény cselekményével foglalkozom, részletesen bemutatva a három különböző rész eseményeit, és azok értelmezési lehetőségét. A második részben a regény cselekményének helyszínével foglalkozom. Hiszen a regényben megjelenő események, terek, szereplők szoros kapcsolatban állnak a mai Békéscsaba történetével. Ennél a résznél Haán Lajos Békéscsaba története című munkáját tekintem kiindulópontnak. A harmadik részben az események idejével foglalkozom. Mivel a történet a magyar történelem három központi eseményének idejében játszódik (Trianon, '56-os forradalom és szabadságharc, '89-es rendszerváltás) fontosnak tartom ezek részletes ismertetését. Kérdésként felmerülhet, hogy lehet-e egyezést találni a három korszak között illetve, hogy lehetséges-e egy adott séma megállapítása a három időszakra együttesen nézve? Főleg ezekre a kérdésekre keresem a választ, a válaszokat. Írásom negyedik részében a narrátor került központi szerepbe. A regény szerzője sok szereplővel, eltérő történelmi korszakokkal dolgozott, így a narrátor személye is állandóan változik. Érdekes megfigyelni ennek a jelentőségét a műben. Egyes feltételezések szerint Szilasi László azt a narratori felfogást követte, amelyet Ottlik Géza is használt az Iskola a határon című művénel. Főleg eköré a feltételezés köré építettem fel ezt a szövegrészt. Az utolsó ötödik részben pedig megpróbáltam a művet besorolni a kortárs művek közé. Figyelembe véve a szerző ismertségét, eddigi munkáit, azt a hatást, amit a mű váltott ki.

Dolgozatom lezárásában pedig egy rövid összefoglaló olvasható, amelyben az eddig külön - külön vizsgált részeket egy pontban rögzítve mutatom be. Ezzel igyekszem értelmezésemet egyszerűsíteni, bemutatni a különböző fejezetek egységességét.

RÁBAI JÁNOS

Tanári
MA, 1. félév
Pázmány Péter Katolikus Egyetem
Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar

*Témavezető:
Dr. Horváth Kornélia
egyetemi docens, PPKE BTK*

Tér és identitás -- Krasznahorkai László Az urgai fogoly című regényéről

Krasznahorkai László Az urgai fogoly című művét tépoétikai és ismeretelméleti szempontból elemeztem. Céлом az volt, hogy a tépoétikai jellemzők révén rámutassak az ismeretelméleti sajátosságokra, egyúttal választ keressek arra, hogy milyen módon befolyásolhatja ez a cselekményt. A legfőbb kérdés minden esetben az identitás felépíthetőségének a lehetősége volt, amelyet az orientáció és a megélt tér fogalmán keresztül vizsgáltam. Orientáció alatt az én pozicionálására tett kísérletet értem, amely nem merül ki a helymeghatározás egyszerű fogalmában, illetve e során jelölődik ki az én pozíciója és kapcsolata a környezettel, egyúttal bele is helyeződik abba. Jelen ismeretelméleti megközelítést abból a kiindulási alaphoz származtattam, mely szerint minden új tér szükségszerűen identitásunk

újrastrukturálását követeli meg. Ez ahhoz az ismeretelméleti és térpoétikai gondolkodáshoz vezethető vissza, mely Michel Foucault, Martin Heidegger, Gaston Bachelard és Faragó Kornélia hivatkozott elméleti munkáiban jelenik meg. A műben megjelenő speciális terek, úgynevezett perszonális terek azonban jelentősen megkérdőjelezzik az identitás felépíthetőségét. A dolgozat első felében azt a megállapítást tettem, hogy az addig vizsgált terek kizárják az identitás létrehozásának lehetőségeit, azaz a megismerő jelenlét számára a hiány formáit artikulálják. A későbbiekben aztán rámutattam a jelenlét teljességként való megélhetőségére is, mely során a tér átítatódik a lakozás és a kegyelem minőségeivel. Vizsgáltam továbbá olyan jelenlét felszámoló tereket is, mint a pauza, az isteni gondviselés holtterei vagy a különböző pokoltereket. Végezetül Faragó Kornélia élményhely és történés fogalompárjára és a felsorolt szerzők tapasztalatait összegezve megállapítottam, hogy a cselekmény térpoétikai vonatkozásban nem más, mint a mindenkori jelenlétről, annak felépíthetőségéről való történet elbeszélése, még ha ez hiányként artikulálódik is.

CSÁNYI LEVENTE

magyar

BA, 5. félév

Pázmány Péter Katolikus Egyetem

Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar

*Témavezető:
Dr. Sipos Lajos
prof. Emeritus, PPKE BTK*

Válaszkísérletek Bodor Ádám Sinistra körzet című regényét szervező szövegalkotási kérdésekre

Egy irodalmi mű befogadásakor az olvasó válaszokat és igazolásokat keres a recepció folyamán megfogalmazódott kérdéseire, illetve esetleges előfeltevéseire. Azonban mit tehet akkor a befogadó, amikor kérdéseire egyértelmű feleletek helyett újabb talányokat kap válaszul? Dolgozatom célja, hogy válaszalternatívákat adjon, az általam felhasznált tudományos munkákkal párbeszédet folytatva, Bodor Ádám Sinistra körzet című művének különböző szövegépítkezési szinteken felmerülő problémáira. Jelen pályamunka négy fejezete a műfaj és a szerkezet, a narratíva, a motívumok, és a szereplők megalkotásához kapcsolódó kérdéskörökkel foglalkozik.

A műfajjal kapcsolatos legfontosabb kérdés, a regény és a novellaciklus jelleg kettőssége körül konstruálódik. Az alcím az előbbit jelöli meg, míg a kompozíció az utolsót sugallja. Ezért a szembenállásért az alinearitás a felelős, mert a szöveg „főszereplőjének” történetét különböző epizódokkal szakítja meg. Azonban a fejezetek címeinek strukturális azonossága által alkotott címhálózat egyben tartja a művet, és ezáltal a regényforma felé közelíti azt.

A narráció szintjén az olvasó első ránézésre azzal szembesül, hogy a műnek két elbeszélője van. Ez azonban látszólagos, mert valójában a „főszereplő” Andrej nem tekinthető narrátornak az ő-elbeszélő mellett. Ennek oka az, hogy Andrej hitelessége az újraíródás szövegalkotó szerzői eszköze miatt megkérdőjeleződik.

A motívumok szervezési szintjén az olvasó azt vélheti, hogy ráismer egy átélt történelmi korszakra. A szerzőnek valóban vannak emlékei egy átélt önkényuralomról, azonban ezeket a szubjektív élményeket megszabadítja a személyes benyomásoktól, megpróbálja tárgyiasítani azokat. Ezekből az objektív elemekből építi fel azt a világot, amelyre a befogadó ráismerni vél. Azonban ez a teremtett rendszer bármely diktatúra alaprajza lehet, tárgyias mivolta miatt.

A mű két legfontosabb szereplője Andrej Bodor és Béla Bundasian. Az előbbi karakter azért fontos, mert az ő élettörténetében realizálódik a körzet pusztulása, amely a mű főcselekménye. Azonban Andrej távozása miatt a pusztulás nem tud beteljesülni, ezért fontos Béla Bundasian jelenléte. Az ő öngyilkosságával válik teljessé a hanyatlás Dobrinban. Dolgozatom négy fejezete e kérdések mentén bocsátkozik részletesebb elemzésbe.

Az angol irodalom a kezdetektől a romantikáig

TURCSÁNYI RÉKA MÁRIA

Angol

BA, 6. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Csikós Dóra

egyetemi adjunktus, ELTE BTK

Szerelem és tudomány kertje: Erasmus Darwin "The Loves of the Plants" című költeménye

Természettudomány és költészet nem állt mindig olyan távol egymástól, mint amennyire manapság különválasztjuk a kettőt. Az angol irodalom „hosszú” tizennyolcadik századában az ipari forradalom és a természettudományos felfedezések nagy hatással voltak a művészetekre. Az úgynevezett „természettudományos költészet” virágzott, ám míg a tizennyolcadik század kezdetén természettudomány és költészet összekapcsolása népszerű irányzatnak számított, addig az évszázad közepe tájától megindultak a törekvések a kettő szétválasztására.

Erasmus Darwin (1731-1802) az természettudományos költészet egyik leghíresebb képviselője volt a századforduló idején. Költő és tudós is volt egyben, aki saját irodalmi céljául azt tűzte ki, hogy a képzeletet a tudomány szolgálatába állítsa. Műveinek fogadtatása ambivalens volt.

A „The Loves of the Plants” című hosszúverset először 1789-ben adták ki. Később egy két költeményből álló kötet második tagja lett – a kötet címe „The Botanic Garden”. A „The Loves of the Plants”, vagyis „a növények szerelme” tulajdonképpen egy hosszú leírás, melyben megszemélyesített növények szerelmi életéről olvashatunk. A költemény Carl Linné növény-taxonómiájának védelmében, és egyben annak ünneplésére készült.

A költemény számos értelmezési lehetőségével komplex természettudományos elméleteket fogalmaz meg, emellett tartalmaz mitológiai elemeket és irodalmi utalásokat is. Szembeszáll bizonyos társadalmi konvenciókkal és ezzel párhuzamosan egészen új fényben láttatja a nőt és a szexualitást. Dolgozatomban megpróbálom feltárni a fent említett dimenziókat, miközben egyetlen főbb kérdésre koncentrálok, miszerint képes-e harmonikusan együttműködni természettudomány és költészet.

Hogy felfedjem a költemény természettudományos és irodalmi aspektusait, dolgozatomban megvizsgálom szervező elvként szolgáló tematikáit: természettudomány és mitológia kapcsolatát, a kert, mint szimbólum lehetséges értelmezéseit, valamint a megszemélyesítés és az analógia szerepét. Foglalkozom továbbá a költemény által felvetett filozófiai kérdéskörökkel is.

Végül, összefoglalásképpen megállapítom, hogy egy igen konkrét tudományos sémát – nevezetesen Linné taxonómiáját – alapul véve Darwin komplex filozófiai állításokat fogalmazott meg, s mindezt a költészet segítségével tette. Erasmus Darwin „The Loves of the Plants” című költeménye különös kombinációja természettudománynak és költészetnek, s egyben megtestesítője is a gondolatnak, mely szerint a kettő képes harmonikusan együttműködni.

VIRÁG CSILLA

magyar

BA, 3. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Seláf Levente
adjunktus, ELTE BTK*

A mágikus lények forrásai Sir Thomas Malory Morte Darthurjében

Kutatásom Sir Thomas Malory, középkori író Morte Darthur című regényének forráshasználatát vizsgálja. A mű az arturiánus irodalom egy kései darabja, így a szerző előtt hatalmas hagyomány állt, melyből meríthetett. Dolgozatom fő kérdése, hogy Malory mennyiben élt ezekkel a már meglévő elemekkel, s mennyiben alkotott újakat a mágikus lények területén. Munkámban röviden áttekintem az arturiánus irodalom Malory szempontjából kiemelkedően fontos műveit, hagyományait. Vizsgálom a kompiláció kérdését, az írás alapvető technikáját a korban. Röviden áttekintem a mágikus lények korabeli szerepét is.

Malory esetében a forráshasználat egy már sokat kutatott téma, mégis, a szakirodalom alapján úgy tűnik, a mágikus lényeket még kevésbé vizsgálták, dolgozatom ezért is foglalkozik velük. Feltevésem szerint Malory amellett, hogy a hagyományban már létező mágikus lényeket átemelte a forrásokból a történetekkel együtt, melyekben felbukkantak, újakat is alkotott, esetleg a már létező, megalkotott lényeket (például a Csahos Fenevad) egyéni módon szerepeltette. Ennek bizonyítására megvizsgálom a műben jelenlevő mágikus, vagy a kor felfogásában mágikusnak, csodásnak számító lények jelenlétét. Négy csoportot különíték el: a törpéket, az óriásokat, a kalandokhoz kapcsolódó lényeket és a Csahos Fenevadat. Dolgozatomban lényről-lényre végigtekintem a lehetséges forrásokat, kiemelve a kapcsolatot teremtő szöveghelyeket, illetve ahol valószínűsíthető Malory egyedi alkotása, ott indokokkal támasztom ezt alá.

Malory fontos érdeme a krónikaszerű és az epizodikus hagyomány ötvözése, ebből fakadóan pedig az összes kategóriában megfigyelhető a krónikaszerű részeknél főként a források pontos, hű követése, az epizodikus részeknél pedig az egyediség, illetve a meglévő elemek egyedi, innovatív használata.

VIDA MÁRIA MAGDOLNA

Anglisztika alapképzés

BA, 7. félév

Károli Gáspár Református Egyetem

Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Dr. Nagy Andrea
egyetemi tanársegéd, KRE BTK*

A vándor: a The Wanderer című óangol vers fordítási problémái

Kutatási és fordítási munkálataim alapjául a „The Wanderer” című óangol elégiát választottam. Célom az, hogy egy olyan magyar nyelvű fordítást készítsék a versről, amely egyrészt bepillantást enged az angolszász költészet és kultúra világába azok számára is, akiknek szakterületétől, érdeklődési körétől ez a témakör távol esik, valamint, hogy fordításommal gazdagítsam a magyar nyelvű irodalmat. Továbbá, hogy egy olyan Tudományos Diákköri dolgozatot készítsék, amely felfedi az óangolból magyar nyelvre való fordítás kihívásait és problémáit, valamint, hogy tudományos dolgozatomban ezekre a problémákra lehetséges megoldásokat nyújtsak. Jelenleg a költemény első felének, azaz első 57 sorának fordítása készült el, így a tudományos dolgozatom is erre a részre koncentrálok.

Természetesen a dolgozatom és kutatásom fő kérdése is az, hogy hogyan lehet a „The Wanderer” című óangol elégiát magyar nyelvre átültetni, mind formai, nyelvhasználati, mind pedig kulturális szempontból. Dolgozatomban először röviden ismertetem az óangol nyelv és költészet, valamint az óangol elégia mint műfaj sajátosságait, ezzel igazolva a fordítás alatt felmerült problémák relevanciáját. Ezután kitérek saját formai választásomra, részletesebben elemezve annak indokait és céljait. Végül egy hosszabb elemző részben felsorolom és elemzem a fordítás során felmerülő kérdéseket és problémákat, s főbb fordítási elveimet követve lehetséges megoldásokat kínálok ezekre a problémákra.

Összegezve, fő elvem, mind a fordítási forma kiválasztásában, mind az interpretációs folyamat közben felmerülő problémák megoldásánál, egy olyan első magyar fordítás létrehozása, amely betekintést nyújthat az óangol költészetbe olyan olvasók számára is, akik érdeklődési köre eddig még nem terjedt ki a korai angol irodalomra, vagy nem rendelkeznek olyan szintű nyelvtudással, ami ezt a betekintést lehetővé tenné. Továbbá, mint azt fentebb említettem, fordításommal a magyar nyelvű irodalmat, tudományos dolgozatommal pedig a magyar nyelvű tudományos párbeszédet szeretném gazdagítani.

KASSAI ZITA

Anglisztika

MA, 5. félév

Pázmány Péter Katolikus Egyetem

Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar

*Témavezető:
Barcsák János
egyetemi adjunktus, PPKE BTK*

A házasságtörés művészete: felszarvazás és álca William Wycherley Falusi feleség c. művében

Dolgozatom célja, hogy bemutassam, miképpen használják fel a szereplők a különböző álcázási módszereket a felszarvazás során William Wycherley restaurációs vígjátékában, a Falusi feleségben.

A dolgozat első részében azt mutatom be Eve Kosofsky Sedwick tanulmánya segítségével (aki a gender-elmélet szemszögéből közelíti meg a darabot), hogy hogyan működik a darab két alapeleme, azaz a felszarvazás és az úgynevezett homoszociális kötelék.

A második részben bemutatom, hogyan válik az álcahasználat a szereplők legfőbb eszközévé a felszarvazás manipulálásában, ezután pedig röviden elemzem, miképpen eredeztethető az álcahasználat motívuma a korabeli társadalmi szokásokból és a restaurációs drámából.

A dolgozat harmadik részében két példa segítségével illusztrálom, hogyan vesznek részt a női főszereplők a felszarvazásban az álcahasználat segítségével. Megmutatom, hogyan tartja fent Lady Fidget (talán a darab leggyakorlottabb manipulátora) az erény látszatát, miközben titokban házasságtörést követ el, így érvén el saját homoszociális céljait. Ezután pedig ismertetem, hogyan tanulja meg lépésről lépésre a felszarvazás irányítását az álca segítségével Margery Pinchwife, a címszereplő, és válik így a házasságtörés művészetének szakértőjévé ő is.

Végül azt a következtetést vonom le, hogy ez a két példa jól szemlélteti, miképpen ássák alá a nők az alapvetően férfiak uralta rendszert Wycherley társadalmában.

KISS KRISTÓF

Anglisztika

MA, 4. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Dr. Ferencz Győző
egyetemi tanár, ELTE BTK*

Az emlékezet lüktetése: Visszaemlékezések képsorának ábrázolása John Montague korai verseiben

Esszémben John Montague költészetével foglalkozom. Pontosabban emlékekre vonatkozó verseket tárgyalok: gyerekkori emlékekről, egy elvesztett apa emlékéiről, Írország és egy (elvesztett) ír örökség emlékeiről szóló verseket. A fő hangsúly a gyerekkori emlékeken és magán az emlékezeten van, hogy a költő mily módon kezel és él újra különböző múltbéli tapasztalatokat és helyzeteket. Továbbá azt is vizsgálom, hogy a költő miképp ábrázolja ezeket az emlékeket, hogy hozza összefüggésbe személyiségével (főleg időbeli szempontból) és milyen költői technikákat és szerkezeti eszközöket használ az emlékek önmagában való és saját, hozzájuk fűződő viszonyának ábrázolásához.

A költemények képi világa különösen izgalmas ebből a szempontból, mivel, ahogy azt a tanulmányban állítom, Montague tudatosan teremt képsorokat, melyek ismétlődnek az emlékekről szóló versekben, s melyeket következképpen egymással kapcsolatban lehet olvasni és értelmezni, mint például a lüktetés, a víz, vagy a hal képeit.

A tanulmány tartalmaz egy rövid fejtegetést arról a kérdésről is, hogy vajon az, ahogy Montague kezeli és ábrázolja az emlékeket, összehasonlítható-e egyfajta wordsworth-i módszerrel, mivel számos kritikus szerint ez lehetséges (mint pl.: R. F. Garratt, Eamon Grennan), s annak érdekében, hogy emellett az összehasonlítás mellett érveljek, megkísérlem tisztázni, hogy ez a mód milyen értelemben lehet wordsworthi.

Az elemzett verseket Montague 2001-es válogatott verseskötetéből választottam, pontosabban első három, vagyis a „Poisoned Lands” (1961), az „A Chosen Light” (1967) és a „The Rough Field” (1972) kötetének válogatásából. Azon oknál fogva válogattam ezekből a korai kötetekből, miszerint Montague egy szorosan összefűzött képsorozatot teremt verseiben és így kivehető egy személyes, narratív fejlődés a költő identitásában az olyan művein keresztül, melyek különböző múltbéli tapasztalatokkal foglalkoznak. Ugyan az esszé fő figyelmét az emlékekről szóló versekre szentelem, érintek olyan témákat is, mint a költői képzelet, a nyelv, a történelem és az identitás.

KISS KRISTÓF

Anglisztika

MA, 4. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

*Dr. Komáromy Zsolt
egyetemi adjunktus, ELTE BTK*

Az elmélkedés tava: Wordsworth, a Lírai balladák Előszavában ábrázolt és verseiben alkalmazott költészetelméletének értelmezése

Esszémben kísérletet teszek William Wordsworthnek a „Lírai balladákhoz” írt Előszavában ábrázolt költészetelméletének értelmezésére, s azt bizonyítom, hogy a költészetéről és a versírás módjairól alkotott elképzelései megtalálhatók a verseiben, hogy az Előszóban ábrázolt gondolatai konzisztensek a verseivel. Az esszé főképp az Előszó 1800-as és 1802-es kiadásaira támaszkodik, de a „Lírai balladákhoz” írt Bevezető megjegyzésekből, a Függelékből és az 1815-ös gyűjteményes kötethez írt Előszóból is rámutat néhány gondolatra.

Wordsworth költészetelméletének értelmezését illetően az esszében azt állítom, hogy az Előszó összefüggő és logikus szöveg, hogy Wordsworth egy szisztematikus elméletet ábrázol; és megkérdőjelezem azt a feltevést, miszerint Wordsworth összeköthető és összehasonlítható a primitivizmus elgondolásaival, hogy abban a tekintetben összekapcsolható Rousseau gondolataival, miszerint megpróbál visszamenni és elérni egy „természetes állapotot,” ahol az ember meg van fosztva társadalmi szokásaitól és konvencióitól. Teszem ezt annak érdekében, hogy Wordsworth alkotói elméletének megteremtését illetően két másik lehetséges forrást kínáljak fel, Edmund Burke-öt és John Dennist. Elméleti érveimet főképp James Chandler, Paul Magnuson és Komáromy Zsolt értelmezéseire alapozom. Az olyan fogalmak megvitatása és tisztázása, mint „érzelem,” „gondolat,” „emlékezés,” „spontaneitás,” „szokás” és „elmélkedési szokások” – melyek lényegi elemei Wordsworth elméletének – különleges figyelemben részesülnek tanulmányomban. Az Előszó elemzését követően két vers kerül elemzésre a híres gyűjteményes kötetből: az „Expostulation and Reply” és a „Lines Written in Early Spring,” összhangban Wordsworth bemutatott alkotói elméletével.

NÉMETH VERONIKA

Magyartanár és Angol nyelv és kultúra tanára

BA, 3. félév

Pázmány Péter Katolikus Egyetem

Bölcsészeti- és Társadalomtudományi Kar

Témavezető:

Almási Zsolt

egyetemi docens, PPKE BTK

"Hogy célunk elérjük, gyakran beszélünk nem szívünk szerint" - Vizuális és Verbális Álca a Szeget Szeggelben

- Céllok

E pályamunka feltett szándéka, hogy logikus és következetes szerkezetet találhasson Shakespeare Izabellájának nyelvvezetésében. A nyelvi sajátosságok vizsgálása mellett cél továbbá Izabella reneszánsz bensőségességének és ezáltal összetett karakterének felvetése majd bizonyítása. Bécsben Izabella rá lesz kényszerítve egy allegorikus fátyol viselésére. Retorikai tehetsége és apáca szerepe együttesen tartja majd biztonságban a zárda falain kívül.

- Módszerek

A mélyreható elemzés végett az esszé egyrészt kronologikusan végigvezeti retorikai szempontból az olvasót a Szeget Szeggel eseményein, s ezzel párhuzamosan a korabeli emblémák fényében próbálja majd mélyíteni és bővíteni a lehetséges monológok/dialógusok, karakterek illetve színhelyek értelmezéseit. Fontos a vizuális-verbális kettősség fenntartása, hiszen a Szeget Szeggel két nagy motívuma, a "Látszat" és az "Igazság" is ezen nyugszik.

Jelen tanulmány négy emblémát tartalmaz, melyek mind mérföldkövek Izabella megértéséhez. Ezeknek jelentősége a következő:

1. Izabella és Bécs: A karakter elemzése előtt alapvető, hogy elemezzük az őt körülvevő környezetet. Nem kell túl közelről vizsgálnunk Bécsset, hogy rájövünk, a város nem állja a többsikű nő karaktereket, s így nem állná Izabellát sem, aki így okkal akar elzárkózni a társadalomtól.
2. Izabella mint apáca: A második embléma válasz az elsőre. Izabella választása legalább annyira egy egyén válasza a társadalmi élehetlenségre, mint amennyire vallási elköteleződés. Itt lesz többek között releváns Izabella reneszánsz egyénisége, mely képes tisztában lenni környezetével tisztában, míg ugyanígy relatívan függetlenedni tőle. Az apácaság erre tökéletes eszköz: Izabella nem tartozik senkinek felelősséggel, csak Istennek, mely hagy helyet az önmegvalósításra.
3. Izabella párjai: Nem a Mariana-Izabella párhuzam az egyetlen létező Shakespeare drámájában. A leginkább tagolt, mégis kiegészítő páros az Angelo és Izabella kettős, akik katalizátorként mozgatják egymást a második felvonástól kezdve.
4. Izabella némasága: Claudio a kezdőpont, Angelo a katalizátor, a Herceg pedig megpecsételője Izabella bukásának, mely az ötödik felvonás Utolsó Ítélet színe alatt megy végbe. Vitatható, hogy tragikus-e ez a némaság: hiszen egyfelől Izabella allegorikus halált hal: nincs helye Bécsben. Másfelől viszont ő az egyetlen karakter, ki elméleti tudását és ígérteit beváltotta, ki kegyelem híján mégis kegyelmet adott.

Viktoriánus és modern angol és ír irodalom

OCSENÁS ALICA

Magyar nyelv és irodalom
MA, 5. félév
Miskolci Egyetem
Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Dr. Kertész Noémi
egyetemi adjunktus, ME BTK*

A férfiasság válsága Joseph Conrad és Ernest Hemingway írásaiban

A kialakuló nemi sztereotípiák nagymértékben függenek a társadalmi berendezkedéstől és a szociális tér hatalmi viszonyaitól, így a koronként változó férfieszményben a társadalom morális bázisa tükröződik. A modernitás folyamatai a hagyományos társadalmi szerepek és hatalmi struktúrák változását eredményezték, így a nyugati világ férfiassággal kapcsolatos elképzelései a 19. század végétől kezdődően megkérdőjeleződtek. A szociális tér változása miatt kialakuló férfikép válsága irodalmi szövegekben is megjelenik. Dolgozatomban a tradicionálisnak mondható férfiideál bemutatása után ismertetni szeretném, hogy a modernitás jelenségei és társadalmi változásai milyen módon alakítják – ha úgy tetszik, miként dekonstruálják – a korábban kialakult férfiképet: ezt Ernest Hemingway Francis Macomber rövid boldogsága és A Kilimandzsáró hava, ill. Joseph Conrad A haladás előőrse és a Lord Jim című írásai példáján szemléltetem.

Ezek a művek azt is bemutatják, milyen szerepet játszik a gyarmati környezet abban, hogy a korábban rögzült férfias magatartási minták megbukjanak és kudarcot valljanak. A gyarmatosító és gyarmatosított közötti hatalmi viszony, valamint a férfiuralom és a társadalmilag megkonstruált férfisztereotípiá mind Conrad, mind Hemingway műveinek fontos szervező elvei, amelyekre kitérek a dolgozatban. A maskulin identitás válsága szorosan összekapcsolódik a férfiak hatalomvesztésével, így a hatalmi viszonyok szociológiai szempontú tanulmányozása beilleszthető az irodalmi művekben megjelenő gyarmati világ vizsgálatába. Kutatásaim során elsősorban Norbert Elias az emberi kapcsolatokat univerzálisan meghatározó hatalmi jelenségekről alkotott nézeteit, illetve Pierre Bourdieu a férfiak ösztönös uralkodási vágyát, a libido dominandit bemutató és részletező elképzeléseit hasznosítottam. Az elemzésem elméleti háttérét a szociológiai vizsgálat mellett a posztkolonialista kritika és a genderkutatás megállapításai adják. Célja, hogy szemléltesse, hogyan alakul és esik szét a szocializáció során elsajátított nézőpont vagy eszmény – legyen az a férfiasságé vagy az ezzel összefüggésbe hozható hatalomgyakorlásé – egy másfajta normákat megkövetelő környezetben, bemutatva azokat az összefüggéseket is, amelyek a férfiideál eróziója és a modern társadalmak kapcsolati diszfunkciói, ill. a szociális változások traumái között állnak fenn.

BALÁZS ZSUZSANNA

Olasz, angol (minor)
BA, 7. félév
Pázmány Péter Katolikus Egyetem
Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar

*Témavezetők:
Földváry Kinga
egyetemi adjunktus, PPKE BTK
McAteer, Michael
egyetemi docens, PPKE BTK*

Cuchulain, Yeats ideális udvari embere: Baldassare Castiglione hatása W. B. Yeats-re és Cuchulain-drámáira

1903 nyarán Lady Augusta Gregory felolvasta W. B. Yeats-nek Baldassare Castiglione Udvari emberének mind a négy könyvét, így megismertette őt a reneszánsz urbinói udvar látszólag tökéletes légkörével és annak lakóival. Az udvari emberben leírt harmonikus, reneszánsz, humanista közeg lenyűgözte Yeats-et, és 1907-ben Urbinóba utazott, hogy saját szemével lássa azt a várost, ahol ez a harmónia és tökéletesség egyszer megvalósult. Castiglione könyvének Yeats-re gyakorolt hatása leggyakrabban Yeats verseivel kapcsolatban kerül megemlítésre. Dolgozatomban azonban új megvilágításba helyezem Castiglione jelenlétét a yeats-i életműben, rámutatva arra, hogy Az udvari ember hatása nem csak Yeats verseiben figyelhető meg, hanem Yeats öt Cuchulain-drámájában is, elsősorban Cuchulain, a legendás ír hős

alakjában. Az udvari ember és az öt Cuchulain-dráma közötti hasonlóságok abból erednek, hogy Yeats is hangsúlyozta az arisztokrácia fontosságát a növekvő középosztállyal szemben, valamint a két mű közötti párhuzamok összefüggésben állnak Yeats maszkról alkotott elméleteivel is. Mindezzel szeretnék rávilágítani a Castiglione ideális udvari embere és Cuchulain alakja közötti hasonlóságokra, különös tekintettel a tökéletes arisztokrata és az ideális művész (költő) közötti kapcsolatra, valamint Yeats és Castiglione recklessness-elméletére. Dolgozatomban arra is kitérek, hogy Yeats és Castiglione milyen módon érzékeltették azon ideális világok nemlétezését, melyeket látszólag tökéletes hőseik megtestesítettek. Érveim igazolásához Az udvari ember négy könyvén kívül felhasználtam még Yeats öt Cuchulain-drámáját, melyek a következők: A Baile partján (On Baile's Strand, 1903), A zöld sisak (The Green Helmet, 1910), A sólyom kútjánál (At the Hawk's Well, 1917), Emer egyetlen féltékenysége (The Only Jealousy of Emer, 1919), és Cuchulain halála (The Death of Cuchulain, 1939).

VERES LUCA

Anglisztika

BA, 3. félév

Károli Gáspár Református Egyetem

Bölcsészettudományi Kar

Témavezetők:

Dr. Fabiny Tibor

egyetemi tanár, KRE BTK

Dr. Péri Nagy Zsuzsanna

egyetemi tanársegéd, KRE BTK

Murder in the Cathedral via Everyman

Dolgozatom témája T. S. Eliot Murder in the Cathedral című darabja és az Everyman angol középkori moralitásjáték összehasonlításán alapszik. A dolgozat során megkísérlem bemutatni a két mű között több kritikus által felfedezett kapcsolatot, de a korábbi tanulmányoknál részletesebben, mélyebben kifejtve ezt az összefüggést. A dolgozat külön figyelmet fordít Eliot személyére, színházi munkásságára, amely a Murder kontextusát alkotja, a mű keletkezési körülményeire, valamint arra, miként használta fel az író az Everyman által kínált középkori dramatikai tradíciót Thomas Becket történetének újraformálásában. Összehasonlítja a két mű szerkezeti, műfaji egyezéseit és a darabok karaktereinek szerepét. Ezen kívül megfigyeli a művek nyelvi, retorikai összefüggéseit, valamint azt is, milyen hatással volt a Murder in the Cathedral a 20. század művészetére.

KRUPPA TERÉZIA

Anglisztika

BA, 5. félév

Debreceni Egyetem

Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Ureczky Eszter

tanársegéd, DE BTK

(Poszt)koloniális találkozások: Erőviszonyok Joseph Conrad Heart of Darkness és Lloyd Jones Mister Pip című regényekben

Dolgozatom célja az emberi interakciók vizsgálata fekete és fehér, férfi és nő, valamint felnőtt és gyermek karakterek között Joseph Conrad Heart of Darkness és Lloyd Jones Mister Pip című regényekben. Olvasatom hipotézise szerint az emberi interakciók során mind két fél – gyarmatosító és gyarmatosított – hatással van a másikra, ezáltal a Másikkal való radikális találkozás során mind a kettőnek túl kell esnie egyfajta identitás krízisen.

Habár Conrad modernista klasszikusa és Jones több szempontból posztmodernnek nevezhető kortárs regénye látszólag igen más irodalmi hagyományokban gyökereznek, a céloim e két szöveg közös diszkurzív alapjából, a gyarmatosító hatalmi helyzetből kiindulva rámutatni, hogy mindkét mű megkérdőjelezi a domináns nyugati faji és nemi sztereotípiákat. Érveim alapjaként felhasználtam többek között Homi Bhabha Másik fogalmát, Bényei Tamás

Traumatikus találkozások című, posztkoloniális regényolvasatokat tartalmazó munkáját, valamint Rita Felski "Modernity and Feminism" című esszéjét.

Elemzésem konklúziója az a felismerés, hogy korokra, nemükre és bőrszínükre való tekintet nélkül a szereplőkből nagyon is hasonló reakciókat vált ki a Másikkal való (poszt)koloniális találkozás tapasztalata.

BOJTI ZSOLT

Anglisztika

MA, 3. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

Témavezetők:

Dr. Csikós Dóra

egyetemi adjunktus, ELTE BTK

Dr. Péteri Éva

egyetemi adjunktus, ELTE BTK

Wilde újraolvasata: Uniszexuális kultúra a késő viktoriánus Angliában

A dolgozat a legújabb szakirodalom fényében, naprakész elméleti keretben vizsgálja a XIX. század végének egy fontos szociokulturális jelenségét: az Oscar Wilde és körébe tartozó férfi írók transzgresszív szexuális szubkultúráját és annak irodalmát. Ezzel kapcsolatban a legelfogadottabb kritikai állásponttal vitatkozik, amely szerint Wilde illetve a Wildetárgyalások jelentik 1895-ben azt a történeti pillanatot, amikor „a Homoszexuális”, mint identitás megjelenik. A dolgozat a kritika post hoc tévedésének bizonyítását Wilde személyéből és irodalmából kiindulva kísérli meg, tudatosan figyelmen kívül hagyva egyes korok különböző típusú ideológiáinak „tudományos” nézeteit és elméleteit.

Így Wilde méltán híres regénye, a Dorian Gray arcképe kerül két kevésbé ismert pornográf regénnyel közös kontextusba (Teleny és The Sins of the Cities of the Plain) a regények publikálási lehetőségeinek korlátai mellett. Elemzésük eddig nem látott összefüggésbe helyezi a műveket egymással, amellyel a kritika régóta adós. A regények elemzése feltárja, hogy a szövegek Wilde körének szexuális kultúráját mutatja be.

A kör többi tagjaitól eltérően Wilde nem ajánl elméleti magyarázatot szubkultúrájuk transzgresszív magatartására, mégis nyilvánosan képviselte azt. A dolgozat felméri a patriarchális heteronormativitással ellenszegülő Wilde által okozott 'károkat' kultúrájára nézve a büntetőjog és a kor ideológiája szülte áltudományos szexológia szempontjából, így az feltárja a kor alapvetően fontos terminológiáját is. A kialakult „homoszexuális identitással” szembe, a dolgozat Wilde körének egyik ritkán tárgyalt, mégis kulcsfontosságú elméleti gondolkodójának elméletét állítja. A Wilde személyéhez és irodalmához igen szorosan köthető Marc-André Raffalovich eddig elhanyagolt Uranisme et Unisexualité c. munkája alapján Wilde körével kapcsolatban fel kell oldanunk a férfi-nő/homoszexuális-heteroszexuális dichotómiákat, helyette az ún. uniszexuális nézőponttal kell vizsgálni eme szubkultúrát és irodalmát. A dolgozat így Wilde populáris kultúrában és szakirodalomban is jól ismert művének, a Dorian Gray arcképe elemzéséhez új szempontot adva bevezetőül szolgál további gyümölcsöző, Wilde körét és irodalmát vizsgáló kutatásokhoz.

BOÓR ANDREA

Anglisztika

MA, 4. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Péteri Éva

egyetemi adjunktus, ELTE BTK

Ruth, egy bukott nő és lehetőségei a viktoriánus Angliában

A bukott nők egész életükre meg voltak bélyegezve a viktoriánus Angliában. Elizabeth Gaskell regényeiben gyakran írt társadalmi problémákról, és mint egy unitárius lelkész felesége, aktív részt vállalt férje szociális munkájában. Korának társadalmi problémáit jól ismerte, beleértve a prostitúciót is. Dolgozatomban Elizabeth Gaskell Ruth című regényét vizsgálom, amelyben egy bukott nő küzd a közösség tiszteletének visszaszerzéséért. A dolgozat Gaskell másik két

bukott női alakjával hasonlítja össze Ruth karakterét, hogy hangsúlyozza annak különlegességét. Az elemzés a női karakterek bukásának résztvevőire, körülményeire, illetve a bukás utáni életre és lehetőségekre fókuszál. A dolgozat a témát társadalomtörténeti szemszögből közelíti meg és röviden összefoglalja a korszak jellemzőit. Dolgozatom célja, hogy részletes elemzést nyújtson a bukott nő gaskelli ábrázolásáról, és hogy megmutassa, a regényt lehet olyan „társadalmi megoldás regényként” olvasni, amely megoldást ajánl az adott társadalmi problémára.

SZÜTS MELINDA

anglisztika

MA, 3. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Dr. Gellért Marcell
főiskolai docens, ELTE BTK*

"Az elme labirintusai" - drámai terek W.B. Yeats táncdrámaiban

Yeats vers-drámáinak kritikai olvasatát gyakran meghatározza egy olyan szövegközpontú hozzáállás, amely hajlamos figyelmen kívül hagyni az írott anyag színpadra állításának, térbeli megvalósításának aspektusait. Yeats alapvetően térben gondolkodott; saját előadás-centrikus értelmezésében színpadi műveinek alapját így nem maguk az írott szövegek, hanem a szövegek által életre hívott, térben és időben megtestesített színházi előadások képezték. A dolgozat célja, hogy feltárja Yeats drámáinak szövegből kiinduló, ugyanakkor szövegen túlmutató dimenzióit, és azok térdramaturgiai elemzésével rámutasson a Yeats-i dráma színpadra állításának sajátosságaira.

Az elemzés érvrendszerének alapját azon állítás adja, mely szerint Yeats újítása korának színpadi gyakorlatában alapvetően sajátos térkezelésében mutatkozik meg, amely szorosan összefügg a drámaíró-rendező előadás-centrikus látásmódjával. Hogy a drámai tér Yeats-i „forradalmát” a lehető legmélyebben szemléltesse, a dolgozat a négy táncdráma (At the Hawk's Well, The Only Jealousy of Emer, The Dreaming of the Bones, Calvary) térdramaturgiai elemzésére tesz kísérletet. Ezek a művek nemcsak Yeats mindent meghatározó térbeli gondolkodásmódjáról tesznek tanúbizonyságot, hanem más-más fénytörésben megvilágítják a Yeats-i költői terek színpadi megvalósításának lehetőségeit is.

1945 utáni brit és posztkoloniális irodalom és kultúra

KÁROLY DÓRA

Anglisztika

BA, 5. félév

Miskolci Egyetem

Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:**Dr Harry Edward Bailey**egyetemi adjunktus, ME BTK*

Futballszurkolónak lenni - Az Angol Premier Liga és az amerikai Nemzeti Futball Liga szurkolóinak összehasonlítása

EPL és NFL. A világ két legnagyobb bajnokságának rövidítései, névszerint az English Premier League (EPL) és a National Football League (NFL). Világszerte milliók követik figyelemmel e bajnokságok meccseit hétről-hétre. Hasonlóság a különböző bajnokságok szurkolói között, hogy mind nagyon szenvedélyesek, ha kedvelt sportágukról van szó. A kérdés azonban, hogy mik lehetnek az okai azon különbségeknek, melyek e két bajnokság szurkolói között megjelennek, és melyek ezen összehasonlítás alapjait adják.

Egy dolog biztos, a szurkolói lét egyfajta életstílusként is felfogható. Ebben nem különböznek a szurkolók. Kedvelt sportágukat, és annak bajnokságát olyannyira imádják, hogy akár órákat képesek eltölteni hírek keresésével és elolvasásával, illetve meccsek megnézésével. Ez azonban csak a felszín. Ha mélyebbre tekintünk, már különbségek is fellelhetőek.

Először is fontos, hogy definiáljuk a „futballszurkoló” fogalmát. Csak ezután kezdődhet meg az összehasonlítás, különböző szempontok figyelembevételével. Ide tartoznak például a női szurkolók száma, a huliganizmus jelenléte, és a pénz- és időráfordítás mértéke.

Gyerekkorom óta imádom a sportokat, főként a futballt. Ezért is szerettem volna e téma mélyebb rétegeibe ásni. A kutatás során még többet megtudtam szurkolótársaimról, akik olyannyira imádják e sportokat, mint én, ha nem jobban.

MOLNÁR ALEXANDRA LILLA

Angol-franciatanári

MA, 8. félév

Debreceni Egyetem

Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:**Bényei Tamás**egyetemi tanár, DE BTK*

"Ámor és Pszichétól" a "Tigris Menyasszonyáig" és Azon Túl: A 'Szépség és a Szörny' Változása a Történelemben

Kutatómunkám a 'Szépség és a Szörny' narratívák történelmi fejlődésére fókuszál, megvilágítva, hogy hogyan íródnak bele társadalmi és politikai tartalmak ebbe az örökké változó műfajba. Érdeklődésem középpontjában a 'Szépség és a Szörny' különböző verzióiban felmerülő nemi szerepek folytatólagos és/vagy változó természete és az ezzel szorosan együtt járó szexuális politika áll; mely tartalmak magukban hordozzák a didaktikus vagy felforgató elemek megjelenését – leggyakrabban egymással keveredve. Apuleius második századi művétől elindulva és a legfontosabbak közül néhány feldolgozást megvizsgálva időrendi sorrendben megpróbálom kimutatni a közöttük lévő folytonosságot vagy annak a hiányát, mindig számot vetve ennek a lehetséges történelmi háttérével. Kutatásomban Apuleiuson kívül Perrault, d'Aulnoy és de Beaumont munkáit veszem nagyító alá, Angela Carter két felforgató történetével zárva a sort („Oroszlán Úr Udvarlása” és „A Tigris Menyasszonya”). Carter politikai tartalmakkal újratöltött két meséje nyilvánvalóvá teszi, hogy a szövegek jelentése nagyban függ az őket körülvevő kontextustól és a szerző személyétől is. Így harcolt Carter a hamis általánosítások ellen, melyeknek ő volt az egyik legkiemelkedőbb ellenzője a huszadik században.

SÜTŐ ZSUZSA

Angol irodalom és kultúra
MA, 4. félév
Szegedi Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Dr. habil. Kovács Ágnes Zsófia
egyetemi docens, SZTE BTK*

Metafikció és szerelem Julian Barnes-nál

Munkám Julian Barnes angol kortárs író A világ története 10 és ½ fejezetben, valamint Flaubert papagája című izig-
véri posztmodern regényeiből indul ki. Barnes regényeinek középpontjában a történetmondás, a múlt visszaidézése
mint fikciókreatálás, valamint az egyéni emlékezés áll. A dolgozat célja rávilágítani arra, hogy Barnes a metafikció
segítségével hogyan ragadja meg a szeretet/ szerelem témákat. A dolgozat bevezető része a posztmodern regény és az
igazság összefüggéséről, valamint a múlt reprezentálhatóságának nehézségeiről ad átfogó képet. A dolgozat törzsét a
két regény historiografikus metafikcióként való olvasata adja. Ebben a részben szó esik Barnes formabontó alkotói
eljárásairól és arról, hogy a metafikció műfaji sajátosságai, valamint a metanarrációs struktúrák milyen arculatot adnak
a regényeknek. A regények önreflexív jellege és parodisztikus beszédmódja előtérbe állítja a történelem
„megbízhatatlanságát”. Ezen részek során meghallgatásra kerülnek a múlt elhallgattatott figurái, előkerülnek a
különböző apokrif iratok, lelepleződnek az ideológia árnyékában meghúzódó sötét történetek és a történelem
személyessé válik. Barnes regényei miatt akár blaszfémiával is vádolható, hiszen a vallással kapcsolatos iratok
parodizálása is fontos szerepet játszik regényeiben. Az angol író a fabuláció és a mise-en-abyme nagymestere is, ezt
leginkább a két regény heterarchikus felépítése tükrözi. A regényekben és munkámban egyaránt fontos szerepet kap az
intertextualitás és a szimulákrum megjelenése, valamint ebből kifolyólag az irónia működésének aspektusai. A két mű
bár tökéletesen megfelel a historiografikus metafikció követelményeinek, több ennél. Barnes szkepticizmusa,
képrombolása és a végtelenségig fokozott iróniája alatt ott lapul a szeretet és a szerelem utáni érdeklődés. Két könyve
példa rá, hogy a metafikció a regényekben mindig két értelmezőt, alkotót határoz meg: az író és az olvasót. Az olvasó
feladata pedig meghatározni az igazságot, vagyis eldönteni, hogy a szeretet fogalmának ironikus és őszinte ábrázolása
közötti határ hol húzható meg.

SZABÓ ÉVA

Anglisztika
MA, 7. félév
Debreceni Egyetem
Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Ureczky Eszter
tanársegéd, DE BTK*

Elbeszélés, mint lehetséges trauma feldolgozási módszer

Elemzésem központjában Kate Atkinson brit szerző 1995-ben kiadott posztmodern regénye, a Behind the Scenes at the
Museum, avagy Fénykép Ezüstkeretben áll. Az öt generációt és 100 évet átölelő családregény narrátora Luby Lennox,
aki a fogantatásától kezdve meséli el a történetét. A regényben a posztmodern esztétikája tükröződik ugyanis Ruby egy
megbízhatatlan narrátor, visszatartott információival megkérdőjelezi a történelem, mint nagy narratíva megbízhatóságát.
Továbbá, arra is felhívja a figyelmet, hogy a történészek marginalizáló szerepet szántak a nőknek, amit ők traumaként
éltek meg, ennek meggyógyításának lehetősége egyik központi kérdése a dolgozatnak. A történelem
férfiközpontúságával ellentétben a regényben a nőké lesz a főszerep és a történelem újírásán keresztül szeretné Ruby
újraéleszteni az elfeledett és elveszett nőket, majd beintegrálni a kis történeteiket az úgynevezett nagy narratívákba.

ALBERT NOÉMI

Anglisztika

MA, 9. félév

Pécsi Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Gyuris Norbert

egyetemi adjunktus, PTE BTK

„A nagyobb izgalom”: szimulált memória és identitás Julian Barnes Anglia, Anglia című regényében

A dolgozat Julian Barnes regényének szimulált világát vizsgálja, ezáltal részletesen elemezve a szimulákrum jelenséget, illetve a különböző elméleteit. A regény elemzése ezen szempontból kettős jelentőséggel bír: a szimulákrum működésének áttekintése új szempontokat kínál a szépirodalmi alkotások elemzéséhez, illetve az elméletek felhasználása és a regény általi kritikus vizsgálata a tudományos vélekedéseket bővíti, az elméletek emberközeliségét valósítja meg.

Az alkalmazott módszer megvalósítja az elmélet gyakorlatba ültetését, illetve a regényben rejlő fő gondolatok visszacsatolását az elméletbe. Barnes szimulákrum-meghatározása áll a dolgozat középpontjában, aki Baudrillard elméletét veszi alapul, mellette pedig olyan teoretikusok és filozófusok szerepelnek, mint Platón, Guy Debord és Gilles Deleuze. A szimulákrum elsősorban a regény szereplői szemszögéből kerül elemzésre, akik különböző érzésekkel és rekációkkal szolgálnak a jelenséggel való találkozásuk során, és végül ők maguk is szimulákrumokká válnak. Barnes gyakran ironikus, máskor pedig komoly játékokat játszik elméleti doktrínákkal, illetve az emberi természettel egyaránt. Ily módon egy látszólag könnyed, ugyanakkor meggondolkodtató regényt hoz létre egyénről, személyes és nemzeti történetről és örökös identitáskeresésről, mely a szimulákrum világában maga is szimulákrummá válik.

A címként választott „nagyobb izgalom” magában foglalja a szimulákrum által a regény szereplőiben kiváltott átható érzést, az örömteli borzongást, amelyet a szimulákrum megteremtése és az azzal való azonosulás kivált. Ez az izgalom nagyobb, erősebb, mint amelyet a „valóság” (mint realitás, a hiperrealitás ellentéte) okozhat, jobban vonzza az egyéneket. A dolgozat ezen, a szimulákrum által kiváltott, izgalom és okainak felkutatását tűzi ki célul, néhány jelentős témát kiemelve a regényből, mint Anglia, Anglia létrehozása, amely eleinte Anglia kicsinyített mása, vagy az egyén kapcsolata szimulált környezetével, mely végül szimulált emlékekhez, és ezek által egy szimulált identitáshoz vezet. Annak a realizálása pedig, hogy mind az emlékek, mind az identitás maga szimulált, végül eljuttathat a nagyobb izgalom átéléséhez.

SZÖKŐCS RÓBERT

Anglisztika

MA, 3. félév

Debreceni Egyetem

Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Prof. Dr. Bényei Tamás

egyetemi tanár, DE BTK

Az erőszak és transzgresszív viselkedésformák szerepe J. G. Ballard kései regényeiben

A dolgozatom James Graham Ballard, a 20. századi angol irodalom egyik legmeghatározóbb alakjának kései regényeiben központi szerepet játszó motívumokkal foglalkozik. Ballard ezekben, a szakirodalom által “postmillennial fiction”-nek titulált művekben elszigetelt közösségeket ábrázol, amikben az általános jólét ellenére rendre felütik a fejüket különböző pszichopatológiák, illetve az erőszak. Dolgozatomban ezeket a jelenségeket vizsgálom a Cocaine Nights és Super-Cannes című regényekben. Az előbbi a dél-spanyolországi, Costa del Sol nevű tengerparti területen játszódik, ahol az idilli környezet ellenére a lakók luxusvilláik falai között mást sem csinálnak, mint a lenémitott televíziók képernyőjére merednek, míg fel nem bukkan egy különös alak, Bobby Crawford, aki meglehetősen visszatetsző módszerekkel rázza fel a közösséget. Az utóbbi regény egy Cannes közelében fekvő fiktív enklávét mutat be, ahol számos multinacionális vállalat kiemelkedő képességű és magasan képzett alkalmazottai élnek, hasonlóan fényűző körülmények között. Itt azonban nem a krónikus passzivitás a jellemző, hanem éppen az ellenkezője, a szinte

megszakítások nélküli, folyamatos szellemi munka. Ennek következményeképpen az emberek különböző pszichoszomatikus tünetektől szenvednek, amikre látszólag az egyetlen gyógyírt a helyi pszichológus, Wilder Penrose unortodox rekreációs módszerei jelentik, amik lényege a legalapvetőbb társadalmi tabuk, úgy mint az erőszak vagy a pedofília, ideiglenes felfüggesztése. A két regény közötti legalapvetőbb kapcsolatot ezek a transzgresszív viselkedésformák jelentik, amik látszólag szükségszerűek a közösség fenntarthatóságához. Elemzésem elméleti háttérül többek között Jean Baudrillard társadalomfilozófiája, Georges Bataille antropológiai megállapításai, valamint Freud és Slavoj Žižek elméletei szolgálnak.

VECSERNYÉS DÓRA

Anglisztika

MA, 4. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Dr. Friedrich Judit
egyetemi docens, ELTE BTK*

Homo narrans: Az emlékezés mechanizmusai Julian Barnes regényeiben

Julian Barnes (1946-) kortárs angol regényíró, a posztmodernizmus jeles alakja műveiben köztudottan gyakran reflektál a posztmodernizmus olyan központi kérdéseire, mint a múlt elérhetetlensége, az emlékezet tökéletlensége, vagy a történetírás szubjektív mivolta. *England, England* (1998) és *A History of the World in 10 ½ Chapters* (1989) című regényeiben a kultúrát és a történelmet mint hagyományos nagy narratívákat bírálja. *Metroland* (1980) és *The Sense of an Ending* (2011) című műveiben pedig egyéni élettörténetekkel kísérletezik, s ezek felfoghatók a narrátorok fiktív önéletrajzoként. Az emberi érzékelés és emlékezet narratív természetére alapozva dolgozatomban a narratív pszichológia segítségével elemzem Julian Barnes *Metroland* és *The Sense of an Ending* című regényeit. Barnes és a posztmodern elméletek közötti viszony bemutatása után a narrátorok, Christopher Lloyd és Tony Webster narratív énjének megformálásával foglalkozom. Tárgyalásra kerül az emlékezet Barnes-i megjelenítése, különös tekintettel a metafikció, az önreflexivitás, a megerősítés vágya és a megbízhatatlan narrátorok szerepére. Vizsgálom a narratív emlékezés jelenségeit, így az elbeszélő és az elbeszél narratív én közötti lehetséges ellentmondásokat és megfeleléseket, az önéletírásra jellemző idealizálást és önbecsapást, illetve a nem-lineáris, töredékes narratíva lehetséges pszichológiai háttérét. A felvázolt elemzés alapján dolgozatomban demonstrálom, hogy a posztmodern regény képes igazán az emberi narratív gondolkodás és emlékezés hiteles megjelenítésére.

Amerikai és kanadai irodalom és kultúra

TÓTH TÍMEA

Magyar- és Angoltanár szak

MA, 3. félév

Pannon Egyetem

Modern Filológiai és Társadalomtudományi Kar

*Témavezető:
dr. Kovács Gábor
egyetemi adjunktus, PE MFTK*

A ház mint a szubjektum kiterjesztése E. A. Poe novelláiban

Dolgozatomban a ház szimbolikáját, illetve annak részeit, s tárgyainak jelentőségét vizsgálom Edgar Allan Poe novelláiban, s kiemelt módon Az áruló szívben. A ház az irodalomban kiemelt szerepű tér. A ház az emberek részévé válik, s az emberek a ház részévé. Ennek fényében kerestem kapcsolatot a novellák szereplői, az események, s az ahhoz kötődő tárgyak között. Tárgyaink beleivódnak a személyünkbe, a szerepünkbe, s ezzel egyidejűleg pluszjelentést kapnak.

Először a ház kulturális szemantikáját elemzem tüzetesen, főleg három tanulmány alapján. A ház irodalmi megjelenése kapcsán három szemantikai szintet különböztethetünk meg. Így beszél Marshall McLuhan az eredendő szimbolikusságról, Jean Baudrillard a tárgyak diszkurzusáról, s Gaston Bachelard a ház költői jelentéséről. Mindezzel próbálok egy általános jelentéskört kialakítani a ház problémája körül, majd ezen alapuló saját megállapításokat megfogalmazni.

A második fejezetben görcső alá veszem Edgar Allan Poe novelláit, s összegyűjtök néhány szimbolikus tárgyat, amely az általam vizsgált művek legtöbbjében szerepel. Miután összegzem az általánosabb jelenségeket, elemzem a specifikusabb tárgy és ház szimbólumokat is.

Az utolsó fejezetben pedig rátérek a dolgozatom központi részére, Az áruló szív című novella részletes elemzésére. Ebben a novellában a cselekmény igencsak háttérbe szorul, s a tárgyak, valamint a ház részei annál nagyobb jelentőségre tesznek szert az önvallomás tükrében. Ennek a fejezetnek a végére került A fekete macska című novella elemzése is, amely szinte tükörképe Az áruló szív novellának

Dolgozatomban próbálok bizonyítani, hogy Edgar Allan Poe novelláiban igenis nagy jelentősége van a tér poétikájának, s hogy nemcsak a tárgyak töltődnek fel további, szélesebb körű jelentéssel, de ezek a nagy jelentőségű tárgyak az egész novella szemantikáját is befolyásolják

SCHÄFFER ANETT

Angoltanár, magyartanár

MA, 3. félév

Miskolci Egyetem

Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Dr. Somogyi Gyula
egyetemi adjunktus, ME BTK*

A lehetőségek korlátozottsága: Muriel Spark The Prime of Miss Jean Brodie c. regénye és Mike Newell Mona Lisa mosolya c. filmjének összehasonlítása

Muriel Spark 1961-ben megjelent The Prime of Miss Jean Brodie c. regénye, mely nagyrészt az 1930-as és 40-es évek Skóciájában játszódik egy magániskolában, nagyon sok hasonlóságot mutat a 2003-as Mike Newell által rendezett Mona Lisa mosolya c. filmmel, mely az 1950-es évek Amerikájának felső-középosztálybeli világát mutatja be a Wellesley Főiskolára fókuszálva. Úgy vélem, érdemes tüzetesen megvizsgálni e két mű viszonyát, hiszen az időbeli és helyszínbeli, illetve műfajbeli eltérések ellenére a két mű fő témái nagyon hasonlóak.

Ezek a témák véleményem szerint: a politika (megjelenése az oktatásban), a háború hatásai, a szerelem és a szexualitás, a művészet, a lojalitás és az árulás, a tanár és az iskola közötti konfliktus, a tanár-diák kapcsolat jelentősége és mindezeket átfonja a szabad választás lehetőségének kérdései. Úgy tűnik számomra, hogy a regény és a film ugyanazt a kérdéskört járja körül: Mennyire korlátozottak a lehetőségeink? Van esélyünk kitörni a kultúra, a család, az iskola, a tanáraink és saját magunk által előre meghatározott útról?

Dolgozatom első részében a film és a regény címét, narrációs technikáját, felépítését vizsgálom, majd áttérek a művek fontosabb tanár- és diákszereplőinek elemzésére és összehasonlítására, ehhez kapcsolódóan szólok a tanár-diák kapcsolat jelentőségéről és a tanár és az iskola közötti konfliktusról, míg a továbbiakban a már említett témák megjelenését vizsgálom a két műben.

VOJTKÓ VERONIKA

Anglisztika

BA, 8. félév

Eszterházy Károly Főiskola

Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Dr. Szathmári Judit
főiskolai docens, DE BTK*

Az amerikai kisebbségek részvételének változása az újkori nyári olimpiai játékokon

Az amerikai kisebbségi sportolók megítélése sokat változott 1896 óta. Kezdetben a részvételüket, később a médiában betöltött szerepüket vizsgálták a kutatók. Az amerikai kisebbségek tagjainak meg kellett küzdeniük az egyenlő bánásmóddal; és a sport az a terület, ahol ebben sikeresek lehetnek. Dolgozatomban konkrét példákat sorakoztatok fel annak demonstrálására, hogy milyen mértékben és hogyan változott a kisebbségi amerikai sportolók helyzete az olimpiákon a kezdetektől napjainkig. Továbbá olyan esetekkel is foglalkozom, melyek az Olimpiai okirat egyenlő bánásmódról szóló paragrafusának megszegését példázzák. Úgy gondolom, hogy az olimpiai játékok – és a sport általában – kitűnő eszköz a származásból adódó különbségek kiegyenlítésére; és nagyban hozzájárult az amerikai kisebbségek egyenjogúságához az Egyesült Államokban. Továbbá példákkal bizonyítom, hogy jelentős változást tapasztalhatunk az amerikai kisebbségi sportolók megítélésében, annak ellenére, hogy bizonyos sztereotípiák továbbra is jelen vannak.

ERDEI ORSOLYA ÁGNES

Amerikanisztika

MA, 7. félév

Debreceni Egyetem

Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Németh Lenke
adjunktus, DE BTK*

Szépség és Fekete Nőiség Toni Morrison The Bluest Eye, Tar Baby és Alice Walker The Color Purple című regényeiben

Dolgozatomban azt vizsgálom, hogyan befolyásolja a domináns fehér társadalom szépségkonstrukciója az afroamerikai nők önképét az 1960-as évek kardinális társadalmi változásait követő két évtizedben. Toni Morrison The Bluest Eye és Tar Baby című regényei valóság-hű képet adnak a szépségmítoszról az afroamerikai nők szépségét kirekesztő hatásáról, amely a „Black Power” mozgalom során kiélezett kérdés volt. A regények ugyancsak hitelesen szemléltetik a szépségideálnak a női test valóságától elidegenítő, tárgyiasító jellegét, megkérdőjelezve a szépség fogalma köré épülő domináns társadalmi diskurzus létjogosultságát. Alice Walker The Color Purple című regényében szintén központi kérdés a szépség koncepciója, ugyanakkor a regény egy személyesebb megközelítést tükröz, kiemelve a kreatív önkifejezés és a női közösségek fontosságát a főhősnő, Celie önmegvalósításában és a tradicionális szépségfelfogás által generált pszichológiai nyomás alól való felszabadulásában.

FARMASI LILLA
Amerikanisztika
MA, 4. félév
Szegedi Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:
Dr. habil. Kovács Ágnes Zsófia
egyetemi docens, SZTE BTK

Test-nyelv, Test-szöveg: Korporeális narratológia Don DeLillo The Body Artist című regényében

Dolgozatomban Don DeLillo 2001-es, The Body Artist című regényét értelmezem és elemzem, különös tekintettel a karakter(ek) testének szerepére, Daniel Punday korporális narratológia elméletének segítségével. Célom elhelyezni a regény szereplőit Punday karakterizációs modelljében, illetve megmagyarázni, mi okozhatja a DeLillo szövegek olvasók számára gyakran érthetetlen, „hozzáférhetetlen” minőségét, mellyel a kritikusok gyakorta jellemzik a regényeit. DeLillo munkásságában megfigyelhető, hogy regényeiben egyre növekvő hangsúlyt helyez a karakterek testének szerepére, miközben olyan írástechnikákkal kísérletezik, melyekkel annak ábrázolására törekszik, amit a nyelv nem képes kifejezni. Véleményem szerint a karaktertestek, és testi funkciók gyakran kerülnek előtérbe és válnak jelölővé akkor, amikor a nyelv által kifejezhetetlen kerülne elbeszélésre, és ez a jelenség DeLillónál a The Body Artist-ban éri el tetőpontját.

Punday narratológiai elméletének segítségével, mely nagyban támaszkodik Maurice Merleau-Ponty filozófiájára, azt a megfigyelést teszem, hogy a testi érzékelés sajátosságait és korlátait tekintve a regényben egyetlen test szerepel, a főszereplő, Mr. Tuttle figuráját tehát nem külön szereplőnek, hanem Lauren Hartke projekciójának tekintem.

Punday meghatároz egy karaktertípust, amelyet „általános karakternek” nevez, és amelynek feladata, hogy a többi szereplő, illetve az olvasó és a szöveg között közvetítsen. A The Body Artist-ban ilyen karakter a főszereplő. A terminus vizsgálata a regényben azonban a szöveg problematikus mivoltát mutatja ki, s egyben választ kínál a második feltett kérdésemre: érvelésem szerint az „általános karakter” nem biztosít közvetítést a szöveg és az olvasó között. Ez azok miatt a narratívába betörő nyelv előtti/nyelven túli jelenségek miatt történik, melyek a regényben leginkább Mr. Tuttle alakjában megfigyelhető kristevai abjekt képében jelennek meg, töredezetté, inkoherenssé, végeredményben „hozzáférhetetlenné” téve a szöveg testét az olvasó számára.

MOLNÁR JULIANNALUCA
Magyar nyelv és irodalom
MA, 3. félév
Pázmány Péter Katolikus Egyetem
Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar

Témavezető:
Dr. Radvánszky Anikó
egyetemi adjunktus, PPKE BTK

"Farkasétvággalás félrevezetve írom történetét..." - Női hang és elbeszélőforma Alice Munro novellisztikájában

A dolgozat Alice Munro novellisztikáján belül az anyaság problematikáját vizsgálja a szövegekben található, az író nő elbeszélői stílusára jellemző gótikus toposzokon keresztül. A dolgozat célja pedig a munrói szövegek komplex világára jellemző női hang "összetevőinek" megvilágítása. Az elemzés során bizonyos visszatérő elemek tanulmányozásának segítségével az anyai örökség kérdésére – mely a vizsgált szövegek központi motívumának bizonyul –, valamint a történetmondás szerepére hívom fel az olvasó figyelmét.

KASZIBA VIRÁG

Anglisztika
MA, 7. félév
Pécsi Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Dr. Vöő Gabriella
egyetemi adjunktus, PTE BTK*

Maszkulinitások F. Scott Fitzgerald A nagy Gatsby című regényében

„Masculinities in F. Scott Fitzgerald’s The Great Gatsby” című dolgozatom a világhírű amerikai modernista regény férfi szereplőinek hierarchikus viszonyát vizsgálja. R.W. Connell szociológus elméletét követve ismertetem, hogyan jelennek meg a regényben a hegemon, a cinkos, az alárendelt, illetve a marginalizált maszkulinitás képviselői. Emellett Eve Kosofsky Sedgwick homoszocialitás-fogalmára alapozva tárgyalom a regénybeli karakterek egymáshoz, illetve a női szereplőkhöz fűződő kapcsolatainak dinamikáját, ezzel is alátámasztva a patriarkális hierarchia megjelenését és fontosságát a regényben.

SZABÓ DÓRA

Anglisztika
BA, 8. félév
Eszterházy Károly Főiskola
Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Dr. Szathmári Judit
főiskolai docens, DE BTK*

Mérföldkövek egy nő életében Kate Chopin és Zora Neal Hurston regényei alapján

Dolgozatomban bemutatom, hogy hogyan ábrázolták a nők életét a 19. és a 20. század fordulóján két regény segítségével. Az egyik a The Awakening Kate Chopin-től, a másik pedig a Their Eyes Were Watching God Zora Neale Hurston tollából. Összehasonlítom a két főhős életét külön kitérve társadalmi háttérükre és származásukra, illetve kiemelem a fontosabb mérföldköveket az életükből és megvizsgálom, hogy hogyan befolyásolták ezek a mérföldkövek a személyiségüket.

Először a két regény elbeszélését tekintve osztályozom a műveket, és külön kitérek arra, hogy a két mű magán viseli a fejlődésregény és a művészregény jegyeit. Illetve felhívom a figyelmet arra, hogy ennek ellenére a két regény elbeszélése mégsem teljesen egyforma, mert a Their Eyes Were Watching God-ban ezek mellett a rabszolga narratíva jegyeit is megtaláljuk.

Az első fejezetben életünk első jelentősebb fordulópontját mutatom be: a tinédzserkort. Az életnek ebben a szakaszában eltöprengünk arról, hogy a dolgok miért történnek úgy ahogy történnek, miért vagyunk itt, mi az életünk értelme és igyekszünk megtalálni a helyünket a világban. Edna és Janie is elmesélik az életük történetét egészen fiatalokuktól kezdve, ami az elemzés szempontjából nagyon fontos, hiszen ez az időszak jelentősen befolyásolja a későbbi életüket.

A második fejezetben a házasság fogalmát tárgyalom. Részletesen elemzem Edna és Janie házasságát, illetve megvizsgálom a házasságot mint intézményt és rávilágítok arra, hogy mit nyújtott ez az intézmény a nőknek a 19. és a 20. század fordulóján. Külön kitérek arra, hogy mind Edna, mind Janie életében három-három férfi játszik jelentős szerepet, akik ráadásul ugyanazokat az értékeket is képviselik. Azonban egy férfi sincs egyik regényben sem, aki ezeket az értékeket egy személyben képviselné, és talán ez lesz az oka annak, hogy Edna is és Janie is úgy döntenek, hogy inkább férfiak nélkül élnek.

A harmadik fejezetben a két főhős „ébredésének” folyamatát mutatom be. Mivel a természet fontos szerepet játszik ebben a folyamatban, néhány fontosabb természeti szimbólumot is elemzek, amelyek felbukkannak a regényekben.

Végezetül pedig az utolsó fejezetben arra térek ki, hogy hogyan próbál Edna és Janie kilépni a házasságból, illetve hogy hogyan próbálnak a saját akaratauknak megfelelően élni. Külön kiemelem azokat az akadályokat, amelyeket le kell küzdeniük ahhoz, hogy elérjék a függetlenségüket.

IVÁNCICS BERNÁT

Amerikanisztika
MA, 3. félév
Eötvös Loránd Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Dr. Bollobás Enikő
egyetemi tanár, ELTE BTK*

Jelenlét és testesítés Thomas Pynchon "Bleeding Edge" c. regényében

Dolgozatomban amellek érvelek, hogy Thomas Pynchon legújabb regényének (Bleeding Edge, 2013) szereplői a 2001 szeptember 11.-iki terrortámadások idején New Yorkban játszódó cselekmény során a városi és kibetér információcseréinek nóduszaiként funkcionálnak. Azt állítva, hogy Pynchon a fikciós karaktereit testetlenített interakciók, valamint linkek formájában szerepelteti, a technológiai extenziók és a virtuális reprezentációk kapcsolatának irodalmi megfogalmazását kívánom problematizálni. Regényelemzésemben a kommunikáció és percepció mediatizált természetét fejtem ki, amely a testi valóság új típusú beágyazódásaként írható le, és amely számára a technológiailag szaturált információs társadalom egy újra formált természetes környezetté válik.

RUBÓCZKI BABETT

Amerikanisztika
MA, 9. félév
Debreceni Egyetem
Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Németh Lenke
adjunktus, DE BTK*

Queering the Uncanny: Sexual and Textual Doubles in Ernest Hemingway's "Mr and Mrs Elliot" and "The Sea Change"

Kísérteties Másság: Szexuális és Szövegi Duplumok Ernest Hemingway "Mr. and Mrs. Elliot" és a "The Sea Change" című novelláiban

Dolgozatom a queer uncanny koncepcióján keresztül vizsgálja a két világháború közti Amerikát jellemző nemi és szexuális identitás válság reprezentációját Ernest Hemingway két, a kritika által kevésbé elemzett, ám annál több tematikai hasonlóságot mutató novellájában, a "Mr. and Mrs Elliot"-ban és a "The Sea Change-ben". A korábbi kritikai olvasatok többsége főleg a karakterek homoszexualitását emelte ki ezekben a novellákban. Céloom, hogy a novellákat a queer uncanny koncepcióján keresztül olvasva megcáfoljam ezeket a dichotómikus olvasatokat és rámutassak arra a Hemingway által is megfigyelt és intenzíven tanulmányozott modernista jelenségre, miszerint a két-világháború közti szexuális identitás válság összekapcsolódott a társadalmi normák által előirt homo-és heteroszexualitást definiáló határok egyre bizonytalanabbá válásával. Állításom szerint, mivel a novellák főhősei fluktuáló és, így a homo/heteroszexuális oppozíciós kategóriáknak ellenálló identitást mutatnak, így a szexuális mássággal való szembesülés a queer uncanny fogalmán keresztül konceptualizálható. Az uncanny motívumai mint az ismétlési kényszer, az elfojtott visszatérése (return of the repressed), határszegés, illetve ontológia instabilitás előidézése az ismerős/ismeretlen, az én és másik határainak összemosásával potenciális hasonlóságot mutat a queer elmélet azon célkitűzésével, hogy a bináris homoszexuális/ heteroszexuális rendszert cáfolva rámutasson a szinguláris, és stabil szexuális identitás problematikájára. Mivel a destabilizált szexuális identitás körüli frusztrációk karakteri (hasonmás) és szövegi duplikálódások formájában jelennek meg a novellákban, a dolgozat karakteri és szövegi szinten vizsgálja a mélyen futó tükrömotívumot. Karakteri szinten a leszbikus nő, mint szexuális másik megtestesíti az uncanny hasonmás figuráját és a szexuális transzgresszivitása révén tükrözi a férfi heteroszexuális identitásának bizonytalanságát. Szövegi szinten a szexuális másság, mint nyelvi eszközökkel kimondhatatlan és kategorizálhatatlan összekapcsolódik a szövegi reprodukció problémájával, mint gépírás, vers írás-és idézés.

GUBACSI BEÁTA

Anglisztika

MA, 3. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Dr. Federmayer Éva
egyetemi docens, ELTE BTK*

A természet és a nő fogalmának újraértelmezése Octavia Butler Xenogenesis című trilógiájában

Octavia Butler (1947-2006) egyike a legjelentősebb Afro-Amerikai science fiction íróknak. Egy olyan műfajban alkotott, amely egészen a 1980-as évekig férfiak által uraltnak számított, de még jelenleg is jórészt csak fehér írók által képviselt. Marginalizáltsága nemi és faji hovatartozásából fakad. Nem véletlen tehát, hogy műveinek fókuszában a szexualitás, faj, és hatalom fogalmainak összekapcsolódása áll. Sok tekintetben Butler életművének esszenciája a Xenogenesis [nincs hivatalos magyar fordítás] trilógia, amelyre szintén jellemzők Butler regényeinek főbb sajátosságai, úgy mint a posztapokaliptikus narratíva, a Bibliai hivatkozások, és a feminista science fiction hagyományai, az idegenek által képviselt másság. Az esszé fókusza, tehát, az, hogy ezeken a fentebb említett irodalmi hagyományokon keresztül Butler hogyan értelmezi újra a nő és a természet fogalmát. Butler az afro-amerikai főhősnő, Lilith Iyapo alakján keresztül, a feminista irodalom hagyományait követve átírja az ősi Lilith mítoszt egy marginalizált nő szemszögéből. Ez az átírás egyesíti a régen szétválasztott női szerepeket, úgymint a szexualitást, és az anyaságot, ami hatalmat és erőt ad főhősnőjének, ezenfelül megteremtí a cyborg identitást számára. Butler a nő és a természet kulturális vonatkozásainak közelségére építve újraalkotja a természet fogalmát is: megfosztja a természetet azoktól az antropomorfizált, feminizált szerepektől, amelyek a nő és a természet elnyomásához vezettek. Butler dacol a Genezis által előírt természetfelfogással, és új alternatívát kínál az által, hogy az idegen Oankalik „zöld” természetfelfogását ellentétbe állítja az ellenállók patriarchális megközelítésével.

PETRÁK FANNI

Anglisztika

MA, 3. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Dr. Friedrich Judit
egyetemi docens, ELTE BTK*

Női Nyomok: Posztapokaliptikus és Poszttraumatikus női reprezentációk Margaret Atwood The Year of the Flood című regényében

Margaret Atwood MaddAddam trilógiája a létezőhöz megszólalásig hasonló világot ábrázol - azt leszámítva, hogy ebben a szép új világban a tudományos fejlődés mindennaposá tette a génmanipulációt, a testátalakításokat és a furcsa, új típusú teremtményeket. Dolgozatom célja, hogy a trilógia The Year of the Flood című kötetére támaszkova feltárja a női reprezentáció különböző formáit, kiemelve a test, az identitás, a társadalmi pozíció és a trauma kérdéskörét. Azt a női tapasztalatot mutatom be a regény központi traumája, az apokaliptikus és a női szereplők személyes története közötti kapcsolat elemzésével, amely társadalomkritikát fogalmaz meg fennálló világunkkal szemben. Szeretném továbbá demonstrálni, hogy a traumatikus seb hogyan válik a szövegben többrétegű szimbólummá, valamint hogy a nyelv, és főként a traumatikus nyelv, miként írja újjá a női tapasztalatot. Cathy Caruth gondolatait követve keresem a rejtett traumatikus események indennapokra átgűrűző hatását és a pre-apokaliptikus emlékek kataklizma utáni felbuklásának mikéntjét. Atwood rettenetes múltat teremt női karaktereinek, ám nem időz sokat a konkrét traumatikus események, mint például a nemi erőszak vagy a bántalmazás taglalásával – hagyja, hogy szereplői poszttraumatikus viselkedése indirekt módon beszélje el múltjuk súlyosságát, megvilágítva ezzel a 21. századi női tapasztalat visszásságát.

HOLLÓY ZSOLT

Anglisztika

BA, 5. félév

Károli Gáspár Református Egyetem

Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Kállay G. Katalin

egyetemi docens, KRE BTK

Transzcendentalizmus a Skarlát betűben

Dolgozatomban Nathaniel Hawthorne híres művét, a Skarlát betűt elemzem a 19. századi filozófiai-vallási mozgalom, a Transzcendentalizmus szemszögéből. Hawthorne maga is személyesen ismerte a mozgalom főbb gondolati vezetőit, akik között olyan nevek szerepelnek, mint Ralph Waldo Emerson, Henry David Thoreau és Margaret Fuller. Ezen három személy munkásságának rövid bemutatása után Hawthorne velük való személyes kapcsolatára is reflektálok. Emersonnal például kifejezetten ellentmondásos viszonyt ápolt: bár elismerte nagyságát, mégis több művében is kritizálta gondolatait. Mindezek ellenére úgy gondolom, hogy a Skarlát betűben erősen észrevehető transzcendentalista vonások, kifejezetten a főszereplő, Hester Prynne karakterét vizsgálva. Hawthorne a 19. században alkotja meg Hester izgalmas, 17. századi puritán hősnőjét, akin jól láthatóan tükröződnek Emerson Self-Reliance című esszéjének főbb gondolati sajátosságai. A 17. századi puritán nőktől egyáltalán nem megszokott módon Hester egyedül él lányával, maga keresi a kenyerét és határozottan lép fel a közösséggel szemben. Saját törvényeit kialakítva tér vissza a történet végén a puritán közösségbe, hogy, Emerson gondolatait követvén, ismét magára helyezze a betűt; majd tudását, illetve tapasztalatait a közösség szolgálatába állítsa. Külön figyelmet fordítok továbbá két jelentős fejezet elemzésére a transzcendentalista gondolatok szempontjából: az „Another view of Hester”-re, illetve az úgy nevezett „forest scene”-re. Hester karakterének alternatív forrásként szolgálhatott Anne Hutchinson, a 17. században élő puritán asszony élete és története, akit Hawthorne kétszer is említ a műve során. Hutchinson műveltsége, cselekedetei és talpraesettsége szintén emersoni eszméket juttat eszünkbe, miből kifolyólag izgalmas párhuzam vonható Hester és közte. A dolgozat végén 20-21. századi kontextusba helyezem Hawthorne művét, melyhez egy 1995-ös film adaptáció szolgál alapul. Ez a film egyszerre adaptálja a 19. századi regényt, illetve a regény által ábrázolt 17. századi fikciót. A filmbéli Hester alakja, mely nagyban különbözik a könyvben megjelenítettől, kiváló példája annak, hogy a 20. századi erősödő individualizmus miképpen görbítheti el Hawthorne Hesterének viselkedését és Emerson esszéje által közölt gondolatvilágát.

Irodalom és vizualitás

PANKA DÁNIEL

anglisztika

MA, 1. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:**Dr. Farkas Ákos**habil. egyetemi docens, ELTE BTK*

Álmodnak-e az androidok szárnyas fejedelmekkel?: A posztmodern android képének vizsgálata

A dolgozat az android képét vizsgálja a posztmodern tudományos-fantasztikumban Philip K. Dick *Álmodnak-e az androidok elektronikus báránnyal?* című regényén és Ridley Scott *Szárnyas fejedelmek* című filmjén keresztül. A dolgozat célja a kritikai diszkurzus fontos elemeinek összefoglalása, illetve néhány érdekes szempont megvilágítása, melyek tudományos szövegekben ez idáig nem nyertek nagy teret. Az elemzés előtt egy rövid történelmi összefoglalás kap helyet az android képéről a kora újkortól a hidegháborúig.

TÜZÉR JUDIT

Anglisztika

BA, 6. félév

Eszterházy Károly Főiskola

Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:**Dr. Reichmann Angelika**főiskolai docens, EKF BTK*

Filmfelvétel az első Mrs Rochesterrel: Bertha Mason megjelenítése a filmekben és rövid sorozatokban

Dolgozatomban Charlotte Brontë *Jane Eyre* (1847) című regényének filmváltozatait elemzem, egyetlen karakterre koncentrálni. Ez a szereplő fontos eleme a történetnek, ő a szegényteljes titok, a padláson elrejtett őrült asszony, Bertha Mason. A karakter megítélése jelentősen megváltozott az évtizedek során, és munkám során ezt a folyamatot követem végig.

Kutatásom során több teoretikus mű központi szerepet kapott. Ezek közül az első Sandra M. Gilbert és Susan Gubar *The Madwoman in the Attic* (1979) című írása, mely Bertha Masont *Jane Eyre* másik énjének, doppelgänger-ének nevezi és felhívja a figyelmet a karakter sokrétűségére. Továbbá, mivel a dolgozatomat a filmadaptációkra építem, *The Cambridge Companion to Literature on Screen* (Cartmell 2007), valamint *A Theory of Adaptation* (Hutcheon 2006) című könyvek is nagy segítséget jelentettek a különböző stílusú filmek elemzésénél.

A filmadaptációkban észrevehető, hogy a kezdetekben Bertha Mason egyszerűen egy gótikus elem, a félelemkeltés eszköze, majd, köszönhetően a különböző kritikai – főleg feminista – írásoknak és Jean Rhys *Széles Sargassó-tenger* (1966) című regényének, az első Mrs. Rochester *Jane Eyre* elfojtott vágyainak szimbólumává alakult át.

Lényegesnek tartottam bemutatni, hogyan ábrázolja a két alapmű (a *Jane Eyre* és a *Széles Sargassó-tenger*) Bertha Masont, mivel az adaptációk során nagy eltérések mutatkoznak ezen a téren. Ezt követően kezdhettem bele a *Jane Eyre*-filmek és rövid sorozatok tényleges elemzésébe, mely során a Bertha Masont érintő kulcsfontosságú jeleneteket vettem sorra és ezeken belül hasonlítottam össze a filmváltozatokat. Nagy általánosságban elmondható, hogy a két legkorábbi verzióban erős a gótikus interpretáció, míg a hetvenes években készült filmek átmentet jelentenek a fent említett két értelmezés között, és végül a legújabb változatokban már tisztán kitűnik a szimbolikus értelmezés.

BEKE ZSOLT

fordító és tolmács

MA, 4. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Dr. Pikli Natália
egyetemi adjunktus, ELTE BTK*

For Your Eyes Only: Narratív technikák a James Bond-főcímdalokban

A Bond-filmek főcímdalait mindig hasonló várakozás és érdeklődés övezi, mint magát a film megjelenését. Dolgozatomban azt vizsgálom, hogy a Bond-filmek főcímdalai milyen szorosan tartoznak hozzá a James Bond-univerzumhoz, illetve hogy a dalszövegek témáit, motívumait tekintve lehet-e közöttük kapcsolatot találni. A dalszövegek elbeszélő hangjának elemzésével, valamint néhány speciális narratíva bemutatásával arra kívánok rávilágítani, hogy a főcímdalok nem különálló elemei a franchise-nak, amely csak a film népszerűsítésére szolgálnak, hanem annak szerves részei, ugyanis magukban hordozzák, tükrözik, és, időnként, eltorzítják a James Bond-univerzumot felépítő eszméket és motívumokat.

NEMESI ZSOLT

Anglisztika

MA, 1. félév

Pázmány Péter Katolikus Egyetem

Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar

*Témavezető:
Almási Zsolt
egyetemi docens, PPKE BTK*

Műfaji kettősségek a Manga Shakespeare-ben

2007 és 2009 között népszerű manga-adaptációk készültek William Shakespeare drámáiból, Richard Appignanesi által. E dolgozat célja elsősorban bebizonyítani, hogy az Appignanesi-féle adaptációk, pontosabban a Hamlet és a Rómeó és Júlia, műfajilag nem mangák, hanem valahol színdarab és manga között helyezhetők el. Mindkét műfajhoz számos szállal kötődnek egyszerre, ami az adaptációkban feszültséget okoz. E feszültséget nevezem műfaji kettősségnek. A kettősség abból fakad, hogy Appignanesi szándékosan szabadon vegyít elemeket, melyeket a drámákból megőrzött (pl. szereplőlista, nyelvezet, epilógus, stb.) a manga elemei közé (pl. illusztrációk, szövegbuborék, felirat, stb.). Másodsorban, dolgozatomban bemutatok még két kettősséget a Manga Shakespeare adaptációkban, azzal érvelve, hogy ezek szükségszerűen következnek a műfaji kettősségből, és elválaszthatatlanok attól. Egyik kettősség abból fakad, hogy az adaptáció során, egyszerre két ellentétes irányelv érvényesül: az eredeti iránti hűség, ami kevés változtatást enged meg az adaptációban, illetve az individualizáló kreativitás, ami az adaptációt eltávolítja a forrástól. Jelen esetben, a drámából átvett elemek a hűség irányelvét tükrözik, míg a mangabeli újítások kreativitásra utalnak. Tehát, az elemek feszültség-teli vegyítése az adaptáció módszerét meghatározó irányelvek kettősségét feltételezi. Ez utóbbit hívom metodikai kettősségnek. A másik kettősség a Manga Shakespeare történeti előzményeire vezethető vissza. Amikor Appignanesi egy irodalmi klasszikust adaptált a manga médiumához, akaratlanul is két hagyományos funkciót hozott működésbe. Az egyik, a „classic comics” hagyománya, alárendeli a képregényt az adaptált irodalmi műnek: a képregény célja elősegíteni a klasszikus terjedését. Ez a forrás iránti hűséget tartja irányelvnek. A másik, az „amerimanga” hagyománya, úgy jött létre, hogy a képregény-konvenciókat elvető Amerikai szerzők alkalmazták műveikben a manga felszíni sajátosságait, hogy kreatívabb és színvonalasabb képregényeket alkothassanak. Így, a két irányelv használatán keresztül e két ellentétes funkció (forrás-párti, képregény-párti) egyszerre nyilvánul meg. Ezt tekintem funkcionális kettősségnek.

Módszerként, először áttekintem a két hagyományt (classic comics, amerimanga), majd felsorolom a főbb elemeket, melyek átemelődtek vagy kimaradtak a mangából, végül elemzem az érintett műfajokat, a reneszánsz színdarabot és a mangát, kimutatva a felsorolt elemek hovatartozását.

TARSÓ BIANKA

Anglisztika

MA, 4. félév

Pannon Egyetem

Modern Filológiai és Társadalomtudományi Kar

*Témavezető:**dr. Szabó F. Andrea**egyetemi adjunktus, PE MFTK*

Terítéken a Horror: A Posztmodern Irodalomtól az Áldokumentumfilmekig

Jelen kutatás célja, annak a feltételezésnek a bebizonyítása, hogy az áldokumentum horrorfilm műfaj a posztmodern irodalomból gyökerezik továbbí célkitűzése pedig az, hogy igazolja azon állítást, hogy a két terület között a metafiktív eszközök alkalmazása a legjelentősebb kapcsolat.

Első lépésként a posztmodernizmus jelenkori teóriáit alapul véve a tanulmány bemutatja a posztmodern irodalom jellegzetességeit. Ezt követően egy, az áldokumentum horrorfilm műfaj mérföldkövének számító mű, az Ideglélés (1999) valamint az azt követő áldokumentum horrorok a Parajelenségek (2009) és a Halálhegy: A Dyatlov-rejtély (2013) című filmek bemutatása következik. Következő lépésként az áldokumentum horrorfilmek és a posztmodern irodalom közös jellemzőinek bemutatása kerül sorra. Végül, John Barth Bolyongás az Elvarázsolt Kastélyban (1968) című novellájának és az áldokumentum horrorfilmek közös jegyeinek bemutatása következik, mely során különös figyelmet kap a metafiktív használata. Az összehasonlító elemzés Barker és Galasinski (2001) diskurzus elemzés elmélete alapján készült.

A kutatás eredményei felfedték, hogy a tárgyalt áldokumentum horrorfilmek és a posztmodern irodalom között számos hasonlóság van valamint az áldokumentum horrorfilmek továbbá a metafiktív között fellelhető egy közvetlen kapcsolat. A kutatás eredményei hozzájárulnak az áldokumentum horrorfilmek megértéséhez valamint a posztmodern szövegek értelmezését is új fénybe helyezik. Továbbá a jövőben segítséget jelenthetnek azon diákok számára, akik szeretnék megérteni a posztmodernizmus esztétikai eszközeinek működését.

BÓKA ZSOMBOR

anglisztika

BA, 6. félév

Eszterházy Károly Főiskola

Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:**Dr. Reichmann Angelika**főiskolai docens, EKF BTK*

Regények és adaptációk: Az Órák posztmodern intertextuális megközelítésben

A dolgozat célja, hogy Michael Cunningham Az Órák című regényét és annak filmadaptációját a genette-i transztextualitás tükrében vizsgálja. Azon intertextuális kapcsolatokat mutatja be, amelyek tulajdonképpen két irodalmi művet kötnék össze a filmmel. Az elemzés középpontjába a filmadaptáció került, azonban megkerülhetetlen az irodalmi művek említése – Virginia Woolf Mrs Dalloway című regénye és annak Michael Cunningham-féle újraírása, Az Órák – , mivel ezek a filmelemzés hypotextusaiként szolgálnak.

Elsőként, röviden bemutatásra kerül a posztmodern intertextuális, annak természete és problémái, valamint a koncepció "fejlődése" Julia Kristeva intertextualitásától Gérard Genette transztextualitás-elméletéig. A dolgozat fő része a filmadaptációt elemzi, felfedi az efféle irodalmi művek adaptációjának nehézségeit és kihívásait. A technikai kihívások mellett bizonyos, a filmen végigvonuló témák/motívumok is a vizsgálódás tárgyát képezik. A dolgozat nem csak elméleti intertextuális elemzést kíván adni, hanem igyekszik cinematográfiai elemzést is magába foglalni a transztextuális jelenségekről. Végezetül, a dolgozat a filmzene szerepét mutatja be és tárgyalja. A Philip Glass által komponált mű kommentálja a filmben fellelhető témákat, összekapcsolja a három cselekményszálát és néha parodikus elemként szolgál. Az aláfestő zenében felfedezhető az intermuzikalitás jelensége, lévén a zeneszerző korábbi műveit is felhasználta a komponálásakor az egyes jelenetek hangulatának kialakításához.

A dolgozat bemutatja és megmagyarázza a "hogyan" elemeit a filmadaptációval kapcsolatosan: hogyan lehet egy több, látszólag független cselekményszálon futó és irodalmi allúziókban gazdag művet úgy vászonra vinni, hogy ugyanannyira elismert és kifinomult vizuális műalkotás legyen az eredmény, mint az "eredeti". Véggözetként: Stephen Dalry produkciója olyan filmátírat, amely példaként állhat a további hasonló típusú adaptációk előtt. Az ő rendezése és David Hare "csapongó szabadossága" teremti meg az intertextuális regényszöveg kritikailag elismert adaptációjának lehetőségét – a regény témáival és technikáival együtt.

KÖRÖSI RÉKA

Anglisztika MA
MA, 2. félév
Pannon Egyetem
Modern Filológiai és Társadalomtudományi Kar

*Témavezető:
dr. Bús Éva
egyetemi docens, PE MFTK*

A bús Mariana: elégikus hangulatfestés költői képekkel és esetvonásokkal

A dolgozat célja, hogy összehasonlítsa Alfred Tennyson Mariana című költeményét Sir John Everett Millais azonos című festményével. Az összehasonlító elemzést az indokolja, hogy a festmény a vers alapján készült, annak illusztrációjaként is felfogható. Így annak ellenére, hogy a két mű különböző művészeti kifejezőmódot képvisel, szorosan összefüggnek közös témájuk miatt. A dolgozat azt vizsgálja, hogy a vers műfaji sajátosságai milyen módon jelennek meg a festményben. A vizsgálat során először az irodalom és a festészet kifejezőmódjának és eszköztárának ismertetésére és összehasonlítására kerül sor. Ezután a vers elemzése következik, melynek fő célja a műfaj megállapítása. Végül a festmény elemzésének középpontjában a vers műfaji sajátosságainak képi megjelenése áll. A verselemzés a cselekmény- és gondolatszerkezetre (műthosz, dianoiá) valamint a mikro-elemekre épül, míg a festmény leírása a fény-árnyék viszonyokra, színviszonyokra, kompozícióra és perspektívára terjed ki. A verselemzésből kiderül, hogy Tennyson művében a gyász, a melankólia és a halálvágy motívumai játsszák a központi szerepet, melyek egyben az elégia ismertetőjegyei közé is tartoznak. Ugyanezek az elégikus elemek Millais festményében is megjelennek; a festőművész olykor Tennysonéhoz hasonló eszközökkel (például ugyanazokra a metaforákra és szimbólumokra támaszkodva), máskor pedig eltérő technikákkal (kompozíció, ábrázolásmód) kelti életre a vers elégikus hangulatát.

KÖLTŐ FANNI

Anglisztika
BA, 7. félév
Eszterházy Károly Főiskola
Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Dr. Kádár Judit
főiskolai docens, EKF BTK*

Az amerikai indián sztereotípiák megjelenése filmekben

Dolgozatomban az etnikai sztereotípiák problémáit szerettem volna megvizsgálni azok alapján, hogy a hollywoodi filmgyártás különböző korszakaiban megjelenő Indián sztereotípiák miképpen konstruálódnak és dekonstruálódnak. Az etnikai sztereotípiák működése érvényes lehet közép-európai közegekben is, így válik a téma feldolgozása jelentőssé. Gondoljunk csak például a magyarországi etnikai kisebbség, a romák helyzetére, vagy a németországi törökökre. A hollywoodi filmekben található indián sztereotípiák átvethetők más társadalmakra és kisebbségekre. Napjainkban is gyakran szembesülünk azzal a ténnyel, hogy az etnokulturális sztereotípiák annyira beivódtak a köztudatba, hogy sok ember akaratlanul is negatív előítéletekkel gondol bizonyos embercsoportokra. Kialakulásukban számtalan társadalmi, történelmi és kulturális tényező játszik közre, esetünkben például a gyarmatosítástól kiindulva vizsgálom a sztereotípiák kialakulását, hátterét.

A némafilmes korszak filmjeit nem elemeztem dolgozatomban, mert a párbeszéd és a zene megjelenése a hangosfilmekben több elemzési lehetőséget kínál, hiszen így a karakterek szóhasználata is vizsgálható.

Az 1930-as évektől megfigyelhető, hogy a filmes kosztümök, a tollak és a fonott haj általában a törzsi szokásokra való tekintet nélkül kerültek használatra a filmekben. Nem fektettek hangsúlyt a törzsek elkülönítésére sem az ábrázolás, sem a megnevezés tekintetében. A jellemző ábrázolás a hollywoodi indián lett, ami az amerikai őslakosokat egységesített karakterként mutatta be. Szintén szembeűnő a tény, hogy a legtöbb korai filmben az indián karaktert nem őslakos játssza, hanem egy elmaszkírozott, kisminkelt fehér színész. Jellemző nyitókép a lopás, rablás, rajtaűtés és a támadás, ezek a konfliktusok az indián karakter barbárságának, primitívégének és vadságának hangsűlyozására szolgálnak. Egűszen az 1960-as évekig a legtöbb filmben egysíkű karakterként, tehát vagy a jó vagy a gonosz megtestesítőjeként vannak jelen.

A 70-es évektől a karakterek komplexebbé válnak, b r a dualisztikus ábrázolásmód még mindig megfigyelhető. A 80-as, 90-es évek jellemző ábrázolásmódja romantikus, nosztalgikus. Kűls  megjelenítésűk autentikusabb  válik és a karakterek egyaránt rendelkeznek jó és rossz tulajdonságokkal.

A kialakult sztereotípiák lebont d sa lassű, m g napjainkban is tartó folyamat, melyet a 90-es évek végétől az őslakos amerikai rendezők által készített filmek ábrázolásmódja nagyban segít.

VASADI ZSÓFIA KATALIN

Anglisztika (angol nyelven)

MA, 9. félév

Károli Gáspár Református Egyetem

B lcs szettudom nyai Kar

Témavezető:

Dr. P ti Miklós

egyetemi adjunktus, KRE BTK

A japán helyszín az Ahogy Tetszik 2006-os film adaptációjában

A dolgozat középpontjában az Ahogy Tetszik 2006-os film adaptációjának (rendező: Kenneth Branagh) japán helyszíne áll. A vizsgálat tárgya, hogy a japán helyszín vajon milyen hozzáadott értékkel szolgál, és hogyan változtatja meg e klasszikus darab értelmezését. Az érvelés középpontjában a film legelején megjelenő haiku áll, amelynek első sora rögtön három lehetséges értelmezéssel szolgálhat a japán helyszínnel kapcsolatban. Ezen kívűl a dolgozat sorra veszi a filmben szereplő orientalista elemeket, miközben arra a kérdésre keresi a választ, hogy miért éppen Japán?

Általános nyelvészet

CSIZMADIA RITA

Szlavisztika

MA, 1. félév

Szegedi Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:**Dr. Balázs L. Gábor habil. PhD**egyetemi docens, SZTE BTK*

A bolgár faux amik története

A szláv nyelvek közös eredetükből adódóan számos olyan szót tartalmaznak, melyek írásos, illetve kiejtett formája megegyezik, vagy legalábbis fonológiai különbség nélkül ejtik ki őket, ám jelentésük eltér. Dolgozatomban ilyen bolgár-orosz, illetve bolgár-szerb szópárokat mutatok be azok etimológiai és szemantikai elemzésével. E szópárok etimológiai vizsgálatát nem csupán az ó-, illetve ősszláv alakoktól kezdtem, hanem az indoeurópai alapnyelv rekonstruált szótöveig nyúltam vissza, s innen követtem végig fejlődésüket az óegyházi szláv nyelven keresztül a mai alakokig, hogy feltárjam a jelentésbeli különbségek okait. Dolgozatom célja, hogy módszertanilag megalapozza a szláv nyelvek úgynevezett „hamis barátainak” széleskörű elemzését.

GAZDIK ÁGNES

Német- és nemzetiséginémet-tanár

MA, 3. félév

Szegedi Tudományegyetem

Juhász Gyula Pedagógusképző Kar

*Témavezető:**dr. Szalai Tünde**adjunktus, SZTE JGYPK*

Kontrastive Analyse der Bewegungsverben in der deutschen und in der ungarischen Sprache aus stilistischem Aspekt

Dolgozatom célja, hogy egy átfogó képet alakítsak ki az egy- és elsősorban kétnyelvű szótárak által a tanulóknak nyújtott információkról abban a tekintetben, hogy a diákok a keresett szónak az ekvivalensét mennyire pontosan és a helyes kontextusban tudja alkalmazni azok segítségével. Ehhez szükség van bizonyos nyelvészeti alapok ismeretére, így az Organon kommunikációs modell, a kidolgozott és korlátozott nyelvi kódok és a szótér elméleteket, a szófajokat, a szinonimák fajtáit és hasznukat, valamint a nyelvi stílusokat mutatom be. Ezek után különböző szótárak segítségével egy, a mozgást jelentő igékből álló listát alakítok ki mindkét nyelvben, majd a lehetséges jelentésüket és a stilisztikai használatukat is meghatározom a szótárak segítségével. Ezt követően néhány példát kiragadva stílusrétegekbe sorolom azokat és a másik nyelvbéli jelentésüket is, szótárak és ismerősök szóhasználatát is figyelembe véve. Végül e táblázatokat jellemzem abból a szempontból, hogy a két nyelv szókincsének alkalmazása közt milyen használatbeli különbségek adódhatnak, illetve mennyire állnak egymáshoz közel, vagy egymástól távol a vizsgált szavak, kifejezések másik nyelvbéli megfelelője stilisztikai szempontból.

GYALUS MÁRK

magyar
BA, 6. félév
Pázmány Péter Katolikus Egyetem
Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar

*Témavezető:
Dr. É. Kiss Katalin
egy. tanár, PPKE BTK*

A nyomatékösítő "is"

Dolgozatom témája a magyar "is" partikula egy specifikus használata, amelyre a leginkább a „nyomatékösítő is” kifejezés illik.

A dolgozat négy fejezetből áll: a bevezető után az "is" magyar leíró nyelvészeti hagyományban megkülönböztetett három fő típusát ismertetem a szakirodalom alapján. E három típust külön alfejezetekben tárgyalom. Ezt követően a harmadik fejezetben a transzformációs generatív nyelvtan szakirodalmát összegzem, melyet, akárcsak a második fejezetet, külön alfejezetekre bontok a partikula különböző funkciói szerint. Önálló kutatásomat a 3.2 alfejezeten belül helyezem el, ahol először részletesen bemutatom az elemzésem kiindulópontjául szolgáló tanulmányt, majd megfogalmazom a vele kapcsolatos kritikáimat, és végül két új javaslatot teszek a nyomatékösítő "is" elemzésére. Dolgozatomat a kutatás összefoglalásával zárom.

TÓTH BÁLINT

Angol/Magyar
BA, 7. félév
Pécsi Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Dr. Alberti Gábor
egyetemi tanár, PTE BTK*

A Survive-Minimalizmus korlátai: A szabad szórend kezelésének problémái egy szigorúan derivációs mondattani modellben

A magyar nyelv generatív keretben történő leírásának legrégebbi és legnehezebben megválaszolható kérdései közé tartozik az, vajon milyen tényező vagy tényezők játszanak közre az ige utáni (posztverbális) összetevők sorrendjének meghatározásában, és ami még fontosabb: miként illeszthető bele e jelenség az elemzésünk keretéül választott elméleti modellbe. A szakirodalom releváns szegmenseinek tanulmányozása alapján úgy tűnik, gyakorlatilag mindmáig nem született olyan megoldás a fenti problémakör kezelésére, amely nem teszi szükségessé az elméleti keret valamely szegmensének extenzióját vagy nem folyamosodik empirikusan nem, vagy nehezen motiválható műveletekhez (argumentumok fázisperemhez való adjunkciója, szabad linearizálás, stb.)

A Survive-Minimalizmus (Stroik 1999) egy, a fősodorbeli minimalista modellek csaknem minden konceptuálisan problémás elemének (úgy mint a mozgató, a numeráció vaksága, megszorítatlan Összeolvasztás (Merge), „EPP” jegyek, stb.) eliminációját, és egy pszichológiailag plauzibilis elmélet létrehozását kitűző kurrens szintaktikai modell. Dolgozatomban bemutatom, hogy azok a jelenségek (kötési szimmetriák és aszimmetriák mellérendelő szerkezetekben), amelyeket a Survive-Minimalizmus keretében több nyelvben is sikerrel vizsgáltak (Putnam és Stroik 2013) a magyar nyelvben is jelen vannak, és hasonlóképp leírhatóak, bizonyítva ezzel a modell legitimitását a magyar nyelv leírására. Jelen dolgozat fő célja az elméleti keret részletes ismertetése után, azt vizsgálni, vajon lehetséges-e egy szigorúan derivációs, kizárólag Külső Összeolvasztást (External Merge) és egy lexikai elemek hierarchikus jegymátrixaiként kódolt rejtett „kartográfiát” használó modellben (a mellérendeléshez olykor nagyon hasonló viselkedést mutató) szabad szórendű szerkezeteket levezetni, úgy hogy az elmúlt évtizedek empirikus általánosításait megtartsuk. Amennyiben a fenti kérdésre a válasz nemleges, arra kell választ adnunk, bővíthető-e az elméleti keret az analitikus eszköztár szándékolt egyszerűségének és természetességének megtartásával úgy, hogy ezek a szerkezetek levezethetővé váljanak.

Felhasznált Irodalom:

Putnam, M., Stroik, T. (2013). The Structural Design of language. Cambridge, Cambridge University Press

Stroik, T. (1999). The survive principle. Linguistic Analysis 29. 278-303.

HORVÁTH ANNA

Anglisztika

MA, 1. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Albert Ágnes

egyetemi adjunktus, ELTE BTK

Szerzőség azonosítása az igazságügyi nyelvészetben

Az igazságügyi nyelvészet, vagyis a nyelvészet jogi kérdésekre való alkalmazása, az alkalmazott nyelvészet egyik viszonylag új ágazata. A szerzőség azonosítása egyik legfontosabb részterülete, és jelen dolgozat témája. Ugyan az irodalmi és a bűnügyi szövegek szerzőségi azonosításának metodikája sok ponton megegyezik, a két területnek teljesen más kihívásokkal kell megbirkóznia, és manapság már nincs sok kapcsolat a kettő között. A szerzőség azonosításának kérdése összefonódik az idiolektus kérdésével: létezik-e, és ha igen, milyen mértékben lehetséges általa egy kérdéses szöveg szerzőjének pontos meghatározása. Az idiolektus értelmezésének két irányzata meghatározza a szerzőség azonosításának két fő ágazatát is: a „gyenge” elméletre építő stilisztikai megközelítés alapvetően a kvalitatív analízist, míg az „erős” elméletre építő kognitivisták megközelítés a kvantitatív analízist preferálja. Az Egyesült Államokban 1993-ban bevezetett Daubert-szabvány óta a kvantitatív módszereket részesítik előnyben, ez alapvetően meghatározta a terület későbbi fejlődését. Manapság általános nézet hogy egy módszer tudományosságának elfogadásához nélkülözhetetlen hogy az eredményeket számszerűsíteni lehessen, amit már a kvalitatív analízis hívei is elfogadnak.

BOBÁK BARBARA

magyar

BA, 6. félév

Pázmány Péter Katolikus Egyetem

Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar

Témavezető:

Dr. É. Kiss Katalin

egy. tanár, PPKE BTK

Az óhajtó mondatok szerkezete a magyarban

A dolgozat, a magyar nyelv óhajtó mondatait vizsgálja, a generatív szintaxis keretein belül. Célja olyan szerkezetet rendelni ezekhez a mondatokhoz, amelyből az óhajtó mondatok sajátosságai levezethetők. A dolgozat először általános leírást ad erről a mondatkategóriáról, a hazai és a nemzetközi szakirodalom alapján, majd részletezi az óhajtó mondat formai jegyeit, melyhez korpuszból való gyűjtőmunka szolgáltatja az eredményeket. A gyűjtés, a három óhajtó partikulára (bár, bárcsak, csak) vonatkozik, amiket a dolgozat kötelező elemeknek tekint a mondatokban. Az eddig született elemzési javaslat áttekintése bemutatja, hogy az óhajtó mondatokhoz kétféle szerkezet is rendelhető, mivel egyenes és fordított szórenddel is előfordulnak. Az óhajtó partikulákat egyenes szórend esetén a CP rétegben lévő adverbiumnak, fordított szórend esetében pedig a MoodP rétegben lévő óhajtó operátornak tekinti. A dolgozat által javasolt elemzés a két szerkezetet összevonja és a kétféle viselkedésű óhajtó partikulát egy ForceP frázisban helyezi el.

MENCZER IZABELLA

Anglisztika

BA, 5. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:**Mark Newson Ph. D.**egyetemi docens, ELTE BTK*

Fókusz, határozottság és határozói mellékmondatok there-mondatokban

Ez a tanulmány az ige utáni névszói csoport (DP) határozottságát vizsgálja kopuláris there-mondatokban, és azt állítja, hogy ehhez a mondatokat két osztályba kell sorolni a bennük előforduló fókusz alapján. Ennek a két osztálynak különböző kikötései vannak a DP-re vonatkozóan. Az egzisztenciális típusban vagy tág fókusz van, vagy olyan kontrasztív szűk fókusz, amelynek nincs lista olvasata, míg a cleft típusban lista szűk fókusz van. Az első típus olyan DP-t kíván, ami nem egyedien beazonosítható és tág fókusz esetében új információ is a befogadó számára, így a DP ezekben az esetekben általában határozatlan. Viszont a második típus mind határozatlan és határozott DP-vel is előfordulhat amíg ez új elem egy nyílt listán és vagy új a párbeszédben is, vagy nem volt megemlítve egy ideje. Mítöbb, mivel a két fajta there-mondat különböző határozói mellékmondatokkal jelenik meg, ezek is elemezve lesznek.

VADÁSZ NOÉMI

Digitális bölcsészet

MA, 3. félév

Pázmány Péter Katolikus Egyetem

Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar

*Témavezető:**É. Kiss Katalin**et., akadémikus, PPKE BTK*

Időhatározók a magyar mondatban

A dolgozat célja az időhatározók szintaktikai szerepének és pozíciójának meghatározása a magyarban valamint szintaktikai és szemantikai tulajdonságainak feltárása. A dolgozatban emellett érvelek, hogy az időhatározók mondatbeli viselkedésük és az igehez való viszonyuk alapján három különböző osztályba tartoznak, tehát mondattani jellemzésükhöz nem elegendő sem a hagyományos nyelvtanok 'időhatározó' kategóriája, sem a generatív nyelvtanok 'bővítmény' – 'szabad határozó' megkülönböztetése.

Dolgozatomban az időhatározókat három különböző szintaktikai szerepben vizsgálom: argumentum, aspektuális adjunktum és nem aspektuális adjunktum. Az argumentumszerepű időhatározók szintaktikai és szemantikai vonzatai az igeének, megjelenésük kötelező. Az aspektuális adjunktum szerepű időhatározó megjelenése opcionális, de szemantikai szelekciós megkötések szabályozzák, amelyek az ige által kifejezett esemény szerkezetével vannak összefüggésben. Bizonyos eseményszerkezetű predikátumok tehát csak bizonyos típusú időhatározókat fogadnak be a mondatba aspektuális adjunktumként. Míg az aspektuális adjunktumok alacsonyszintű határozók, a nem aspektuális adjunktum szerepű időhatározók a mondat szintjén, megfelelő diskurzuskörülmények mellett illeszthetnek be a mondatba.

A dolgozatban a különböző szerepű időhatározók viselkedése mellett azt is megvizsgálom, hogy mi történik akkor, ha több időhatározó szerepel a mondatban.

PALÁGYI LÁSZLÓ

Magyartanár - Magyar mint idegen nyelv tanára
MA, 5. félév
Károli Gáspár Református Egyetem
Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Dr. H. Varga Márta
egyetemi docens, KRE BTK*

Magyar nyelvi jelenségek (a névelő és a főnévi számjelölés) vizsgálata Guillaume-i keretben

Dolgozatomban a magyar névelők és a főnévi számjelölés rendszerét vizsgáltam. Vizsgálódásaim kiindulópontjául Gustave Guillaume francia névelőkről írt tanulmánya mellett egyik követőjének, Walter Hirtle-nek az angol főnévi számjelöléssel kapcsolatos munkája szolgált. Gustave Guillaume figyelemre méltó munkássága Magyarországon kevésbé ismert, így szükségképpen körvonalaztam nyelvelméletét s összefoglaltam annak kognitív nyelvészettel való összefüggéseit. A dolgozat alapvető célja, vagyis a magyar névelők és a főnévi számjelölés integrált elemzése, a főnévi szerkezetek modellezése és formalizálása mellett a fogalmi metaforára épülő magyar anyagnévelő leírása, a mentális terek elméletének grammatikában történő alkalmazhatósága, valamint az ún. határozatlan specifikus olvasat pragmatikai motiváltságának bemutatása egyaránt részét képezi a vizsgálat további munkára inspiráló eredményeinek.

BUDAI TÍMEA

Magyar nyelv és irodalom
MA, 3. félév
Miskolci Egyetem
Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Dr Gréczi-Zsoldos Enikő
egyetemi adjunktus, ME BTK*

Regionális magyar jelnyelvi változatok együttélése Miskolcon

Az országban élő súlyosan nagyothalló és siket személyek számára a magyar jelnyelv jelenti a kommunikáció leghatékonyabb módszerét, amelynek több területi változata alakult ki hazánkban. A hallássérültek számára fenntartott speciális oktatási intézményeket működtető hét nagyváros (Budapest, Vác, Sopron, Kaposvár, Szeged, Debrecen és Eger) alkotja az egyes regionális magyar jelnyelvi változatok központjait.

A hét területi alapon elkülönített jelnyelvi változatot érintő első vizsgálatok az ezredfordulót követő években kezdődtek meg, amelyhez külföldi minták szolgáltak alapul, többek között amerikai, svájci, dél-afrikai és szlovéniai kutatók korábbi elemzései, nyelvjárásgyűjtései. A Magyarországon végzett gyűjtőmunka azonban a siketiskoláknak otthont adó városokra terjedt ki, kihagyva ezzel olyan jelentős siket közösséggel rendelkező nagyvárosokat, mint például Miskolc.

Dolgozatom elsődleges célja, hogy a Miskolcon élő siket közösség körében végzett gyűjtőmunka eredményeiről adjon számot. A miskolci siket közösség által használt jelnyelvnek egy sajátos formája figyelhető meg. Ez a jelenség a különböző változatok, elsősorban az egri, a debreceni, a váci és a budapesti regionális jelnyelvi változatok együttéléséből fakad.

Kutatásom egy elméleti és egy empirikus részből áll. Az elméleti keretet a már meglévő hazai szakirodalmi források adják, míg maga a kvantitatív elemzés egy kérdőíves felmérésen alapul. A felmérés nem csupán a Miskolcon használt jelnyelv dialektológiai szempontú megközelítését foglalja magában. Kitér olyan területekre is, mint például a közösség tagjainak regionális jelnyelv(ek)hez való viszonya vagy a nyelvi hátrány kérdése.

Jelen kutatás következtetései ugyanakkor nem csupán a fent említett területeket érintik. Az eredmények segíthetnek a siketek oktatásában és a jelnyelvi tolmácsok munkájában, s választ adhatnak a jelnyelv sztenderdizációs folyamatairól szóló kérdésekre is.

KALIVODA ÁGNES

Digitális Bölcsészet

MA, 1. félév

Pázmány Péter Katolikus Egyetem

Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar

*Témavezető:**Mádl Péter**egyetemi docens, ELTE BTK*

Web-alapú kollokációelemzés

A kollokáció bizonyos szavak gyakori együttes előfordulását jelenti, nevezhetjük állandósult szó szerkezetnek is. Egy magyar anyanyelvű beszélő számára a 'ködös ábránd' természetesnek hangzik, míg a 'homályos ábránd' furcsának, sőt hibásnak hat. Ezek a gyakran használt kifejezések a nyelvtanulóknak gondot okozhatnak. Például a magyarban „keressük” a pénzt, az angolban „csináljuk” vagy „megérdemljük” (make/earn money), a svédben „megszolgáljuk” (tjána pengar).

A szavaknak az a tulajdonsága, hogy rendszerint milyen más szavakkal állnak együtt, statisztikai úton jól feltérképezhető.

A pályamunkámban egy kollokációelemző alkalmazást mutatok be, amely svéd nyelvű szövegek vizsgálatára készült. Lényege, hogy internetes szövegekből olyan mondatokat nyerünk ki, amelyek tartalmaznak egy általunk megadott alapszót, és a kapott mondatokban megvizsgáljuk az alapszó környezetét. A program számos szűrést és statisztikai vizsgálatot végez, végül kiadja a keresett szó kollokáltjait és egyéb kiegészítő információkat.

Adatbányászati módszereket használok, fontos nyelvészeti kiegészítésekkel (például stopszavak szűrése, lemmatizálás). Figyelmet érdemelnek a program készítése során felmerült problémák is, elsősorban a szemantikai viszonyok megőrzése, a homonimák kezelésének nehézségei.

A téma számos kérdést vet fel. Ilyenek lehetnek a web-alapú korpusz előnyei és hátrányai, vagy a sokkal általánosabb problémák, amelyekkel egy nyelvész a programozás során találkozhat. Meddig lehet automatizálni egy elemző folyamatot, és hol van az a pont, ahol már szükséges az emberi tényező?

Ez az alkalmazás kifejezetten svéd nyelvi adatok kezelésére készült, de az alapszerkezete univerzális: némi módosítással más flektáló nyelvekre is alkalmazható. A jövőben segédprogram szerepét töltheti be szótárírási projektjénél, a megfelelő felhasználói felület kialakításával pedig a nyelvtanulók is hasznát vehetik.

Szociolingvisztika

VAIDA (SCHNÉBLI) EMESE IMOLA

Magyar nyelvészeti és irodalomtudományi tanulmányok
szak
MSc, 4. félév
Babeş-Bolyai Tudományegyetem
Bölcsész tudományi Kar

*Témavezető:
dr. Benő Attila
egyetemi docens, BBTE*

A digitális kommunikációs eszközök hatása az erdélyi magyar tizenévesek nyelvhasználatára

A digitális kommunikációs eszközök elterjedése számos hatással van az alkalmazók nyelvhasználatára. Az egyik az angol nyelvi szavak tömeges beáramlása a magyar nyelvbe. Arról, hogy ez a jelenség természetes folyamat vagy veszélyeztető anyanyelvünket, megoszlanak a vélemények. Az idegen hatás csökkentése érdekében elsősorban az informatikai szaknyelv honosításával próbálkoztak.

Dolgozatomban azt vizsgálom, hogy a diákok az angol vagy a magyar kifejezéseket használják gyakrabban, amikor a számítógépről vagy az internetről beszélnek, illetve azt, hogy milyen angol kifejezéseket használnak, amikor a világhálón kommunikálnak.

A kiinduló hipotézisem az volt, hogy minél több időt töltenek a diákok online, annál több angol kifejezést használnak. A kutatást kérdőíves módszerrel végeztem VII-XII. osztályos tanulókkal. A vizsgálat nyelvi alapját az általam összegyűjtött 196 kérdőív képezi. A zárt kérdések elsősorban az angol nyelvből átvett informatikai szaknyelv szavainak alkalmazási gyakoriságára összpontosítanak, míg a nyitott kérdések alkalmat nyújtanak a diákok nyelvhasználatában állandósult angol kifejezések feltérképezésére.

KISS ANITA

Magyar nyelv és irodalom
MA, 1. félév
Debreceni Egyetem
Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
(egyéni felkészülő)
nincs témavezető, -*

Az angol és az ukrán nyelv megjelenése a kárpátaljai magyar fiatalok internetes nyelvhasználatában

Jelen dolgozat tárgyát a kárpátaljai magyar fiatalok internetes kommunikációjában megfigyelhető idegen nyelvi hatások és kétnyelvűségi jelenségek képezik. Témaválasztásom egyrészt a téma aktualitása, másrészt a kárpátaljai magyar fiatalok internetes nyelvhasználati sajátosságainak a feltáratlansága indokolja.

A munka készítése során a következő kérdésekre kerestem a választ: Megjelennek-e a kétnyelvűségi jelenségek az internetes kommunikációban? Mely jelenségeknek gyakoribb az előfordulása? Milyen okokra vezethető vissza a kontaktushatások megjelenése? Hogyan függenek össze ezek a jelenségek a Kárpátalján élők hétköznapi nyelvhasználatával, oktatási kérdésekkel és a közösség nyelvmegtartásával/nyelvcseréjével?

A munka célja a témában megjelent hazai és nemzetközi szakirodalom tanulmányozása alapján képet alkotni arról, hogyan jelennek meg Kárpátalján a kétnyelvűségi jelenségek az élőbeszédben, majd az eddigi ismeretek bővítése érdekében megvizsgálni miként jelentkeznek ezen jelenségek a Facebook felülelten.

A munka készítése során résztvevő megfigyelési módszert alkalmazva gyűjtöttem a Facebook közösségi oldalon fellelhető kiírásokat, dialógusokat. A gyűjtés napi rendszerességgel öt hónapon át tartott. A dolgozatban azon fiatalok párbeszédei lettek felhasználva, akik Kárpátalja különböző településein élnek, magyar anyanyelvűek, és belegyezésüket adták, hogy kiírásaikat munkámban felhasználjam.

Az adatok elemzése során kapott eredmények azt mutatják, hogy a kárpátaljai magyar fiatalok internetes kommunikációjára mind az angol, mind pedig az ukrán nyelv hatással van, bár az angol nyelv dominánsabb mértékben jelenik meg, ami összefüggésben állhat az iskolai nyelvtanítás problematikájával.

FAZEKAS BOGLÁRKA

Hungarológia

MA, 3. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Laczkó Krisztina
docens, ELTE BTK*

Az internetes rajongói közösségek nyelvhasználata: Rajongói szókincs a Tumblr-ön

Az elmúlt húsz évben a rajongói közösségek elárasztották a világhálót. Az internet lehetővé tette, hogy szélesebb körökben terjeszthessék alkotásaikat (melyek azelőtt rajongói magazinokban jelentek meg, amelyeket postai úton vagy a találkozókra terjesztettek), valamint azt is, hogy kitágítsák a határaikat. Hiszen a virtuális közösségekbe azok is beléphettek, akik a személyes találkozókra az esetleges nagy távolságok miatt nem tudtak részt venni. Ennek köszönhetően számtalan nemzetközi közösség létezik, amelyhez a világ minden tájáról csatlakozhatnak rajongók. Ezek a közösségek egy, a rajongói szubkultúrára jellemző szókészlettel rendelkeznek, amelyet egy Star Trek-rajongó ugyanúgy megért és használhat, mint az, aki inkább a kosztümös drámákat részesíti előnyben. Mivel ezek nemzetközi közösségek, a tagok általában angolul kommunikálnak egymással, így az angol lett a rajongói szleng bázisnyelve.

Dolgozatomban ennek a szókészletnek néhány elemét mutatom be, a Tumblr webes felületen található személyes rajongói blogok bejegyzéseiből gyűjtött példák segítségével. Azért ezt a felületet választottam a kutatásomhoz, mert míg egy rajongói oldal vagy egy fórum alapú közösség egyetlen dolog köré szerveződik, a személyes rajongói blogokon egyszerre több könyv, film, sorozat, stb. jelenik meg, így jobban tetten érhető a rajongói szleng univerzalitása.

A szókészlet elemeinek bemutatása után pedig kitérnék arra is, hogyan jelentek meg a vizsgált szavak, kifejezések magyar Tumblr-felhasználók blogjain. Kutatásom célja, hogy nyelvészeti szempontból közelítsem meg a rajongói közösségeket, illetve betekintést adni a rajongók világába.

TÜCSÖK DOROTTYA

Alkalmazott nyelvészet

MA, 3. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Kissné Bartha Csilla
docens, ELTE BTK*

Droghasználó közösségek nyelvi vizsgálata

A kábítószer-használat problémája napjainkban releváns és aktuális kutatási téma Magyarországon. Nemcsak a pszichológia, az orvostudomány és a jog kutatási területe, hanem az alkalmazott nyelvészeti vizsgálatoknak is része. Dolgozatomban a társadalmilag hasznos nyelvészet szellemében, szociolingvisztikai nézőpontból kiindulva vizsgáltam meg – egy általam gyűjtött korpusz adatai alapján – kábítószer-fogyasztó közösségek nyelvi és társas viszonyrendszerét. Empirikus vizsgálatot végeztem, sikeresen beépültem az adott kisközösségbe.

Kutatásom fő célja, jellemezni a kábítószer-fogyasztók nyelvhasználati jegyeit, majd ezeket összehasonlítani a drogprevenció és a rehabilitáció nyelvi jellemzőivel. Szeretném a kapott eredményeket a gyakorlatban is hasznosítani. A jelenlegi vizsgálat ennek a folyamatnak az első lépése.

Az eredmények alapján elmondható, hogy a kábítószer-használó közösségekre nem tekinthetünk egy réteggént, hanem a kisebb csoportokat külön kell vizsgálnunk. A közösségek különböző konvenciók alapján szerveződnek, így nyelvhasználatuk is egyedi, részben eltérő. Az attitűdvizsgálat alapján egyfajta kettős attitűd és önmeghatározás állapítható meg. A diskurzusok során gyakori a „ki nem mondás” és a képszerűség eszközeinek alkalmazása. A keretezés (framing), az illegális cselekedet és az erről való beszéd erősen szabályozza a diskurzust.

A prevencióról alkotott vélemény negatív, mivel (az adatközlők szerint) sérti az alapvető kommunikációs elvárásokat, manipulatív. Érdeemes lenne egy új prevenciók stratégia kidolgozása. Ahhoz, hogy ezt el tudjuk végezni, további vizsgálatok szükségesek.

SZABÓ GERGELY

magyar

BA, 5. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Bodó Csanád
adjunktus, ELTE BTK*

„Hogyan fejezzem ki magam szépen?” – Nyelvi ideológiák az obszcenitások mögött

Az elmúlt évtizedben a magyar szociolingvisztikai kutatások egyik kiemelt témája a nyelvi ideológiák kérdése lett. Maga a terminus többféleképpen is értelmezhető, jelen dolgozat olyan nyelvvel kapcsolatos elképzelésekre alkalmazza, amelyek diskurzív közegben jelennek meg, nyelvi viselkedésünket és nyelvi tevékenységünket motiválják, módosítják, de meghatározzák és megalapozzák mások nyelvhasználatáról alkotott attitűdjeinket is.

A kutatás az obszcenitások, káromkodások mögötti nyelvi ideológiák kérdésével foglalkozik. Az obszcenitások alatt olyan nyelvi cselekvéseket, stílusválasztásokat és szóhasználatokat értek, melyek a szemérmert sérthetik, illetlenek, másokat bánthatnak, erőszakosnak is értelmezhetők. A jelenségkör ilyen elméleti kiindulópontból való megközelítése újszerű, pedig a nyelvhelyességgel kapcsolatos ideológiák megértésének előfeltétele, hogy a nyelvi elemek minél szélesebb körében vizsgáljuk meg a metanyelvi reflexiókat és az implicit értékeléseket. A kutatás mintája három eltérő szociokulturális tényezővel rendelkező gyakorlatközösség volt, melyeknek tagjai fiatal felnőttek. A vizsgálat első része kérdőíves felmérés volt, második pedig csoportos interjú. A dolgozat fő kérdésselvetése, hogy milyen nyelvi ideológiák jöhetnek létre az obszcenitásokról folyó metanyelvi diskurzusokban.

A dolgozat rávilágít arra, hogy a vizsgált jelenség köznap megnevezései, mint trágárság, csúnya vagy durva szavak egyaránt ideológiavezéreltek, s ezzel összefüggésben a hozzájuk kapcsolódó tiltások is. Az elemző fejezet az interjúk folyamán konstruált ideológiákat tematikusan tárgyalja, így szó esik a nyelv romlásának gondolatáról, a standard nyelvváltozat és az obszcenitás viszonyáról, valamint az obszcenitások alkalmazásával összefüggő tipikus attitűdökről. Ezen túl a dolgozat kitekintést tesz a nyelvi ideológiák általános működésére is.

HORVÁTH SÁRA

magyar - latin tanári

MA, 3. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Bodó Csanád
adjunktus, ELTE BTK*

"Kánaáni nyelven" kívül és belül - két református közösség nyelvhasználatának vizsgálata

Dolgozatomban két református közösség nyelvhasználatát vizsgálom. Céлом az volt, hogy feltérképezzem és összehasonlítsam a két közösség nyelvhasználatát részvevő megfigyeléssel. Kutatásomban a két közösségre gyakorlóközösségekként tekintek. A két közösség gyakorlatai ugyanazok: éneklés, imádkozás, igehirdetés, beszélgetés az igehirdetés kapcsán, imádkozás ismét, szeretetvendégség és beszélgetés. Ezért, a köztük lévő különbségek (például az átlagéletkor) ellenére összehasonlíthatók. A két vizsgált közösség nyelvhasználatára nagyban különbözik. Az egyik közösség tagjai formális regisztert használnak, valamint az úgynevezett „kánaáni nyelvhez” (egy, a keresztényekhez köthető stílushoz) tartozó szavakat és kifejezéseket, az imák szövegében pedig ritkán használt és archaikus szavakat, szóalakokat is találhatunk. A másik vizsgált közösség nyelve az informális regiszterbe tartozik, a „kánaáni nyelvet” szinte egyáltalán nem, viszont sok szlenget használ. A dolgozatomban párhuzamot vonok a „kánaáni nyelv” használatának mértéke és a közösség nyitottsága és a hívő nem hívő emberek viszonyáról való gondolataik, hozzáállásuk között.

BARTÓK MÁRTON

magyar

BA, 3. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:**Bodó Csanád**adjunktus, ELTE BTK*

Társadalmi jelentések skaláris észlelhetősége az ittas beszélők nyelvhasználatának percepciójában

Az alkohol hatását a beszédre ezidáig a fonetika, pszicho- és neurolingvisztika nézőpontjából vizsgálta a hazai és nemzetközi nyelvtudomány. A dolgozat szociolingvisztikai keretek közé helyezi az alkohol hatására a beszédben bekövetkező változásokat.

Az ittas beszélők nyelvhasználatának regisztrálódását, az ittas nyelvhasználathoz kapcsolódó társadalmi struktúrákat az ügynökmódszer egyik speciális változatával vizsgálja. Feltérképezi az ittas nyelvhasználat dekontextualizált percepciójában megjelenő szociális jelentéseket, és leírja azok megjelenésének és észlelésének változását a beszélő véralkoholszintjének függvényében. A dolgozat többek között arra a kérdésre keresi a választ, hogy az vannak-e olyan szociális struktúrák, melyek az alkoholfogyasztás előrehaladtával az ittas beszéd percepciójában egyre jellemzőbbé, észlelhetőbbé válnak. A kutatás eredményei azt mutatják, hogy az ittasság hatása a beszédben olyan komplex szociális szemantikai rendszerrel kapcsolódik össze, melyben bizonyos jelentések a véralkoholszint növekedésével egyre jellemzőbbé válnak, bizonyos jelentések azonban az ittasság egyes szakaszaiban jellemzőbbek, más szakaszokban kevésbé jellemzőek, illetve van olyan jelentés is mely alig mutat variabilitást. A feltérképezett jelentéseket összehasonlítja az ittasságról, ittas emberekről folyó társadalmi diskurzussal. A dolgozat összeveti az ittasság észlelésének arányát az ügynökmódszeres percepció vizsgálat és az ittasság bináris, kontextualizált percepcióját vizsgáló módszer adatai alapján. Az ügynökmódszeres kísérlet eredményeiben az észlelés feltűnően alacson aránya alapján a módszertani kontextus és az ittasság jelentéstartalmának távolságát világítja meg.

A dolgozat eredményei felhasználhatók a nyelvi vélekedések kutatásában, nyelvváltozat és szociális struktúrák kapcsolódásának vizsgálatában és a humán beszélőfelismerés terén a kriminológiai alkalmazott fonetikában.

SZABÓ ORSOLYA RÉKA

Anglisztika

BA, 6. félév

Pázmány Péter Katolikus Egyetem

Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar

*Témavezető:**Balogné Dr. Bérces Katalin**egy. adj., PPKE BTK*

Televízió mint a rejtett rejtett presztízst befolyásoló tényező a glasgow-i T-glottalizáció esetében

Jelen pályamunkámban szeretnék betekintést nyújtani a glasgow-i nyelvben folyamatban lévő nyelvi változásba, a hangsúlyt főképp a glasgow-i munkásosztály serdülőinek nyelvhasználatában megjelenő T-glottalizációra helyezve. Az előbb említett korcsoport felolvasáskor tanúsított beszédének felmérése során meglepő eredményre jutottak a kutatók, amely – és más tanulmányok vizsgálata – alapján arra a következtetésre jutottam, hogy a televízió, mint egy nyelvi változást támogató, gyorsító tényező léphetett fel abban a szokatlan nyelvészeti fejlődésben, amelyben a T-glottalizáció rejtett presztízst látszik elnyerni Glasgowban. Annak érdekében, hogy az előbb felállított hipotézisemet alá tudjam támasztani, a harmadik fejezetben egy olyan televíziós sorozat nyelvészeti és társadalmi mintájának általam végzett elemzésére kerül sor, amely a glasgow-i tinédzserek életében bizonyított jelentőséggel bír.

Párhuzamosan az előbbi kutatás eredményeinek vizsgálatával, az adatok összehasonlításra kerülnek a glasgow-i mintákkal. Mielőtt azonban az előbb említett analízálásra térnék, megmagyarázom hogyan juthattam a fent taglalt következtetésekre. Pályamunkámban arra fektetem a hangsúlyt, hogy érthetővé tegyem azon feltételezésem okát, miszerint a televízió meghatározó tényező lehet / lehetett a glasgow-i nyelvi változásokban. Következésképpen az első

fejezetben Glasgow-val kapcsolatos általános információkat és tényeket ismertetek, továbbá Stuart-Smith 1999-ben publikált tanulmányát is interpretálom, amely az 1973 és 1997 között Glasgowban tapasztalt T-glottalizációt érintő nyelvi változásokról értekezik, a hangsúlyt természetesen a serdülőkorúak által tanúsított meglepő jelenségre helyezve. Míg az első rész szükséges alapot nyújt munkámhoz, a további fejezetek a kutatásomhoz kapcsolódó specifikusabb és lényegesebb tényeket közölnek. Így a második fejezetben, a serdülő kor nyelvészeti értelemben vett fontosságát rávetítem a glasgow-i tinédzserek szokásaira, párhuzamosan más olyan tényezőkre is téve a hangsúlyt, amelyek a glasgow-i nyelvi változások és a televízió erre való hatásának vizsgálata közben fontosnak bizonyultak. Egyébiránt Stuart-Smith 2013-as kutatási eredményeivel is foglalkozom, amelyek korrelációt feltételeznek két másik nyelvi tulajdonság és a televízió között és így nyújtanak keretet az én adatgyűjtésemhez. Végül pályamunkám célját az utolsó fejezetben érem el, amely utat adhat további jól megalapozott kérdéseken nyugvó vizsgálatok elvégzésére.

Nyelvoktatás

CSUMITA ÉVA

Fordító és tolmács mesterképzés
MA, 3. félév
Miskolci Egyetem
Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Dr Dobos Csilla
egyetemi docens, ME BTK*

A fordítás egyes kérdései a magyar mint idegen nyelv oktatása tükrében

A magyar nyelv különleges helyet foglal el Európában, mivel a beszélőközösségét eltérő struktúrájú idegen nyelvek veszik körül. A nemzetközi kapcsolatok kialakításában alapvető szerepet játszik az, hogy miként tudjuk nyelvünket hatékonyan közvetíteni olyan beszélők számára, akik saját anyanyelve alapvetően más felépítésű. Egyetemünkön is találkozhatunk idegen anyanyelvűekkel, akik számára az Idegennyelvi Oktatási Központ biztosít magyar mint idegen nyelv kurzusokat. Vizsgálatom alapját a 2011/2012-es tanév második félévében indított nyelvi tanfolyam képezi, melyen Európa legkülönbözőbb nyelvi és kulturális közösségeiből érkező ösztöndíjas egyetemi hallgatók vettek részt. A kurzus során világossá vált, hogy a magyart idegen nyelvként csak abban az esetben lehet megfelelő módon közvetíteni, ha az oktató rendelkezik egyfajta külső szemléletmóddal a saját anyanyelvét illetően. A csoportban nem volt nyelvszakos hallgató, így a nyelvi jelenségek tudatosításában alapvető módszer volt a kontrasztivitás.

A nyelvoktatás során nagyon fontos szerepet játszik a fordítás. A szóban vagy írásban adott feladatok rendkívül jól mutatnak rá a tanuló elsajátított tudására, ill. hiányosságaira, hiszen a fordítás a nyelvtanulás értő fázisán túlmutatva a hallgató szövegalkotó készségét teszi próbára. A fordítás tehát nélkülözhetetlen a nyelvoktatás során, és mind a szóbeli, mind az írásos formában adott feladatok azonnali visszajelzést biztosítanak az oktatóknak arról, hogy a hallgatók milyen mértékben tudták befogadni a tanultakat. A magyar mint idegen nyelv kurzuson az oktató a kezdeti bevezető fázis után alkalmazta a fordítási módszert elsősorban szóbeli formában. A fordítás során elkövetett hibák tanuskodtak arról, hogy a magyar nyelv alapvető struktúrái, mint pl. a ragozás, a hangrendi illeszkedés, valamint a névelőhasználat jelentették a legfőbb problémát. A fordítás a kontrasztivitás szempontjából is jelentős szerepet játszik, mivel az anya- és a magyar nyelvi struktúrák összehasonlító elemzése a fordítás segítségével válik lehetővé. A fordítás az idegen nyelvek, kiemelten a magyar mint idegen nyelv oktatásának egyik alapköve, ami lehetővé teszi azt, hogy a magyar nyelvet sikeresen lehessen közvetíteni indoeurópai anyanyelvűeknek is.

MAGASHÁZI VIRÁG

Alkalmazott Nyelvészet
MA, 2. félév
Pannon Egyetem
Modern Filológiai és Társadalomtudományi Kar

*Témavezető:
dr. Navracsics Judit
egyetemi docens, PE MFTK*

A japán mint idegen nyelv: a média részvétele a nyelvtudás fejlesztésében

Dolgozatomban arra a kérdésre keresem a választ, hogy a média hogyan tud segíteni a nyelvtanulásban, nyelvsajátításban formális keretek között. A központi nyelv, amelyen keresztül vizsgálom a problémát, a japán nyelv, amelyet magam is tanultam és amelynek elsajátításához a japán televíziós műsorok is sokban hozzájárultak.

Az elméleti bevezetőben a nyelvtanulás szocio- és pszicholingvisztikai nézeteit, illetve a nyelvtanítási módszerek változásának történetét foglalom össze. Az általános bevezetés után rátérek a japán kultúra, nyelv és kommunikáció tárgyalására, majd a fejezet legvégén a média és nyelvtanulás kapcsolatát elemzem több tanulmány és gyakorlati példa segítségével: részletesen kifejtem, hogy a különböző médiumok milyen készségeket tudnak fejleszteni, illetve melyek azok a területek, ahol viszont a nyelvtanuló nehézségekbe is ütközhet.

A dolgozat empirikus részét egy kérdőíves felmérés képezi, amelyet egy budapesti szakközépiskolában végeztem el öt évfolyam diákjai között, akik japánt tanulnak. Az itt kapott eredményekből megtudtam, hogyan viszonyulnak a diákok a japán nyelvhez és a japán médiához, amelyek a kutatás folytatásához elengedhetetlen adatokat nyújtanak.

WEIDINGERNÉ VARGÓCZKY ANDREA

Német tanár MA, Magyar mint idegen nyelv tanára MA
MA, 3. félév
Károli Gáspár Református Egyetem
Bölcsészettudományi Kar

Témavezetők:
Dr. H. Varga Márta
egyetemi docens, KRE BTK
Dr. habil. Szatmári Petra
főiskolai tanár, KRE BTK

A német sich visszaható névmás és a magyar -ik rag összefüggéseinek funkcionális vizsgálata

Egy adott nyelvtanulói megfigyelésből kiindulva, miszerint a német sich visszaható névmás és a magyar visszaható igékben előforduló -szik végződés egybecseng, felmerül a kérdés, van-e a két hangkapcsolat között összefüggés, vagy egyfajta „hamis barát” jelenséggel állunk szemben. Mivel az összehasonlító vizsgálathoz kétnyelvű korpusz szükséges, és mivel kimondottan -ikes-sich-es szószedet semmilyen forrásban nem fellelhető, magyar ices igék gyűjteményét véve kiindulópontként az ices-sich-es megfeleléseket különválasztva és táblázatokba rendszerezve az elemzést a korpusz összeállítása előzte meg. A kontrasztív vizsgálat első kérdésfeltevése a megfelelés arányára vonatkozik: Hány ices-sich-es igepár létezik valójában? A rendszerezés és elemzés egyik nehézsége abban áll, hogy az ún. „valódi visszaható” igék és az „álvisszaható igék” meghatározása a német és a magyar nyelvészeti megközelítésekben eltéréseket mutat, sőt az egyes nyelveken belüli terminusok és meghatározások sem egyeznek minden esetben.

A vizsgálat eredményeképp kijelenthető, hogy a formai hasonlóságból kiindulva a nyelvtanuló megfigyelése helyes, hiszen jelentős számú olyan magyar-német igepárról beszélhetünk, melyekben az -ik és a sich az igék inherens része és az igék szemantikájának összehasonlítása azt is igazolja, hogy funkciójuk mindkét nyelvben a tágabb értelemben vett visszahatas vagy medialitás jelölése. A komparatív dolgozat a formán túl tipológiai, terminológiai és nyelvtörténeti kérdéseket is vizsgál, továbbá a szerző esetleges olyan szabályokat keres, melyek úgy a MID mint a DAF tanításában egyaránt hasznosíthatók lehetnek.

HUBER MÁTÉ IMRE

Angoltanár MA
MA, 1. félév
Szegedi Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:
Kappel Péter
egyetemi tanársegéd, SZTE BTK

A német mint többközpontú nyelv két német nyelvkönyvsorozatban

Jelen tanulmány az ausztriai és a svájci német standard nyelvváltozatból származó nyelvi elemek megjelenését vizsgálja két A1-B2 szintű (KER), német nyelvkönyvsorozatban. A kutatás elméleti kiindulópontját a pluricentrikus (többközpontú) nyelvfelfogás adja, mely az ausztriai és a svájci németet a német mint pluricentrikus nyelv nemdomináns nyelvváltozatainak tekinti. Az, hogy a német nyelv többközpontúságát a két vizsgált nyelvkönyvsorozat hogyan mutatja be, két területen kerül elemzésre: a szókincs, valamint az olvasott szövegértés fejlesztését célzó szövegek kapcsán. A dolgozat fő célja általános tendenciák keresése, de konkrét példák is bemutatásra kerülnek. Megállapítást nyer többek között, hogy e két nyelvkönyvsorozatban csak kismértékben valósul meg a pluricentrikus elemek bemutatása, ami összhangban áll a szakirodalom korábbi megfigyeléseivel. Az egyik nyelvkönyvsorozat azonban – amely Dél-németországban jelent meg – úgy tűnik, nagyobb figyelmet szentel a többközpontúság témakörének, valamint jobban megfelel a szakirodalom ilyen irányú követelményeinek, mint a másik, amelyiket Berlinben adták ki. Annak ellenére, hogy a német nyelv többközpontúsága minden nyelvi szinten megnyilvánul, mindkét nyelvkönyvsorozatban leginkább csak a lexika területén jelennek meg pluricentrikus elemek – még az olvasott szövegértés fejlesztését célzó szövegekben is. E lexikai elemek tematikus eloszlása szintén vizsgálati tárgya jelen

dolgozatnak. Figyelemreméltó megfigyelés, hogy a többközpontúság a vizsgált délnémet kiadású nyelvkönyvsorozatban fontosabb szerepet kap, mint ugyanazon kiadó egyik korábbi nyelvkönyvében, melyet egy korábbi tanulmány vizsgált. A vizsgált délnémet kiadású nyelvkönyvsorozatban az előforduló pluricentrikus elemek tematikája is sokrétűbb, ill. az osztrák, valamint a svájci német standard nyelvváltozatból származó elemek eloszlása az egyes KER szerinti nyelvtudásszintek (A1-B2) között szintén jobban megfelel a többközpontúsággal foglalkozó szakirodalom elvárásainak, mint a berlini kiadású nyelvkönyvsorozat esetében.

MOLNÁR ORSOLYA

Germanisztika/Skandinavisztika

BA, 5. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Dr. Vaskó Ildikó
egyetemi adjunktus, ELTE BTK*

Megakadásjelenségek és korrekcióik idegen nyelven

Mindennapi beszédünk természetes velejárói a megakadásjelenségek. E jelenségek általánosan, minden nyelvben előfordulnak, ugyanakkor nyelvspecifikusak is. Ezt megfigyelhetjük idegennyelv-tanulás során. A nyelvtanulás folyamatában minden nagy mértékben függ természetesen attól, hogy milyen szinten jár a diák. A megakadásokat önkorrekciók kísérhetik, amelyeket önellenőrzés előz meg, amely szintén nyelvenként eltérő lehet.

Kutatásom középpontjában az áll, hogy az anyanyelv milyen módon és mennyiben befolyásolja az idegen nyelvi folyamatokat.

A hipotéziseim a következők: 1. az anyanyelv befolyásoló hatása tudásszintenként eltér: különböző szintű nyelvtudással rendelkező tanulók megakadásainak és korrekcióinak hátterében más-más okok állnak. 2. A tudásszint növekedésével csökken a megakadások gyakorisága. 3. Eltérő típusú megakadásjelenségek jellemzőek az eltérő tudásszinteken. 4. A korrekciók esetében a javításra szánt szerkesztési időben van különbség a nyelvtanulók között: a magasabb szinten álló diákok gyorsabban javítanak az idegen nyelvi beszédprodukciónak során.

Kutatásom norvég nyelvű spontán beszéd alapú felvételekre épül. A két, megvizsgált 10-10 fős adatközlői csoport anyanyelve magyar, egyik idegen nyelve pedig norvég. A felvett szövegekben e két csoport adatait elemeztem: megakadásait és önkorrekcióit is. Az eredmények igazolták a hipotéziseket. Ezen szemléltetés után kitérek arra, hogy az eredmények felhasználhatóak a gyakorlatban és arra is, hogy a következtetések miért fontosak a nyelvtanítás során.

FERENCSEK MARCELL

Magyar

BA, 5. félév

Miskolci Egyetem

Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Dr. Gréczy - Zsoldos Enikő
egyetemi adjunktus, ME BTK*

Nyelvi hátrány az általános iskola felső tagozatában /Esettanulmány/

A nyelv az egyik legfontosabb szerepet betöltő kommunikációs eszköz, amely egész életünket végigkíséri. Az élet legapróbb területeit a nyelv uralja, így a tanulmányainkat, munkahelyi viszonyainkat, sikereinket, otthoni kommunikációnkat. Vannak azonban olyan szituációk, amikor a nyelv nem tudja feladatát ellátni, így a kommunikáció vagy zavart, vagy teljesen sikertelen lesz. Néhányan nem tudnak választékosan, megfelelő stílusban, tartalmilag és szerkezetileg logikusan felépített mondatokban megnyilvánulni. Ahhoz, hogy ez ne történjék meg, megfelelő nyelvi

készséggel, nyelvi kóddal kell rendelkezünk. Erre a családi háttér, a szülők iskolai végzettsége, társadalmi státusa hatással van; nyelvi előnyhöz, illetve hátrányhoz vezethet.

Basil Bernstein az 1960-as években első osztályos londoni gyerekek nyelvi kompetenciáját vizsgálta. Dennis Lawton londoni középiskolások körében kutatott. Magyarországon az 1970-es években Pap Mária és Pléh Csaba hasonló kutatásokat folytatott budapesti első osztályos gyerekek körében. Kontra Miklós a teljes magyar nyelvterületet vizsgálta a nyelvi hátrány tekintetében.

Dolgozatomban felső tagozatos gyerekek (5–8. osztály) nyelvi produkcióit vizsgálom. Kérdőívet készítettem, amelyet a vilmányi általános iskolába – amely hátrányos helyzetű diákokat nevel –, valamint az egyik, főként magasabb státusú családokból származó gyerekeket tanító miskolci alapfokú közoktatási intézménybe juttattam el. Mindkét helyen osztályonként 10–10 diák volt segítségemre.

Kutatásom elsődleges célja, hogy felmérjem, a nyelvi hátrány az 1960–70-es évekhez képest mennyire van jelen a magyar diákok körében, egyáltalán beszélhetünk-e a 21. században nyelvi hátrányról. Vizsgálatomban komplex nyelvtudományi metodikával dolgozom, tehát a szociolingvisztika, a dialektológia és a leíró grammatika módszertanát alkalmazom. Továbbá hangsúlyt fektetek arra, hogy a diákok fogalmazásokat írjanak és ne tesztszerű feladatsort oldjanak meg, hiszen ez a módszer valószínűbb nyelvi adatokhoz vezet, nem várt alakok bukkanhatnak fel.

Vizsgálatom eredményeként igazoltam Bernstein elméletét, de újabb kérdések is felmerültek. Felvetődött például a „nyelvi hátrány a nyelvi hátrányhoz képest” fogalom, amely új perspektívát adhat a nyelvi hátrány kutatásához. A kutatásom eredménye segítséget nyújthat a nyelvi hátrány felderítésében, valamint a leküzdésében is.

KÖVÉR ÁRMIN

Anglisztika

MA, 3. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Dávid Gergely
egyetemi adjunktus, ELTE BTK*

Értékelési skálák átdolgozása: Módosítási javaslatok az ELTE angoltanári mesterszakos képzésén tett szóbeli vizsga értékelési skálájára

A meglévő és használatban lévő értékelői skálák javítása elengedhetetlenül fontos lépés egy vizsga validációjának folyamatában. A validáció az ELTE angoltanári mesterszakos képzésén tett szóbeli vizsgának is alapvető követelménye, mivel változás történt a vizsga értékelői skálájában. Az eddig 3 pontos skála (0 – 2 pont) ugyanis immár 6 pontos (0 – 5 pont). A jelen dolgozat célja az, hogy számítógépes adatelemzés segítségével megvizsgálja, hogyan lehet egy már meglévő értékelői skálát valid módon továbbfejleszteni, valamint hogyan lehet megőrizni a korábbi értékelői skála validitását az új skálában. A kvantitatív kutatás lényege egyrészt az, hogy megvizsgáljuk vajon az angoltanári mesterszakos képzésén tett szóbeli vizsga egészében megfelelően működik-e, másrészt pedig az, hogy kiderüljön, mennyire válnak be az új értékelői skálák. A kutatási eredményeket figyelembe véve egy kvalitatív kutatás lefolytatása ajánlott annak érdekében, hogy kiderüljön, milyen tulajdonképpeni változtatásokat szükséges alkalmazni az új értékelői skálában.

PIUKOVICS ÁGNES

angoltanár

MA, 1. félév

Pázmány Péter Katolikus Egyetem

Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar

*Témavezető:**Balogné Dr. Bérces Katalin
egyetemi adjunktus, PPKE BTK*

A fonetikai ábécé változó szerepe a középiskolai angol nyelvórán

A közelmúltban történt technikai fejlődések jelentős változást hoztak az angol nyelv kiejtésének tanításában. Az elektronikus szótárak elterjedése előtt nem volt kérdés, hogy angol kiejtést a fonetikai ábécé alkalmazásával tanítunk, hiszen a transkripció ismerete az autonóm nyelvtanulóvá válás elengedhetetlen része volt. Manapság viszont az alternatív lehetőségeknek köszönhetően megkérdőjeleződött a beszédhangok megjelenítésének szükségessége az angolórán. Egyre több angol nyelvtanár dönt úgy, hogy nem tanítja meg a fonetikai karaktereket; akik viszont még ma is használják, számtalan problémáról és sikertelenségről számolnak be, s gyakran panaszkodnak a tanulók részéről tapasztalható feltűnően negatív hozzáállásról a fonetikai jelekhez. A jelen dolgozat a nyelvtanulók szemszögéből vizsgálja meg a jelenséget, s tesz kísérletet a problémák okainak felderítésére.

Kutatásomban két olyan középfeladói szintű csoportot vizsgáltam meg, akik két teljesen különböző módon tanulták meg a fonetikai ábécét. Mindkét csoport a New English File c. tankönyvből tanul, de míg az egyik csoport rendszeresen elvégzi a tankönyv kiejtéses feladatait, a másik azokat konzisztensen átugorja, szóban gyakorolja a szavak kiejtését, s a fonetikai ábécét három tömbösített órán tanulta meg. Az adatgyűjtést tanári interjúk, tanulói kérdőív, és egy tanulói kiejtésteszt segítségével végeztem. Az eredmények nem mutatnak jelentős különbséget a két csoport között: a kutatásban résztvevő tanulók rendkívül negatívan állnak hozzá a fonetikai jelekkel való kiejtéstanuláshoz, valamint mindkét csoportnak komoly nehézségei vannak a fonetikai jelek értelmezésével és a transkripció-olvasással. A dolgozat a két tanítási módszer hatékonyságában álló problémákat igyekszik feltárni, s javaslatokat fogalmaz meg azok orvoslására.

KÖNTÖS MIHÁLY

Anglisztika

BA, 7. félév

Pázmány Péter Katolikus Egyetem

Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar

*Témavezetők:**Somló Ágnes
egy. adj., PPKE BTK
Dr. Tóth Zsuzsa
egy. adj., PPKE BTK*

A fordítás szerepe az idegennyelv-oktatásban

A fordítás használata az idegennyelv-oktatásban egy meglehetősen ellentmondásos téma. Sok szakértő szerint a fordítás didaktikai alkalmazása egy teljes mértékben elvetendő gondolat, azonban a közelmúltban egyre több olyan tanulmány is napvilágot látott, mely ennek pont az ellenkezője mellett foglal állást. A jelen esszében amellet érvelek, hogy a fordítás a nyelvtanítás egy hasznos eszköze lehet. A munkám egészében kiemelt szerepet kapott a fordítás és szókincsfejlesztés kapcsolata. A dolgozat első része egy elméleti áttekintést nyújt a fordítás használatáról illetve az anyanyelv szerepéről az idegennyelv-oktatásban. A második rész olyan empirikus kutatásokat ismertet, melyek eredményi összhangban állnak az elméleti rész megállapításaival. A harmadik rész a fordítás, mindennapi életünkben tapasztalható, gyakorlati alkalmazásait tárgyalja, köztük a finn nyelvoktatás néhány bevett gyakorlatával, melyet a dolgozat szerzője első kézből tapasztalhatott meg az Åbo Akademi University cserediákjaként. Végül, az utolsó részben, egy magyarországi gimnáziumban elvégzett esettanulmányt tárgyal a szerző, melynek eredményei szintén igazolni látszanak a megfogalmazott hipotézist.

SZÚCS ÁGOTA

Anglisztika

MA, 3. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:**Tankó Gyula**egyetemi adjunktus, ELTE BTK*

Az első éves BA-s hallgatók angol idegennyelvi tömörítési írásfolyamatai

A jó tömörítési készség a sikeres információfeldolgozás elengedhetetlen előfeltétele. Mivel az eddigi kutatási eredmények kevés információval szolgálnak mind a tömörítés mögött meghúzódó összetett kognitív folyamatokról, mind a célzott tréning vagy a nyelvtudás szintjének esetleges tömörítésre gyakorolt hatásairól, ezen dolgozat célja feltérképezni az első éves anglisztika alapszakos hallgatók angol idegennyelvi tömörítési folyamatait egy tömörítési készségfejlesztő tréning előtt és után. Ez a kisméretű kvalitatív kutatás hat, eltérő angol nyelvi szinttel rendelkező (B2, C1, C2), anglisztika alapszakos magyar anyanyelvű egyetemi diák angol nyelvi tömörítési írásfolyamatait vizsgálja. Az eredmények azt sugallják, hogy az írott tömörítés egy komplex folyamat, amely még az egyetemistáknak is problémát okozhat. Annak ellenére, hogy úgy tűnhet, a magasan fejlett idegennyelv-tudás önmagában még nem garancia egy sikeres tömörítés megírására, a célirányos tréning jelentősen javíthatja az információfeldolgozási és tömörítési készségeket.

Magyar nyelvészet

SEBESTYÉN STELLA

Magyartanári, Nyelv-és beszédfejlesztő tanári
MA, 1. félév
Pannon Egyetem
Modern Filológiai és Társadalomtudományi Kar

*Témavezető:
dr. Bagladi Orsolya
egyetemi tanársegéd, PE MFTK*

A 19. századi cukrászat szaknyelve Kugler Géza: „A legújabb és legteljesebb nagy házi cukrászat” című műve alapján

A 19. századi cukrászat szaknyelve Kugler Géza: „A legújabb és legteljesebb nagy házi cukrászat” című műve alapján Dolgozatomban a 19. századi cukrász szaknyelvet igyekszem bemutatni leginkább névtani vizsgálatok segítségével Kugler Géza „A legújabb és legteljesebb nagy házi cukrászat” című műve alapján.

Kiindulópontként a szaknyelvre vonatkozó általános definíciókat gyűjtöttem össze, majd a cukrász regisztert jellemeztem közelebbről. Ezek után a cukrász iparág történeti fejlődésével foglalkoztam, illetve a cukrász szakkifejezések megjelenésével egy-egy időszakban. Ezt követően a fő nyelvi forrásom, a Kugler Géza-féle mű segítségével nyelvi elemzéseket végeztem el: etimológiai, jelentéstani, szófajtani, illetve alaktani szempontból.

Végül pedig az általam kiválasztott tortaneveket a Hoffmann-féle névtani-rendszer alapján elemeztem. A korpuszt lexikális, morfológiai és szintaktikai vizsgálatoknak egyaránt alávettem, hogy a tortanevekről minél átfogóbb képet adhassak. Céлом az volt, hogy megtudjam, milyen névadási motivációk léteztek a tortanevek tekintetében ebben a korszakban.

Dolgozatom megfelelő alapja lehet a későbbiekben olyan összehasonlító vizsgálatoknak, melyek a 19. századi cukrász szaknyelvet hasonlítják össze már újabb nyelvi forrásokkal (például szakácskönyvekkel), ezáltal nyomon követhetővé válnának ennek a regiszternek a változásai, de akár újabb vagy elavult névadási szokásokat is fel lehet majd fedezni.

BERENTE ANIKÓ

Magyar nyelv és irodalom
MA, 5. félév
Szegedi Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Dr. Németh Miklós
egyetemi docens, SZTE BTK*

A szegedi boszorkányperek írnokai

Dolgozatomban a szegedi boszorkányperek történeti nyelvészeti vizsgálatával foglalkoztam. Az iratok keletkezési helye és ideje is ismert, a dokumentumok 1726 és 1744 között készültek. Mintegy 247 oldalnyi magyar nyelvű kényszervallomást, önvallomást, ítéletet, illetve feljelentési dokumentumot, levelet olvastam át, mely eredeti iratokat a Csongrád Megyei Levéltárban őriznek.

A történeti szociolingvisztika módszerének alkalmazása biztosította, hogy a nyelvi adatokat csoportosítani, bizonyos jelenségek meglétét magyarázni tudjam. A dolgozat leginkább a fonológiai, fonetikai jelenségek vizsgálatát mutatja be. Ezeknek a jegyeknek a kiválasztása a következők szerint történt: a szegedi keletkezési helyhez kapcsolódva a legemblematisabb jegyet, az ö-zést választottam ki. Ennek vizsgálata során olyan jelenség meglétére bukkantam, mely nem Szegedhez, hanem a nyugat-dunántúli nyelvjáráshoz kapcsolódik. Ezt egyfajta viszonyítási pontként értelmezve, további nyugat-dunántúli jelenségek vizsgálatát tűztem ki célul, melyek megléte szintén azt bizonyították: vélhetően volt Szegeden nem szegedi származású jegyző is. A történeti szociolingvisztika módszerét segítő történettudomány, pontosabban a Szeged történetével foglalkozó munkák megerősítették ezt a feltételezésemet. Céлом lényegében tehát az volt, hogy megpróbáljam elkülöníteni az iratok írnokait a nyelvjárási kép megrajzolásával.

A kutatás bővíthető, hiszen a morfológia és szintaxis vizsgálata még várat magára, jelen dolgozatot tehát egy nagyobb munka első fázisának szánom.

KONDACS FLÓRA

magyar nyelv és irodalom mesterszak
MA, 5. félév
Szegedi Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Sr. Schirm Anita
egyetemi adjunktus, SZTE BTK*

A tankönyvi szövegek mondatszerkesztési problémáiról

Kutatási anyagomat a természetismeret–földrajz (5. osztály) és a fizika (8. osztály) tantárgyak különböző kiadójú tankönyveinek azonos témájú szövegrészletei képezik. A tankönyvi szövegek mondatszerkesztésével foglalkozom, melyhez az aktuális tagolás tematikus progressziójára (Daneš 1982: 47) épülő szövegnyelvészeti vizsgálatot és – bizonyos esetekben – a Deme László-féle hagyományos mondatanalízist használom fel. A szövegrészletek nyelvészeti elemzése során tapasztalt problémás ábrafelírást és az ehhez kapcsolódó értelmezési nehézségeket – például a szintaktikai jelöletlenségből fakadó fogalmi zavarokat „A földi vizek állandóan változásban, mozgásban vannak. Hajtóerejük a Nap sugárzó energiája.” (Mozaik 2013: 140), a forikus elemek feltöltetlenségét „Gyertyát helyezünk a síktükör elé. A gyertya képét a tükör mögött látjuk. Ezt a képet nem lehet ernyőn (vetítőlépcsőn, falon) felfogni, mint például a filmvetítéskor keletkező képet.” (Nemzeti 2009: 103), a szöveg koherenciájának hiányát „Gyűrt hegységek (lánchegységek) / Kialakulásuk menete: párhuzamos vonulatok, éles, csipkézett gerincek, hosszanti völgyek, (...)” (Nemzeti 2010: 84) – két általam összeállított szövegértési teszten keresztül vizsgálom meg részletesebben, s mutatom be, hogy a felső tagozatosok milyen eredményeket érnek el.

Dolgozatomban rámutatok arra a párhuzamra, ami a nyelvészeti elemzés és a szövegértési vizsgálat között áll fenn, ugyanis, ami a szövegek ábráinak felírását megnehezíti, az a diákok szövegértésében is nehézséget okoz.

A kutatás a TÁMOP 4.2.4.A/2-11-1-2012-0001 Nemzeti Kiválóság Program című

kiemelt projekt keretében zajlik. A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósult meg.

Irodalom:

Daneš, Fratišek 1982: A szövegstruktúra nyelvészeti elemzéséhez, in Penavin Olga – Thomka Beáta szerk.: Tanulmányok 15, Szövegtudomány, Magyar Nyelv, Irodalom és Hungarológiai Kutatások Intézete, Újvidék, 45–50.

SZABÓ KATALIN

Magyar nyelv és irodalom
MA, 3. félév
Eötvös Loránd Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Borbás Gabriella Dóra
adjunktus, ELTE BTK*

A területi nyelvváltozatok szerepe a nemzeti identitás konstrukciójában

A területi nyelvváltozatok szerepe a nemzeti identitás konstrukciójában

Jelige: Területi nyelvváltozatok a nemzeti identitásban

Tanulmányomban a nemzeti identitásról szóló diskurzushoz csatlakozom nyelvtudományi megközelítésben. Dolgozatomban és kutatásomban a nemzeti önzonosság és a nyelvjárások (területi nyelvváltozatok) lehetséges kapcsolatának vizsgálatát végzem el, elemzem egy nyelviattitűd-vizsgálattal összefüggésben. A kutatás fő célja az volt, hogy valószínűsítse és feltérképezze a területi nyelvváltozatok szerepét a nemzeti identitás konstruálásában.

Dolgozatom ugyan elsősorban szociolingvisztikai, de olyan kutatást végeztem el, melynek eredményei a pedagógia, a szociológia és a politikatudomány területein is gyakorlati haszonnal járnak.

A területi nyelvváltozatok szerepét a nemzeti identitásban feltérképező kutatásom módszerül a kérdőívezést választottam, hogy vizsgálni tudjam a kitöltők nyelvi attitűdjeit szociolingvisztikai szempontból, mivel a különböző

dialektusok megítélése, stigmatizálása gyakori téma a nyelvhasználók között. A kérdőívet 400 kitöltő válaszolta meg és így a kérdőív összesen 18 kérdésére több mint 20 ezer beérkező választ kaptam.

Tanulmányomban ismertetem, hogy hipotézisem (a nemzeti identitás megszerveződésében szerepet játszanak a dialektusok) nem valószínűsíthető a kutatás statisztikai eredményei alapján. A kutatás főbb eredményei közül kiemelném, hogy

-
- a válaszadók a makroközösségekbe való beintegrálódásukat fontosabbnak vallották magukra nézve, mint a lokális identitást.
- a válaszadók szerint a saját nyelvjárás a nagy nemzeti jelképekkel összehasonlítva csekély jelentőségű a magyarságművelés szempontjából.
- a sajtóság és az idegenség kapcsolata miatt megfogalmazott kérdésekre beérkezett válaszok szerint is elsősorban a nemzeti nyelv tesz szert nagy jelentőségre idegen nyelvi környezetben.

Kutatásom eredményei olyan izgalmas jelenségeket is érintenek, melyeket expliciten nem terveztem vizsgálni, mint

-
- a[z országon belüli (intern) és az országon kívüli (extern)] migráció,
- az „európai” lét és az egy nemzethez tartozás, a magyarnak levés összeegyeztethetősége, egyidejűsége,
- a nyelvi előítéletek és a szocializáció kapcsolata,
- az egykultúrájúság,
- vagy a kozmopolitizmus jelensége.

KALLA VIKTÓRIA

Magyartanár

MA, 1. félév

Szegedi Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Schirm Anita

egyetemi adjunktus, SZTE BTK

Az aspektusjelölés vizsgálata Batthyány Ferencné Svetkovics Katalin levelezésében

A dolgozat középmagyar kori levelezések aspektusjelölési sajátosságait mutatja be. A vizsgálati kört az igeikötős igeikre, majd ugyanezen, már igeikötő nélküli igeikre szűkítettem. Az elemzés során ezeknek a kifejezéseknek az igeidejét is szemügyre vettem, valamint más mondattani eszközöket is, amelyek még szerepet játszhatnak az aspektus kifejezésében. A dolgozat igazolta a szakirodalom megállapítását, miszerint a tiszta perfektivitás funkciójával leginkább a meg és az el igeikötők rendelkeznek. A grammatikalizáltság megállapításához a fő szempontokat a nem térbeli jelentésű ige típusokkal való kapcsolódás, az irányjelentést megerősítő határozós szerkezet megléte és a produktivitás pozíciójukkal, és hogy ennek vizsgálata miért lehet problémás. Az általam aspektuális szempontból felállított igeikötőségi skála igazolható az akcióminőségek tekintetében is, ugyanakkor a vizsgált korpusz nem mutat olyan nagy változatosságot e téren, mint a mai magyar nyelv. Mindössze háromféle akcióminőség különíthető el. Az igeikötőt nem tartalmazó, elemzés alá vett mondatok nagyrészt imperfektívek. A perfektív mondatokat befolyásoló elemek közül leginkább a külső határolóként megjelelő határozó és tárgy szerepel a legtöbbször. Az igeikötő nélküliség mértéke nagyobb, mint a preverbummal állóké. Az igeikötővel többször álló igeik leginkább cselekvést fejeznek ki, és olyat, amelynél már a középmagyar korban is elengedhetetlen a befejezettség jelölése (pl. hal 'meghal'). Az igeidőkről bebizonyosodott, hogy elsősorban a befejezettség kifejezésében játszanak nagy szerepet. A korpuszban a középmagyar korra jellemző mind a négy igeidő, azaz a -t/-tt jeles, az -á/-é jeles, a Ø + vala / Ø + volt és a -t(-tt) + vala / -t(-tt) + volt típusú is megjelent. A dolgozatból kiderül, hogy az egyes igeidők milyen egyéb funkciókkal társulnak, valamint az is, hogy a vizsgált korpusz igeidőinek arányai eltérnek a szakirodalomban közölt adatoktól (E. Abaffy 1992: 163).

MECSER SZILVIA

magyar

BA, 5. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:**Bárth János**tanársegéd, ELTE BTK*

Az erdélyi néptáncszókincs nyelvi elemzése

A legényes táncnevek és a kalotaszegi legényes motívumainak körében

Dolgozatom különlegessége, hogy egy néprajzi témát közelít meg nyelvészeti szempontból. A néptáncszókincsről való gondolkodáshoz nélkülözhetetlen a néptánckutatás, valamint a népzeneről, néptáncokról való általános ismeret.

Ezekre az alapokra építve a legényes megnevezéseit vizsgálom az erdélyi táncdialektuson belül. A legényes táncok családja széleskörű, mégis egységnek tekintem mint régi stílusú férfítáncot elkülönítve a verbunktól. A megnevezések gyűjtésekor folyamatosan kirajzolódtak a fő jellemzők. A vizsgálat etimológiai, jelentéstartalmi, táncnévadási típusokra, táncnévalkotási módokra terjed ki.

A dolgozat másik fő egysége a kalotaszegi legényes motívumait helyezi középpontba. Egy Martin György által készített, posztumusz kiadásban megjelent interjú-szövegkorpuszból, Mátyás István 'Mundruc' - egy hagyományok között kalotaszegi legényest elsajátító táncos - megfogalmazásából merítve a motívumok megnevezéseit. A motívumok megnevezéseinek sajátossága a tánc cizellált követése a nyelven keresztül, ezért fontosnak tartom a kognitív nyelvészeti vonások figyelembevételét.

A tanulmány a legényes- és motívum-megnevezéseken keresztül utal a hagyományos népi világból az intézményesült néptáncá váló folyamatra, melyen keresztül a helyi, népi értékekből létrejön a szakterminológia.

Munkám arra kívánja felhívni a figyelmet, hogy a néptánc mint kultúránk része, nyelvészeti megközelítésben is lehet forrás a tudomány számára, kifejező eszköze a magyar társadalom lelkületének és természetesen a magyar nyelvnek.

INCZÉDI LILLA

Magyar nyelv és irodalom - angol nyelv és irodalom

(tanári szak)

BA, 5. félév

Nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem

Közép-európai Tanulmányok Kara

*Témavezető:**PaedDr. Bauko János, PhD.**egyetemi tanár, Nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem*

Ekecs-Apácaszakállas keresztnevei napjainkban

A munkámban szülőfalum, Ekecs-Apácaszakállas község keresztneveit vizsgálom. Dolgozatom fő célja az egyes keresztnevek terheltsége alapján gyakorisági sorrend felállítása a férfi, valamint a női személynévrendszer esetében. Továbbá kérdőívek segítségével vizsgálom a jelenlegi általános iskolások és óvodások keresztneveit, hogy különböző keresztnévadási tendenciákat állapíthassak meg az adott generációnál. A munkámat négy nagyobb egységre lehetne felosztani. Az első rész tartalmazza az információkat a településről és lakosairól. A második fejezet a keresztnevekkel és azok kutatásával foglalkozik Szlovákia magyar lakta területein. A harmadik fejezet a község keresztneveinek a vizsgálatát tartalmazza a terheltség szempontjából. A negyedik részben pedig a kérdőívekre kapott válaszok kerülnek kielemezésre.

BALOGH ERNA

Magyar nyelv és irodalom

MA, 3. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Szentgyörgyi Rudolf
adjunktus, ELTE BTK*

Mit tudnak a prozeminaristák korai nyelvelmékeinkről?

A közelmúltban létrejött alkalmazott nyelvtörténet szakmai csoport a nyelvtörténet tanításának módszereivel, céljaival és eredményeivel kíván foglalkozni. Ennek a projektnek a keretein belül végzem kutatásomat, melyet folyamatosan bővítek. Jelen pályamunka azt hivatott feltárni, hogy 77, az ELTE magyar nyelv és irodalom szakán tanuló elsőéves hallgató milyen mély ismeretekkel rendelkezik legkorábbi nyelvelmékeinkről. Ennek érdekében kérdőíves kutatás keretein belül vizsgáltam a hallgatók nyelvelmékekről való tudását. Hogy az eredményeket tágabb keretben ismertethessem, a prozeminaristák válaszait összevettem 98 gimnazista adatközlő kérdőívre adott feleleteivel. A dolgozatomban bemutatom, hogy a Halotti beszéd és az Ómagyar Mária-siralom szállóigévé vált részleteinek nyelvtörténetileg megalapozott értelmezéseiről mennyit tanultak adatközlőim a középiskolában.

BOTH CSABA ATTILA

Fordító és tolmács

BSc, 2. félév

Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem

Műszaki és Humántudományok Kar

*Témavezető:
dr. Gál Noémi
egyetemi adjunktus, SAPIENTIA Erdélyi Magyar Tudományegyetem*

Néhány háromszéki nyelvjárási jelenség diakrón vizsgálata

Tanulmányom célja feltérképezni (először csak kisebb területen: Bölön, Sepsiköröspatak, Dálnok és Zágon falvak esetében), hogy milyen nyelvjárási sajátosságok éltek a háromszéki dialektusban ötven-hatvan évvel ezelőtt a Romániai Magyar Nyelvjárások Atlasza anyagának gyűjtése idején, illetve a 2013-ban, a fent említett településeken végzett újragyűjtés adatait feldolgozni és eredményeit leírni, valamint a két gyűjtés eredményei közt mutatkozó különbségeket feltárni fonetikai-fonológiai, illetve lexikológiai szempontból.

PÁL EDINA

magyar nyelv és irodalom- biológia

MA, 7. félév

Konstantin Filozófus Egyetem Nyitra

Közép-európai Tanulmányok Kara

Témavezető:

PaedDr. Presinszky Károly, PhD.

egyetemi tanár, HT

Szókészleti jelenségek vizsgálata Tajtin és Ceredben

Munkám célja az volt, hogy feltárjam a szlovákiai Tajti és a magyarországi Cered települések közötti szókészleti jelenségek azonosságát, illetve különbségét.

Egy kérdőív és egy számítógépes hanghordozó segítségével látogattam el különböző nemű, korosztályú, iskolai végzettségű és foglalkozású emberekhez mindkét településen. Azt szerettem volna megtudni, hogy mely tájszavak voltak a leginkább/ legkevésbé használatosak az adatközlők körében.

A kérdőívben egyaránt volt példa a tájszavak összes típusára. A kapott eredményeket táblázatok segítségével szemléltettem. Először külön a tajti, majd a ceredi eredményekkel foglalkoztam, végül ezeket táblázatokon belül összehasonlítottam.

A valódi tájszavaknak Tajtin van több ismerője. Itt egy olyan szóval találkoztam, amit minden adatközlő ismert. Ceredben legalább 2 esetben nem ismerték a valódi tájszavak mindegyikét. Tajtin a legkevésbé ismert szót 4 adatközlő ismerte, Ceredben pedig 1. Ezekből az adatokból kiindulva megállapítható, hogy Ceredben több olyan adatközlővel találkoztam, akik nem ismerték a valódi tájszavakat. A két községben 4 olyan egyező szó volt, amiket az adatközlők teljesen ismertek.

A jelentésbeli tájszavak is a szlovákiai kutatóponton ismertebbek. Két tájszót minden adatközlő ismert, és csupán két olyan szóval találkoztam, amelyeket a megkérdezettek kevesebb mint fele nem ismert. Ceredben csak a tájszavak egynegyedét ismerte több mint 10 adatközlő. A valódi tájszavakhoz hasonlóan a jelentésbeli tájszavakat is Ceredben ismerik kevesebben. Mindkét vizsgált faluban volt öt-öt olyan tájszó, amelyeket minden adatközlő ismert.

Az alaki tájszavak is a szülőfalumban ismertebbek. Egyik kutatóponton sincs példa olyan tájszóra, amelyet minden adatközlő ismert volna. Tajtin 8 alaki tájszót ismert legalább 10 megkérdezett, Ceredben csak 2 ilyen tájszó volt. Mindkét községben 1 tájszó volt minden adatközlő számára egyértelmű. Csak két olyan szóval találkoztam, amelyek egyik településen sem voltak teljesen ismeretlenek.

Mivel ehhez a munkához nem lett volna szükséges az adatközlők válogatásánál figyelembe venni az egyes szempontokat, mégis azért vettem figyelembe, mert szeretnék még ezzel a témával bővebben foglalkozni, ugyanis úgy gondolom, hogy az eredmények alapján érdemes elvégezni egy teljesebb, alaposabb kutatómunkát ebben a régióban.

Pszicholingvisztika

JANKOVICS JULIANNA

magyar és nyelv- és beszédfejlesztő tanári

MA, 3. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Markó Alexandra
adjunktus, ELTE BTK*

A beszédfolyamatosságot befolyásoló tényezők a dadogásban

Jelen kutatás egy olyan esettanulmány, amelyben a beszédfolyamatosságot befolyásoló tényezőket vizsgálom különböző szövegtípusokban. A kutatás adatközlője egy 19 éves, ép hallású, ép mentális állapotú, magyar anyanyelvű, kisgyermekkor óta dadogó férfi.

A vizsgált szövegtípusokban – spontán narratíva, társalgás, interpretált beszéd, mondatvisszmondás, szövegolvasás, dalok beszéd- és énekváltozata, nyelvtörök – néhány megakadásjelenséget, vagyis a hezitálást, a szóismétlést és a szótagismétlést, valamint a dadogó adatközlő beszédtempóját vizsgálom. A kutatás többek között arra a kérdésre keresi a választ, hogy az egyes szövegtípusokban milyen mértékben változik meg a dadogás mértéke, melyek a dadogó számára a legkönnyebb és legnehezebb beszéd típusok. Mivel a dadogás tünetei és súlyossági foka egyénenként eltérő lehet, célom az, hogy megvizsgáljam, az esettanulmány adatközlője milyen feladatokat teljesít könnyen vagy nehezen. Hipotéziseim szerint 1. a dadogó a nyelvtörökben produkálja a legtöbb megakadást, 2. éneklés közben teljesen megszűnik a beszéd szaggatottsága, vagyis a megakadásjelenségek eltűnnek, 3. a vizsgált adatközlő átlagos beszédtempója megegyezik az egészséges, lassú beszélők átlagos beszédtempóértékeivel.

A vizsgálat eredményei alapján elmondható, hogy a legtöbb, általam vizsgált megakadásjelenség a nyelvtörökben és a spontán narratívában fordult elő, ám ezzel ellentétben a jelenségek elenyésző mértékben jelentkeztek a dalok énekelt változatában. Az eredmények arra engednek következtetni, hogy a dadogás mértékét egyértelműen befolyásolja az adott szövegtípus, a szöveg ismerete, a gyakorlottság mértéke, valamint a szöveg meglévő dallama és ritmusa.

BODNÁR NOÉMI

magyar

BA, 5. félév

Debreceni Egyetem

Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Fehér Krisztina
egyetemi tanársegéd, DE BTK*

A dajkanyelvi attitűd vizsgálatának módszertana

A dajkanyelvi attitűd vizsgálatának módszertana

Az emberek beszédmódja jelentősen megváltozik, mikor egy kisbabához szólnak: egy speciális beszéd módot, dajkanyelvet kezdenek használni. Ennek a nyelvi jelenségnek a megítélése a kutatók között többnyire pozitív, de nem egységes. A nem szakemberek attitűdjéről a dajkanyelvvvel kapcsolatosan eddig még nem készült szisztematikus mérés, így nem született ezidáig erre egy jól kidolgozott módszertani eljárás sem, pedig ez fontos lenne jelenség mélyebb megismeréséhez. Dolgozatom fő célja egy, a dajkanyelvi attitűd mérésére alkalmas módszertan kidolgozása és bemutatása. Ehhez a szociolingvisztikából ismert, magyar terminussal ügynökvizsgálatnak nevezett eljárást veszem alapul, amely alkalmas a nyílt és rejtett attitűd eltéréseinek feltérképezésére. Emellett törekszem a dajkanyelv-kutatás eddigi eredményeinek rövid bemutatására, valamint további kérdéseinek felvázolására.

FALYUNA NÓRA

Terminológia

MA, 3. félév

Károli Gáspár Református Egyetem

Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Dr. Árvay Anett
megbízott előadó, KRE BTK*

Az arcvédő hazugság. A szívességkérés elutasításának beszédaktusában stratégiaként használt hazugság vizsgálata

A dolgozat témája a szívességkérés elutasításának beszédaktusában stratégiaként megjelenő hazugság. A kutatás kiinduló kérdése az volt, hogy a hazugság a szívességkérés elutasításában elfogadható nyelvhasználati stratégia-e, annak ellenére, hogy társadalmilag negatív értékkel van fölruházva? A kutatás három kutatási kérdés köré szerveződött: 1) megjelenik-e, és ha igen, hogyan jelenik meg a hazugság a szívességkérés elutasításában; 2) a választott elutasító stratégia utólag milyen megítélés alá esik; 3) mi indokolja az adott stratégia választását és értékelését? A kutatás elméleti kerete interdiszciplináris megalapozottságú és emiatt három részből áll: 1) a hazugságra vonatkozó etikai szakirodalom legrelevánsabb megállapításai alapján megfogalmazott munkadefiníció; 2) az elutasítás beszédaktusának, valamint 3) az arcfenyegetésnek és az arcvédésnek a pragmatikai megközelítése. A dolgozat egy későbbi nagyobb kutatást előkészítő pilot kutatást mutat be. A kutatás intralingvális, melyben tizenkét, Magyarországon szocializálódott, magyar anyanyelvű felnőtt adatközlő vett részt. A kutatás eszköze két kérdőív volt: az első a szakirodalmi gyakorlatnak megfelelően diskurzus-kiegészítő kérdőív volt, a második egy retrospektív kérdőív volt, amelyben az adatközlők az első kérdőíves válaszaikat értékelték. Az első kérdőív segítségével összegyűjtött adatokat a kontextuális tényezők (a szívességkérés súlya, az elutasítás jogossága, és az interakcióban résztvevő felek közötti viszony) függvényében elemeztem. Azonosítottam az elutasítási stratégiákat, illetve a külső (járulékos beszédaktusok) és belső (enyhítők, fokozók, homályosítók) módosító elemeket. A vizsgálat igazolta, hogy a hazugság megjelenik mind a két fél arcát figyelembe vevő elutasítási és arcvédő stratégiaként is, így az a szívességkérés elutasításának beszédaktusában egy olyan nyelvhasználati stratégiának bizonyult, amely tudatosan, megtévesztő szándékkal közöl valótlan tartalmat az arcvédés céljából. A végrehajtott nyelvhasználati stratégiákat az adatközlők utólag vagy elfogadhatónak tartották, vagy felülírták azokat. A dolgozat végén az arcvédő hazugság használatának egy lehetséges, a szociálpszichológia kognitív disszonancia elméletének Elliot Aronson-féle interpretációján alapuló magyarázata fogalmazódik meg.

PAP VERONIKA

elméleti nyelvészet

MA, 3. félév

Pázmány Péter Katolikus Egyetem

Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar

*Témavezető:
É. Kiss Katalin
et., akadémikus, PPKE BTK*

Az időbeliség kifejezése a gyermeknyelvben

Kutatásomban azt vizsgáltam meg, miképpen jelenik meg az óvodáskorú gyermekek nyelvhasználatában az időbeliség kifejezése. Két fő kutatási kérdésem volt: Található-e különbség fiatalabb és idősebb gyermekek nyelvhasználatában az időbeliség kifejezésének szempontjából? Alátámasztható-e Melissa Bowerman (1983) hipotézise, miszerint a térbeliség kifejezése elsődleges az időbeliségével szemben?

Bowerman 1983-as cikkében bemutatja, hogy a gyermekek gyakran használnak már térbeli fogalmakat időbeliség kifejezésére, ám időnként tévesen. Úgy gondolta, hogy bár a gyermekek időbeli jelentésben nem tudják még ezeket a fogalmakat használni, a térbeli jelentésüket jól értették. Ezek alapján arra következtetett, hogy a térbeliség megértése elsődleges az időbeliségével szemben.

Kutatásomhoz két kísérletet végeztem el. Az első kísérletben a gyermekek egy bábbal beszélgettek a napi rutinjukról. A báb elmesélte, mit csinál egy nap, ám feladatait rossz sorrendben végezte el. A gyermekek feladata volt kijavítani őt, és ezek alapján saját napjukról mesélni. A második kísérletben a gyermekeknek egy képsor alapján kellett önállóan elmesélniük, mit látnak, majd 3 kérdést tettünk fel a képekről. A képeken egy mackó napi rutinjai voltak ábrázolva. 37 gyermek vett részt a kísérletben 3;4 éves kortól 6;10 éves korig. A kutatásban egy 10 fős felnőtt kontroll-csoport is részt vett.

Az első feladatban láthatóvá vált, hogy a kisebb gyermekek csupán a "reggel"-t és "esté"-t használták az események időbeli elhelyezésére. Ezen kívül nem időhatározói módosítóként használták, hanem jellemzőbb volt az alany-predikátum szerkezetbe való helyezés, mint pl.: Amikor este van. A második feladat esetén 22 gyermek tudott önállóan egy történetet elmesélni, és 21 gyermek csak és kizárólag térbeli kifejezéseket használt, mint itt és ott. Amikor rákérdeztünk az első, balszélen lévő képen látottakra (Mikor megy ki az udvarra játszani?), a gyermekek 73%-a "Reggel"-lel válaszolt, annak ellenére, hogy hangsúlyoztuk, hogy egy délután eseményeit láthatják.

Az adatok alapján a következőképpen válaszolhatunk a kutatás kérdéseire: A kisebb gyermekek jóval sematikusabban fejezik ki a napi rutinjukkal kapcsolatos időbeliségeket. A térbeliség elsődlegessége pedig igazolhatóan látszik, hiszen sokkal reflexszerűbben jelenik meg beszédükben az időbeli fogalmakhoz képest, illetve a térbeliség nyújtott segítséget számukra a képeken látottak időbeli elhelyezésében. Tehát az adatok alátámasztják Bowerman (1983) hipotézisét.

ESZES ERNŐ GERGŐ

anglisztika

BA, 5. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Albert Ágnes
egyetemi adjunktus, ELTE BTK*

Kétnyelvű és egynyelvű nyelvi fejlődés összehasonlítása

Kétnyelvű és egynyelvű nyelvi fejlődés összehasonlítása

A dolgozat célja, feladata a kétnyelvűség, illetve az általános nyelvi fejlődés során megjelenő fejlődési szakaszok bemutatása, ezzel együtt a születéstől két éves korig jelentkező kétnyelvű implikációk bemutatása.

Első körben a nyelvi fejlődés általános szakaszai kerülnek bemutatásra, a fent említett időszakokban, ezeket, ahol lehet, és ahol szükséges, a kétnyelvű vonatkozásokkal kiegészítve. Ezt a szekciót egy rövid betekintés nyitja a kétnyelvűség irodalmába. Ezt követően megemlítésre kerülnek a kifejező sírás, a nonverbális kommunikáció jelentősége, a csecsemő nyelv megkülönböztető képességei, mechanizmusai és metódusai. Az első részt a verbális kommunikáció megjelenése, illetve az ehhez tartozó kétnyelvű implikációk zárják.

A dolgozat második része a kétnyelvűségi kutatásokra, kísérletekre és tanulmányokra fókuszál, bemutatva, hogyan is változtak a nézetek a jelenséggel kapcsolatban, hogyan kaphat politikai színezetet a kétnyelvűség, és hogyan manipulálhatják ezzel a közvéleményt.

A konklúzió röviden mutatja be, hogy a dolgok jelenlegi állása szerint mi a kétnyelvűség tudományos megítélése.

TÓTH TÍMEA

Szerb Nyelv mint Környezetnyelv Szak
MSc, 9. félév
Újvidéki Egyetem
Bölcsész tudományi Kar

*Témavezető:
Tüskei Vilma
tanársegéd, ÚE*

Elnézést, merre találok a mosdót?

A dolgozat tárgya az a hely, amely sokak szerint nem igényel semmiféle tudományos vizsgálatot, mert az emberek azokat a napi szükségleteiket végzik benne, melyek a mai társadalomban tabunak számítanak: ez a WC.

A szemiotika a különböző jelek megfejtésével foglalkozik nemcsak a nyelvészetben, hanem az élet minden területén (az építészetben, zenében, kultúrában stb.). A dolgozat célja, hogy bepillantást nyerjünk a két nem interpretálásába a magyar és a szerb kultúrában.

Szerbia és Magyarország területén homogén és heterogén környezetben keressük fel a mellékhelységeket magánvállalatokban, állami intézményekben és benzinkutakon. Számba vesszük, milyen jelekkel jelölik a mellékhelységeket, a férfi és női WC-t. Bemutatjuk a jellegzetes szerb, magyar és internacionális toalett-jelöléseket, a domináns színeket, ábrákat, nyelveket, formákat. Megpróbáljuk feltárni, milyen okok vezettek egy-egy ábra kiválasztásához. Megszemléljük a toalették térbeli elhelyezését is. Ezzel bepillantást nyerhetünk abba, hogy e két kultúrában belső és külső hatások hogyan hatnak a női és a férfi nem felfogására. Egyben megvizsgáljuk, hogyan él az emberi tudatban a nő és a férfi fogalma.

Kulcsszavak: szemiotika, nemek, kultúra, toalett

ASZTALOS ANIKÓ

magyartanár és nyelv-és beszédfejlesztő tanár
MA, 3. félév
Eötvös Loránd Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Bóna Judit
adjunktus, ELTE BTK*

Emlékezet és szövegértés középiskolások és egyetemisták körében

A különböző szövegek megértésének, felidőzésének és előhívásának nagy jelentősége van a mindennapok különböző helyzeteiben, legfőképpen a tanulási-tanítási folyamatokban. A kutatás célja az, hogy feltárjam és összehasonlítsam, hogy a középiskolások és az egyetemisták ugyanazon szövegre vonatkozó felidőzése milyen fő jellemzők által valósul meg. A vizsgálat a két korosztály emlékezeti folyamatainak feltárásával kísérli meg körüljárni a szöveg megértésének, értelmezésének és tanulásának lehetséges módjait.

A kutatásban összesen 48 fő vett részt. Közülük 27 fő egyetemi képzésben résztvevő hallgató (átlag életkoruk 22 év) és 21 fő középiskolás (átlag életkoruk 16 év). A kísérletet mindkét korosztálynál órai keretek között, az anonimitást biztosítva végeztem el. A szöveg kiosztását követően arra kértem őket, hogy figyelmesen olvassák el a szöveget. Ezután beszédtem a történetet tartalmazó kiosztmányt és azt az utasítást adtam, hogy írják le minél pontosabban az olvasottakat. 30 perc múlva ismét arra kértem őket, hogy idézzék fel az olvasott szöveget. Így személyenként két szövegváltozatot kaptam: az egyik az olvasás után közvetlenül keletkezett, a másik később. A szövegváltozatokat kódoltam és a következő szempontok szerint elemeztem: 1. a szövegek hossza; 2. a szövegekben megjelenő események száma; 3. a szöveg címe; 4. a tulajdonnevek felidőzése; 5. a helytelen következtetések megjelenése; 6. egy kiragadott tételmondat sematikus megjelenése.

A kutatás előtt megfogalmazott két hipotéziseim beigazolódott: 1. a középiskolások szövegre való visszaemlékezése pontatlanabb volt az egyetemistákénál; 2. az egyetemisták szöveghűbben idézték fel az olvasottakat. Azonban a visszaidézett szövegekben szereplő kauzális viszonyok egyik korosztályban sem az eredeti szöveg szerint szerveződtek. A kutatás új információkkal szolgálhat arról, hogy a szövegek milyen sémák szerint maradnak meg az emlékezetünkben, és ezek milyen kapcsolódási pontok, oksági viszonyok alapján realizálódnak. Hasznos lenne, hogyha a tanulók már a középiskolában több, az európai kultúrától idegen, vagy legalábbis a hagyományostól eltérő szöveget olvasnának. Ezzel nem csak az olvasási stratégiájuk és a szövegértési kompetenciájuk fejlődne, hanem a szövegre való emlékezetük is pontosabbá válna. Ez pedig elengedhetetlen feltétele a hatékonyabb tanulási folyamat kialakulásnak.

Kognitív nyelvészet

PÁPISTA ZSOLT
Germanisztika
BSc, 9. félév
Újvidéki Egyetem
Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Dr. Pásztor Kicsi Mária
egyetemi docens, ÚE*

A halál fogalmával kapcsolatos eufemizmusok konceptualizációja a magyar és a német nyelvben

A dolgozat célja a halál fogalmával kapcsolatos magyar és német eufemizmusok elemzése kognitív nyelvészeti megközelítéssel, azaz annak feltárása, hogyan konceptualizálódik a halál ennek a két nyelvnek a metaforikus eufemizmusaiban. Ez a téma a nyelv és a kultúra szempontjából egyaránt érdekes, mivel rámutat arra, hogy milyen hasonlóságok és eltérések állnak fenn a magyar és német beszélők nyelvhasználatában és kogníciójában a halál megszépítését illetően. A szisztematikus analízis érdekében szótárak, tudományos munkák és az internet segítségével összeállt egy kétnyelvű korpusz, amely az összehasonlító elemzések tárgyát képezte. A korpusz analízise kimutatta, hogy a magyar és német nyelvben egyaránt a halál fogalmával kapcsolatos eufemizmusok öt közös fogalmi metaforára vezethetők vissza. Bár az eufemizmusok sok esetben különbségeket is felmutattak, a hasonló konceptualizációk a megszépített halál kontextusában lényeges kulturális hasonlóságokról tanúskodnak a két nyelv között. Ezek a hasonlóságok a legtöbb esetben az emberi test univerzális aspektusaira, a halál végleges voltára, valamint megegyező vallási nézetekre vezethetők vissza.

KRIZSAI FRUZZSINA
Magyar nyelv és irodalom
MA, 3. félév
Eötvös Loránd Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Tátrai Szilárd
docens, ELTE BTK*

A HALÁL mint közösségi esemény - Halotti búcsúztatók funkcionális nyelvészeti elemzése

A halotti búcsúztató sajátos folklórműfaj. Meghatározó funkciója, hogy segítse a halál eseményének feldolgozását, a gyász megélését. A szövegekben a halál közösségi eseményként jelenik meg. Ez értelmezhető halál és a halottbúcsúztatás összefüggésében, de úgy is, hogy a közösség együttesen hoz létre halál-lal kapcsolatos nyelvi konstrukciókat. A szövegek közösségi konstrukcióként való értelmezésének alapjául szolgálnak egyes műfaji sajátosságok is.

Munkámban 80 halottbúcsúztató vers vizsgálatán keresztül mutatom be, hogyan alakulnak a közösség tagjainak résztvevői szerepei a halottbúcsúztatás diskurzusában és a búcsúztatókban nyelvileg hozzáférhetővé tett események szereplőiként. A leírás szempontjai a versek meghatározó jellemzői köré szerveződnek, melyek a következők: a kontextusfüggő kiindulópont áthelyeződése, aposztrofikus megszólítások és metaforikus nyelvi kifejezések előfordulásai. A dolgozatban bemutatásra kerül a kontextusfüggő kiindulópontnak egy fiktív megnyilatkozóra való áthelyeződése és ennek következményei a halál fogalmának nyelvi konstruálására nézve. A szövegek másik sajátossága az aposztrofikus elfordulás, így ennek jellemzésére is sor kerül. A metaforikus nyelvi kifejezések leírása ugyancsak a perspektívával összefüggésben történik. A vizsgálatban azok a metaforikusan cselekvő-ként konstruált entitások jelennek meg kiemelt fontossággal, amelyek felé aposztrofikus elfordulás is történik. Így olyan entitások jellemzésére kerül sor, amelyek nemcsak egy elbeszélte eseményben cselekvő-k, hanem a létrejövő aposztrofikus és fiktív diskurzus résztvevői is.

A dolgozat szemléletmódja, a pragmatika, a szemantika és a folklorisztika eredményeinek együttes felhasználása lehetőséget teremt arra, hogy eredményei a néprajz és az irodalomtudomány számára is hasznosíthatók legyenek.

DIMÉNY HAJNALKA

Magyar nyelvészeti és irodalomtudományi tanulmányok
MA, 4. félév
Babeş–Bolyai Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
dr. Szilágyi N. Sándor
egyetemi tanár, BBTE*

Alakzat és hangulat a magyar igékben

A magyar igék egy része sajátos amiatt, hogy felfedezhetünk bennük valamilyen kapcsolatot a hangalak és a kifejezett hangulat között. Ezeket nevezzük hagyományosan hangulatfestő igéknek. Úgy tűnik azonban, hogy más közös pontja is van a biccen, heppen, hüppen, koppan, moccan vagy a letyeg, petyeg, rebeg, szepeg, tipeg szavaknak.

Feltételezésem szerint az igék jelentésében van egy összetevő, amely az adott mozgás, történés, (állapot)változás stb. szerkezetét adja, és amely a legkülönbébb eseményeket kifejező igék között is azonos lehet. Ezt nevezem az igék jelentésében kódolt alakzatnak. Annak a mintázatnak és formának az együttesét jelöli tehát ez a szó, amely megadja azt az általános szerkezetet, amely alapján az adott eseményt nyelviileg észleljük.

A dolgozatban részletezett kutatás arra irányul, hogy milyen alakzatokat kódolunk a magyar hangulatfestő igékben, milyen ezeknek az alakzatoknak a szerkezete, illetve, hogy jellegzetesen milyen feltételei vannak annak, hogy a magyar nyelvi konvenció szerint valamit alakzatként kódoljunk a sajátos hangalakú igékben.

KŐRÖSI ZITA

Szlavisztika-osz
BA, 8. félév
Debreceni Egyetem
Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Dr. Agyagási Klára
egyetemi tanár, DE BTK*

A víz elemet tartalmazó frazeologizmusok vizsgálata

Munkámat az orosz frazeologizmusok megismerése motiválta, különösen a víz elemet tartalmazó frazeologizmusok ragadták meg figyelmem. Azonban amikor foglalkozni kezdtem azzal a kérdéssel, hogy milyen elemzési módszerekkel lehet a frazeologizmusok konkrét képi és elvont tartalmi síkja között megtalálni a kapcsolatot, akkor értettem meg, hogy a módszer keresése nem szűkülhet le az orosz nyelvű frazeologizmusokra, hiszen az általam ismert három nyelvben sok, frazeológiai egységekben hasonló motívum játszik szerepet.

Munkahipotézisként fogalmaztam meg a kérdést, miszerint létezik-e olyan kutatási módszer, amely alkalmas arra, hogy a nyelvi specifikumok kikerülésével magyarázza meg a két sík közötti kapcsolatot. A dolgozat jelen formájában azt az utat mutatja be, amelyet szükségszerű volt bejárni a vinogradovi frazeologizmuskutatástól kezdve, Telija frazéma-idióma felfogásán keresztül Burger tipológiáján át a kognitív elméletéig.

Minthogy a feltett kérdésekre a választ Johnson és Lakoff metaforaelméletében találtam meg, munkám utolsó részében tíz féle orosz nyelvű víz elemet tartalmazó frazeologizmus példáján mutattam be az elvont jelentést magyarázó metaforikus kapcsolatokat.

NAGY TAMÁS

magyar - filozófia tanár
MA, 7. félév
Pécsi Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Dr. Szűcs Tibor
egyetemi docens, PTE BTK*

Dal(és)szöveg -- Megzenésített versek kognitív szövegtani és kognitív stilisztikai megközelítése

Dolgozatomban vers és zene interakcióját vizsgálom a kognitív stilisztika és a kognitív szövegtan keretei között, érintve a szemiotikát és a korpusznyelvészetet. Előfeltevésem szerint Dal(és)szöveg nevű korpuszom egyes alkorpuszaiban különböző szöveg- és stílusbeli változásokkal találkozhatunk. De ezek a változások hasonlítanak az egyes alkorpuszokban. Az I. alkorpuszban nem mutatható ki jelentős változás a nyelvi potenciálban és a szociokulturális tényezőkben a megzenésítéskor. A II. alkorpuszban változások tapasztalhatók a nyelvi potenciálban (bizonyos szimbolikus nyelvi egységek refrénné válása) és a szociokulturális tényezőkben (a magatartás, a helyzet, az idő tényezőiben). A III. alkorpuszban tapasztalható a legjelentősebb változás a nyelvi potenciálban (átírások) és a szociokulturális tényezőkben (a magatartás, a helyzet, az idő, az érték, a hagyományozott intézményes nyelvváltozatok tényezőiben). A változások miatt a versek dalszövegekké válnak. A megzenésített vers két szövegtipológiai kategória interakciójának eredménye: a versé és a dalszövegé. Dolgozatom középpontjában e három szövegtípus áll, amelyeknek prototípusai körülírhatók.

Először bemutatam a nyelvet, a zene és a költészet szövegtani és mediális összefüggéseit. Dolgozatom következő részében Dal(és)szöveg nevű szövegtan korpuszom vizsgálatával azokat a szöveg- és stílusbeli változásokat keresem, amelyeket az intermedialitás maga után von.

NEMES SZILVIA

Ókori nyelvek és kultúrák - Klasszika filológia szakirány
BA, 5. félév
Eötvös Loránd Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Dr. Itzész Máté
adjunktus, ELTE BTK*

Jog, a szavak művészete – avagy mióta létezik jogi szaknyelv?

A nyelv az a közeg, amelyen keresztül a jog érvényesül, jog és nyelv ezért elválaszthatatlan egymástól. Felmerül a kérdés, hogy hol jelent meg először a jogi szaknyelv, és milyen szinten volt kidolgozott. A jogról úgy tartják, hogy abban a formában, ahogy ma is ismerjük, Rómában született meg, itt alakult ki az a professzionális jogtudósi réteg, amelyik kidolgozta a latin nyelv megfelelő jogi fogalmait, melyek a mai napig visszaköszönnek a jogi terminológiában. Viszont ez a terminológia nem nevezhető teljesnek, a hiányosságok pedig régóta sok kérdőjelet hagynak.

A latin jogi szókinccset egyrészt szinkrón, másrészt diakrón szempontból vizsgálom. Ami a szinkrón megközelítést illeti, a szókészlet tekintetében négy nagyobb csoport állítható fel: (1) azok a szavak, melyek egyaránt előfordulnak a köznyelvben és a jogi szaknyelvben is, jelentésük pedig megegyezik (pater familias, res); (2) azok a szavak, melyek megtalálhatóak a köznyelvben is, ám a jogi nyelvbe átkerülve speciális jelentést vesznek fel (caput, manus); (3) kizárólag a jogi szaknyelvben megtalálható szavak (erctum); (4) olyan szavak, melyek a jogi nyelvben „pótmegoldást” jelentenek egy hiányzó terminusra, így jelentésük speciális (teneo, praestare). A jogi latin nyelvet a kevés absztrakt, elvont főnév jellemzi, sokkal inkább a konkrétabb jelentésű főnevekkel, illetve melléknévvel találkozunk inkább.

Ha diakrón szempontból vizsgáljuk meg a kérdést, akkor azt tapasztaljuk, hogy az indoeurópai, de sokszor a proto-italikus alapnyelvben sem jelenik meg egy adott szó jogi aspektusa. Alapvetően négy csoportja állítható fel a szavaknak: (1) amelyeknél rekonstruálható indoeurópai alak, de megfelelő jogi aspektus nélkül (pl. pater); (2) rekonstruálható indoeurópai alak esetleges jogi aspektussal (pl. damnum, sarcio); (3) csak a proto-italikus nyelvben

meglévő újítás (pl. manus, spondeo); (4) csak a latin nyelvre jellemző újítás (pl. stipulatio). Az indoeurópai alapnyelv szintjén nagyon ritka, hogy jogi szakkifejezésekkel találkozunk.

A kétféle vizsgálatból az a kép bontakozik ki a jelenleg vizsgált adatok tükrében, hogy a római jog kazuisztikus (esetről esetre) természetével összhangban a latin nyelvre is a konkrétabb fogalmak jellemzők, és ez leginkább a terminológiai hiányok esetén szembetűnő.

HANTÓ RÉKA

Alkalmazott nyelvészet

MA, 3. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Tolcsvai Nagy Gábor
egyetemi tanár, ELTE BTK*

Kognitív metaforaértelmezés Petőfi Sándor szerelmes verseiben

A kutatás célja egy olyan elméleti keret segítségével képet adni Petőfi szerelmes verseiről, amellyel azt eddig még nem közelítették meg: ez a fogalmi metafora standard elmélete (Lakoff-Johnson 1980). A dolgozatban nagy hangsúlyt kap a kiválasztott szerelmes versekben található fogalmi metaforák nyelvi megvalósulásának leírása: a birtokos szerkezetek, az egy-két jelzót tartalmazó egyszerű mondatok és az értelmezős szerkezetek elemzése. A dolgozat kitér a fogalmi integráció (blend) jelenségének az elemzett szövegekre való alkalmazhatóságára is. Foglalkozik a metafora hatásának erejének kérdéskörével, amely függ a két összekapcsolt foglami tartomány (mátrix), a forrás- és a céltartomány szemantikai távolságának mértékétől, a tartományok közötti leképezések milyenségétől, valamint attól, hogy az adott metafora a vizsgált mű mekkora részére terjed ki. Az említett jellemzőket a 45 verset számláló korpusz konkrét példáin keresztül szemléltetem.

KUBITSCH REBEKA

Finnugrisztika

MA, 1. félév

Szegedi Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Dr. Sipőcz Katalin
egyetemi docens, SZTE BTK*

Udmurt betegségnevek metaforikus jelentései

REZÜMÉ

UDMURT BETEGSÉGNEVEK METAFORIKUS HASZNÁLATA

A dolgozat célja, hogy bemutassa a betegségnevek metaforikus használatát az udmurt nyelvben a kognitív metaforaelmélet keretében. Ehhez először egy lexikológiai elemzés készült a névadás lehetséges motivációira, illetve az alaktani sajátosságokra fókuszálva. A betegségnevek csoportjának érintkezése más szóképzési területekkel szintén bemutatásra kerül.

A lexikológia elemzésben a következő faktorokat vizsgáltam: a névadás alapja metafora vagy metonímia, az elnevezés során az ok- vagy tünetcentrikus megközelítés érvényesül, illetve a betegségnevek egyszerű, képzett vagy összetett szóval fejlődik ki. Összesen 56 betegségnevet elemeztem; a korpusz egy része írott forrásokból származik, a másik részét pedig udmurt anyanyelvi lektor közreműködésével állítottam össze. A korpuszban számos bőrbetegség, valamint a legáltalánosabb és legveszélyesebb betegségek nevei szerepelnek.

A betegségnevek metaforikus használata során 49 kifejezést elemeztem. Ezek orosz nyelvű frazeológiai szótárakból és az anyanyelvi beszélőktől való gyűjtésből származnak. A kutatás során a következőket vizsgáltam: melyek a metaforikus kifejezésekben tipikusan megjelenő betegségnevek, a kifejezések használatuk alapján milyen csoportokba sorolhatók és végül, hogy milyen metaforikus leképezések alakíthatók ki. A kutatáshoz az információkat internetes kérdőív segítségével gyűjtöttem az udmurt beszélőktől.

A lexikológiai vizsgálat eredményei azt mutatják, hogy jóval több a metonímia alapú betegségnevek száma, mint a metaforikus elnevezéseké, illetve a betegségszemlélet tekintetében a tünetcentrikus megközelítés dominál. Morfológiai szempontból a korpusz alapján elmondható, hogy az összetétel a leggyakoribb szóalkotási mód a betegségnevek csoportjában.

A betegségnevek metaforikus használatát vizsgálva az eredmények azt mutatják, hogy túlnyomó többségben bőrbetegségek nevei szerepelnek metaforikus kifejezésekben, illetve olyan 'súlyos betegség' jelentésű szavak, melyek archaikusnak tekinthetők és jelentésük egyre inkább kezd elhomályosulni. A kutatás eredményei azt mutatják, hogy habár a betegséget általában absztrakt jelenségként tartjuk számon, ennél fogva pedig a fogalmi metaforákban a legtöbb esetben céltartomány, mégis képes forrástartományként szolgálni a különféle lelki, mentális állapotok megjelenítéséhez. Lehetséges, hogy univerzális metaforákról beszélhetünk, mivel ugyanaz a testi tapasztalat áll kialakulásuk háttérében.

Fordítástudomány

NAGY LAURA

Anglisztika

BA, 3. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Tankó Gyula

egyetemi adjunktus, ELTE BTK

Közvetítési folyamatok összehasonlító elemzése: fordítás és parafrázis

A dolgozat a fordítás és a parafrázis során felmerülő problémák elemzésével, összehasonlításával, illetve ezen problémák lehetséges megoldásával foglalkozik. A két folyamat nagyon hasonló, hiszen mindegyiket nevezhetjük fordításnak: a fordításnál a szöveget egy másik nyelvre fordítjuk, míg a parafrázisnál csak a megfogalmazás változik, a nyelv nem. A lexikai és nyelvtani szintek felosztásánál Mona Baker "In other words" című munkájának rendszertanát követtem. Megfigyelhető, hogy a különböző szinteken milyen átfedések vannak a két folyamat között. Ezeken a szinteken mindkét esetben megvizsgáltam a leggyakoribb problémákat, illetve a hozzájuk kapcsolódó megoldási javaslatokat. Amely problémák megegyeznek, az azokra való megoldások is rendkívül hasonlóak, ám vannak olyan szintek, melyeken nincs átfedés a két közvetítési folyamat között, vagy csak nagyon kevés. A két folyamat tehát a problémákban is hasonlít. Nyelvtudásomat felhasználva több nyelvből is gyűjtöttem példákat, hogy a problémás helyzeteket illusztráljam, ezekkel is segítve a megértést. Dolgozatom alapján tehát elmondhatom, hogy rengeteg különbség van a nyelvek között, melyek a fordítással és parafrázissal kapcsolatos problémákat okozzák, ám sok a hasonlóság is, melyek a problémák megoldását jelentik.

BARTÓK BOGLÁRKA

Anglisztika

BA, 3. félév

Miskolci Egyetem

Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Mokrainé Orosz Angéla

egyetemi tanársegéd, ME BTK

A műfordítók műhelytitkai - Tulajdonnevek fordításának metódusai J. K. Rowling Harry Potter -sorozatában

Egy jó fordítás elkészítése rendkívül összetett feladat – a célnyelvre lefordított szövegnek tükröznie kell a forrásnyelvit, és a célnyelven is a helyes megfogalmazásra kell törekedni. Hogyan érhetjük el ezt a tulajdonnevek fordításánál? Szükséges-e a tulajdonneveket egyáltalán lefordítani? Dolgozatom megírásakor arra törekedtem, hogy a tulajdonnevekre vonatkozó fordítási kérdéseket jobban átláthatóvá tegyem J. K. Rowling Harry Potter-sorozatának tükrében. Ez a könyvsorozat tökéletes alapot nyújt a fordítónak, hogy kreatív megoldásokkal álljon elő a tulajdonnevek lefordításában, hisz minden név a fantázia szüleménye, és mind többletjelentéssel bír. Klaudy Kinga – Simigné Fenyő Sarolta Angol-magyar fordítástechnika, valamint Farkas Tamás A tulajdonnevek fordíthatóságáról és napjaink fordítási hibáiról, közzsók és tulajdonnevek példáján című művei szolgálnak dolgozatom forrásaként. Vermes Albert Péter négy alapvető műveletét is felhasználom. A műveletek a következők: átvitel, behelyettesítés, szorosabb értelemben vett fordítás és modifikáció.

A művekben találhatunk számos beszélő nevet, amely a célnyelvre – jelen esetben magyarra – lefordítva is olyan többletjelentést tartalmaz, amit a forrásnyelv is átad az olvasónak. Gondoljunk csak a könyvsorozat első kötetére, az elsős tanulók ceremóniájára, ahol a Teszlek Süveg beosztja az új diákokat az iskola különböző házaiba. Forrásnyelven Sorting Hat a Teszlek Süveg megfelelője, amelyből a célközönség jelentős része nem asszociálna a mágikus tárgy jelentőségére. Szerepelni fognak a tanulmányban személynevek, állatnevek, néhány mágikus lény vagy tárgy neve, valamint a portrék, földrajzi nevek és intézmények nevei is mind a forrásnyelven, mind a célnyelven bemutatva. E tulajdonnevek lefordítását elméleti háttérrel támasztom alá - bizonyítva miért volt szükséges lefordítani az adott nevet, milyen fordítói döntéseket kellett hoznia a fordítónak.

SCHNÉBLI LÉNÁRD SÁNDOR

Magyar nyelvészeti és irodalomtudományi tanulmányok
szak
MSc, 4. félév
Babeş-Bolyai Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
dr. Benő Attila
egyetemi docens, BBTE*

Angol episztemikus modális kifejezések magyar fordítása

A modalitás, mint univerzális nyelvi kategória, számos megválaszolható kérdést sorakoztat fel a fordítástudománnyal foglalkozó nyelvészek számára. A fordító munkáját azonban olyan tényezők is befolyásolják, mint a nyelvek mögött álló különböző kultúrák.

A beszéd tükrözi egy adott nyelv logikáját, beszélőinek a gondolkodásmódját. Az anyanyelvi beszélőnek nincs is problémája azzal, hogy a saját nyelvének a gondolkodásmódját megértse. Azonban mi történik akkor, ha le akarjuk fordítani a mondandónkat egy másik nyelvre? Melyik nyelv gondolkodásmódja lesz a domináns, mi vesz át mit? Veszít-e ebben az esetben a fordítás az értékéből?

A dolgozatban ezekre a kérdésekre keresem a választ az angol episztemikus modális kifejezések magyar fordítását vizsgálva. Ugyanakkor a nyelvek kultúránként változó sajátosságait is vizsgálom, melyek befolyásolhatják a fordítás sikerességét. Miért szükséges fordításkor a gondolkodásmód kérdését is feltérképezni? Elég arra gondolni, milyen a magyar és az angol beszéd. A magyar szöveg tömör, kihagyásos, eleve feltételező, az angol pedig kerüli a feltételezést. Az angol beszélő kijelentéseit addig árnyalja, amíg azok igazságértéke a legközelebb áll az általa ismert valósághoz.

CSONTOS RITA

Germanisztika
BA, 3. félév
Miskolci Egyetem
Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Barna László
tudományos segédmunkatárs, ME BTK*

Goethe Erlkönig című balladájának fordításvariánsai és elemzési lehetőségei**Rezümé**

Az OTDK- dolgozatom célja a fordítástudomány nyelvészeti terminológiájának vizsgálata abból a szempontból, hogy az mennyire működőképes különböző eminens szövegek elemzése során. Az ekvivalencia-fogalmak tisztázása után az általam igaznak tartott állítást Johann Wolfgang von Goethe egy klasszikus szépirodalmi alkotásának tartalmi elemzésével szeretném bizonyítani. Ezen kívül kiemelek még olyan általános érvényű gondolatokat és tudományos téziseket is, amelyek a fordításelmélettel kapcsolatosak.

SINKÓ LAURA

Fordító és tolmács
MA, 3. félév
Pázmány Péter Katolikus Egyetem
Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar

SZABÓ ISTVÁN

Fordító és tolmács
MA, 3. félév
Pázmány Péter Katolikus Egyetem
Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar

*Témavezető:
Karáth Tamás
egy.adj., PPKE BTK*

Gyermekjogok helye és szerepe a hatásvizsgálatokban

A Gyermekjogok helye és szerepe a hatásvizsgálatokban című fordítás az UNICEF Magyar Bizottság és a KPMG közös, 2014-es gyermekjogi hatásvizsgálatának kulcsfontosságú dokumentumának részlete. A hazai vezető vállalatok körében végzett felmérés azt vizsgálta, hogy ezen vállalatok milyen mértékben veszik figyelembe a gyermekek jogait. A pályamunka címét is adó dokumentum útmutatást ad a vállalatoknak a gyermekjogok vállalati politikába való beemeléséhez.

Az előregedő társadalmak egyik kulcsfontosságú feladata, hogy megvédjék a jövő nemzedékeit. A dokumentum legfontosabb célja az, hogy felhívja a figyelmet a gyermekek jogainak fontosságára, valamint arra, hogy pozitív változás csak együttes munkával érhető el. Ezért is elkerülhetetlen, hogy a gazdasági és társadalmi életben is fontos szerepet játszó vállalatok aktívan részt vegyenek a gyermekjogok érvényesítésében, és az útmutató segítségével a működésüket érintő valamennyi területen tiszteletben tartsák és tartassák a gyermekek jogait.

Mindamelllett, hogy a dokumentum fontos társadalmi kérdésekre világít rá, számos fordítástechnikai problémát is felvet. Meg kell említeni, hogy a forrásnyelvi szöveget olyan, nem angol anyanyelvű szerzők írták, akik nemzetközi szintű problémát igyekeznek bemutatni és vizsgálni nemzeti szinten. Ennek kapcsán felmerül a domesztikáció (mint megbízói elvárás) és az idegenítés (mint olvasói elvárás) egymást kizáró igénye. Ehhez hasonló fordításméleti probléma, hogy érdemes-e ragaszkodni a nemzetközi vállalati közegben használatos terminusokhoz és így az adott csoport nyelvi normáihoz, vagy fordítóként csak egy tiszta nyelvi ideál elérésére kell törekedni. A szempontrendszerek között húzódo ellentéteket implicit módon igyekeztünk feloldani.

Fordításkor figyelembe kellett vennünk, hogy bár a szerzők jogászok és gyermekjogi szakértők voltak, a célközönség várhatóan eltérő végzettségű és beosztású vállalati dolgozókból áll. Érthetővé kellett tenni számukra a jogi, társadalomtudományi, politikai, gazdasági és környezetvédelmi területeket is érintő fejezeteket, így a forrás- és célnyelv sajátosságait is figyelembe véve végig az érthetőségre törekedtünk, ugyanakkor igyekeztünk megtartani a nemzetközi vállalati környezetben használt terminusokat.

Fontos kiemelni, hogy a dokumentum fordítói és a dolgozat szerzői mindvégig közösen dolgoztak, a munkafolyamatot felosztva és egymást ellenőrizve készítették a szöveget, mely mind írói, mind fordítói szempontból különleges helyzetet teremtett.

GERLINGER JÚLIA

fordító és tolmács
MA, 3. félév
Pázmány Péter Katolikus Egyetem
Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar

*Témavezető:
Karáth Tamás
egy.adj., PPKE BTK*

"Gyógyíthatóan romantikus": romantika, romanticizmus és feminizmus Tom Stoppard műveiben

Pályamunkám Leigh Joyce Harbin „Curably Romantic”: Romance, Romanticism, and Emerging Feminism in the Plays of Tom Stoppard c. tanulmányának fordítása (South Atlantic Review, 75.évf, 1.szám, (2010. tél), 25-44 old). Harbin olyan vádak ellen érvel, amelyek Stoppardot szexista drámaíróként bélyegzik meg, és kifejti, hogy Stoppard munkásságára jellemző az a feminista tendencia, miszerint a kezdeti darabok egyes nőgyűlölő megnyilvánulásai és

szexuális tárgyként szolgáló nőalakjai ellenére Stoppard későbbi műveiben már erős és összetettebb női karaktereket alkot.

A szöveg nyelvileg nagyon igényes és változatos: helyenként elméleti síkról közelíti meg az egyes műveket, egyes részei kifejezetten olvasmányosak, máshol pedig az író határozottan kifejti saját véleményét, és diplomatikusan, érvekkel alátámasztva cáfolja meg más kritikusok álláspontját. Bár irodalomtudományi szakszövegről van szó, nem jellemző rá a tudományos szövegek bonyolult nyelvhasználata, nem használ nehézkes, összetett mondatokat, sem pedig ismeretlen szakkifejezéseket.

Mivel Harbin több szerzőtől is idéz, fontos volt, hogy ezeket az idézeteket megfelelően integráljam a fordításba és egy egységes, koherens szöveg legyen a végeredmény. Az író gyakran használ nyelvi képeket, hogy minél érzékletesebben fejtse ki álláspontját, ezért fontosnak tartottam, hogy ezeket a képeket a fordításba is átültessem. Ezt a nyelvileg gazdag, mégis könnyen érthető regisztert szerettem volna a fordításomban visszaadni. Ennek érdekében a szó szerinti fordítás helyett inkább a szöveg gondolati tartalmát és logikáját igyekeztem megőrizni, amit helyenként szabadabb fogalmazással, illetve a körülírás eszközével próbáltam megvalósítani. Különösen a tanulmányban központi szerepet játszó címszavak (pl. romance, romanticism stb.) fordítása esetében volt fontos a helyes értelmezés, hiszen nem lehetett végig ugyanazt a fordítást alkalmazni egy-egy fogalomra, a kontextustól függően kellett megtalálni ezeknek a szavaknak a legmegfelelőbb fordítását. Abban az esetben, ha már egy Stoppard-műnek létezik sztenderd magyar fordítása, abból a kiadásból használtam fel az idézeteket, amennyiben viszont egy még lefordítatlan darabról volt szó, saját fordítást írtam a pályamunkába.

SZATMÁRY MÁTÉ

germanisztika

BA, 5. félév

Miskolci Egyetem

Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Kriston Renáta

egyetemi adjunktus, ME BTK

Magyar-német fordítási átváltási műveletek vizsgálata Szabó Magda Az ajtó című műve alapján

Szabó Magda, 1987-ben megjelent regénye, "Az ajtó" olyannyira nagy sikert ért el, hogy nem csupán több különböző nyelvre lefordították, de még film is készült belőle. A művet ma már német nyelven is olvashatjuk. Dolgozatomban kontrasztív szövegelemzési módszerrel vizsgálom Szabó Magda e művének eredeti magyar szövegét, összevetve a német fordítással. Pályamunkámban kitérek a szépirodalmi művek fordításának nehézségeire, ismeretemet a reáliák fogalmát, valamint bővebben írok a fordítási átváltási műveletekről is. Az analízis során elsősorban a lexikai átváltási műveletekre fogok hangsúlyt fektetni, a reáliák fordítására összpontosítva. Dolgozatomban olyan átváltási művek alapján fogom vizsgálni a lefordított regényeket, mint például a differenciálás és konkretizálás, a generalizálás, jelentés-összevonás, stb.

TAKÁCS BORÓKA LILLA

Fordító és tolmács; Finnugrisztika

MA, 3. félév

Debreceni Egyetem

Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Maticsák Sándor

egyetemi docens, DE BTK

Magyar reália típusú étel- és italnevek finn fordításai

Dolgozatom elsődleges célja a magyar–finn szótárakban szereplő reália típusú étel- és italnevek (pl.: máglyarakás, bejgli, bikavér, stb.) fordítása során alkalmazott átváltási műveletek (expiliáció, tükörfordítás, transliteráció, stb.) vizsgálata volt. Két kérdésre kerestem a választ: mely műveleteket használják leginkább a különböző szerzők, és hogy az eltérő módszerekkel kapott fordítások mennyire helyesek. Vizsgálatom eredményei alapján úgy találtam, hogy

számos hibás vagy pontatlan fordítás szerepel a szótárakban, így dolgozatomban az elméleti keretek bemutatása után ezen fordítások korrekciójára is teszek javaslatokat. Távlati célom: gasztronómiai adatbázis kialakítása és megjelentetése, például a Grimm Könyvkiadó gasztronómiai szótárai (angol–magyar, magyar–angol, francia–magyar, magyar–francia, stb.) mintájára.

GAZDAG-GÁL IVETTA

Germanisztika

BA, 7. félév

Eszterházy Károly Főiskola

Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Harsányi Mihály

főiskolai docens, EKF BTK

Szabályos és rendhagyó ragozás -a glimmen és triefen igék példáján keresztül

A következő dolgozat azon német igékkel foglalkozik, melyeknek egyidejűleg a rendhagyó és a szabályos ragozási formája is használatban van. Ezek az igék a két ragozási típus között ingadozva a ragozási kategóriaváltás folyamatát reprezentálják, mely egyike a német nyelv jelentős történeti fejlődési tendenciáinak.

Ezek az igék, különösen ami a hétköznapi kommunikációban való használatukat illeti, a nyelvészet kevésbé kutatott területeihez tartoznak, ezért a jelen dolgozat azt tűzte ki célul, hogy két példán (glimmen és melken) keresztül bemutassa a velük kapcsolatos nyelvészeti álláspontokat, valamint tényleges használatuk jellemzőit. Az elemzés során, melyhez az Institut für Deutsche Sprache adatbázisát használtuk, az igék rendhagyó, valamint szabályos alakjainak előfordulását vizsgáltuk különböző szempontok szerint. Így az egyes formák gyakoriságát nemcsak összesítve, hanem a különböző német nyelvű országokra, valamint az egyes németországi nyelvi régiókra tekintettel is értékeltük. Emellett vizsgáltuk azt is, hogy bizonyos formák használatának szemantikai (konkrét vagy átvitt értelmű szó) vagy stilisztikai (választékos nyelvezet) okai lehetnek-e.

A glimmen ige elemzése során a korpusz egyértelműen a szabályos formák túlsúlyát mutatta, noha a rendhagyó alakok gyakrabban fordultak elő átvitt értelemben és irodalmi szövegekben. Ez az eredmény arra enged következtetni, hogy a glimmen ige a szabályos ragozási csoport felé tendál, még ha a változás egyes területeket lassabban is ér el.

A melken ige elemzése kevésbé egyértelmű eredményeket hozott. Az ingadozás a két ragozási típus között itt inkább csak a Präteritum-alakoknál figyelhető meg, Partizip II-ben ugyanis egyértelműen a rendhagyó változat használatos. A rendhagyó Präteritum-alakok minimális túlsúlya azt jelezheti, hogy a melken ige még a rendhagyó ragozási kategóriához áll közelebb.

Összefoglalva megállapítható, hogy a korpusz elemzése számos adattal szolgált arra vonatkozóan, hogy a vizsgált glimmen és melken igék egyes ragozási formái hol, mikor és hogyan használatosak az élő nyelvben. Az elemzés során azonban olyan példák is előfordultak, melyek ellentmondásban állnak a nyelvtankönyvek állításaival. Ez pedig jól mutatja a nyelvhasználók bizonytalanságát a vizsgált igékkel kapcsolatban.

JÁVORI ZSUZSA

Fordító és tolmács

MA, 3. félév

Pázmány Péter Katolikus Egyetem

Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar

*Témavezető:**Sohár Anikó**egy.doc., PPKE BTK*

Nyelvi sztereotípiák fordítása az animációs filmekben: esettanulmány a DreamWorks filmstúdió Shrek és Cápamese című filmjei alapján

A dolgozat Pilar González Vera: The translation of linguistic stereotypes in animated films: a case study of DreamWorks' Shrek and Shark Tale című cikkének fordítása. A cikk a filmekből vett példákön keresztül illusztrálja a nemi sztereotípiák megjelenését. A szöveg szerzője spanyol származású, tehát a cikket egy nem angol anyanyelvű személy írta. González a példáknál először az angol eredetit mutatja be, majd a spanyol fordítást és annak angolra való visszafordítását. Az én fordításomban ötféle variáció található: az angol eredeti és annak magyar fordítása, a spanyol fordítás és annak angol, illetve magyar fordítása. Mivel én nem tudok spanyolul, ezért a spanyol példáknál a cikk szerzőjének angol fordítására kellett hagyatkoznom, el kellett neki hinnem, hogy jól fordítja le őket.

A szövegben egyébként előfordulnak nem túl angolos mondatok, kifejezések, melyek megnehezítették a fordítói munkát. Ezenkívül több formai hiba is megjelenik a szövegben, például pontok utáni szóköz kihagyása, szavak (sociolinguistic) vagy Sandra Bem pszichológus nevének elírása (Bern), ami szintén gondot okozott számomra. Problémát jelentett ezenkívül annak eldöntése, hogy honoratív vagy elidegenítő fordítási stratégiát alkalmaznak az idegen, esetleg tudományos kifejezések esetében (sociolinguistics, categorisation, masculinity, femininity, colloquial register, status quo, euphemistic).

Habár a szerző számos különbséget kiemel a két szöveg közt, számomra az angol és a spanyol változatok nagyon hasonlítanak egymásra. Miután utána néztem a magyar szinkronos verzióknak, azt kellett látnom, hogy a magyar rendkívül szabadon fordít; humoros és kreatív, de néhol semmi köze nem volt az angolhoz. A spanyol a magyarhoz képest eléggé tapad az eredetihez, a magyar pedig igencsak ötletes.

A cikket rendkívül hasznosnak találtam, mivel az olvasók betekintést nyerhetnek abba, hogy hogyan fordítják az animációs filmeket, illetve a fordítás milyen hatással lehet például a nemi sztereotípiák kialakulására. Véleményem szerint a fordítás ezen kívül még rengeteg dolgot befolyásolhat, ennek következtében minden egyes nemzet máshogyan értelmezi az adott filmet. Az eredeti mondanivaló akár el is vesztethető, illetve jócskán módosulhat a fordító beavatkozása által.

KALAS VERONIKA

Fordító és tolmács

MA, 3. félév

Pázmány Péter Katolikus Egyetem

Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar

*Témavezető:**Sohár Anikó**egy.doc., PPKE BTK*

"Szenny és szemét" - Agatha Christie detektívregényeinek német fordítása 1927 és 1939 között

Pályamunkám a Saarlandi Egyetemen tanító dr. Marjolijn Storm „Szenny és szemét” – Agatha Christie detektívregényeinek német fordítása 1927 és 1939 között (Translating "Filth and Trash" – German translations of Agatha Christie's detective novels between 1927 and 1939) című cikkének teljes fordítása.

A tanulmány a címben szereplő időszakban készült fordítások háttérét kutatja, Itamar Even-Zohar többrendszerűség-elméletének segítségével, illetve a történelmi háttér feltárásával. Egyrészt azt vizsgálja, hogyan viszonyult a német intézményrendszer a detektívregényekhez, azon belül is elsősorban az angol nyelvről fordított krimikhez; másrészt

pedig azt, hogyan és miként kívánta befolyásolni az intézményrendszert a nemzetiszocialista rendszer, s hogy mindez milyen következményekkel járt Agatha Christie művei számára.

A fordítás során kiemelt figyelmet szenteltem annak, hogy megfelelően adjam vissza a cikk elméleti háttérét. Even-Zohar többrendszerűség-elméletének Magyarországon még nem alakult ki általánosan elfogadott, egységes terminológiája. A magyar cikkekben többféle néven hivatkoznak mind az elmélet nevére, mind pedig a hozzá tartozó fogalmakra, ezért különösen ügyeltem arra, hogy végig következetesen ugyanazokat a kifejezéseket használjam. Hosszú kutatás után találtam rá a Helikon folyóirat 1995. évi 4. számára, melyben fordításban közölték Even-Zohar Polysystem Studies című tanulmányosorozatát – ezt használtam alapul saját fordításomhoz.

MOLNÁR MÁRIA

Német nyelv, irodalom és kultúra

MA, 7. félév

Debreceni Egyetem

Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Tóth Máté

egyetemi tanársegéd, DE BTK

Figuratív kifejezések fordítása versekben

A dolgozatban Csokonai Vitéz Mihály: A reményhez című versének ill. Annamarie Bostroem német nyelvű fordításában előforduló figuratív nyelvi kifejezések nyelvi elemzését végzem. Az vizsgálat elméleti keretét Lakoff és Johnson konceptuális metaforaelmélete (Lakoff/Johnson 1998) képezi. Az elemzés során abból indulok ki, hogy a vers ill. a műfordítás nyelvi elemzése által visszakövetkeztethetünk a nyelvi kifejezéseket konceptuális szinten motiváló metaforákra. A két vers párhuzamos szövegrészeinek kontrasztív nyelvi elemzésekor tematizálom a metaforák nyelvi formájában kimutatható egyezéseket, módosulásokat illetve eltéréseket, ezek alapján pedig a kert-allegória kognitív effektusának olyan módosulásait regisztrálom, melyek a célnyelvre való fordítás által keletkeznek. Az elemzés eredményei számot adnak arról, hogy a kert-allegória mely metaforikus részaspektusainál figyelhető meg az eredeti vers és a műfordítás között invariancia és milyen értelemben beszélhetünk a két vers kognitív funkciójának ekvivalenciájáról. A műfordítást komplex kognitív folyamatnak tekintem, melyet olvasás, interpretálás és újraformálás a célnyelven szakaszokra bontok. További kognitív részfolyamatok integrálásával annak a lehetséges kognitív modellnek a növekvő komplexitását igyekszem felmutatni, mely a műfordítást, mint kognitív folyamatot leírhatóvá tenné.

Fonológia, morfológia

WEIDL ZSÓFIA

magyartanár; nyelv- és beszédfejlesztő tanár
MA, 3. félév
Eötvös Loránd Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Dr. Markó Alexandra
egyetemi docens, ELTE BTK*

A nyújtás jelensége nők és férfiak spontán beszédében

A hangzónyújtásokat hagyományosan a megakadásjelenségek között tartja számon a magyar szakirodalom, mely jellemzően a viszonyzókon jelenik meg, és időt biztosít a beszélő számára a beszédtervezésre. Ugyanakkor az is ismeretes, hogy a nyújtás nagyon gyakran jelentkezik szakaszvégen, és az alapszófajú szavakat is érintheti, ezért feltehetőleg az egyszerű időnyerésen túl további, diskurzusszervező, illetve pragmatikai funkciókkal is bírhat. A korábbi, a témával foglalkozó kisszámú magyar nyelvű kutatás még nem vizsgálta a nyújtásokat a nemek viszonylatában, valamint szinte kizárólag a magánhangzó-nyújtásokra korlátozódtak.

Kutatásom során 8 nő és 8 férfi végzett el egy percepciós tesztet, amelyben 5 nő és 5 férfi spontán beszédében kellett jelölniük a nyújtásokat. A tesztelők fele által nyújtásnak ítélt hangok megnyilatkozásbeli és szóbeli helyzetét, valamint szófaját és szünetekkel való viszonyát vizsgáltam. Továbbá meghatároztam a beszédhangok pontos idejét a Praat szoftver segítségével.

A két nem nyújtásainak produkciójában nem találtam nagy eltérést, azonban a női hallgatók háromszor több nyújtást észleltek. A nyújtások leggyakrabban szóvégi pozícióban és a megnyilatkozások belsejében jelentek meg, valamint 80%-uk kapcsolatban áll néma vagy kitöltött szünetekkel. A legtöbb nyújtás a kötőszavakon volt, de összességében 60%-uk alapszófajú szavakon jelent meg. Mindemellett elmondható, hogy nem minden esetben a valóban hosszabb időtartamú beszédhangokat érzékelték nyújtásként a hallgatók.

A mérési eredmények és pozíciós sajátosságok alapján megállapítható, hogy a beszélők nem minden esetben megakadásként produkálnak nyújtást, hanem a jelenség fontos pragmatikai funkcióval is bír, diskurzustagoló, nyomatékosító szerepet tölt be bizonyos esetekben, és segíti a beszédpercepciót.

RÓZSA KATINKA

germanisztika
BA, 5. félév
Szegedi Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Sántáné Túri Ágnes
egy. tanársegéd, SZTE BTK*

Az „un-” prefixummal történő szóképzés sajátosságai német mellékneveknél és főneveknél. Egy empirikus vizsgálat.

Az un- a német nyelv egyik legproduktívabb prefixuma, azonban az ilyen módon történő szóképzésnek számos sajátossága és korlátozása van, amelyekről az újabb szakirodalomban kevés említés található. Az utolsó átfogó mű ebben a témában Barbara Lenz (1995) munkája: un-Affigierung. unrealistische Argumente. unausweichliche Fragen. nicht unplausible Antworten. Ez képezte dolgozatom során a kiindulópontot, a következő hipotézissel: a német nyelvben újabb tendenciák mutatkoznak az un- prefixummal ellátott melléknevek és főnevek használatát illetően.

A kutatás során hat problémás jelenséget vizsgáltam egy sajátkészítésű kérdőív segítségével, amit a szakirodalom összegzése után német nyelvű korpuszokban található példamondatok alapján állítottam össze. A kérdőív kitöltése során német anyanyelvű résztvevők autentikus példák nyelvhelyességét értékelték, valamint önállóan kerestek példákat, illetve alkottak példamondatokat. Az eredmények elemzésével bizonyos kérdésekben a szakirodalomban is megtalálható elméletek nyertek bizonyítást, más kérdésekben további szempontokkal finomítottam az eddigi leírásokat, illetve új tendenciák kialakulására is rámutattam.

GAÁL ZOLTÁN KRISTÓF

Spanyol nyelv, irodalom és kultúra
MA, 1. félév
Eötvös Loránd Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Dr. Bárkányi Zsuzsanna
egyetemi adjunktus, ELTE BTK*

Gondolatok egy zöngés labiodentális réshang [v] létezéséről a kubai spanyolban

Munkámban egy úttörő jellegű tanulmány bemutatására vállalkozom, amely tanulmány egy zöngés labiodentális réshang [v] létezésének lehetőségét vizsgálja a spanyol kubai dialektusában. Az első fejezetben diakrón és szinkrón keretben tekintem át bilabiális-labiodentális /b/–/v/ oppozíció kérdéskörét. A második fejezetben az elmúlt néhány évtized spanyol (elsősorban spanyol-amerikai) dialektológiai munkáiból merítek: ezek a példák azt hivatottak bizonyítani, hogy a zöngés labiodentális réshangot /f/ zöngés mássalhangzó előtti zöngésedését leszámítva is tetten érhetjük a nyelvben. A harmadik fejezetben részletesen ismertetem a kubai dialektus anyanyelvi beszélőivel végzett laboratóriumi kísérletemet. A negyedik fejezetben összegzem eredményeimet, és újabb kutatási irányokat kijelölő kérdéseket fogalmazok meg.

HUSZTHY BÁLINT

Olasz szak
MA, 12. félév
Pázmány Péter Katolikus Egyetem
Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar

*Témavezetők:
Domokos György
egy. docens, PPKE BTK
Cser András
egy. docens, PPKE BTK*

Mássalhangzó előtti gemináció a Közép- és Dél-Olaszországban beszélt olasz nyelvben

Az olasz igen konzervatív nyelv, fonotaktikája nagyban korlátozza a hangzótörődásokat, pl. a mássalhangzócsoportok ejtését. Egyes nyelvészek halandzsaszavak kiejtésével igyekeznek felmérni az olasz fonotaktika produktivitását (vö. Krämer 2009), kutatásomban én egész más oldalról, az olaszok idegen (L2) akcentusának vizsgálatával igyekszem ugyanezt megtenni.

A zárhang előtagú mássalhangzó-kapcsolatok (TC) az olasz nyelvben rosszul formáltak, ezért limitált az előfordulásuk. Az olaszok idegen akcentusában azonban jól megfigyelhetők az ebben az esetben alkalmazott javító stratégiák. A akusztikus felmérések alapján az adatközlők egyértelműen nem képesek kapcsolatként kezelni a TC-csoportokat, legtöbb esetben svá-betoldást alkalmaznak: /TC/ > [TVC]. A közép- és délolasz adatközlők esetében azonban egy másik javító stratégia is megfigyelhető: a T előtag geminálása: /TC/ > [TTC]. Előadásom célja a gemináció javító stratégiaként való bemutatása, miszerint a felszíni szerkezetben ugyan bonyolultabb forma jön létre a mélyszerkezethez képest, ám ennek köszönhetően öröközhet meg a kimenetben a bemeneti alak valamennyi eleme, az olasz nyelv konzervativitásának megfelelően. A geminálódási folyamatot optimalitáselméleti keretben elemzem (vö. Kager 1999; Krämer 2009).

A gemináció nemcsak az olaszok idegen akcentusában, hanem a közép- és délolasz regionális köznyelvben is visszatérő jelenség. A legjellemzőbb példa az ol. tecnico 'szerelő' szó délolasz kiejtése: [tekkniko], amelyben a /k/ mindig megnyúlik az /n/ előtt, ám svá-betoldás csak ritkán fordul elő. Dolgozatommal még 2013 őszén neveztem az OTDK-ra, azóta a kutatásom számos fejleménnyel gazdagodott, előadásomban ezeket is be szeretném mutatni, a korpuszul szolgáló hangfelvételek közzétételével együtt.

Hivatkozások:

Kager 1999. *Optimality Theory*. Cambridge: Cambridge University Press.
Krämer 2009. *The Phonology of Italian*. Oxford: Oxford University Press.

FEHÉR RICHÁRD JÁNOS
Portugál Nyelv, Irodalom és Kultúra
MA, 1. félév
Eötvös Loránd Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Dr. Szijj Ildikó
habil. egyetemi docens, ELTE BTK*

Gallicizmusok a portugál nyelvben. A véghangsúlyos francia jövevényszavak fonetikai vizsgálata

Dolgozatom a véghangsúlyos francia jövevényszavak magánhangzórendszerének fonetikai jellegzetességeit vizsgálja a portugál nyelvben, ezen belül az európai és brazil nyelvváltozatokban. A különböző vizsgálati kategóriákat a francia szavak végződése alapján hoztam létre, és ehhez rendeltem hozzá a portugál megfelelőket, mely alapján hét csoportot hoztam létre. Célom a gallicizmusok besimulási mértékének vizsgálata fonetikai szempontból (pl. magánhangzó-redukció megvalósulása), valamint a megjelenésük korának függvényében.

BORKA MÁTÉ
Anglisztika
BA, 5. félév
Miskolci Egyetem
Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Magnuczné dr Godó Ágnes
egyetemi docens, ME BTK*

Does every American get to sound the same? Sound variations of American English based on the cot-caught merger (Minden amerikai ugyanúgy mondja? Hangvariánsok az amerikai angolban az /ɒ/ fonéma nyíltabbá válása kapcsán)

Az emberi beszéd hangzásának változása egy általános nyelvészeti kérdés. Ez alól az amerikai angol sem kivétel. A kutatók különböző véleményekkel vannak az amerikai angol változásával kapcsolatban (Beard, 2013; Labov, 2010).

A kutatás célja, hogy bebizonyítsuk, hogy a nyugati parti amerikai angol és a keleti parti amerikai angol között jól megfigyelhető különbség fedezhető fel. Annak érdekében, hogy ez megtehető legyen egy olyan hangváltozás lett választva a különbség bemutatására, ami során az /ɒ/ fonéma eltűnik a beszélő magánhangzó tárából és helyette az /ɑ:/ fonémát fogja ejteni. A dolgozat során egy akusztika fonetikai analízis lesz bemutatva, ami 26 fehér amerikai 15 és 25 éves közötti személyen lett elvégezve. A hanganyag a YouTube videó megosztó weboldáról lett gyűjtve.

Az analízis elvégzéséhez három számítógépes program lett használva. A hangvágáshoz a SoundForge nevezetű program lett használva. Erre azért volt szükség, mert a vizsgálat elvégzését ez egyszerűbbé tette. Az ortográfiai átírás az ELAN nevezetű programmal lett elvégezve (The Language Archive). Az átírások egy tabulátorral elválasztott txt fájlba kellett átalakítani, hogy a következő programmal folytatni lehessen az analízist. A vizsgálat legfőbb fázisa a FAVE (Forced Alignment & Vowel Extraction) nevű programmal lett elvégezve. A programot Pennsylvániai Egyetem nyelvészeti laboratóriumában lett kifejlesztve. Az applikáció kettő lépésben a beszélő teljes magánhangzó tárának akusztikai fonetikai analízisét képes elvégezni. A dolgozathoz csak egy magánhangzó vizsgálata történt meg. Az analízis ezen verziója normalizált formant értékeket használ. Ezen számértékek összehasonlításával és az értékek további regressziós analízissel való vizsgálatával lesznek konklúziók levonva.

Bibliográfia

Beard, R. E. (2013, September 18). Labov "Dialect Diversity in America". Retrieved September 28, 2014, from Dr. Goodword's Language Blog: <http://www.alphadictionary.com/blog/?cat=3>

Forced Alignment & Vowel Extraction. (n.d.). Retrieved from <http://fave.ling.upenn.edu/>

Labov, W. (2010). The Politics of Language Change: Dialect Divergence in America. Virginia: The University of Virginia Press.

ROMHÁNYI ÁRMIN

Anglisztika

BA, 5. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Dr. Kiss Zoltán
egyetemi adjunktus, ELTE BTK*

A NURSE jelenség

A következő esszében egy olyan jelenséget fogok elemezni, mely számos angol akcentust és dialektust érint, melyekre jellemző a változó roticitás. Legjellemzőbb tulajdonsága, hogy megakadályozza a posztvokalikus /r/ vokalizációját, hogyha az azután a magánhangzó után áll, melyet az angol szakirodalomban Wells (1982) után NURSE magánhangzóként szokás jelölni. A jelenséget fonetikai oldalról fogom megközelíteni kielemezve azokat a lehetséges fonetikai jellemzőket, melyek a jelenség szociolingvisztikai felismeréséhez vezethetnek. Elemzésem során a Browman és Goldstein-féle Artikulációs Fonológiát vettem alapul, mivel ez lehetővé tesz egy szigorúan fonetikai elvű megközelítést.

NEUGEBAUER DÁNIEL ERNST

anglisztika

BA, 6. félév

Pázmány Péter Katolikus Egyetem

Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar

*Témavezető:
Balogné Dr. Bérces Katalin
egy. adj., PPKE BTK*

Az aspiráció szerkezete

A dolgozat célja, hogy egy modellt adjon az aspiráció fonológiai szerkezetére az X-vonás alapú Kormányásfonológia 2.0 elméleti keret határain belül. A kérdés, hogy a /h/ szegmentális, vagy sem az elméleti keretben még nem tisztázott kérdés, és ez adja az elemzés kiinduló pontját. A dolgozat megtartja a korábbi elképzelést, miszerint a /h/ és az aspiráció elválaszthatatlanok egymástól. A dolgozat vázát egy az összes lehetséges fonotaktikai pozíciót átívelő elemzés adja a /h/-ről. A /h/-t egy nem projektáló nyitányfejként mutatja be a dolgozat, ami képes m-vezérlést követelni az őt követő szótagmagtól, amellyel azonos fonológiai frázisban helyezkedik el. A három pozíció, amelyben az aspiráció szegmentálisan helyezkedhet el a magyaron keresztül kerül bemutatásra, a magyar zöngésítő mivoltát figyelembe véve érdekes konklúziókkal. Az aspirációt magánhangzós környezetben az izlandi nyelv demonstrálja, amelyben azon túl, hogy az aspiráció preaspirációként és posztaspirációként is megjelenhet, még zöngétlen szonoránsok is előfordulnak az aspiráció eredményeképpen. Ezeknek az eloszlása az aspiráció leírt tulajdonságai és az elméleti keret predikciói alapján tökéletesen megjósolható. Egy rövid fejezet a német szóvégi zöngétlenedéssel is foglalkozik, amely az elemzés konklúzióin elindulva szorosan kapcsolódik a témához, és azt erősödésnek fogja fel, amit a szóvégi üres szótagmag a dolgozatban feltételezett tulajdonságai okoznak. Az utolsó fejezet elmagyarázza az elméleti keret javasolt módosításait és bővítéseit, és tisztázza, hogy miért szükségesek ezek.

Diskurzuselemzés, a társadalmi nemek nyelvészete

PAPP ZSÓFIA

Magyar alapszak

BA, 6. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Bodó Csanád
egy. adj., ELTE BTK*

A coming out mint beszédesemény a queer tükrében

Nemzetközileg a queer egyre nagyobb népszerűségnek örvend, de hazánkban még szinte ismeretlen, és feltáratlan terület (főleg nyelvészeti szempontból). Az elmélet feltűnése érinti a coming out (vagyis magyarul előbújás) jelenségét is. Dolgozatomban elsősorban arra a kérdésre keresem a választ, hogy a coming outnak milyen lehetőségei vannak egy ilyen elmélet tükrében, illetve szükséges és lehetséges-e újraértelmezni olyan szempontok alapján, melyek eddig még nem kerültek előtérbe. Dolgozatomat a queerelmélet részletes bemutatásával kezdem. Ezt a téma újszerűsége és a magyar szakirodalom hiányosságai teszik indokolttá. Utána pedig a coming out definíciós lehetőségeinek áttekintése következik, majd a jelenség és az identitáspolitikai viszonyrendszerének bemutatása. Az elméleti áttekintést követően a gyakorlati vizsgálatokra térek át, tehát az interjúk lejegyzett anyagának elemzésével kísérlem meg bizonyítani a hipotézisemet.

PÁPISTA ZSOLT

Germanisztika

BSc, 5. félév

Újvidéki Egyetem

Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Bogner István
nyugdíjazott egy. tanár, ÚE*

Adolf Hitler és Charles de Gaulle a német ifjúsághoz szóló beszédeinek pragmalíngvisztikai elemzése

Dolgozatom célja Adolf Hitler, a nemzetiszocialista Németország diktátorának és Charles de Gaulle, a Francia Köztársaság 18. elnökének a német ifjúsághoz szóló egy-egy beszédének elemzése a pragmalíngvisztikai beszédaktuselmélet alapján. A két kiválasztott beszéd kontextuális szempontok alapján ellentétet képez. Hitler 1934. szeptemberében, azaz még a második világháború előtt a céllal szóló Hitlerjugendhoz, hogy a nemzetiszocialista birodalom iránti köteletségérzetet erősítse. Charles de Gaulle 1962. szeptember 9-én Ludwigsburgban megtartott beszéde azonban (melyet az 1963. január 22-én megkötött Németország és Franciaország megbékéléséről és a tartós európai békét biztosító Elysée-szerződés követett) a világháború tudatával sújtott német ifjúságot a békés jövő kiépítéséhez való hozzájárulásra buzdította. A dolgozat J. R. Searle (1969) elméletét veszi alapul, mely szerint a beszédaktusok az illukúciós aktus szerint asszertív, direktív, komisszív, expresszív és deklaratív beszédaktus-típusokra oszthatóak. Az elemzés kimutatta, hogy Adolf Hitler beszédében a direktívum (53%) és az asszertívum (47%) szinte kiegyenlítve szerepel, ami összhangban van a diktatori magatartásával, míg Charles de Gaulle túlnyomórészt az asszertívummal (61%) él, a direktívumot (22%) pedig csak kisebb mennyiségben és az expresszívummal (17%) kiegyenlítve alkalmazza, ami összhangban van a bátorító, valamint békés jövőt propagáló szerepével. A beszédaktus-elemzés demonstrálja, hogy a politikusok beszédeinek céljai és az általuk alkalmazott illukúciós aktusok kiválasztása között közvetlen párhuzam áll fenn.

VARGA MARIANNA
Elméleti nyelvészet
MA, 3. félév
Szegedi Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Dr. Németh T. Enikő
egyetemi docens, SZTE BTK*

A kérdések szerepe a bírósági diskurzusokban

Dolgozatomban a magyar bírósági eljárások során feltett kérdések befolyásoló tulajdonságait vizsgálom a tanú- és szakértői bizonyításokban betöltött komplex szerepükből kiindulva. Témaválasztásomat az motiválta, hogy Magyarországon ilyen típusú vizsgálatok még csak elenyésző számban vannak, pedig a tanúvallomások bizonyítási eszközként való felhasználása nagyban múlik a kihallgatási módszeren. Abból a hipotézisemből indultam ki, hogy a bírák és az ügyvédek más befolyásolásra vonatkozó stratégiára törekednek intézményes szerepükből adódóan, s ezek bizonyos nyelvi elemekkel tetten érhetőek. Míg a bírák az igazságos ítélethozatal érdekében a befolyásolás minimalizálására törekednek, addig az ügyvédek ügyfelük/ a vádlott érdekeivel megegyező álláspontok irányába próbálnak befolyásolni. A vizsgálat korpuszát 16 tárgyalás alkotja, fele-fele arányban büntető és polgári peres eljárás. Ezek közül 13 tárgyalást diktafonnal rögzítettem, így összesen 22 óra 14 perc hangfelvételt és a további 3 tárgyalás során készített írásbeli jegyzetet elemeztem egy komplex szempontrendszer alapján: a konverzációelemzés módszereit ötvöztem funkcionális pragmatikai nézetekkel, valamint jogi és pszichológiai ismeretekre is szükség volt. Vizsgáltam az ágens kihagyásának a szerepét, a kérdések preszuppozícióit, valamint a preferenciarendszer szerveződését a válaszadás és annak elmaradása, a típuskonform és nem típuskonform válaszadás és a megerősítés, valamint cáfolás tekintetében. Továbbá olyan befolyásolási módozatot is figyelembe vettem, amely nem csak egyes párszekvenciákban jelenik meg, hanem a kikérdezés nagyobb részében is. A dolgozatban sorra vettem a kikérdezések során leggyakrabban alkalmazott befolyásolási, és annak elkerülésére szolgáló stratégiákat, valamint egy árnyaltabb kérdéstipológiát vázoltam fel. Az eredmények alátámasztották a dolgozat hipotézisét. A bírák kizárólag információszerzés céljából alkalmaztak befolyásolási stratégiákat, egyébként a befolyásolás minimalizálására törekedtek oly módon, hogy ügyeltek a kérdések logikai sorrendjének betartására, a preszuppozíciók mellőzésére és az irányított eldöntendő kérdések elkerülésére. A kikérdezettektől elvárják a típuskonform válaszadást, valamint az ügyvédi kikérdezésnél közbeavatkozásokkal képviselik a másik fél érdekeit. Az ügyvédek ezzel szemben sűrűn használnak irányított kérdéseket, és úgy vetnek fel az ügyfelük/ a vádlott érdekeit képviselő lehetséges alternatívákat, hogy azokat nehéz teljesen elvetni.

ZABOLAI MARGIT ESZTER
alkalmazott nyelvészet
MA, 2. félév
Eötvös Loránd Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Bodó Csanád
egy. adj., ELTE BTK*

"Aki odamegy, az tudja, mire számítson" – Erőszak-sztereotípiák és szexizmus a gólyatábori nemi erőszakkal kapcsolatos cikkek kommentjeiben

Dolgozatomban a 2014. augusztus 31. és december 16. között megjelent, a gólyatábori nemi erőszakkal kapcsolatos eseteket feltáró cikkek kommentjeit vizsgálom a diskurzuselemzés módszereivel.

Kutatói kérdéseim az volt, hogy milyen erőszak-sztereotípiák, az áldozatot érintő hátrányos megkülönböztetés, illetve az elkövetővel szembeni önbíráskodás jelenik meg a hozzászólások között, és hogy ezek milyen arányban fordulnak elő.

A vizsgálatomhoz a kiinduló keretet az Illinois Rape Myth Acceptance Scale adta, de ahogyan azt a módszert bemutató fejezetben bizonyítom, a hozzászólások vizsgálatakor érdemes a humort, az indirekt szexizmust, és az elkövetőre irányuló agressziót is bevonni a vizsgálat tárgykörébe.

A különböző eseteket a dolgozatomban is különböző, kvalitatív és kvantitatív módszerekkel vizsgálom, rámutatva arra is, miért nem lehet az áldozat viselkedése mérvadó egy nemi erőszak megítélése szempontjából.

Végezetül összegzem, miért tartom örvendetesnek a nemi erőszakra szóló diskurzus hazai megindulását, még akkor is, ha ennek formája, a dolgozattól is láthatóan, hagy kívánnivalókat maga után.

VARGA ANNA
Finnugrisztika
MA, 3. félév
Szegedi Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Dr. Szeverényi Sándor
egyetemi adjunktus, SZTE BTK*

A manipuláció nyelvi eszközei Badiny Jós Ferenc rövid írásaiban

Dolgozatom manipulációra alkalmas nyelvi eszközöket – azon belül is érvelési hibákat – vizsgál Badiny Jós Ferenc (1909–2007) rövid östörténeti írásaiban, pragmatikai keretben. Munkahipotézisem szerint az áltudományos nézetek népszerűségéhez – mint amelyet Badiny Jós munkái is képviselnek – nagyban hozzájárul tartalmuk mellett a manipulációra alkalmas eszközök használata is, ugyanakkor ilyen típusú vizsgálatok eddig nem történtek.

A kutatás alapjául szolgáló korpusznak Badiny Jós 1973-ban, az Ősi Gyökér folyóirat első évfolyamában megjelent írásait választottam. Ez 26 darab, 1-18 oldalas szöveget tartalmaz, melyek között cikkek, nyílt levelek és egy könyvismertető található.

A vizsgált korpuszból Eemeren és Grootendorst pragmadialektikus hibalistája alapján kigyűjtöttem és rendszereztem az érvelési hibákat típus és darabszám, valamint szövegben való előfordulás szerint (Eemeren és Grootendorst 1995). A manipuláció és a manipuláció nyelvi eszközeinek meghatározásához Árvay Anett definícióját használtam (Árvay 2003). A korpusz szövegei közül mindegyik tartalmazott érvelési hibát (összesen 416 érvelési hiba). Fő tendenciának tekinthető, hogy kiemelkedően magas volt a szalmabábérvelés (36,7%) és a tekintélyre hivatkozás (31,2 %) aránya a többi érvelési hibához képest. Ezen két hibán kívül megtalálhatóak voltak még az alábbi hibák: személyeskedés, túl sokat állító kérdés, hamis dilemma, hivatkozás a népre, bizonyítás terhének áthárítása, irreleváns érvelés, megfélemlítés, elszórt általánosítás.

Mindezekből következtetni lehet arra, hogy ezen érvelési hibák manipulációra alkalmasak lehetnek, és a befogadót nem megalapozott következtetések levonására készíthetik, ezzel hozzájárulhatnak azon áltudományos nézetek népszerűségéhez és terjedéséhez is.

Hivatkozások:

Árvay Anett 2003: A manipuláció és a meggyőzés pragmatikája a magyar reklámszövegekben. Általános Nyelvészeti Tanulmányok 20: 11-35.

Eemeren, Frans Hendrik van – Grootendorst, Rob 1995: The pragma-dialectical approach to fallacies in Fallacies: Classical and contemporary readings. Penn State University Press

VIOLA BEÁTA

magyar-német tanári mester
MA, 4. félév
Eötvös Loránd Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Veszelszki Ágnes
tanársegéd, ELTE BTK*

A rejtőzködő narratív reklámok nyelvi vizsgálata

Dolgozatomban az újságokban burkolt formában megjelenő reklámokat vizsgáltam, amelyek az infotainment, azaz a szórakoztatva informálás elvét követik. Az ilyen típusú reklámok megnevezésére bevezettem a marketingtartalmú pszeudocikk fogalmát. A marketingtartalmú pszeudocikkek csoportján belül elkülönítettem a narrációra épülő reklámokat, amelyeket narratív reklámoknak neveztem el.

Előzetes feltevésem szerint a marketingtartalmú pszeudocikk más úton próbálja felkelteni a figyelmet és vásárlásra készíteni az olvasót, mint a korábbi típusú reklámok. Hogy ezt bizonyítsam, az általam gyűjtött korpuszban található marketingtartalmú pszeudocikkeket elemeztem a tipográfia és a színszimbolika, valamint sajtóműfaji jegyek szempontjából. A narratív reklámokat elhelyeztem a Tátrai-féle szövegtani modellben, és megvizsgáltam, hogy rendelkeznek-e közös forгатókönyvvel.

A kapott eredmények alapján elmondható, hogy a marketingtartalmú pszeudocikk tipográfiaiilag a lehető legnagyobb mértékű azonosulásra törekszik a sajtócikkkel, vagyis a burkolt megjelenés egyik alapvető eszköze a tipográfia. A színszimbolika jelentősége háttérbe szorult a korábbi reklámokhoz képest. A sajtóműfajokkal való összetetés során jórészt riport és interjú, valamint kis- és nagyinformáció műfaji jegyeit felmutató reklámokat találtam, amelyek felhasználják a sajtócikk formai eszközeit is, mint a lead, keretes, alcímek stb. Csak kevés példát találtam olyan marketingtartalmú pszeudocikkre, amely félrevezető módon nem tünteti fel, hogy nem szerkesztői tartalom, hanem reklám.

A narratív reklámokban a storytelling hatására lejátszódó agyi folyamatok érzelmátvételhez és a főszereplő cselekvésének utánzásához vezetnek az olvasóban. Ennek eléréséhez a narratív reklám kiválóan felhasználja a sematikus ábrázolt és kidolgozott térbeli, időbeli és társas viszonyokat. A referenciális központ változatlanóságának nagy szerepe van a bevonódás terén. Leghatásosabb eszköznek ennek elérésére az E/1. elbeszélést találtam. A kidolgozott és sematikus társas, térbeli és időviszonyok a forгатókönyv hatásos felépítését segítik elő. Végül nem egy-, hanem kétféle forгатókönyvet találtam, amelyek jól felismerhetően a Freytag-piramisra épülnek.

KRESZTYANKÓ ANNAMÁRIA

magyartanár, nyelv- és beszédfejlesztő tanár
MA, 3. félév
Eötvös Loránd Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Bodó Csanád
adjunktus, ELTE BTK*

Cigányok és szkinhedek – A sorozatgyilkosságok áldozatainak és elkövetőinek diskurzív kategorizációja mediatisált szövegekben

A törvénytörési diskurzusok, a jogi szakmai nyelvhasználat, a nyelvi diszkrimináció, a manipuláció, a hatalom és az irányítás nyelvi megformáltságának feltérképezése, a médiában folyó jogi témájú kommunikáció vizsgálata a kutatók körében évtizedek óta a nyelvészet és a jogszociológia fontosabb témaköreit képviselik. Kutatásom szociolingvisztikai nézőpontból vizsgálja a magyar kriminalisztika egyik legsúlyosabb bűncselekménysorozatának tartott észak-magyarországi cigányok ellen elkövetett támadássorozat büntetőjogi perét feldolgozó mediatisált szövegeken keresztül az áldozatok és elkövetők diskurzív kategorizációját. A vizsgálat az online médiában a perrel megjelenő hírek (origo.hu, index.hu), és egy – a per részleteit felhasználó – dokumentumfilm, az Ítélet Magyarországon című

perrepresentáció anyagára épül; kvalitatív tartalomelemzés során hoz létre kategóriákat (csoport-hovatartozás, belső és külső tulajdonságok kategóriáit), s ezek előfordulását veszi számba. A kutatás célja annak bemutatása, hogy a cigánygyilkosságokról folyó diskurzus résztvevői miképp teremtik meg a cigány, roma, szkinhed (és további etnikai és erkölcsi) kategóriákat a diskurzus szintjén, s a per résztvevőit mi alapján sorolják be ezen kategóriákba, és ezek milyen arányban mutatkoznak meg a hírportálokon és a dokumentumfilmben. Az eredmények alapján megállapítható, hogy az áldozatok esetében a rassz-alapú nyelvi konstrukciók dominanciája mellett belső és külső tulajdonságok alapján is kategorizálnak a mediatisált szövegek. A vizsgált szövegek mind az áldozatok, mind az elkövetők esetében élnek a különböző típusú kategorizációkkal, tehát az elkövetők kategorizációja is meghatározó, főként a belső jellemvonások kiemelése gyakori.

VASS ÁDÁM

Német nyelv, irodalom és kultúra mesterképzési szak
MA, 3. félév
Eötvös Loránd Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Dr. V. Rada Roberta
egyetemi docens, ELTE BTK*

A páneurópai piknik az egykori NDK-s sajtó tükrében. Egy nyelvészeti diskurzus elemzés

Jelen dolgozat témáját az egykori NDK, páneurópai piknikre vonatkozó média diskurzusa képezi, és egyben ezen diskurzus nyelvészeti elemzését is zászlajára tűzi.

A tervezett diskurzusnyelvészeti vizsgálat egy corpus-driven folyamaton, tehát egy induktív eljáráson keresztül nyeri eredményeit. A vizsgálat tárgyaként egy 22 média-szövegből álló korpusz szolgál, mely a következő három, egykori NDK-s napilapból épül fel: Neues Deutschland, Neue Zeit valamint a Berliner Zeitung. A vizsgált intervallum 1989 és 1994 közötti időszak.

A diskurzus elemzés módszereként Ekkehard Felder, úgynevezett pragmaszemiotikus modellje szolgál. A páneurópai piknik tárgykörébe tartozó megnevezések vizsgálata a lexémák és szókapcsolatok szintjén történik, különös tekintettel az esemény, a szervezők és közreműködők, valamint az érintettek megnevezéseire.

Megkíséreljük a cselekményt vezérlő koncepciók felderítését. Megválaszolandó kérdéseink a következők: Hogyan történik a tények konceptualizálása a kiválasztott mediadiskurzusban? Milyen tudást, gondolatmintát és értékrendet közvetítenek a megnevezések nyelvi kifejeződései? Milyen nyelvi stratégiákon keresztül zajlik a perspektivizáció?

A feltevésünk az, hogy a történeti események, az 1989/90-es év társadalmi és politikai tények fényében a vizsgált időszakon belül a megnevezések változni fognak. Szintén várható, hogy a metaforikus és minősítő megnevezések száma fokozatosan csökken, és helyüket semleges megnevezések veszik át, melyek a későbbiekben hivatalos és politikailag korrekt megnevezésekként szolgálnak.

TÓTH BIANKA

Alkalmazott nyelvészet
MA, 5. félév
Eötvös Loránd Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Hámori Ágnes
tudományos munkatárs, Magyar Tudományos Akadémia Nyelvtudományi Intézet*

Politikai diskurzuselemzés adatbányászati módszerekkel

Dolgozatomban a Jobbik Magyarországért Mozgalom kommunikációját vizsgálom -megalakulásától napjainkig - kritikai diskurzuselemzési keretben, adatbányászati módszerekkel kiegészítve. A szövegek kvantitatív elemzése lehetővé teszi, hogy a jelenséget egy nagyobb korpuszon, folyamatában tudjam vizsgálni.

Az elemzés középpontjában a cigány-magyar együttélés problematikájára való reflektálásuk, azon belül pedig a 'cigánybűnözés' kifejezés és annak használata áll.

Kutatási kérdéseim a következők: Hogyan konstruálja a Jobbik a nyilvánosság véleményét a szövegein keresztül? Hogyan jelenik meg a Jobbik kommunikációjában a „cigánybűnözés” szó?

Elemzésem középpontjában a Jobbik kommunikációján alapuló korpusz szógyakorisági vizsgálata áll. Az összeállított korpusz a jobbik.hu-n közzétett publicisztikáknak, az előző parlamenti ciklus felszólalásainak, illetve a Jobbik választási programjainak szövegeiből áll össze. Eredményeimet kiegészítettem a Jobbik és más pártok, valamint a 'cigánybűnözés' szó internetes sajtóban való megjelenésének leírásával.

A vizsgált szövegekben a cigánybűnözés szó gyakorisága éves szinten erőteljesen változik. Bizonyos években (2008, 2010, 2011), a többi vizsgált évhez képest kimagaslóan gyakori az előfordulása. Az eredményekből kiténik, hogy a Jobbik általános kommunikációjában nincs kiemelt helyen a cigány téma. Ezzel ellentétben a hírportálok elemzésekor az látszik, hogy a sajtóban a Jobbik a cigánybűnözés témáját illetően hangsúlyosabban jelenik meg a többi párthoz képest.

Összességében elmondható tehát, hogy a kritikai diskurzus elemzésben van relevanciája olyan adatbányászati módszereknek, melyekkel nagyobb mennyiségű adatot tudunk feldolgozni, azonban a teljes képhez nem csak a tágabb kontextust kell ismernünk, hanem ki kell egészíteni elemzésünket kvalitatív magyarázatokkal is.

A jövőben a különböző módszertani problémák kiküszöbölése az elsődleges célom, illetve egy még nagyobb, kiterjedtebb korpusz felépítése.

KOVÁCS BALÁZS

Germanisztika-russisztika
BA, 5. félév
Szegedi Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Dr. habil. Ewa Drewnowska-Vargáné
egy. docens, SZTE BTK*

Politikai beszédek nyelv-és kultúrkontrasztív megközelítésben: argumentatív toposzok Hitler és Sztálin beszédeiben

Hogyan érvelt Hitler? És Sztálin? Mennyiben tért el az érvelési stratégiájuk? Van-e tudományosan kimutatható összefüggés a háború aktuális állapota és az adott politikus érvelési stratégiája között? Jelen előadás ezekre a kérdésekre próbál válaszokat adni.

A 20. század diktatúráiban a politikai beszédek kiemelkedően nagy meggyőzőerővel bírtak. Éppen ezért próbálkoztak a politikusok ezeket az eszközöket legjobb tudásuk és tehetségük szerint kihasználni. A második világháború, az akkori diktatúrák, és a politikai beszédek meggyőzőereje –mint ez a szakirodalomból is kiderül- a mai világban sem vesztek vonzerejükből a tudományos körökben. Az előadás egy előzetes, mindkét politikus kiválasztott beszédeit eredeti nyelven vizsgáló analízis alapján világítja meg, milyen argumentatív toposzokat (ok-okozati toposz, példatoposz, autoritástoposz... stb.), adott esetben milyen „hamis érveléseket” használtak, illetve ezeket milyen arányban, ahhoz, hogy elérjék céljukat, és a néptömegeket meggyőzzék arról, hogy tovább kell harcolni, vagy éppen arról, hogy az adott ellenség elítélendő. Végül az eredmények összevetése megvilágítja, mennyire különböznek a Harmadik Birodalom „Führérének” argumentatív toposzai a Szovjetunió párttitkárának toposzaitól.

Magyar kora középkor

FARKAS CSABA

Történelem

MA, 3. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Thoroczky Gábor

adjunktus, ELTE BTK

A basileus "unokahuga" Ilona magyar királyné és a Komnénos-rokonság kérdése

Eius uxor matrona singularis, Helena dicta est, quam perhibent neptem ex sorore fuisse Constantinopolitano Imperatori – olvashatjuk Petrus Ransanus Epithoma rerum Hungararum című történeti munkájának 15. könyvében ezt a passzust, mely II. (Vak) Béla király szerb származású feleségének anyai származásáról közöl egyedi információkat. Az itt olvasható adatot ugyanis középkori krónikáink egyike sem említi, mindegyikük csak az apát, Uros szerb nagyzsupánt nevezi meg, az anya személye homályban marad. Ilona királyné esetleges Komnénos-rokonsága a mai napig tisztázatlan, történetírásunk ugyanis kevés figyelmet szentelt a kérdésnek. Dolgozatunkban ezért először is Ransanus munkájának történeti hitelességét vettük szemügyre, majd a rendelkezésünkre álló genealógiai munkák segítségével megkíséreltük feltérképezni a bizánci uralkodók, I. Alexios és II. Ioannés császárok rokonságát, hogy elhelyezhessük Ilona királynét a császári dinasztia családfáján. Az utóbbi évtizedekben, különösen a külföldi szakirodalomban, megerősödött a vélekedés, miszerint Ilona édesanyja egy bizonyos Anna Diogenissa, I. Alexios császár unokahúga volt. Munkánk során választ kívántunk kapni arra, hogy ez a vélekedés mennyire állja meg a helyét, és hogy kire is gondolhat az Epithoma szerzője. Anna Diogenissa személyével kapcsolatban ugyanis több kérdés is felmerült munkánk során, amelyekre megpróbáltunk választ adni. Kísérletet tettünk vak Béla és Ilona házasságának időpontjának meghatározására, és feltettük a kérdést, vajon mennyiben befolyásolta a szerb-magyar dinasztikus házasságot Ilona anyjának rokonsága a Komnénosokkal? Ilona királyné anyai származásának lehetősége több vitás pontra világított rá. Egyrészt egy 15. sz. végi forrás hitelességére vonatkozóan, mely korai történelmünkre vonatkozik, másrészt genealógiai problémákra, melyek nem csupán az Árpádok, de a Komnénosok családfájával kapcsolatban is komoly kérdéseket vetettek fel. Hovatovább a 19–20. századi szakirodalom ellentmondásosságával, vagy éppen ennek a témának a megkerülésével is szembesülnünk kellett. Ilona királyné származásának kérdése új megvilágításba helyezheti az Árpádok és a Komnénosok 12. századi kapcsolatának történetét.

RIBI ANDRÁS

Történelem

MA, 3. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Dreska Gábor

adjunktus, ELTE BTK

A johannita konvent és Székesfehérvár kapcsolata a középkorban

A Jeruzsálemi Szent János-lovagrend székesfehérvári konventje a város egyik legjelentősebb egyházi intézménye volt, hiszen 1243-tól hiteleshelyként működött, mely a 14. században országos hatáskörhöz jutott. Az intézmény napjaink kutatója számára is különös fontossággal bír, ugyanis a johanniták magánlevéltára az egyetlen fennmaradt középkori fehérvári archívum. Jelen dolgozatban az eddigi birtok- és hivataltörténeti megközelítésekkel eltérően vizsgáljuk a konventet mint ispotály-fenntartót, elemezzük konfliktusait a várossal és annak egyházi intézményeivel, kitérünk az együttműködés lehetőségeire és a belső konfliktusokra, majd a fehérvári johanniták esetleges katonai szerepét tanulmányozzuk. Az úthálózat, a szentkultuszok elterjedése és a többi helyi ispotály vizsgálatával sikerült igazolnunk annak létjogosultságát, hogy a rend zarándokházat vagy ispotályt tartott fenn a városban, amit valóban a Szűz Mária-prépostságban eltemetett szent királyok sírjához látogatók jelentős száma indokolt. Régészeti források és analógiák bevonásával igyekeztünk rávilágítani ennek működésére is. A keresztesek levéltárában fennmaradt oklevelek alapján a

város működésének és mindennapi életének egy kis szeletét ismerhettük meg. A hatalmaskodások leírásaiból kiderült, hogy a johanniták és jobbágyfalujuk eltérő jogállással bírt Székesfehérváron belül, a rend ellátta a plébánosi feladatokat birtokain és rendelkezett vidéki épületegyüttesekkel is. Három kiemelt eset révén még a rend belső életébe is bepillantást nyertünk. Miután a Jeruzsálemi Szent János-rend lovagrend, így logikusan adódott katonai szerepük nyomainak vizsgálata. Nem találtunk forrást arra nézve, hogy lett volna állandó védelmi feladatuk, ám egy soproni analógia bevonásával legalább képet kaphattunk arról, ha volt, milyen jellegű lehetett. Hasonlóképpen nem sikerült megnyugtatóan igazolni közreműködésüket Fehérvár ellenséges ostromainál sem. A jelek arra utalnak, 1242-ben szinte biztosan nem voltak a városban a tatárok támadása idején, míg 1490-ben a német csapatok fosztogatása vagy a külvárosok preventív felégetése során házuk egyértelműen sérülést szenvedett. A legnehezebb kérdés az 1543-as török ostrom jelentette, mellyel kapcsolatban több variáció is elképzelhető. Utóbbi két támadás esetén az jelenti a legfőbb nehézséget, hogy nem ismerjük a konvent késő középkori személyi összetételét, illetve bizonytalan az oklevelek névhasználata is. Mindez későbbi kutatások alapja lehet.

KOZÁK-KÍGYÓSSY SZABOLCS LÁSZLÓ

Történelem

MA, 1. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

*Dr. Draskóczy István
professzor, ELTE BTK*

A középkori sodronyvértzetek készítése és az ehhez használt eszközök - Egy holt mesterség rekonstruálása írott-, képi- és tárgyi források valamint a kísérleti régészet segítségével

Ez a dolgozat a középkori sodronyvért készítés témakörének vizsgálatát tűzte ki célul. A kutatás keretében sor került a láncvértzetek elkészítéséhez szükséges szerszámok rekonstrukciójára, melyek alapját írott- és képi források szolgáltatták. Az így megkapott eszközökkel folytatott kísérletek során fény derült a legproduktívabb készítési munkafolyamatok megismerésére is. Figyelembe véve a hazai- és külföldi szakirodalom megállapításait, a sodronyvért készítés régen kihalt mestersége újra életre kelthetővé és művelhetővé vált.

Az új eredmények összevethetőek voltak a már korábban is ismert korabeli írott forrásokkal, melyek tükrében sikerült leírni a kéregedés folyamatát, illetve tisztázni a láncvért készítés munkaszervezésének legalsóbb szintjét. Így lehetőség nyílt következtetni a XIV. századi milánói sodronyvért előállítás mértékére és jelentőségére is.

LADOS TAMÁS

Történelem

MA, 3. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

*Dr. Thoroczkay Gábor
adjunktus, ELTE BTK*

A pannonhalmi apátság somogyi tizedjoga az Árpád-korban

A Géza fejedelem és István király alapította pannonhalmi bencés apátság a középkor folyamán mindvégig kiemelt szerepkörrel rendelkezett a magyarországi egyházszervezetben. A monostor már a kezdetektől függetleníteni tudta magát az illetékes győri megyéspüspök egyházkormányzati joghatósága alól. A szerzetesközösség kiváltságai az idők folyamán számos elemmel bővültek, így a 13. század közepére az apát már közvetlenül a pápa iurisdictiója alá került. Eme politikai befolyás megőrzése csak erős gazdasági háttérrel volt lehetséges, melynek egyik legfontosabb alapját István király nevezetes tizedadományja képezte. Korai elbeszélő forrásaink, valamint az interpolált másolatban ránk maradt 1001/1002-es oklevél tanúsága alapján az államalapító uralkodó a bencés szerzetesközösségnek juttatta a legyőzött Koppány vezér somogyi területein élők egyházi tizedeit.

Az adomány egyházi szempontból kivételes helyzetet eredményezett, ugyanis a Somogy megyétől távol székelő apát nem rendelkezett mindazon püspöki fegyelmű és kényszerítő eszközökkel a mondott terület lakosai felett, melyekkel érvényesíteni tudta volna tizedtulajdonosi jogait olyan esetekben, mikor valaki megtagadta a kötelező terményjáradék beszedését. Az ennek következtében a 13. század első felében lezajlott hosszadalmas tizedpercek okleveles anyagát a Erdélyi László a múlt század elején részletesen feldolgozta, így ezen konfliktusokból fontos információkat nyerhetünk a pannonhalmi tizedjog sajátosságairól, valamint magának az egyházi tized beszedésének magyarországi gyakorlatáról. Dolgozatomban a tizedszedés történeti hátterének és gyakorlatának áttekintése után azt vizsgálom miben is állt pontosan a pannonhalmi apát somogyi tizedjoga. Részletesen foglalkozom a Hartvik-féle Szent István-legendában említett gyermektized által felvetett problémákkal. Arra is keresem a választ, hogy a pannonhalmi tizedjog vizsgálata Somogy megye korai történetét, valamint Pannonhalmának a terület felett gyakorolt esetleges joghatóságát illetően milyen módon gazdagíthatja eddigi ismereteinket.

A Nagyobbik István legenda közlése szerint a király az apátságot a püspökségekhez tette hasonlatossá, mely hasonlatosság kérdése régóta foglalkoztatja a történeti szakirodalmat. A rendelkezésünkre álló források alapján kijelenthető, hogy az apát semmiféleképpen nem gyakorolhatott teljes püspöki joghatóságot Somogy lakosai felett a 11. század folyamán, ugyanakkor a területi joghatóság még lehet további vizsgálatok tárgya.

CSÓSZ DÁNIEL

Történelemtanár/magyartanár MA

MA, 1. félév

Pázmány Péter Katolikus Egyetem

Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar

*Témavezető:
Dr. Rácz György
egyetemi docens, PPKE BTK*

A peridexion fa árnyékában. Egy késő antik keresztény allegória születése

A tanulmány egy késő antik keresztény allegória, a peridexion fa jelentésével és mediterrán eredetével foglalkozik. Az allegória a Szentháromságot jeleníti meg, amint oltalmazza az igazhitű keresztény emberek lelkét a sárkány – vagyis a sátáni hatalom – mindent elemésztő erejével szemben. Az allegória elsőként egy ókori, görög nyelven készült munka, a Physiologus lapjain bukkan fel, jóllehet előképei megjelennek az Ó- és az Újszövetségben, Hermasz Pásztor című művében és az idősebb Plinius természetrajzi gyűjteményében is. Az allegória legfontosabb összetevői – a fa, a galambok, az árnyék és a sárkány – mind megtalálhatók az említett forrásokban. Arra a megállapításra jutottunk, hogy az allegória szerzője a fenti elemeket használta fel, hogy saját, önálló jelentéssel bíró képét megalkossa. Az allegória minden bizonnyal apologetikaként szolgált az eretnek ariánusokkal szemben, hiszen a peridexion fa éppen azt a dogmát – a Szentháromság misztikumát – jelenítette meg és védelmezte, amelyet Arius és követői nem voltak hajlandók elfogadni.

PÓNUS FERENC
történelem
BA, 5. félév
Kodolányi János Főiskola

*Témavezető:
Dr. habil Simándi Irén
főiskolai tanár, KJF*

A pogány magyarok hitvilága

Pónus Ferenc
Történelemszak, 3. évfolyam
Témavezető: Dr. habil Simándi Irén PhD. c. egyetemi tanár
A dolgozat címe: A pogány magyarok hitvilága

A kereszténység felvétele előtti pogány hitvilág egykori meglétéről a magyar történelem iránt minden legalább minimálisan érdeklődő ember tisztában van. Azonban a legtöbben az ősi hit részletiről, keveset tudnak, esetleg mindössze néhány általánossággal vannak tisztában mint az égigérő fa képzete, a csodaszarvas vagy éppen a Turul-monda. Esetleg a Feszty-körképen látható lóáldozat is megragadt az emlékezetükben. De ennél több már nem nagyon. Pedig olyan hétköznapi szavaink is innen erednek mint a kisasszony vagy az atyaisten. Dolgozatomban kísérletet teszek a ennek a mára elfeledett vallási jellegű hitelemvilágnak a rekonstrukciójára és ezáltal kitérni bizonyos mentalitástörténeti vonatkozásokra is. Dolgozatomat az évszázadokkal ezelőtt elkezdődött ugorok tárgyalásával kezdem, majd a türk népekkel való együttélésre térek ki, és végül a Kárpát-medencébe már beköltözött, de a még kereszténységet nem felvett pogány magyarok vallási jellegű képzeteivel folytatom amit a pogánylázadások zárnak majd le. A dolgozatomban az egyszerűség kedvéért külön tárgyalom a táltosságot és a táltosság pontos mibenlétével kapcsolatos tudományos vitákat is, melyben számomra a Hoppál Mihály által képviselt nézet mellett érvelek, miszerint a táltosság tisztán szibériai eredetű dolog volt. Írásomból egy eklektikus, rengetegféle elemet magába foglaló vallási jellegű hitelemvilág rajzolódik ki amiben jelentős szerepe volt az ősök tiszteltének és bizonyos női istenségeknek vagy isteni erejű női lényeknek.

VERES KRISTÓF GYÖRGY
Levéltár
MA, 1. félév
Eötvös Loránd Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Dr. Körmendi Tamás
adjunktus, ELTE BTK*

A teljes szerkezetű oklevél a magyar királyi kancelláriai gyakorlatban 1172-1235 között

Az elmúlt bő évszázadban a történeti kutatás viszonylag sokat foglalkozott III. Béla kancelláriai reformja előtti oklevelekkel, a királyi kápolna oklevéladásával, valamint a III. Béla féle kancelláriai reformmal. Számos tanulmány látott napvilágot ebből a korszakból, mely részletekbe menően, nagy precizitással elemezte a királyi oklevelek oklevélrészének fejlődését, a bennük lévő formulák egységesülését, külföldi párhuzamait.

Azonban Imre és II. András korának diplomáiról nem készültek olyan aprólékos, a különböző oklevélrészek fejlődésére összpontosító elemzések, mint a 12. századból.

Jelen dolgozat fő célja, hogy pótolva ezt a hiányt önálló alap kutatásra támaszkodva rekonstruálja az 1172 és 1235 közötti teljes szerkezetű királyi okleveles gyakorlatot külön hangsúlyt fektetve a különböző oklevélrészek használatában beállt változásokra. Ugyanis a különböző formulák időbeli előfordulásának teljeskörű leírása a keltezetlen okleveleknek a korábbiaknál sokkal pontosabb kormeghatározását tesz lehetővé, illetve az oklevelek hitelességének vizsgálatakor is hasznos eszközt ad a kutató kezébe. Ezen túl egy ilyen típusú vizsgálat kiindulási

pontként szolgálhat a korabeli teljes magyar okleveles gyakorlat irányvonalainak megállapításában, ti., hogy a királyi kancellária mennyiben szolgált követendő példaként a vidéki okleveles gyakorlatban.

Ugyanakkor dolgozatomban nem öncélú, nem csak a diplomatika területén hozhat érdekes eredményeket. Hiszen a királyi oklevelek formuláiban beállt változások alapján arra is választ kaphatunk, hogy az uralkodó és kancellárváltások mennyiben voltak hatással az okleveles gyakorlatra. Megfordítva: Az oklevelek formuláiban beállt változások mennyiben estek egybe egy-egy új kancellár feltűnésével. Ennél egy fokkal tovább lépve, a különböző politikai események, zavarok – például András király keresztshadjárata – milyen mértékben hagytak nyomot a kancellária működésén, vagyis az egyik legfontosabb központi kormányzati intézményen.

HUNYADI SÁNDOR

történelem

BA, 5. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Dr. Thoroczky Gábor
adjunktus, ELTE BTK*

Magyarország és a pápaság egyezményei az 1160-as években

A IV. Adorján pápa halálát követő kettős pápaválasztás során II. Géza eltávolodott I. Frigyesztől, valamint közeledett III. Sándor pápához, mely folyamat eredménye az általunk hitelesnek tartott 1161. évi konkordátum. A konkordátum tartalmára utaló források alapján II. Géza engedélye nélkül nem jöhetett pápai legátus az országba, valamint a magyarországi klérus sem fellebbezhetett Rómához. Az egyezmény alapján a mindenkori magyar király adhatja át a palliumot a magyarországi érsekeknek. Ezekért az egyházkormányzati jogokért cserébe II. Géza lemondott a püspökök pápai jóváhagyás nélküli áthelyezéséről, és letételéről. Ezt követően a konkordátumot megkérdőjelező Gálos László és Győry János érveit igyekszünk cáfolni, majd a szerzett egyházkormányzati jogok eredetét vizsgáljuk, elsősorban a szicíliai egyházkormányzati jogokat, emellett a Hartvik-féle Szent István-legenda lehetett minta a magyar uralkodó számára.

Az 1161. évi konkordátum taglalása után röviden kitérünk az 1161–1169 közötti eseményekre. III. István uralkodása során sokszor járt az országban pápai legátus, így feltételezzük, hogy III. Sándor Istvánnal szemben nem tartotta be az 1161. évi konkordátumot. Az 1169. évi konkordátum tartalma alapján megállapíthatjuk, hogy az bizonyos pontjaiban meghaladja az 1161. évit, III. István nem csak a püspökök pápai jóváhagyás nélküli áthelyezéséről és letételéről mond le, hanem a királyi prépostokat és apátokat se mozdíthatja el önkényesen pozíciójukból. Ez alapján feltételezzük, hogy III. István nem tudta megőrizni az apja által megszerzett egyházkormányzati jogokat. Elfogadjuk a kutatás azon álláspontját, miszerint a konkordátumot a III. Esztergomi Zsinaton kötötték meg Manfréd áldozópap-bíboros pápai legátussal. Ezt követően a konkordátum két fennmaradt kézirat változatát ismertetjük röviden.

Összességében mind az 1161-es, mind az 1169-es konkordátumot hitelesnek tekintjük. A források, illetve a modern kutatás eredményeire támaszkodva kijelenthetjük, hogy függetlenül attól, hogy a pápák elfogadták-e a Hartvik-féle Szent István-legendában megjelenő egyházkormányzati igényeket az egyes konkordátumok létrejötténél, a regnum és a sacerdotium vitája háttérbe szorult, és az éppen aktuális erőviszonyok befolyásolták a konkordátumban tett engedményeket. Ezt mutatja az 1161. évi és az 1169. évi konkordátumok tartalma közötti jelentős különbség is.

KOVÁCS MIHAI

Történelem

BA, 4. félév

Babeş-Bolyai Tudományegyetem

Történelem-Filozófia Kar

Témavezető:

dr. Koszta László

egyetemi professzor, SZTE BTK

Monoszló Péter erdélyi püspök (1270–1307) életútja

Monoszló nb. Péter erdélyi püspök az Árpád-kor utolsó évtizedeinek és az azt követő interregnumnak egyik legfontosabb egyházpolitikai szereplője. Eddig mindössze egy életrajza született, Temesváry János tollából, 1922-ben. Jelen dolgozatomban a püspök tevékenységét tematikusan szeretném bemutatni, a teljes forrásanyag és az újabb szakirodalom eredményeinek fényében. Életrajzának megismerése által közelebb kerülhetünk a kor főpapi szellemiségének megismeréséhez.

Családi kapcsolatai és személyes képességei egy ambiciózus, mágnáséhoz hasonló politikai tevékenység alapját képezték. Az erdélyi püspök mindig a legerősebb trónjelöltet támogatta, annak tudatában, hogy egy erős központi hatalom fennállása püspökségének létérdeke. Püspöktársaihoz hasonlóan ellenállt a pogánynak tartott IV. László király kunbarát politikájának. Harmónikus kapcsolatot ápolt az erdélyi vajdákkal és a helyi nemességgel, azonban nem került elő a fegyveres konfliktust sem, ha püspökségének érdeke megkívánta. Hasonlóan viszonyult kora egyházi társadalmához is. Püspökségének legvéresebb epizódja az 1277. évi szász betörés volt, amelynek során a város lakossága és egyházi épületei igen komoly károkat szenvedtek.

Politikai befolyása lehetővé tette egy nagy összefüggő birtoktömb kialakítását Kolozs vármegyében. Péter püspök a kor követelményei szerint szervezte meg a rendelkezésére álló birtokokat, így jövedelme lehetővé tette egy nagyszabású építkezési program kialakítását, amelynek része volt a gyulafehérvári székesegyház helyreállítása és befejezése. A püspökség katonai hatalmának növelésére és birtokainak hatékonyabb igazgatása érdekében Péter püspök két kővárat is építtet.

Püspökünk tevékenységének köszönhetően az erdélyi egyházmegye vagyona és presztízse jelentősen növekedett. Így érthető, hogy Péter püspök halála után Kán nb. László vajda minden áron saját emberét akarta ültetni a püspöki székbe. Igen valószínű, hogy Péter püspök emlékezete jelentős szerepet játszott abban, hogy a későbbiekben is a káptalan a mágnás családok sorából szerette volna püspökét megválasztani.

Péter püspök tettei egy gyakorlati vallásosságra utalnak, amelynek fő célja egyháza jogainak és szabadságainak védelme. Tevékenységének céljait jól összegzi egyik oklevelének arengája: *In rerum ecclesiasticarum agendis semper meliora prospiciuntur et utiliora attenduntur, ad hoc ut Dei ecclesia in suo statu tuta permaneat, et in suis bonis sit tranquilla.*

Magyar késő középkor

BÁDI BARBARA

Levéltár

MA, 1. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Dr. Körmendi Tamás
adjunktus, ELTE BTK*

A címerek szerepe a magyarországi főpapok reprezentációjában a Hunyadi- és a Jagelló-korban

Tisztségeik és vagyonuk tükrében az ország prelátusainak megkérdőjelezhetetlenül nagy tekintélye és politika befolyása volt a középkori Magyarországon. Ehhez a társadalmi szerephez természetes módon hozzátartozott az országos elit világi tagjaira is jellemző, magas szintű reprezentáció igénye: a politikai hatalom és erő szimbolikus kinyilatkoztatása. Mályusz Elemér megállapítása szerint a középkor végi magyarországi egyházi elit, a felső klérus tökéletesen betagozódott a korabeli arisztokráciába: politikai szerepe, valamint életmódja is megfelelt a világi elit standardjainak. Dolgozatom elsődleges célja, hogy megvizsgáljam: mennyire alkalmazható ez a párhuzam a főpapok heraldikai reprezentációjában; mennyiben hasonlítható (vagy éppen különbözik) a középkor végi magyarországi prelátusok heraldikai reprezentációja a korszak világi arisztokráciájának heraldikai reprezentációjától.

A késő középkori magyarországi főpapok heraldikai reprezentációja igen sokoldalú: címereik láthatóak az általuk építetett vagy átépítetett épületek, templomok, várak falain. Ez a típusú heraldikai reprezentáció kifejezetten a donátor vagy az építető személyének megörökítését célozza, vagyis az arisztokratikus heraldikai reprezentáció egyik alapvető feladatát valósítja meg. A püspökök címerei különböző méretű és típusú pecséteken is megjelentek. A főpapok címeres reprezentációja a gyűrűspecséteken mind formailag, mind tartalmilag megegyezett a világi elit heraldikai reprezentációjával. A kódexek tekintetében a címerek elsősorban possessor-jelzésként funkcionálnak. Tulajdont jelölő funkció figyelhető meg a feldolgozott példák többségén, akadt azonban olyan is, mikor a címer az ajándékozóra utalt. A kódexekre festett főpapi címerek tekintetében elsősorban nem a világi elit heraldikai reprezentációja jelent párhuzamot, hiszen a világi arisztokrácia tagjaihoz alig néhány késő középkori kódexet köthetünk. Az elsődleges párhuzamot itt inkább az egykori királyi könyvtárhoz tartozó kódexek címeres miniatúrái jelentik.

A feldolgozott források tükrében úgy gondolom Mályusz Elemér megállapítása nemcsak maradéktalanul igazolható, de a főpapok humanista műveltségével szorosan összefüggő emléktípuson, a kódexeken megjelenő címerek bizonyos tekintetben még felül is múlják a világi arisztokrácia reprezentációs igényeit. A főpap címere fontos eszközt jelent a prelátus közképének alakításában, az önreprezentációban: tulajdont, származást és státuszt jelöl.

SEBESTYÉN ÁDÁM

Reneszánsz tanulmányok

MA, 1. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Kiss Farkas Gábor
adjunktus, ELTE BTK*

A Hunyadi-genealógia történelemszemlélete Antonio Bonfini és Heltai Gáspár történeti műveiben

A dolgozat témája az Antonio Bonfini és Heltai Gáspár Hunyadi-genealógiájában megjelenő történelemszemlélet összehasonlítása. Elméleti megközelítem alapja a humanizmus és a reformáció történelemről alkotott felfogásának különbözősége. A humanisták szerint a történelmet a gondviselés mellett a kiemelkedő személyiségek cselekedetei is befolyásolják, akik virtusuk segítségével képesek úrrá lenni a fortuna állhatatlanságán, ezáltal biztosítják a hírnév és dicsőség fennmaradását. A protestantizmus teoretikusai ezzel szemben az Isten irányította, üdvtörténeti keretbe illeszkedő történelem középkori gondolatához térnek vissza: elképzelésük szerint az egyén dicsőség utáni vágya nem lehet a tettek kiváltó oka. „Isten meg nem tűri, hogy a jó dologba saját hatalmunkba és okosságunkba vetett bizalommal fogjunk.” – fogalmaz Luther.

Elemzésem középpontjában Bonfini Rerum ungaricum decadesének és Heltai Krónikájának a Hunyadi Mátyás származásával foglalkozó szövegrészei állnak, ugyanis a 16. századi átdolgozás jelentős mértékben megváltoztatja Bonfini genealógiáról alkotott elképzeléseit. Dolgozatom arra igyekszik rámutatni, milyen alternatívát mutat fel a humanista szellemű római eredetet elutasító Heltai, milyen motívumok találhatók meg mindkét szerzőnél, valamint hogyan viszonyul a Hunyadi-genealógia Bonfini és Heltai történelemszemléletéhez.

BALÁZS GERGŐ

Középiskolai hallgató
ELTE Apáczai Csere János Gyakorló Gimnázium és
Kollégium

*Témavezető:
Dr. Körmenyi Tamás
egyetemi adjunktus, ELTE BTK*

A Smaragd nemzetség története

Néhány évvel ezelőtt Hollókőn részt vettem egy lovagi hagyományokat ápoló baráti kör táborában, ahol a korabeli hangulat és a közösség megteremtése végett mindnyájan egy középkori nemzetségbe kerültünk. A szervezők, a magyar nemzetségek listáját böngészve a jól csengő „Smaragd” nem nevét vették fel, így kerülhettem kapcsolatba egy évszázadok óta szinte elfeledett nemzetséggel.

A Smaragdokban egy XIII–XIV. századi nagybirtokos arisztokrata nemzetséget tisztelhetünk, akik az udvari élet szereplőiként a legelőkelőbb nemeselek körében mozogtak, de csak néha sikerült kitörniük másodvonalbeli helyzetükből. Amikor a királyi kegy magasra emelte őket, nádort, országbírói is adtak, de kalocsai érsek és több prelátnak is vált a családtagokból. Bár kétségkívül jelentős vagyont gyűjtöttek össze - melynek ékes példája családi monostoruk Zsámbékon, számos várak, kiterjedt birtokhálózatuk - hűségük sokáig megingathatatlanul a királyhoz kötötte őket, nem váltak önkényeskedő oligarchává.

Történetük érdekessége, hogy társadalmi helyzetük hosszú ideig biztosította fennmaradásukat, nem érték őket súlyos vereszeségek. Az a közeg, melynek részesei lehettek, lehetővé tette számukra a jelentős familiákba való beházasodást, így nem egy tekintélyes főnemesi család ősei között jelenhettek meg. Ellenben jórészt kimaradtak pártharcokból, háborúkból, egyfelől ez megővta őket a kipusztulástól, másfelől viszont csökkentette a rájuk vonatkozó említések számát.

A kutatás során a rájuk vonatkozó, eddig megjelent cikkeken kívül forráskiadványokban is kerestem említéseket (így például többek között a Zsigmondkori Oklevéltárban, az Anjoukori Okmánytárban és Fejér Codex Diplomaticusában, úgyszintén a Váradi tüzesvaspróba-lajstromban), valamint több szempontból értékeltem a nemzetség szerepét (történeti demográfiai, földrajzi és családi kapcsolatokat is figyelembe vettem archontológiai adatokon kívül). A források összevetése során átértékelhetővé vált több eddigi megállapítás. A szakirodalmi vizsgálódások mellett személyesen, terepbejáráson is gyűjtöttem tapasztalatokat.

Munkám célja az volt, hogy jelen tanulmányban az eddigi kutatások összefoglalásra és kiterjesztésre, a korábbi adatok pontosításra kerüljenek. A tanulmány a Smaragdok történetét Magyarországra érkezésüktől kezdve egészen az említések fogytáig nyomon követi, szakirodalmi és okleveles adatokra támaszkodva, számos nézőpont felhasználásával törekszik a nemzetség történetének rangjához méltó bemutatására.

DOMOKOS NOÉMI

Történelem

MA, 1. félév

Szegedi Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Dr. Sebők Ferenc
egyetemi docens, SZTE BTK*

Az 1360-as év nádori generalis congregatiói

A congregatio generalis palatini egy közel két évszázadon keresztül fennálló intézmény volt. Az intézmény előzményeit sokáig a Várad Regesztrum feljegyzéseiben vélték felfedezni, azonban ez feltehetőleg a királyi megbízottak működésében, illetve a királyi generalis congregatióra vezethetőek vissza.

A közgyűlés keretei 1273-tól megszilárdultak. Az 1291. évi 14. törvénycikk már elrendelte, hogy a nádor közgyűlést tartson a megyék számára. Az interregnum alatt összehívása elmaradt, Károly Róbert hatalmának megszilárdítása után viszont újra rendszeressé vált. Virágkora Nagy Lajos regnálása alatt volt.

Kont Miklós nádor 1360-ban összesen 14 közgyűlést vezényelt le. Korszakunkban egy-egy congregatio időtartama már akár 10 napra is kitolódhatott, a peres ügyek gyarapodása végett. A „gonosztevők” (malefactores) feletti ítélkezés volt elsődleges feladata a fórumnak, emellett azonban mostanra előtérbe kerültek a különböző polgári jellegű, elsősorban birtokügyletek. Legfőbb bizonyítóerővé a párbaj helyett az eskü vált, amelyet általában a megyei joghatóság és a 12 választott esküdt ülnök (iurati assessores) tett le.

1486-os megszüntetéséig a nádori közgyűlés volt a legfőbb megyei bírósági fórum.

NYUL GÁBOR ALEX

történelem

MA, 3. félév

Szegedi Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Dr. Sebők Ferenc
egyetemi docens, SZTE BTK*

Dózsa György és az 1514. évi felkelés

Az 1514. évi parasztfelkelés megértéséhez ismernünk kell a Magyar Királyság társadalmi, gazdasági, bel- és külpolitikai viszonyait. Az ingatag belpolitikai viszonyok mellett a társadalmi és gazdasági átalakulás miatt a jobbágyság illetve mezővárosi polgárság elszegényedése vezetett el 1514 eseményeihez. A témaválasztást a személyes érdeklődés, a téma elhanyagoltsága és a felkelés 500 évfordulója indokolta.

Dózsa György, végvári vitézből lett a törökök ellen indítandó kereszties hadjárat fővezére. A konfliktus eredője, hogy a túlzott jelentkezés miatt az urak igyekeztek jobbágyaikat visszatartani a kereszt felvételétől. Amikor Bakócz Tamás esztergomi érsek leállította a toborzást, a keresztiesek önállósították magukat. Hamarosan II. Ulászló király és Bakócz érsek felfüggesztette a hadjáratot, a mozgalom pedig felkelésbe torkolt.

Dózsa ceglédi beszéde problémákat vet fel, de fontos adatokat szolgáltat a mozgalom ideológiájával kapcsolatban.

Az első nagyobb összecsapások május végén történtek Apátfalvánál és Nagylaknál. Dózsa Temesvárt ostromolta, amikor július 15-én feltűnt Szapolyai János erdélyi vajda serege. A vajda nyílt csatában győzött, a fogoly tiszteket, köztük Dózsa Györgyöt pedig kivégeztette. A felkelést hamarosan az egész országban sikerült felszámolni, majd az országgyűlésen a parasztok helyzetét törvényi úton rendezték, ezzel utat engedve az ún. „második jobbágyság” kialakulásának.

Dolgozatomban a felvázolt eseményeket a fontosabb szakirodalom, latin és magyar nyelvű források alapján vizsgáltam. Úgy vélem, az 1514. évi eseményekre nagyobb hangsúlyt kellene fektetni, mert ha nem is közvetlenül, éreztették hatásukat a későbbi évszázadokban is.

KANÁSZ VIKTOR

Történelem

MA, 3. félév

Pázmány Péter Katolikus Egyetem

Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar

*Témavezető:**Dr. Szovák Kornél**egyetemi docens, PPKE BTK*

Egy 1453-as követjárás (esettanulmány)

Észak-Itália levéltárai számtalan eddig nem, vagy csak részben ismert középkori magyar vonatkozású iratot tartalmaznak. Kiváló példa erre a Milánói Állami Levéltár (ASMi), ahol több 1452-1453-ból származó oklevél található. E diplomáciai levelek új színekkel árnyalhatják nem csak az XV. századi magyar-olasz kapcsolatokat, hanem a Magyar Királyság e máig számtalan fehér foltot hordozó korszakának a történetét. Jelen dolgozat fő célja e levelek bemutatása és elemzése.

A levelek tartalmának köszönhetően fény derül többek közt egy eddig alig ismert milánói-firenzei-magyar követjárás részleteire. Carvajal bíboros leveléből pedig egy eddig nem ismert, Konstantinápoly ostromának idejére eső hadi készületről és egy törökellenes hadjárat indításának a tervéről értesülünk, s mindezt akkor, amikor a szakirodalom szerint a magyar király és a török szultán között béke honol.

TÓTH DOMINIK

Történelem

MA, 1. félév

Károli Gáspár Református Egyetem

Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:**F. Romhányi Beatrix**habil. egyetemi docens, tanszékvezető, KRE BTK*

Létszám, ellátmány, utánpótlás. Logisztikai kérdések az 1443-1444-es török-ellenes hadjáratok során

Jelen tanulmány célja néhány logisztikai kérdés körbejárása az 1443 illetve 1444-ben az Oszmán Birodalom ellen vezetett hadjáratoknál. Fő célkitűzésünk többek között annak megválaszolása volt, hogy valóban megoldható-e egy több tízezer harcolóból álló sereg felszerelése és élelmezése az adott korszakban, mint ahogy azt a történetírás többé-kevésbé elfogadta. Mindehhez egyebek mellett egy korabeli forrásokra támaszkodó modell-számítást alkalmaztunk. Kiszámoltuk, mivel járna egy néhány száz fős fiktív zsoldoscsapat felállítása, költségei és napi élelmiszerszükségleteinek tekintetében. Utóbbi esetében kiderült, hogy megközelítőleg 2,6 tonnányi ellátmányra lenne szükség naponta, ami – véleményünk szerint – egyértelműen mutatja, hogy több tízezer ember élelmezése hónapokon keresztül megoldhatatlan volt a korabeli viszonyok között. Néhány egyéb – a tanulmányban részletesen kifejtett – szempont beemelésével arra a következtetésre jutottunk, hogy 1443-ban a hadjáratra induló sereg 7-8 000, míg 1444-ben úgy 5-6 000 főnyi, vagy valamivel több „reguláris” harcolót számlálhatott. Ezt a számot a Balkánon csatlakozó szabad csapatok tovább növelhették. A tanulmány megírása során több kérdés is felmerült, melyek megválaszolása további kutatásokat igényel. Úgy véljük azonban, sikerült hitelt érdemlően bizonyítani, hogy a szóban forgó hadjáratokon nem vehetett részt annyi ember, amennyit a történetírás jelenleg elfogad. A végkövetkeztetés egyszerűen arra is rámutat, hogy a többi középkori hadsereg-létszámot is érdemes újragondolnunk.

SZOKOLA LÁSZLÓ

Történelem

MA, 3. félév

Károli Gáspár Református Egyetem

Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

F. Romhányi Beatrix

habil. egyetemi docens, tanszékvezető, KRE BTK

Magyarországi városok zsoldosállításának politikai és gazdasági háttere a Mátyás- és Jagello-korban

A középkori városok háborús terheinek vizsgálata Közép-Európában a városi élet egyik legkevésbé ismert területei közé tartozik. Magyar viszonylatban a helyzet hasonló, noha a téma vizsgálatát az ún. „új hadtörténetírás” (new military history) is szorgalmazná. Az utóbbi időben bár születtek egy-egy forráshoz kapcsolódó esettanulmányok, ugyanakkor egy komplex kép megrajzolása még várat magára, amelyhez további kutatások és forrásfeltárások szükségesek, és amelyekhez reményeim szerint ez a dolgozat is egy újabb ceruzavonással járul hozzá.

Munkámban éppen ezért egy összetettebb szempontrendszer szerint fordulok a témához. Arra a kérdésre keresem a választ, hogy az uralkodók városokhoz, esetleg város csoportokhoz intézett kérései milyen logika szerint épültek fel. Létezett talán egyfajta „munkamegosztás” vagy a szükség diktálta? Volt-e valami, ami megszabta, hogy a király mit kér városaitól? Továbbá érzékelhető-e bármiféle változás az uralkodók katonai szempontú várospolitikájában, és ez mennyire tükrözi a királyság általános hadi, politikai, gazdasági és társadalmi helyzetét? A kérdések megválaszolása érdekében igyekeztem minél több, az uralkodók által a városoknak címzett, pénzt, felszerelést, vagy katonát kérő utasítását összegyűjteni és rendszerezni. Ezzel párhuzamosan pedig az ország bizonyos előkelőinek ugyanazokhoz a városokhoz intézett kéréseivel összevetni annak érdekében, hogy az uralkodói várospolitikáról, és annak változásairól tisztább képet kapjak. Rámutatva mindeközben a városok részvételére Mátyás zsoldoseregének kiépítésében, majd a cseh háborúkban való katonai passzivitásukra. Ezt követően pedig a katonai állításban az 1480-as években bekövetkezett struktúraváltásra. Majd a Mátyás halála utáni harcokban való részvételükre, és az azt követő ismét háttérbe szorulásukra, amely csak az 1510-es években kezdett változni.

Munkám végén pedig igyekszem az első rész eredményei által a városok katonai állítására vonatkozó, előttem már feldolgozott forrásokat értelmezni és újraértékelni, illetve azokat újabbakkal bővíteni. Felvázolva mindeközben azokat a társadalmi, gazdasági és hadtörténeti kérdéseket, amely területeken végrehajtott „mélyfúrások” tovább bővíthetők és árnyalhatják a témával kapcsolatos ismereteinket.

FÖLDVÁRY GERGELY

Történelem

MA, 1. félév

Pázmány Péter Katolikus Egyetem

Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar

Témavezető:

Dr. Rácz György

egyetemi docens, PPKE BTK

Vegyesházi királyaink ajándékai – különös tekintettel az 1335. évi visegrádi és az 1515. évi bécsi királytalálkozókra

Dolgozatomban az 1335. évi visegrádi királytalálkozó és az 1515. évi bécsi királytalálkozó ajándékozásait dolgoztam fel. Kutatásom legnagyobb része azonban többnyire a visegrádi királytalálkozóra fókuszált. A visegrádi ajándékokról szóló forrásokat vettem össze, nevezetesen Thuróczy, Dubravius és Bonfini műveit, amikből többféle következtetésre jutottam. Talán a legfontosabb, hogy Bonfini ugyan azokról az ajándékokról tudott, amiket Thuróczy leírt. Mégis vagy elírás, vagy értelmezési problémák miatt, ma szinte egészen más ajándékokat ismerünk tőle. De az is fontos, hogy Dubravius leírása lehet a legbiztosabb forrásunk, mivel valószínűleg használta Thuróczy és Bonfini munkáját, továbbá más forrásokhoz is hozzáférhetett. A források összevetése után a visegrádi ajándékokkal foglalkoztam bővebben. Dolgozatom utolsó részében az 1515. évi bécsi királytalálkozóról írtam Cuspinianus naplója alapján. Kiemelve a bécsi ajándékozás kultúrtörténeti és politikátörténeti jelentőségeit, ahol I. Miksa ajándékaival az eddig inkább ellenséges „szomszédjait” megszelídítette. A bécsi királytalálkozó segítségével megpróbálom rekonstruálni milyen lehetett a visegrádi ajándékozás.

Középkori és újkori egyetemes történelem

KIS IVÁN

Történelem

BA, 5. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Nagy Balázs

egyetemi docens, ELTE BTK

A megújuló kereszténység a 12. században: a Libellus de diversis ordinibus et professionibus qui sunt in aecclesia világképe

A dolgozat egy 12. századi egyháztörténeti forrást, a Libellus de diversis ordinibus et professionibus qui sunt in aecclesia címen ismert munkát vesz vizsgálat alá. A forrás szerzőjének kiléte ismeretlen, mindössze annyit tudunk róla, hogy nevének kezdőbetűje R., vélhetően Liège egyházmegyéjében működött, és minden bizonnyal reguláris kanonok volt. A mű a 12. századi egyház állapotáról szóló értekezés, amelyben az ismeretlen kanonok kísérletet tesz rá, hogy csoportosítsa, kategorizálja korának keresztény közösségeit. A 12. századi kereszténység sokszínűségét igyekszik átláthatóbbá tenni azzal, hogy bizonyos szempontú rendszerbe foglalja az egyház csoportjait. Szerzője a csoportosítás során egy érdekes tulajdonságáról is tanúbizonyságot tesz: az egyházi sokféleséghez szembeötlően elfogadó, nyitott módon viszonyul. A század egyházi pluralizmusát Isten világot elrendező tervének részeként mutatja be, azt állítja, hogy minden közösség és csoport feladattal, rendeltetéssel bír. Éppen ezért az egyházi rendek sokféleségét el kell fogadni.

A dolgozat arra tesz kísérletet, hogy feltárja a Libellus szerzőjének elfogadó állásfoglalása mögött rejlő okokat. Ennek érdekében először megvizsgáltam a 12. század egyházi sokszínűségéhez vezető változásokat. Majd a forrás megengedő hangvételét egy konkrét példa részletes elemzésén, a Libellus és a bencés Regula közti kapcsolat vizsgálatán keresztül mutattam be. Ezt követően körvonalaztam egy fontos jelenséget, amelyet „12. századi individualizmusnak” neveznek, majd az eszmeáramlatot a fent említett nyitottsággal kapcsoltam össze. Végül rámutattam, hogy a Libellus sokféleséghez való elfogadó viszonyulása a 12. században más szerzők műveiben is megjelenik. Dolgozatom zárásaként pedig a Libellus (és más források) megengedőségét, individualizmusát a „12. századi reneszánsz” néven ismert átalakulás keretében helyeztem el.

A Libellus nem egyszerűen képet rajzol a 12. századi keresztény egyház állapotáról, de olyan folyamatokba ágyazható be, amelyek alapjaiban formálták át a keresztény Európa szellemiségét. Régóta ismert tény, hogy a 11-12. század sok szempontból fordulatot jelent a középkori Európa történetében, többek között a gondolkodásban is nagy változásokat hozott. A Libellus pedig jelentős segítséget nyújt a korszak során végbement, komoly változásokat hozó új keresztény szellemiség megértésében.

POLGÁR ATTILA

Történelem

MA, 4. félév

Pázmány Péter Katolikus Egyetem

Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar

Témavezető:

Dr. Guitman Barnabás

egyetemi adjunktus, PPKE BTK

Az izlandi reformáció és reneszánsz hatásai a kultúrára és tudományra Skandináviában (1550-1750)

Izland, és közvetve a kontinentális Skandinávia történelmének egyik legérdekesebb fejezete a szigetország reformációját követő 200 éves periódus. Az izlandi kutatók által csak „Tanulás korának” (Lærdómsöld) vagy izlandi reneszánsznak nevezett, a 16. század végétől a 18. század közepéig tartó időszak a kora újkori skandináv történeti és kultúrtranszfer-kutatás szempontjából egyedülálló. E forrásokban páratlanul gazdag kultúr- és tudománytörténeti egységet három egészen jól elkülöníthető szakaszra lehet bontani: Izland lassan kibontakozó kulturális „újrafelfedezésére”, az ezt követő „kulturális fordulatra”, végül a skandináv tudományos élet középpontjába kerülésére. Ez a fokozatosan, egyre gyorsuló ütemben kibontakozó folyamat ugyanolyan jelentőséggel bírt kulturális téren, mint

Európa más országaiban a görög-római örökség. Alapvető fontosságú volt a skandináv országok történelmi és irodalmi múltjának felfedezésében és az identitásképző szerepe is kiemelkedő volt. Az egyes szakaszok bemutatására pedig az azokra jellemző személyiségek a legalkalmasabbak, így e dolgozat (a középkori előzmények ismertetése után) három izlandi író és tudós életére és munkásságára helyezi a fő hangsúlyt. A humanista rektor és klerikus Arngrímur Jónsson inn lærði („a tanult”), a történetíró-fordító Þormóður Torfason és a történetíró-professzor Árni Magnússon életművén keresztül mutatja be az izlandi reneszánsz kibontakozását, melynek során a skandináv országok (elsősorban Dánia) uralkodóinak és tudósainak saját múltjuk iránti érdeklődése szenvedélyes megismerési vágygá alakult, a végére pedig Izland a Skandináviára gyakorolt kulturális és tudományos hatása csúcspontjára ért.

DINNYÉS PATRIK

Történelem

MA, 3. félév

Eszterházy Károly Főiskola

Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Dr. Gebei Sándor
egyetemi tanár, EKF BTK*

Az orosz nagyhatalmiság a 18. század elején

Témaválasztásunk legfőbb oka, hogy az eddigi tanulmányaink során gyakran használt egyetemi tankönyv, a Poór János szerkesztésében és az Osiris Kiadó gondozásában 2009-ben megjelent Kora újkor története – bár külön tárgykört szán a vizsgált időszak háborúinak („Háborúk, polgárháborúk, forradalmak”) – nem tesz említést a nagy északi háborúról (1700–1721). Véleményünk szerint ugyanakkor Oroszország nagyhatalmi státuszát éppen ennek a háborúnak köszönheti a 18. század elejétől kezdődően egészen napjainkig. Noha a könyv a kora újkor egyetemes történetét tárgyalja, más fejezetet sem szán Oroszországnak, holott az egyetemeken előszeretettel használt tankönyv ezeknek is külön tárgykört szentel („Birodalmak, államok, tartományok”). Annak ellenére a mulasztás, hogy éppen ezen időszakról beszélhetünk tényleges Orosz Birodalomról, hiszen 1721-től az orosz cár felvette az imperator címet, amelyet rövid időn belül a nemzetközi diplomácia jelentős szereplői is elismertek. Természetesen felmerülhet a kérdés, hogy a birodalom elnevezés használatára elegendő-e egy adott ország uralkodójának a „császári” cím felvétele? Úgy gondoljuk, hogy nem, viszont Oroszország esetében közel sem csak erről van szó.

Oroszország Európába való megjelenésének két típusát kell, hogy megkülönböztessük: betörés és belépés. Úgy gondoljuk, hogy ezen szavak használata segít az olvasóval kellőképpen érzékelteni a különbségeket. Előbbi esetén a dolgozatunk által is tárgyalt nagy északi háborúra kell gondolnunk (amely egyébként az északi háborúk sorában csak a 18. században volt az első), míg a belépés I. Péter orosz cár európai tevékenységére vonatkozik a kultúra és a gazdaság terén. Ez utóbbit dolgozatunk célja és terjedelme miatt most nem részletezzük.

Jelen dolgozatunkkal az első lépést kívánjuk megtenni a kérdés eldöntéséhez, amelynek a végén azon hipotézisünk áll, hogy Oroszország ebben az időszakban lépte át azt a küszöböt, amely elválasztja a regionális hatalmat a nagyhatalomtól, a perifériától a centrumtól.

STERNER DÁNIEL

Teológia Ma Hittanár szakirány
MA, 9. félév
Pécsi Püspöki Hittudományi Főiskola

*Témavezető:
Dr. Varga Szabolcs
főiskolai docens, PHF*

Egyház és hátország. A katolikus Historia Domus, mint első világháborús forrás. (Esettanulmány a hosszúhetényi plébánia alapján)

Dolgozatom első részében fel szeretném hívni a figyelmet egy kevésbé ismert forrástípusra, a katolikus Historia Domusra. Ezekben a plébánosok egyházközségük mindennapi életének eseményeit írják le. A helytörténeti kutatások számára nélkülözhetetlen, gyakran máshol fel nem lelhető információkat tartalmazhatnak. Nagy erényük az egyidejűség, hiszen a plébánosok a legtöbb esetben az esemény történéseivel párhuzamosan írják le azokat. Érdekes módon éppen ez a szubjektivitás jelenti e forrásbázis korlátait is. Ugyanis nagyon sok múlik a háztörténetet vezető plébánoson. Összességében tehát a Historia Domust nem lehet önmagában felhasználni egy adott esemény, vagy a plébánia történetének megírásához. Minden esetben szükség van kontrollforrások használatára is.

Dolgozatom második részében a magyar katolikus egyház első világháborús tevékenységének egy részét mutatom be. Magyarország háborúban betöltött hátországi szerepéből a katolikus egyház nagyon sokrétűen vette ki részét. A helyi lelképásztorok a harcok kezdetétől fogva gondot viseltek híveikre. Igaz ez a bevonult katonákra, és az otthonmaradt családtagokra is. Érdekes megfigyelés az esettanulmányban szereplő plébános részéről a hívek hitéleti változásának bemutatása. Ebből kiderül, hogy a harcok első két évében gyakrabban vettek részt szentmisén és járultak szentségekhez, míg a háború harmadik évétől kezdve ez teljesen megfordul. A templom kiürült, és több ájtatosságot meg kellett szüntetni. Dolgozatomban kitérek ezen kívül az egyház karitatív és gazdasági tevékenységére, valamint az iskolával való kapcsolatára is.

A két kitűzött cél úgy kapcsolódik össze, hogy az egyház háború alatti működésének bemutatásához egy különleges Historia Domust hívok segítségül, mégpedig a Baranya megyei Hosszúhetény településnek a háztörténetét. Különlegessége többek között abban áll, hogy csak ennek lapjairól tudunk a Katolikus Írók és Hírlapírók Országos Pázmány Egyesülete által kitűzött célról, miszerint összegyűjtik a magyar katolikus egyház első világháborús tevékenységére vonatkozó adatokat. Szándékuk megvalósításához az információkat igyekeztek első kézből megszerezni, éppen ezért a plébánosokhoz fordultak segítségért. Összeállítottak egy kérdőívet és ezeket eljuttatták minden plébánoshoz. A hosszúhetényi plébános, Schmidt Béla atya a Historia Domus lapjain egy összefüggő történet keretében válaszol ezen kérdésekre, így megőrizve hitközsége első világháború alatti életének eseményeit.

RIBI ANDRÁS

Történelem
MA, 3. félév
Eötvös Loránd Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Dr. Nagy Balázs
egyetemi docens, ELTE BTK*

Együttműködés és konfrontáció Lisszabon és Silves ostrománál

A második keresztes hadjárat egyik legmaradandóbb eredményének Lisszabon visszafoglalása bizonyult (1147), melyet I. Alfonz portugál király észak-európai keresztesek szövetségében hajtott végre. 1189-ben sor került egy hasonló akcióra Silves esetében, amikor I. Sancho király használta ki a harmadik keresztes hadjárat meghirdetését országa területének gyarapítására. Bár a két esemény hasonlóságára többen is felhívták a figyelmet, összehasonlító tanulmány a mai napig nem látott napvilágot. Jelen dolgozatban arra vállalkoztunk, hogy ennek egy kisebb szeletét, az együttműködések és konfliktusok vizsgálatát elvégezzük. Ennek keretében elemeztük a keresztesek társadalmi

helyzetét, a portugálokhoz való csatlakozás indokait, a kereszties–portugál megegyezéseket, valamint az ostrom alatt és utáni problémákat. Alapvető, az eseményeket mindvégig meghatározó eltérésnek bizonyult a két hadjárat résztvevőinek különböző társadalmi összetétele, mely megjelenik az 1147-es sereg szervezettségében, a portugál királyokkal kötött egyezményekben és az ostromot követő eseményekben is: bár mindkét város bevételét komoly feszültséggel járó fosztogatás követte, Lisszabon esetében a vezetőknek sikerült normalizálni a portugálokvaló viszonyt. Vizsgálatunk természetesen hasonlóságokat is kimutatott, melyek néhány esetben egészen konkrétak, sőt úgy tűnik, Silves megostromlói követték a lisszaboni hadjáratban részt vevő elődeik példáját. A két esemény háttérének nyilvánvaló párhuzamán kívül itt kell szólnunk a kereszties–portugál megegyezések mikéntjéről és a szemtanú szerzők az ostromban résztvevő eltérő származású keresztiesekkel szemben tanúsított hasonló hozzáállásáról. Mintakövető hasonlóságra bukkantunk a győzelmet követő egyházi intézkedésekben a kereszties püspökök megválasztását illetve kijelölését illetően. Természetesen a Lisszabont és Silves visszafoglaló kereszties expedíciók összehasonlító elemzése nem merül ki a jelen dolgozatban tárgyalásban, terveink szerint azt folytatni kívánjuk a tengeri utazás, az Oviedóban és Compostelában tett zarándoklat és az ostromok katonai oldalának vizsgálatával.

IHÁSZ BARBARA

Történelem

MA, 1. félév

Szegedi Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Dr. Kövér Lajos
egyetemi docens, SZTE BTK*

Francogallia, avagy az állam mindenhatóságának kérdése a hugenotta háborúk Franciaországában

A 16. századi Franciaország történetének egyik meghatározó fejezete a vallásháborúk és a modern állam kiépülésének a története is. A korszak két legjelentősebb teoretikusa, Jean Bodin és François Hotman ebben a milióban alkották meg – egymás téziseire választ és cáfolatot adva – történelemformáló, vagy történelemformálásra szánt politikai elméleteiket. Míg Bodint a szuverenitás, addig Hotman Francogallia című munkáját a zsarnokság kérdésköre izgatta. A Francogallia egyes fejezetei a szerző jelentős történetírói munkásságáról tanúskodnak, a frankok eredetét, nyelvét és történetét tárgyalják. Mindemellett a mű kulcsfontosságú részeit a kálvinizmus társadalmi, politikai doktrínáit is magába foglaló és azokat kiindulási alapnak tekintő, az állam kormányzására és felépítésére vonatkozó fejezetek adják. Hotman e fejezetekben írja le az állam legfontosabb intézményi és hivatali kereteit, részletesen bemutatva többek között az általános gyűlés, a szuperintendánsok, connétable-ok és parlamentek feladatköreit. Ideája egy olyan állam, ahol az intézmények eleven gátjai a zsarnokság kialakulásának. Célkitűzésünk eme hotmani gondolatok magyar szakirodalomban oly kevésbé ismert bemutatása.

KATONA CSETE

Történelem

MA, 12. félév

Debreceni Egyetem

Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Dr. Bárány Attila
egy. docens, DE BTK*

"Unpractical objects". The concept of the King's Gifts in the Old Norse World

Az Actor-Network-Theory szerint tárgyak is lehetnek tevékeny résztvevői a társadalmi kapcsolatoknak legalább annyira amennyire az emberek (Latour 2005). Az óészaki irodalomból ismert hősi fegyverek például híres példái annak amikor egy tárgy, mint szereplő befolyásolja a cselekmény menetét (Torfing 2012). Az ebben corpusban megjelenő fegyverek azonban nem csupán csodálatos harci kvalitásaik miatt lehetnek befolyással az eseményekre, hanem társadalmi szerepük miatt is. Ez a dolgozat arra igyekszik rávilágítani, hogy a tárgyak rendeltetészerűtől eltérő használata gyakori (és sokszor fontosabb) volt, mint eredeti funkciójuk. Az általam vizsgált fegyverek sokkal inkább társadalmi

szimbólumok, mintsem az erőszak valódi eszközei. Ezt az a Laxdaela sagában szereplő két "Konungsnautr"-nek keresztelt kard vizsgálata igyekszik majd példázni, melyeket egyáltalán nem használnak erőszakos módon, ellentétben a sagában felbukkanó más, szintén nevesített fegyverekkel. Egyéb hasonló példák Egil, Kígyónyelvű Gunnlaug és Civakodó Halfréd sagájából, mind erősíteni fogják a hipotézist, hogy szimbolikus tárgyak valódi szereplők lehetnek egy történetben. Egy fejsze amit csak ökrök lefejezésére használnak, kardok melyek nem gyilkolnak és egy köpeny melyet sohasem viselnek, mind arra utalnak, hogy a tárgyak praktikumot mellőző használata egyedi jelentőséggel bírt az óészaki világban. Mivel vizsgálatom célpontjai tárgyak, és elengedhetetlen ezen objektumok fizikai paramétereivel is tisztában lennünk, az írásos források a régészeti bizonyítékok fényében kerülnek taglalásra (Lund 2014).

LÉVAI BENCE

Történelem

MA, I. félév

Miskolci Egyetem

Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Horváth Zita
egyetemi docens, ME BTK*

Orániai Móric hadsereg reformja a 16-17. századi németalföldi szabadságharcban

A harcászati változásokban kiemelkedően fontosnak tartottam a XVI-XVII. századi katonai reformokat, amelyek megalapozták a mostani modern hadművészetet.

A különböző nemzetek katonai újításain belül vizsgálódásaim központjába a XVII. századi németalföldi katonai reformot helyeztem. Véleményem szerint, a hadászatban elért teljesítményeikért, kiemelten fontos a kor holland hadseregét vizsgálni. Orániai Móric, Nassaui János, Nassaui Vilmos Lajos, és több katonai vezető a nyolcvan éves háborúban kiemelkedően bebizonyították a németalföldiek katonai fölényét a spanyolokkal szemben a reformok segítségével. Ahhoz, hogy ezt a reformot bemutassam, felhasználtam Jacob de Gheyn „Wapenhandelinghe van Roers, Musquetten ende Spiesse” könyvét, amit Nassaui János ötlött ki, továbbá Johann Jacob von Wallhausen több művét is, mint a „Corpus Militarie”, „Ritterkunst”, „Programma Scholae Militaris”, „Archiley-Kriegkunst”, „Kriegkunst zu Pferd”. A katonai reform megértéséhez foglalkozom a kutatásom során a nyolcvan éves háborúval, továbbá azzal is, hogy fellelhető-e a többi XVII. századi ország hadseregeiben a németalföldi reform lenyomata. Ez a reform hatalmas köveket mozdított meg, egyrészt megalapozta a későbbi hadviselés talaját, másrészt a segítségével a németalföldi emberek kivívták a függetlenségüket és biztosították helyüket a későbbi Hollandiaként a nagyhatalmak sorai között. Vizsgálódásomba kis részben belefoglaltam a kor németalföldi társadalmát, vallási érdeklődésüket, illetve a Habsburgok politika működését ezen a területen (adózási technika, V. Károly reform törekvései a németalföldi államszervezésére). Meggyőződésem, hogy ezek a háttér történések nagymértékben hozzájárultak a katonai reform megszületéséhez. Orániai Móric kora egyik legjobb hadvezérének számított. Maga Móric, azaz Maurice van Nassau nem volt kiváló politikus, ám azzal a rengeteg tanulással, az antikvitásban alkalmazott hadviselés tanulmányozásával, nem is volt szüksége a többszínű politikai háttérre, amellyel apja, Orániai Vilmos rendelkezett. Ezt a sok tudást, melyet felhalmozott, tökéletesen fel tudta használni a katonai reformoknál, majd később a hadjáratainál is, melyeket a spanyolok ellen vezetett. Katonai reformjai sok európai országban például szolgáltak, több nemzet fia is a rokonának, Nassaui Jánosnak a katonai iskoláját választották, hogy ott tovább képezhessék magukat, és ők is kiváló stratégák és hadvezérek lehessenek.

KISS MÁTÉ

történelem

MA, 3. félév

Szegedi Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:**Dr. Tóth Sándor László
egyetemi docens, SZTE BTK*

Skandináv–magyar kapcsolatok a 9–10. században

Skandináv–magyar kapcsolatok a 9-10. században

A dolgozat a középkori magyar történet egy olyan szeletére igyekszik rávilágítani, amelynek kutatása – bár elsősorban a régészet régóta felfigyelt a téma fontosságára – nem kapott igazán jelentőséget, perifériára szorult. A dolgozat olyan írásos forrásokat is igyekezett felhasználni, amik eddig a magyar kutatásban kevésbé voltak ismertek. A két nép nagyon hasonló utat „járt be” ebben az időszakban, hiszen mindkettő kezdetben kegyetlenségéről volt ismert, majd a korszak végére elkezdődik beilleszkedésük a keresztény Európa népei közé.

Őseink nagyjából a 9. század első felében léphettek először kapcsolatba a Kelet-Európába behatoló keleti-skandinávokkal. A források tanúsága szerint ez a kapcsolat eleinte békés vagy legalábbis semleges lehetett, de a 9. század végére megromlott és fegyveres összecsapásba torkollott. A magyar honfoglalás után sem szakadt meg az összeköttetés a skandináv területekkel, amihez a csatornát a Rusz biztosította. A térség népeinek mobilitása lehetővé tette, hogy skandináv eredetű katonai elemek jelenjenek meg Magyarországon, illetve joggal feltételezhetjük, hogy magyarok is eljuthattak a messzi Északra, egy közülük talán még Leif Eirikssonnal Amerikába is az ezredfordulón.

SCHVÉD BRIGITTA

Történelem

MA, 1. félév

Pázmány Péter Katolikus Egyetem

Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar

*Témavezetők:**Dr. Forgó András
egyetemi adjunktus, PPKE BTK**Dr. Guitman Barnabás
egyetemi adjunktus, PPKE BTK*

Svéd-holland kulturális kapcsolatok a XVII. században

A XVII. század nem csak és kizárólag a politikai és a gazdasági, hanem a kulturális expanzió évszázada is volt mind a Svéd Királyságban, mind a holland tartományokban. A „svéd nagyhatalmítás korában” (Svenska stormaktstiden) és a „holland aranykor” (Gouden Eeuw) évszázadában a határterületen lévő Svéd Királyság rövid időn belül az európai politikai színtér középpontjába került, a vesztfáliai (1648) és a roskildei békékkel (1658) megvalósult a fő cél, a balti svéd uralom (dominium maris Baltici) megteremtése, Hollandia pedig meghatározó tengeri nagyhatalommá vált. A tanulmány első része a Svéd Királyság, valamint a holland tartományok helyzetének és pozíciójának XVII. századi alakulásáról szól, kitérve Axel Oxenstierna kancellár (1612–1654) szerepére, a svéd gyarmatosításra és postahálózatra, valamint a mindkét állam szempontjából meghatározó vesztfáliai békére, hangsúlyozva, hogy a béke milyen változásokat hozott az északi régió kulturális kapcsolataiban és milyen szerepe volt a holland függetlenedési törekvésekben. Ezen a ponton tér rá a tanulmány a svéd–holland kulturális és gazdasági kapcsolatokra, melyeknek egyik fontos kezdeti eleme volt az 1614. évi szerződéskötés, melyben megállapodott a két állam, hogy kölcsönösen küldenek egy-egy diplomáciai képviselőt egymás országába. Jacob van Dijck lett a rezidens nagykövet Hágában, svéd részről pedig Jan Rutgers-t választották meg. A kulturális kapcsolatokat egyes holland kereskedelmi, művészeti közvetítő, diplomata személyén és aktivitásán keresztül közelíti meg a szerző, így a tanulmány arra kíván rávilágítani, hogy a svéd–holland diplomáciai, gazdasági és kulturális kapcsolatok a svéd nagyhatalmi törekvések egyik fontos háttérét és támaszát képezték a korszakban.

BOGNÁR LÁSZLÓ

Mestertanár

MA, 1. félév

Károli Gáspár Református Egyetem

Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Gálffy László
egyetemi docens, KRE BTK*

**Új generáció és régi szerepek egy krónikás szemével: társadalmi elitek, királyi hatalom és generációváltás II.
Richárd idején Thomas Walsingham krónikájában**

Az 1377 és 1382 közötti, alig öt éves periódusban a regnáló uralkodók egész sora, és részint velük párhuzamosan, részint őket követve a társadalmi elit jelentős része Nyugat-Európa szerte lecserélődött. Ez a tanulmány az angol változásokat hivatott bemutatni Walsingham krónikájának tükrében a Fekete Herceg halálától egészen IV. Henrik trónra kerüléséig. A királyi hatalom meggyengülésének II. Richard uralma alatt több számottevő komponense van; nagybátyjai befolyása, az uralkodó kora és a megoldatlan társadalmi problémák egyaránt hozzájárultak a királyi tekintély csökkenéséhez. Ugyan az európai generációváltás éles határa érzékelhető a kronológiai táblázatokat vizsgálva, Walsingham az 1380-as évek közepéig krónikájában a vallási megosztottságtól való félelemre helyezi a hangsúlyt és a személycserék hatásai csupán az évtized második felétől jelennek meg nagyobb arányban. A történetíró személyes állásfoglalása a krónika alapján több eset elbeszélésénél megragadható, egyes leírásoknál akár az egész arisztokráciára kivetítve, szembeállítva őket III. Edward generációjának vezető rétegével.

Kora újkori és újkori művelődés- és eszmetörténet

BÓDAI DALMA

Történelem

MA, 1. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Dr. G. Etényi Nóra
egyetemi docens, ELTE BTK*

A fraknói kincstár szerepe Esterházy Pál vagyonszétosztó és reprezentációs programjában

Az Esterházy-család a XVII. században Esterházy Miklós nádor fényes politikai karrierjével rendkívüli gyorsasággal emelkedett az ország legnagyobb előkelőségei közé, ezért tagjainak fokozott reprezentációra volt szükségük, igyekeztek családjukat, mint egy ősi, tekintélyes, nagyhatalmú családot megjeleníteni, s ennek része volt a fraknói tárház kialakítása. Esterházy Pál a Habsburgok Schatzkammer-e, sógora, Nádasdy Ferenc sárvári és pottendorfi tárházai, valamint a vele tett 1653-as dél-német körutazása során látott gyűjtemények ihletén az apjától örökölt kincstárat kora egyik legrangosabb Kunstkammer-évé alakította.

A nádor gyűjteményének fejlődéséről a korszakban 6 inventárium tudósít, ezek közül az első kettő (1645 és 1654) az örökölt kincstár képét mutatják, melynek kialakítása és kollektívája még nem emelkedett ki a többi magyar főúri gyűjtemény közül. A harmadik, 1685-ben készült összeírás egy formálódó gyűjtemény képét vetíti, az azt követő három (1691-1693, 1696, 1721-1725) pedig egy kiforrott tárházat, melyben felfedezhetőek a korszak legismertebb, gyűjteményekről szóló könyvének, Samuel Quicchenberg: Inscriptioes című munkájának alapelvei. A 1690-es évek inventálásai a hitbizományi végrendekezés számára készültek, Esterházy Pál a család vagyonának elidegeníthetetlen részévé tett tárházát. A leltárak szövege arra enged következtetni, hogy a gyűjtemény a nádor számára nem csupán anyagi értéket jelentett, nem csak ingó vagyon, hanem politikai érték is volt: az egyes tárgyak előkelőségét, vagyonát, a család régmúltba visszanyúló dicsőségét, hadi sikereit és személyes érdemeit is kifejezték, s azt, hogy mindezzel Esterházy Pál is tisztában volt, a forrásokban fellelhető részletesebb, személyi kötődést, történeti hagyományt is feljegyző tárgyleírások, valamint az egyes darabok mellé helyezett cédulákra írt megjegyzések bizonyítják. Az inventáriumok bejegyzéseit a kincstár máig fennmaradt darabjainak vizsgálata teszi teljessé, mert azok fizikai megjelenésükben a leltárakhoz képest olyan többletinformációkat hordoznak, amelyek a kor szemlélője számára mondanivalóval bírtak.

A fraknói gyűjtemény nem volt egyedi jelenség a XVII. században, számos más főúri udvarban is jöttek létre kincstárak, s azok hitbizományi tételére is volt példa. Esterházy Nádasdy Ferenc nyomdokain haladván alakította ki Kunstkammer-ét, a koncepció tőle származott, annak kiteljesítését azonban már Esterházy Pál tette meg (az egykori sárvári kollektív darabjainak egy részével).

GALI DIÁNA

Történelem

MA, 9. félév

Debreceni Egyetem

Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Dr. Jeney-Tóth Annamária
egy. docens, DE BTK*

A kolozsvári sáfárpolgári számadások táplálkozástörténeti tanulságai I. Rákóczy György fejedelemsége idején

A kolozsvári sáfárpolgári számadások táplálkozástörténeti tanulságai I. Rákóczy György fejedelemsége idején

A dolgozatomban kolozsvári városi tisztségviselők (számvevők és vonásigazítók) étkezéseit vizsgálom 1608–1642 között. Potosabban 1608, 1609, 1610, 1621, 1623, 1635, és 1642-es években. Ezek az évkörök Báthory Gábor, Bethlen Gábor és I. Rákóczy György fejedelemségének idejét ölelik fel.

A vizsgálatom alapját a kolozsvári sáfárpolgárok számadásai szolgáltatták. A sáfárok felelősek voltak a városi kiadásokért, ezt a gazdasági feladatot két sáfár látta el, egy magyar és egy szász nemzetiségű. A sáfárok általában havonként váltották egymást pontos elszámolásokat készítve, amit a számvevők ellenőriztek. A számvevőket az év

utolsó harmadában választották ez az időszak a november 10-től, december 3-ig tartó időszakot öleli fel, de volt példa későbbi választásokra is. Általában nyolcan töltötték be ezt a tisztséget. Munkájuk az adott évben tisztséget viselők regestrumainak ellenőrzése volt. A harmadik tisztség a vonásigazítók. A kolozsvári adókönyveket évente felülvizsgálták, az adózó polgár vagyoni helyzetét jegyezték le ők tehát. Szintén is nyolcan voltak, számuk a következő módon oszlott meg: négy fő a tanácsból és négy fő a százférfiak közül került ki.

A dolgozat megírása során primer forrásokat használtam fel, ezekből excel táblázatot készítettem, excel szűréseket követően a kapott eredményeket vizsgáltam. Összehasonlító elemzést készítettem, a Báthory és Bethlen Gábor fejedelemsége idején készült számadások összehasonlítása az I. Rákóczy György idején keletkezettel.

A forrásokban a napi kétszeri, néha háromszori étkezés szerepelt, de gyakori eset, hogy csak ebédet említ a sáfár. A 1608 és 1621 között megállapítható, hogy a tálak általában 2–3 fogást jelentettek, de természetesen voltak kirívó esetek is amikor 8 tálalt tartalmazott.

Az étrendeket elemezve, a húsok (marha, disznó, baromfi, vadhúsok) előfordulásának részletes vizsgálatán kívül foglalkoztam a zöldségfajták előfordulásával: káposzta, retek, torma, borsó, lencse és paraj. A köretek közül a köleskása és a rizskása szerepelt. Az étkezések záró fogásaként leggyakrabban gyümölcs mellett percc, rétes, kalács és fánk. Az ételek mellett italokat is górcső alá vettem.

KOVÁCS JANKA

Történelem

MA, 1. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Dr. Krász Lilla
adjunktus, ELTE BTK*

A lélek betegségeinek reprezentációi a magyar nyelvű orvosi irodalomban, 1770-1820

Dolgozatunkban a magyar nyelvű orvosi irodalom két típusát, az akadémikus orvosdoktorok által írott, illetve fordított, művelt közönségnek szóló írásműveket és a köznépnak szóló felvilágosító munkákat vizsgáljuk az 1770 és 1820 közötti időszakra nézve, a lélek és elme betegségeinek fókuszba állításával. A 18. századot a lélek egészséges és beteg állapotait, helyét, szerepét és testre gyakorolt befolyását magyarázó koncepciók és megközelítések korábban nem jellemző eklekticizmusa és ellentmondásossága jellemezte; az egymással gyakran versengő, egymást felülmúlni igyekvő megközelítések közül kiemelkedik a mechanikus szemlélet, az animizmus és a vitalizmus. E koncepciók magyarországi recepcióját a tudományos munkák vizsgálata nyomán kíséreljük meg rekonstruálni a lélek betegségeivel kapcsolatban felmerülő főbb fogalmak vizsgálata mentén, hangsúlyt fektetve a test és lélek kapcsolatának kérdésére, az életerő problematikájára, a különböző definíciókra (a lélek és a „lélektudomány” meghatározása), illetve az egymással szoros összefüggésben tárgyalt betegség-fogalmakra (melankólia, hipochondria, hisztéria, mánia). A tartalmukat és nyelvi regiszterüket tekintve is jelentősen leegyszerűsített, a köznépnak szóló felvilágosító munkák vizsgálata nyomán pedig annak vizsgálatára teszünk kísérletet, hogy a címben jelzett tematikával kapcsolatos, Nyugat-Európa meghatározó képzési centrumaiból érkező tudáselemek milyen kommunikációs esztergályon, milyen interpretációkban és reprezentációkban, kikhez jutottak el és milyen „szűrési” vagy redukciós stratégiák mentén adaptálódtak a szélesebb közönség számára.

Pragmatikai szempontból a nyomtatásban kiadott magyar nyelvű orvosi felvilágosító irodalomnak a recepciótörténet szempontjából azt a meghatározó aspektusát vizsgáljuk, amelyeket „szándékolt üzenetként” vagy „bennefoglalt olvasatokként” írhatunk körül. Ezeknek az olvasatoknak jó része, feltételezve, hogy a fordítók vagy fordító-szerzők figyelembe vették a megcélzott olvasóközönség igényeit és elvárásait, beleíródta az adott kiadvány szövegébe, szerkezeti és/vagy paratextuális vonásaiba, illetve a kiadás mindenkori társadalmi, kulturális, történeti kontextusába. Mindez lehetővé teszi témánk eszme-, tudomány-, információ-, és kommunikációtörténeti vonatkozásainak megjelenítését is.

PÁLÓCZI ÉVA KATA

Hungarológia

MA, 3. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

*Dr. Géra Eleonóra
adjunktus, ELTE BTK*

A tuberkulózis elleni küzdelem Budapesten 1873-1920

A tuberkulózis a századforduló Magyarországnak meghatározó népbetegségeként elnyerte a modern morbus hungaricus jelzõt, ugyanakkor a járvány visszaszorításáért tett erőfeszítések történetéről még nem készült átfogó kutatásra alapuló feldolgozás. Dolgozatomban a budapesti tuberkulózis járvány elleni küzdelem kezdeteit, annak különböző elemeit mutatom be Budapest létrejöttétől 1920-ig.

A korszakban a tuberkulózist végig a vezető halálokok között találjuk, a fővárosban pedig kifejezetten magas volt a fertőzöttség és halandóság. Ezért égetően nagy szükség volt arra, hogy a megfelelő egészségügyi tájékoztatás segítségével csökkentsék a megbetegedések számát, valamint, hogy megteremtsék a betegség gyógyításához szükséges ellátórendszert.

A dolgozatban a tuberkulózis elleni küzdelem kezdeti mozzanatait és folyamatos fejlődését követem végig a korszak egészségügyi szaktekintélyei által írott műveken keresztül. Ezeket egészítem ki a témában megjelent gümőkört taglaló publicisztikai írások ismertetésével és a járványkérdést kezelő törvények és rendeletek vizsgálatával.

VÁJER ÁKOS

Történelem-magyar mestertanári

MA, 5. félév

Károli Gáspár Református Egyetem

Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

*Csoma Zsigmond
kutatóprofesszor, KRE BTK*

Az absztinencia és a böjt szerepe a kora újkori mindennapokban: 17. századi szakácskönyvek absztinens és böjti receptjei

A kora újkori mindennapokat, a kora újkori ember heti életritmusát alapjaiban határozta meg a böjt. A 17. század elejére mind Európában, mind hazánkban alapvető változások indultak meg a böjtölési szokásokban. Ennek oka egyrészt a reformáció terjedésében, másrészt az átalakuló étrendszervezetben keresendő. A 17. századra a korábbi kettős étkezési rend kezdett fellazulni, kibővülni. Ezzel párhuzamosan pedig új ételcsoportként a főtt tészták kezdtek megjelenni a mindennapi étkezésben. A böjttel kapcsolatos egyházi előírások lazulása magával hozta a tejtermékek, valamint a tojás bekerülését a szigorú böjti napok étkezéseibe.

A kérdés az volt, hogy mindezek a változások megjelennek-e a Magyarországon ekkor kibontakozó, magának teret hódító szakácskönyv-irodalomban. A kérdés megválaszolásához a csáktornyai Zrínyi-udvar nyomtatásban megjelent szakácskönyvét, valamint a Tótfalusi Kis Miklós által kiadott kolozsvári szakácskönyvet tekintettem át. A szakácskönyvek receptjei megegyeznek abban, hogy az alapvető ételcsoportok, mint a kásák, leves kenyerek, főtt és sült tészták, halas receptek megjelennek mindkettőben. A két szakácskönyv közötti alapvető különbséget a tejtermékek és a tojás felhasználásában találjuk meg. A legalább 30 évvel később kiadott kolozsvári szakácskönyv a 17. század előtti böjti előírásokat követi a receptek alapanyagait illetően. Tejtermékek és tojás csak az absztinens, enyhített böjti napokra szóló receptekben jelennek meg alapanyagként. Az eredmények kétarcúságát önmagában nehéz lenne magyarázni. Egyrészt regionális eltérésekben kell keresni az eltérések okát, valamint a kolozsvári szakácskönyv esetén Tótfalusi „üzletemberi” voltában. Dacára annak, hogy Tótfalusi protestáns volt, tudta, hogy ki kell szolgálnia a katolikus vásárlókat is ahhoz, hogy kiadhasson újabb és újabb köteteket. Másrészt abban, hogy a katolikus egyház részéről a böjtöléssel kapcsolatos előírásokat csak 1917-ben rögzítettek egyetemes érvényvel.

A téma feldolgozását illetően további lehetőséget biztosítanak a bevásárlási listák, harmincadjegyzékek, uradalmi étrendek és utasítások.

LÓRÁNT ANDREA

Történeti muzeológia

MA, 1. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:**Dr. Géra Eleonóra**egyetemi adjunktus, ELTE BTK*

Dualizmuskori kísérletek a hamvasztás meghonosítására

Jelen dolgozat a magyar művelődéstörténet egy izgalmas fejezetébe, a dualizmus korának átalakuló halottkultuszába, azon belül is a fakultatív halotthamvasztás eszmei és jogi elfogadtatásáért küzdő mozgalom történetébe nyújt betekintést. A szerző egy rövid szakirodalmi áttekintés után megkísérli bemutatni a modernizálódó Magyarország temetkezésének és gyászskultúrájának változásait (temetőügy rendezése, kötelező halottkémlés és halottasházi ravatalozás stb.), majd rátér a hamvasztás nemzetközi előretörésének ismertetésére. Ezt követően a mozgalom hazai történetéről olvashatunk, melynek középpontjában az Országos Halotthamvasztó Egyesület tevékenysége és annak Hamvasztás című folyóirata áll. Végül a hamvasztás körüli viták kapcsán felmerülő főbb érvekről és ellenérvekről, az egyházak álláspontjáról, illetve a mozgalom társadalmi háttéréről esik szó.

BENCZIK FANNY

Tanári (történelem-magyar)

MA, 1. félév

Pázmány Péter Katolikus Egyetem

Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar

*Témavezető:**Dr. Medgyesy Schmikli Norbert**egyetemi adjunktus, PPKE BTK*

Institutum Beatae Mariae Virginis és iskoláinak virágoskertje a 19. századi Magyarországon

Magyarországon a nőnevelésben mindig is meghatározó szerepet töltek be a női szerzetesrendek, köztük az Institutum Beatae Mariae Virginis is. A Boldogságos Szűz Mária Intézetét 2004 óta Congregatio Jesunak hívják, de nővéreit a köztudatban ma is angolkisasszonyokként ismerik.

A „jézustársasági Materek”, amely névvel Pázmány Péter illette őket, Magyarországon a 19. században érték el virágzásukat. Országszerte voltak iskoláik: Pesten (1770), Balassagyarmaton (1851), Egerben (1852), Veszprémben (1860), Eperjesen (1882), Kecskeméten (1917), Zuglígeten (1926), Nyíregyházán (1929), Klotildligeten (1937), Élesden (1941)

Igyekeztek mindenhol teljes körű oktatást nyújtani a leány nemzedékek számára. A pesti, egri és veszprémi intézet összehasonlításából jól látszik, mennyire egységes nevelési és pedagógiai elveket képviseltek az angolkisasszonyok, ami sikereik titka is volt. Az elemi iskolától kezdve, a középszintű oktatáson át biztosítottak lehetőséget a leányok iskoláztatására. Tanítónőképzőik és kereskedelmi iskoláik szakmát is adtak a növendékeik kezébe.

Az iskoláikból kikerült növendékek nemcsak műveltséggel és szakmai tudással gazdagodtak, hanem lelkiükben is. Az angolkisasszonyoktól vallásos és hazafias nevelésben részesültek, ezeket az elveket tovább vitték anyaként családjaikba is, ahol ezen szellemek szerint nevelték saját gyermekeiket. Így őrizve meg a 17. században élt alapítónő, Ward Mária nevelési elveit.

MOHAY BORBÁLA

történelem-földrajz tanár

MA, 3. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

*Témavezetők:**Dr. Szijártó István**egyetemi docens, ELTE BTK**Dr. Szilágyi Márton**egyetemi docens, ELTE BTK*

Kazinczy és az Orczy-kert

A 18-19. század fordulójának egyik legelismertebb ízlésformálója és műkritikusa, Kazinczy Ferenc önéletírásában negatívan értékelté Orczy László kertjét. Felmerül a kérdés, hogy mi az oka Kazinczy vélekedésének a kortársak körében egyébként rendkívül népszerű és más források alapján stílusértékét tekintve is jelentős kertművészeti alkotásról. A miértekre való válaszkeresés mellett az író esztétikai nézetrendszerét, valamint látás- és írásmódjának mikéntjét is megvizsgáljuk. Mindennek érdekében sorra vesszük Kazinczy említéseit az Orczy-ketről, és feltárjuk azok (lehetséges) kontextusát. Ezentúl összevetjük az író általában a kertekről és további konkrét kertekről alkotott elveit az Orczy-kert egyéb forrásokból kinyerhető sajátosságaival – a két forráscsoport között alapvetően hasonlóságok találhatóak. A mélyebb elemzés által ugyanakkor ellentmondások fedezhetőek fel az író különböző időpontokban vagy különböző kontextusokban megfogalmazott nézetei között, másfelől önmagukban az Orczy-kert korabeli jellegéről tudósító források sem mutatnak egységet. Mindezek alapján Kazinczy kritikáját nem értelmezhetjük megalapozott véleményként, és az Orczy-kertre szintén nem tekinthetünk mozdulatlan, objektív valóságként. Vizsgált tárgyaink – az író és a kert – találkozásának elemzése fontos adalék lehet a Kazinczy- és a hazai angolkert-kutatások számára.

DEÁK KRISZTINA

Kulturális örökség tanulmányok

MA, 5. félév

Eszterházy Károly Főiskola

Tanárképzési és Tudástechnológiai Kar

*Témavezető:**Dr. Verók Attila**főiskolai docens, EKF TKTK*

Lélek a testben, mint bor a pohárban. A bor ősi, misztikus kultúrájának kezdetei

A szőlő, mint az ember egyik legősibb kultúrnövénye, jelképe életnek, halálnak és a halál utáni életnek egyaránt. Szent és isteni növény a civilizálódott emberi társadalmakban azok kezdete óta, a testi-lelki gazdagság, a szerelem, a mámor, az életerő megtestesülése. Átlényegült formájában, borként pedig szimbolizálja mindazt, ami kimozdítja – emeli vagy letaszítja – az embert a ráció merev falú világából, fel az isteni vagy le a démoni erők világába.

Dolgozatom fókuszában az a kérdés áll: miért e kitüntetett szerep? Milyen tulajdonságai, milyen hatásai, milyen hozzá kapcsolódó hiedelmek tették megkerülhetetlen szereplőjévé az ünnepeinknek (a fogyasztásával), és hétköznapijainknak (a munkájával) is? Ezt a kérdést boncolgatom, megvizsgálva mit tudhatunk a szőlő- és a borkultúra megjelenéséről, az első nagy ókori civilizációk megjelenésekor, mit mondanak a régészeti leletek, miről mesélnek a mítoszok, a legendák. Megvizsgálom, milyen jelképrendszer épült köré az ősi kulturális közösségekben – melyek aztán máig hatóan élnek tovább a művészet legkülönfélébb ágainak alkotásaiban és a vallási aktusokban.

Mindaz érdekelt, ami a bor szeretetéről már közismert görög és római kultúrkör megjelenése, Dionüszosz és Bacchus színrelépése előtt az isteni teremtés gyümölcseről a szőlőről, és az emberi teremtés termékeként megjelenő borról tudható. Vizsgáltam a sumér eposzokat, az ősi Egyiptom emlékeit, a zsidó hagyományokat – kis kitekintéssel a őseink borral kapcsolatos hiedelmeire is kitérve.

Úgy vélem, a modern ember mindennapjaiból annyira hiányzó szakralitás, az értéktelen értékeket hajszólo, szűkre szabott emberi életünknek nagyobb távlatokat nyitó kulcs lehet a bor – dolgozatommal ezt szeretném megmutatni.

BEDŐK PÉTER

Történelem

BA, 3. félév

Pázmány Péter Katolikus Egyetem

Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar

Témavezető:

*Dr. Medgyesy Schmikli Norbert
egyetemi adjunktus, PPKE BTK*

Művelődési és vallási élet egy muravidéki egyházi körzetben 1700 és 1848 között.

A dolgozatban Muraszombat (Murska Sobota) és Alsó-Lendva (Lendava) között fekvő szlovén (vend) nemzetiségű bagonyai (Bogojina) plébániát és annak filiáit – Bakónak (Bukovnica), Filóc (Filovci), Ivánc (Ivanci), Kebele (Kobilje), Sztrelec (Strehovci) – vizsgálom az 1700–1848 közötti években vallási és művelődéstörténeti szempontból. Elsőként a magyarországi szlovének korabeli elnevezéseivel foglalkozom, kiemelten Bél Mátyás idézetével (1718) és Szily János szombathelyi püspök 1778-ban készült vizitációjában a vendek horvátokként való lejegyzésével. Kiemelem a fontosságát annak a megállapításnak, hogy a horvát papság milyen nagy szerepet töltött be a 17. század elejétől körülbelül 1778-ig, a nyugat-magyarországi vallási és felekezeti megoszlás megváltozását illetően, a katolikus egyház javára. Ezt követően közlöm Jožef Smejnek (1922–) a bagonyai – a Muravidék legrégebbi – anyakönyvére vonatkozó publikációjának (Pomen najstarejše bogojanske matične knjige. in: Zbornik soboškega muzeja 9–10, 2007.) részleteit. Elsődleges forrásként a szombathelyi püspökség egyházmegyei canonica visitatioit használom fel: 1778-ban Szily János püspök, 1810-ben Somogy Lipót püspök és 1830-ban Bóle András püspök felügyelete alatt készült látogatásokat. A szombathelyi egyházmegye megalakulása (1777) előtti időszakot illetően a zágrábi egyházlátogatási jegyzőkönyvekre (Acta Zagabiensis 1777) hagyatkozom, mivel e terület korábban a zágrábi püspökséghez tartozott. A vizitációk által ismertetem a bagonyai és a kebelei templommal kapcsolatos adatokat. Megvizsgálom a helyi alsópapságnak és az iskolamestereknek a szerepét, továbbá kiemelem a kőszegi Kelcz-Adélffy árvaház fontosságát. Felhasználom a bagonyai származású pap, Kossics József (1788–1867) legfőbb, A Magyar Ország Vendus-Tótkról (Magyar Kurír – Kedveskedő, 1824) című írását a vend papokra és az iskolamesterekre vonatkozóan, több átirásban is: Csaplovics János (1780–1847) német nyelvű fordításában (Croaten und Wenden in Ungarn. Pressburg, 1829.) és Palády-Kovács-Attila átirásában (A nemzetiségek néprajzi felfedezői). A művekből idézem a Szent Vid forráshoz való zárandoklatra, a korabeli vend papokra és iskolamesterekre vonatkozó részleteket is, egybevetve az egyházlátogatási jegyzőkönyvekkel.

LENGYEL NÓRA

Történelemtanár-magyartanár

MA, 1. félév

Pázmány Péter Katolikus Egyetem

Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar

Témavezető:

*Dr. Medgyesy Schmikli Norbert
egyetemi adjunktus, PPKE BTK*

Szent István király tisztelete a XVIII. században a Váci Egyházmegyében, különös tekintettel a Kiskun Kerületre

Dolgozatom témája Szent István király tisztelete a XVIII. században a Váci Egyházmegyében, különös tekintettel a Kiskun Kerületre. A dolgozat célja Szent István király tiszteletének bemutatása, melybe beletartozik a Szent István-napi ünnep történetének körüljárása is. Dolgozatom során azt igyekeztem felvázolni, hogyan alakult a tisztelet a Váci Egyházmegyében, azon belül is az egyházmegyébe tartozó több kiskun településen. Dolgozatomban az egyik csoportot a katolikusokkal betelepített Halas és Kunszentmiklós alkotja; Halason 1767-ben, Kunszentmiklóson pedig 1777-ben került sor a katolikus templom megépítésére. Az általam vizsgált másik nagy csoportot Dorozsma, Majsa és Félegyháza települések alkotják, melyek, alapvetően is katolikusok voltak, melyeknek katolikus templomaik már korábban, 1725-ben, 1738-ban és 1743-ban is működtek. Arra kerestem a választ, vajon tetten érhető-e Szent István tisztelete azokon a településeken, ahol egyik templomnak sincs Szent István titulusa, továbbá arra, hogy a két csoport között lehet-e hasonlóságokat vagy különbségeket kirajzolni a tisztelet megnyilvánulását tekintve. Úgy gondolom, hogy Szent

István alakjának megerősítése fontos feladat volt a váci egyházmegyében, azon belül is a kiskun településeken, hisz ezen a területen a török hódoltság és a Rákóczi-szabadságharc nyomán elnéptelenedés következett be; Szent István államalapítói tevékenysége megcsillan a kiskun települések benépesítésének fényében. Apostoli királyi címe pedig azzal köthető össze a területen, hogy a betelepítések magját a katolikus népesség adta, tehát a Katolikus Egyház alapjainak a területen történő ismételt lerakása történt meg. A fő fegyvert itt a harc minden elemében tehát a vallás nyújtotta, csakúgy, mint államalapító István királyunk idejében. A dolgozat keretében csak bepillantást nyújtok a tisztelet alakulásába, hisz a téma teljes körüljárása széleskörű kutatómunkát igényel. A tisztelet gyakorlásának tettenérése nehézkes, e speciális területen pedig a reformátusok és katolikusok együttélése miatt pedig még inkább azzá válik, mint a „tisztán” katolikus településeken, viszont a téma viszonylagos érintetlensége indokolja a témában történő jövőbeni kutatásokat is, megrajzolva ezáltal Szent István király tisztelet XVIII. századi alakulásának képét.

MARKALY ARANKA

Történelem

BA, 2. félév

Babeş-Bolyai Tudományegyetem

Történelem is Filozófia Kar

Témavezető:

dr. Lupescu Makó Mária

egyetemi adjunktus, Babeş-Bolyai Tudományegyetem Kolozsvár

Vajdahunyad vára a XVII. században az inventáriumok tükrében

Vajdahunyad vára Erdély azon épített örökségének a példája, amely napjainkban is, majdhogynem ugyanúgy áll, mint évszázadokkal korábban. Mint tudjuk története ismert, azonban a XVI. századhoz képest a XVII. századról elég keveset tudunk. Ez a század mondhatni, hogy a változások százada. Nemcsak birtoklástörténet szempontjából, hanem építéstörténetileg is. A várat ekkor többen is birtokolták, amely a szimbolikus terek felosztásában is igen jól kirajzolódik. A kettős uralomnak köszönhetően rengeteg átépítés történt ebben a periódusban. Az 1672, 1681, 1685, 1692-es inventáriumok nagyon jó források e változások megvizsgálására. Milyen állapotban volt ekkor a vár? Hogyan osztották két részre, és hogyan osztják fel a szimbolikus tereket a birtokosok egymás között? Mindezek olyan kérdések, amelyek korábban nem tevődtek fel. Ebben a periódusban a vár történetét megváltoztatja az a birtoklás iránti vágy, amely Erdély főuraiban feltámadt, ezért igyekeztek megszerezni maguknak ezt a birtokot. Dolgozatomban az inventáriumok és Thököly Imre számadáskönyvei alapján, megpróbálok egy eddig ismeretlen képet feltárni az olvasó előtt, a Vajdahunyadi vár ezen éveiből.

PÁSZTOR KATALIN

Történelem

MA, 3. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Várkonyi Gábor

egyetemi docens, ELTE BTK

Zenélő udvar. Udvari zene Magyarországon a 16. századtól a 18. század első évtizedéig

A magyar udvari zene történet a XVIII. századtól rendelkezik rengeteg adattal, forrással. Ennek kezdőpontját általában Esterházy Pál (1635-1713) kismartoni udvarához és Joseph Haydn-hoz (1732-1809) kötjük. Jelen dolgozatban arra keresem a választ, hogy milyen magyar udvari zene kultúra létezett Esterházy Pál előtt.

Jelen dolgozat központjában a zenekultúra tárgyi és személyi adottságait vizsgálom. A korszakból viszonylag sok forrással rendelkezünk, amelyek segítik a kutatást: naplók, magánlevelezések, de a legkézenfekvőbb források az inventáriumok, a főúri családok hagyatékának összeírásai. Ezekben az inventáriumokban feltételezhetően kell lennie hangszereknek is. Itt előkerül egy újabb kutatásra érdemes kérdés: ezek a hangszerek a család tulajdonában vannak, de a zenész, ha másik családhoz áll szolgálatba, viszi-e magával a hangszereket, vagy kap újat? Esetleg rendelkezik saját hangszerállománnyal? Ha a család tulajdonában vannak a hangszerek, zenéltek-e a családtagok?

Ami a téma kutatottságát és szakirodalmát illeti, elmondhatjuk: a XVIII. századtól kezdve az udvari zene jól feldolgozott és jól kutatható. A XVI. és XVII. századot illetően néhány uralkodó, főúri illetve nemesi család esetében rendelkezünk valamennyire kielégítő dokumentációval. A legtöbb uralkodó és jelentős nagyúri familia zenei emlékeinek kutatása - noha némelyiküktől most is használható adatmennyiséggel rendelkezünk - várat magára.

A tanulmányban felvázoltak alapján kétségtelen: a magyar zenei kultúra fejlődésében kihagyhatatlan fejezet a rezidenciális zene. Az ismertetett időszakban a zenei élet eme gócpontjainak hála a zenei műveltség felzárkózott az európai színvonalhoz, köszönhetően leginkább annak, hogy a magyar arisztokrácia egy része zenei téren nem szakadt el és nem is zárkózott el Európa többi részétől. E főnemesi családok igyekeztek kapcsolatot tartani külfölddel, és ez lehetőségeikhez mérten sikerült is.

Az eddig kutatottak alapján úgy gondolom, hogy az udvari zene kutatásban helye kell, hogy legyen egy művelődéstörténeti szempontú kutatásnak is. Az általam vizsgálendő kérdések: az udvari zene megjelenési formái; uralkodók, fejedelmek és a nemesség hangszerjátéka; uralkodók, fejedelmek és a nemesség hangszereken való tanulása; külföldi zenészek behozatalának, a zenészek fizetésének kérdése; a zenész udvarban elfoglalt rangja és társadalmi szerepe; a zene funkciója; nemesi és főúri családok rezidenciális zenekultúrájának vizsgálata.

Kora újkori magyar történelem (16-17. sz.)

MISKI PÉTER

történelem

MA, 3. félév

Pázmány Péter Katolikus Egyetem

Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar

*Témavezető:**Dr. J. Újváry Zsuzsanna**egyetemi docens, PPKE BTK*

A Batthyányak egyik hű szervitora a XVII. századból: Kisfaludy Balázs

1526 a magyar történelem egyik legfontosabb fordulópontja; ez a Magyar Királyságnak, mint a középkori közép-európai nagyhatalomnak megszűnését jelentette. A már több mint egy évszázados oszmán fenyegetés 15 évvel később, Buda elfoglalásával érte el csúcspontját; az ország ténylegesen is három részre szakadt, s a hatalomnak és lakóinak az állandósult frontzóna létével kellett szembesülniük. A kortársak kénytelenek voltak elfogadni aényt, miszerint az ország középső része a szultán uralma alá került, az észak-nyugati–nyugati sáv Habsburg uralom alatt maradt, míg a keleti országrészből a Portától függő, de viszonylag önálló fejedelemség alakult.

1606 egy újabb, bár kisebb fordulópon az oszmán-magyar viszonyrendszerben. Annak ellenére, hogy ettől kezdve hivatalosan béke volt érvényben egészen 1663-ig, a két fél vetélkedése, illetőleg a törökök újabb és újabb térhódítása továbbra sem zárult le, így célszerűbb „háborús békevekről” beszélünk. A korszak egyik kiemelkedően fontos arisztokrata családja, a Batthyányak is a törökök elleni küzdelemnek köszönhetően emelkedtek fel a haza védelmének szentelve életüket. Batthyány I. Ádám (1610–1659) dunántúli és a Kanizsa ellen vetett végek főkapitánya a 17. századi oszmán-magyar harcok egyik legfontosabb alakja. Keményen kézben tartotta a végek irányítását – már amennyire a az Udvari Haditanács engedte –, maga is részt vett a portyákon, a rabkereskedelemben, személyesen ismerte nemcsak udvari szervitorait, hanem katonáit is. Szervitorai, udvari katonái közül a portyák során az egyik legeredményesebb ifj. Kisfaludy Balázs volt, e mű főszereplője.

Kisfaludy családja Vas megyében volt birtokos, és tagjai szintén kivették részüket a török elleni küzdelemből. Ifj. Kisfaludy Balázs maga csákányi és szentpéteri kapitányként szolgálta urát és a megyét. Bécsből hiába érkezett több felszólítás, hogy Batthyány fékezze meg a törökök ellen „száguldozó” embereit, a török betörésekre, portyákra felelni kellett; Kisfaludy Balázs az egyik ilyen legjobban portyázó, a legtöbb török foglyot szerző katonaként írta be nevét a történelembe, hiszen urához hasonlóan ő is jól tudta: „a békességet fegyverrel kell tartani”.

VIDA BENCE

szociológia

BA, 2. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:**R. Várkonyi Ágnes**akadémikus, ELTE BTK*

Anglia anyánk, Hollandia hazánk. Bethlen Miklós kísérlete az erdélyi államiság megőrzésére 1680-1716

Dolgozatomban Bethlen Miklós (1642-1716) kapcsolatrendszerének kialakulásával és működésével foglalkozom. A levelezés és önéletírásának felhasználása mellett többek között Wesselényi Pál és Rabutin de Bussy emlékirataira is támaszkodtam a kutatás során. A vizsgálódás során feltett kérdések az információtörténelem tárgyköréhez tartoznak, elsősorban az Erdélyi Fejedelemség szuverenitásának elvesztésével összefüggésben szeretném bemutatni a kommunikációs hálózat használatát.

Az első fejezetben arra térek ki, hogyan kezdődött ennek az Erdélyben egyedülálló információs rendszernek a kiépítése, milyen hatások érték Bethlent nagyapjának, Váradi Miklósnak, és apjának, Bethlen János kancellárnak köszönhetően, valamint erdélyi mestereinek jóvoltából. Röviden vázolom peregrinációját és első diplomáciai útjait is, ekkor történtek ugyanis az első kapcsolatteremtések.

Bemutatom a vállalkozás eredményét, a feltehetően Londonig terjedő levelezési hálózatot, működését és szereplőit. Mindezek után annak a minőségi változásnak a következményeit igyekszem feltárni, amely a Habsburg terjeszkedésnek köszönhetően következett be az erdélyi diplomáciában, de a bethleni hírhálózatban is. A Diploma Leopoldinum előkészítése és elfogadtatása, a bécsi udvarban csúcsra járatott információs hálózat kiépítése és fenntartása lényeges elemei voltak Bethlen Miklós ország-mentő programjának, amelynek fatális lezárása az egyben a bethleni rendszer csúcsteljesítményének is tekinthető Columba Noe röpirat megírása és terjesztése lett.

Bethlen bécsi fogságában sem nyugodott, igyekezett megszólítani az általa elérhető fiatal erdélyi nemeseket, többek között Teleki Sándort, Teleki Mihály fiát, hogy törekvései ne fulladjanak kudarcba. Sajnálatos módon az uralkodó erdélyi belpolitikai légkörben elképzelései már túlságosan merésznek, veszélyesnek hathattak, szavának súlya nemcsak a politikában, hanem a református kézen lévő oktatási intézmények fenntartása kapcsán is csökkent. Pályája mindvégig összefonódott a tájékozódásra és tájékoztatásra irányuló kísérletekkel, bizonyítva, hogy az erdélyi elitben a függetlenség utolsó évtizedeiben is jelen volt az Európához tartozás lehetősége.

MOLNÁR ZOLTÁN

Történelem-régészet

BA, 5. félév

Miskolci Egyetem

Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Tózsza Rigó Attila

egyetemi adjunktus, ME BTK

A Tokaj-hegyaljai borok északi irányú kereskedelme a XVI. Században

A 16. századi Magyar Királyság északi irányú borkivitelének kutatásánál jelentős probléma a forráshiány. A kora újkori magyar gazdaság egyik alappillére a mezőgazdasági termékek exportja volt. Annak ellenére, hogy az élő állat, az állatbőrök, és a prémek után a legfontosabb kereskedelmi terméknek a bor számított, nagyon kevés forrás maradt ránk a téma kutatását segítve.

Dolgozatom struktúrája három forráscsoportra épül. Ennek megfelelően az egyes tartalmi egységek felépítése az adott forráscsoport sajátosságaihoz, elemzési lehetőségeihez igazodik. Munkám első részében a Tokaj-hegyaljai borvidék jellemzőit mutatom be a vizsgált időszakra vonatkozóan, mivel a 16. századtól ez az a terület, amely alapját képezi az északi irányú borexportnak. A forráscsoport elemei: az 1557-es és 1558-as kassai tiltások, az 1567-es nagyszombati vámnapló, és a harmadik strukturális eleme a dolgozatnak pedig a Magyar Kamarai anyagok 1567-es bejegyzéseinek csoportja, viszont ennek az információ bázisa erősen sporadikus.

Dolgozatomban ötvözni szeretném a nyugaton már számos tudományos műhely által követett módszertani kereteket, a klasszikus kereskedelem-történet kutatási módszertanával.

KOVÁCS DÓRA

történelem

MA, 1. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Várkonyi Gábor

egyetemi docens, ELTE BTK

Az ecsedi udvar. Szervitori hivatás és kapcsolatrendszer Báthory István familiájában

Ecsedi Báthory István alakja nem ismeretlen a magyar történetírásban: a Báthoryak ecsedi ágának utolsó férfi leszármazottja, a hírhedt Báthory Erzsébet fivére, 1601-től haláláig pedig somlyai Báthory Gábor és húga, Anna gyámajja volt. Történelmi jelentőségét alátámasztja, hogy ő volt a magyarországi reformáció egyik legnagyobb befolyású és leggazdagabb patrónusa, a hosszú török háború emblematikus figurája, 1585-től Szabolcs, Szatmár és Somogy vármegyék főispánja és egyúttal országbíró is. Mindazonáltal személye eddig jobbára csak az irodalom- és

egyháztörténészek érdeklődését keltette fel, noha az eddig feltárt források alapján is világosan látszik, hogy Báthory életpályáján keresztül megközelíthető számos udvar-, műveltség-, társadalom- és igazgatástörténeti kérdés is.

Ilyen problémakör a Báthory mellett szolgáló szervitorok hivatásának, kapcsolatrendszerének és karrierlehetőségeinek feltárása is. Az „udvar” fogalmát használva tehát dolgozatomban elsősorban a magyarországi udvari élet egyik legfontosabb társadalmi alapját, a korszakban virágkorát élő familiárisi viszonyt tanulmányozom.

Az ecsedi udvar vizsgálata azért egyedülálló vállalkozás, mert XVI. századi végi, protestáns, felső-magyarországi érdekeltségű főúri udvarként teljesen unikális eleme a magyar historiográfiának. A kutatás jelentőségét alátámasztja az is, hogy míg az erdélyi fejedelmi udvarokra vonatkozóan sokszínű alap kutatások állnak rendelkezésre, addig a kora újkori magyarországi főúri familiákról – kevés üdítő kivételtől eltekintve – nagy pozitívista adattárakból tudunk csak tájékozódni.

Dolgozatomban a rendelkezésre álló források, elsősorban Báthory István rendkívül adatgazdag végrendelete alapján szeretném rekonstruálni az országbíró földesúri családját. Vizsgálódásom célja, hogy felvázoljam az egyik legjelentősebb felső-magyarországi birtokközpontozó köthető személyi állományt, és ezáltal meghatározzam Ecsedi Báthory István jelentőségét és helyét kora társadalmában.

BIRÓ BENCE

történelem

BA, 5. félév

Pázmány Péter Katolikus Egyetem

Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar

Témavezető:

*Dr. J. Újváry Zsuzsanna
egyetemi docens, PPKE BTK*

Egy kanizsai szpáhi évtizedes párbeszéde Batthyány I. Ádámmal

A dolgozat a nagyhatalmú gróf Batthyány I. Ádám (1610–1659) dunántúli főkapitány és a Kanizsa ellen vetett végek főkapitánya és kanizsai Ibrahim szpáhi évtizedes párbeszédét tárgyalja. Ibrahim szpáhi 1642 és 1652 között írta leveleit, és bár a gróf egyetlen válaszlevelét sem ismerjük, a kapcsolat mégis értelmezhető. Ibrahim az 1630-as évek végén Németújvárott raboskodhatott és itt ismerkedhetett meg Batthyány I. Ádám főembereivel, amely ismereteket később felhasználta. Szabadulása után, amelynek körülményei valószínűsítik Kanizsán betöltött magas pozícióját, több ügyben keresi fel a gróft vagy familiárisait: Keczer Jánost, Keglevicz Pétert, Krizsanics Mihályt, Ányos Pétert. Leveleinek többsége rabszabadítással kapcsolatos, de zámet-birtokát képező településeinek ügyeivel is gondosan foglalkozik. Ezek: Tertkova, Almásháza, Halastó. Köszönhetően az Ádám gróffal fenntartott kapcsolatának, nemcsak a szpáhi pénzügyi státuszáról és karrierjéről szerezhetünk adatokat, hanem Kanizsa és az ellene vetett végvidék, e nyitott határ embereit és falvait is közelebbről láthatjuk.

SELLYEI DIÁNA

Történelem

BA, 3. félév

Eszterházy Károly Főiskola

Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

*Dr. Gebei Sándor
egyetemi tanár, EKF BTK*

Heves megye települései a 16. században

Dolgozatomban Heves megye és néhány környező település (a hatvani szandzsák öt kiválasztott náhijéje) 16. századi történetét vizsgáltam, összevetve a török és magyar adóösszeírásokat. Elsősorban a pusztasodás jelenségét és a településszerkezet átalakulását vettem szemügyre, illetve óvatos demográfiai becsléseket is tettem.

Több neves történész foglalkozott ilyen típusú források feldolgozásával, azonban mindezidáig a megyét és a környező településeket ilyen vonatkozásban nem vizsgálták. A szakirodalomban többször is foglalkoztak e források problémáival,

és hangsúlyozzák annak szükségességét, hogy több egykorú forrást is figyelembe vegyünk a kutatás során. Dolgozatom egyik célja tehát a két típusú forrás adatainak együttes értelmezése volt.

Megvizsgáltam mennyi település tűnik el a török hadjáratok hatására, és hogyan változik meg a vizsgált régió településhálózata. Górcső alá vettem a korszakról leírt általános sztereotípiákat: az óriási népességpusztulás és a falvak tömeges eltűnésének mítoszát, melyet igyekeztem pontosabban feltárni a forrásaim segítségével.

BALLA PÉTER

Történelem MA (disc.)

MA, 12. félév

Eszterházy Károly Főiskola

Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Dr. Gebei Sándor
egyetemi tanár, EKF BTK*

János Zsigmond és Jacob Heraclides – Erdély és Moldva a kis várháborúk korában (1561-1565)

Lukinich Imre tanulmányából (Lukinich Imre: Az északkeleti várháborúk történetéhez. Hadtörténelmi Közlemények, 1913. 370-394., 584-605.) részletesen ismerjük már a Ferdinánd és János Zsigmond között zajló utolsó nyílt katonai összecsapást, amelynek célja a magyar királyi hatalom kizárólagos birtoklása és János Zsigmond kiszorítása volt. A tervet a Ferdinánd körül csoportosuló magyar előkelők vetették fel, többek között Forgách Ferenc, Forgách Simon, Zay Ferenc. A háborúspárt tekintélyét növelte, hogy a trónörökös, Miksa főherceg is a háború megindítása mellett kardoskodott.

Ugyanakkor a dolgozatunkkal meg szeretnénk mutatni, hogy ez a terv túlmutatott János Zsigmond és pártja legyőzésén, a terv célja a térség feletti Habsburg-uralom megszerzése és megszilárdítása volt az Oszmánokkal szemben, ehhez úgy tűnt, hogy megnyerhetik a protestáns lengyel rendeket is, akik jó kapcsolatokat ápoltak Miksával. A terv végcélja Alexandru moldvai vajda elmozdítása volt, a helyére pedig egy görög lutheránus hitű kalandort tenni, Iacob Heraclidét. Heraclide nem volt ismeretlen sem Bécsben, sem pedig Moldvában, korábban már próbálkozott a vajdai cím megszerzésével, de akkor kudarcot vallott. 1560-ban Ferdinánd segítségével kivitelezhetőnek tartotta a tervet, és Bécsben arra biztatta, hogy indítson támadást, mert Moldva megszerzésével és János Zsigmond kiiktatásával elérhető közelségbe kerül az Oszmán Birodalom legyőzése.

János Zsigmond előtt sem volt ismeretlen Heraclide, komoly politikai tényezőként számolt a Bécs által támogatott Heraclidével, akinek a végső terve Erdély, Moldva és Havasalföld egy kézben való összpontosítása volt, és így János Zsigmond ellenfelévé is vált.

Dolgozatunkat ennek a háborúnak szentelnénk, és a források segítségével szeretnénk bebizonyítani, hogy ez nemcsak egy magyarországi konfliktus volt, hanem a térségben befolyással rendelkező államok harca a régió feletti uralomért, amelyben összecsapott egymással a Habsburg Monarchia, az Oszmán Birodalom és a Lengyel Királyság-Litván Nagyfejedelemség. Ezenfelül elemezni szeretnénk Iacob Heraclides és János Zsigmond kapcsolatát, melyeknek volt nagyobb esélye elnyerni a Porta támogatását, és mennyire számítottak egyenrangúnak a Fényes Porta szemében.

MOLNÁR DÁNIEL

Kora újkori történelem MA

MA, 3. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
D. Horn Ildikó
tanszékvezető egyetemi docens, ELTE BTK*

Losonczy és Aldana. Katonai koncepciók ütközése a XVI. századi Magyarországon

Az 1551-es és 1552-es év jól dokumentált és feldolgozottak számít, mégis számos kérdés nincs eléggé körüljárva, feldolgozva. A két év eseményei kapcsán rendre megemlítik, hogy az idegen, külföldi katonák által védett várak sokkal kevésbé fejtettek ki ellenállást, illetve hogy a magyar és a külföldi katonák között rendszeresek voltak a jórészt az

utóbbiak hibájából fakadó konfliktusok. Ez utóbbiaknak egyik tipikus példája Losonczy István és Bernardo Villela de Aldana konfliktusa, amelyet rendre az utóbbi rossz természetével, becsvágyával magyaráznak. Dolgozatom tézise szerint azonban ennek a konfliktusnak jelentős szakmai aspektusai is voltak, és a két ember képzettségéből, a hadviselésről alkotott elképzeléseikből is fakadtak, a személyes, személyiségbeli tényezők pedig mindkettejüknél közre játszottak. Munkámban ennek a konfliktusnak az elemzésére vállalkozom, feltárva azokat az okokat, amelyek a két tiszt viszonyát elmérgesítették. Levéltári források és a szakirodalom segítségével új megvilágításba helyezem a két ember viszonyát, konfliktusuk kiváltó okait. Ezen konfliktuson keresztül a két nagyobb csoport, a magyar és külföldi katonák közötti konfliktusforrásokba is betekinthetünk.

KISVARGA GÁBOR

Történelem
MA, 3. félév
Pázmány Péter Katolikus Egyetem
Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar

*Témavezető:
Dr. Tusor Péter
egyetemi docens, PPKE BTK*

Mattia Berniakovich és a missziós püspökség végnapjai

Témaválasztásom Bernjakovics Mátyás – Mattia Berniakovich – működésére, annak körülményeire és a belgrádi püspökségre esett. A hódoltsági katolikus missziók kutatásában először Galla Ferenc, majd évtizedekkel később Molnár Antal és Tóth István György kellő alapokat raktak le ahhoz, hogy ezen alapra építkezni lehessen. A missziótörténeti kutatások ugyanis olyan forrásokat hozhatnak a kutatás fókuszpontjába, amelyekből nem csak az egyháztörténet, hanem a történelemtudomány egésze is haszonnal meríthet. Erre jó példa e dolgozat „központi” személye: Berniakovich – noha nem hétköznapi életútja volt – nem önmagában fontos igazán. Püspökségének vázolásával egy rész került a képbe, ami segít(het) a teljes hódoltsági missziós egyházszervezetet egészében látni és elemezni. Ez szintén reflektál a kongregációk működési mechanizmusaira és ezzel részletesebb képet kaphatunk a Szentszék „külpolitikájáról” is, mely meghatározó momentuma volt a kora újkori történelemnek.

BAKK ANTAL-PÁL

A kulturális örökség kutatása és hasznosítása
MA, 4. félév
Babeş-Bolyai Tudományegyetem
Történelem és Filozófia Kar

*Témavezető:
dr. Lupescu Makó Mária
egyetemi adjunktus, BBTE*

Sóbányászat az Erdélyi Fejedelemségben – I. Apafi Mihály kora

A só, mint természetadta kincs végigvezette – vezeti az emberiség életét évezredek óta, nélkülözhetetlen az élet megmaradásában. A Magyar Királyság, majd az Erdélyi Fejedelemség egyik legfontosabb bevételi forrását képezte a só bányászata, szállítása és a vele való kereskedelem. Célom felvázolni az Erdélyi Fejedelemség I. Apafi Mihály korabeli sóbányászatát, kereskedelmét, illetve jogi előírásokat, törvényadta lehetőségeket, a bányászat és kereskedelem privilégiumait, belső szabályzatait és a gazdaságra gyakorolt jótékony hatásait. A só útját vázolom fel a bányászat folyamatától a kereskedelmi körforgásba való helyezésig. Az adatok megszerzéséhez főként a sóval kapcsolatos szakirodalmat és a kor törvénykönyveit használom fel, mely által egy egységes képet kapunk a sóbányászat sokoldalú gazdaságra gyakorolt hatásáról.

BENKÓ GÁBOR

Történelem

MA, 7. félév

Miskolci Egyetem

Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

*Vargáné Dr.habil. Balogh Judit
egyetemi docens, ME BTK*

Utak az arisztokráciába: a Forgách család XVI. századi karrierépítő tevékenysége, különös tekintettel Forgách Simon munkásságára

A dolgozat célja egy a történelemben jól ismert, ám a korai történetét tekintve számos ponton kutatható és homályos történeti elemeket felvonultató család karrierjének vizsgálata. A XVI. század második felének időszakában azért is érdekes a kutató számára, mert, a három részre szakadt ország döntően új politikai struktúrájában kellett a nemességnek megtalálni a fennmaradás és esetleges felemelkedés útjait. A dolgozatban elemezni kívánt Forgách család karrierstratégiája azért hallatlanul izgalmas, mert több utat egyszerre próbál megvalósítani, tehát a katonai- és egyházi karriert is felépítik a család fiúgyermekeinek életében. Emellett a család története azt a remek alkalmazkodó készséget is mutatja, ahogyan az udvarba vezető utakat is sikerült megtalálniuk. A dolgozat a család XVI. század stratégiai, kapcsolati hálóját, valamint felemelkedésének buktatóit, a nemesi társadalomban elfoglalt helyét mutatja be. Két generáció munkáját ismerhetjük meg az dolgozathoz: Forgách Zsigmond alapozó tevékenységét, mellyel megteremtette a kereteket a család számára az arisztokráciába való emelkedéséhez, tekintettel a politikai- közéleti pályájára és a kapcsolati hálójára, melyet a források alapján sikerült felderíteni. Fontos helyet foglal el családi stratégiája is, valamint az, hogy Zsigmond idejében a Forgách család milyen birtokállománnyal bírt. A második generáció munkásságából a dolgozat ismerteti Forgách Ferenc és Simon szerepét a család felemelkedésében, bemutatva pályájuk a téma szempontjából meghatározó állomásait. Ferenc esetében a közéleti pálya kerül előtérbe 1568-ig terjedően, ugyanis a téma szempontjából eddig a pontig mutatható ki Ferenc hatása a család emelkedésében. Forgách Simon elsősorban katonai tevékenysége a dolgozat központi eleme, tekintve, hogy az ő munkássága volt a vizsgált időszakban a legmeghatározóbb a család életében a vagyoni és hatalmi gyarapodás tekintetében, épp ezért bemutatásra kerül Simon feltárt kapcsolati hálójára, valamint az általa szerzett birtokállományok, melyet a források alapján sikerült feltérképezni. Katonai munkásságának jobb megismerése érdekében bemutatásra kerül Simon itineráriuma az 1551 és 1568 közötti időszakból, melyet a források alapján sikerült elkészíteni.

Újkori magyar történelem (18-19. sz.)

RÓZSA SÁNDOR

Történelemtanár - földrajztanár
MA, 3. félév
Eszterházy Károly Főiskola
Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Dr. Pap József
egyetemi docens, EKF BTK*

A 18. századi árvízmentesítések előzményeinek vizsgálata Kunhegyes településen

A 18. század közepéig a Nagykun népesség az ártéri környezetbe illeszkedve gazdálkodott, együtt élt a ritmikusan jelentkező tiszai árvizekkel, igyekezett kihasználni az ártéri környezet által nyújtott lehetőségeket. A dolgozat középpontjában a 18. század második felében jelentkező tájhasználati változás vizsgálata áll. Ez a Nagykunság esetében az ún. Mirhó-gát megépítésével azonosítható, amely a Tisza folyóból a mai Abádszalók és Pusztataskony között kilépő Mirhó-fokot zárta el.

A vizsgálat érdekességét többek között az adja, hogy a munkálatok megítélése már az építkezések ideje alatt sem volt egységes. A dolgozat a három évszázadon átívelő folyamat kezdő pontját mutatja be, egy a Kunhegyest és közvetlen környezetét érintő mikro vizsgálat keretében. A vizsgálat során szintézisre kerülnek a társadalom- és gazdaságtörténeti szempontok, valamint a témába vágó természettudományos – hidrológiai, éghajlattörténeti stb. – eredmények is. Az alapkérdés az, hogy milyen tényezők váltották ki a 18. században a természet rendjébe történő beavatkozás igényét, miért vált szükségessé a táj átalakítása.

Az alapkonceptió az volt, hogy az árvízmentesítés vizsgálatát le kell vinni a források által lehetővé tett legrövidebb időintervallumra (18. század) és a lehető legkisebb területi egységre (egyetlen település területe). A vizsgálat során részleges rekonstruálásra került Kunhegyes 18. századi tájállapota, valamint gazdasági és társadalmi viszonyai, ebben a rekonstruált környezetben kerültek feltérképezésre a 18. századi árvízmentesítések megindulásának okai.

A kutatás során három alapvető forráscsoport került felhasználásra: korabeli kézíratos térképek, adóösszeírások, tájleírások és tanácsi jegyzőkönyvek. A vizsgálat eredményeképpen megállapításra került, hogy a Mirhó-gát építése Kunhegyes részéről, egyrészt a lokális környezetváltozásra (a klímaváltozásból következő, intenzívebb és időben elhúzódó árvizekre) adott válaszként, másrészt pedig a népességnövekedésből és az állatállomány legelő igényének növekedéséből adódó gazdasági kényszerként értelmezhető. Mivel a kutatás lokális horizonton mozog, így eredményei nem egyetemes érvényűek, inkább a tájatalakító munkálatokról alkotott kép élesítését szolgálják.

SZÖLLŐSI JÁNOS

történelem
MA, 3. félév
Eötvös Loránd Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Dr. Erdődy Gábor
tanszékvezető egyetemi tanár, ELTE BTK*

A polgár, a religio és a haza jogai: Batthyany Alajos gróf nézetrendszere és vitája Szaicz Leó egri szervitával 1791-ben

Dolgozatunkban megkíséreltünk számot adni a 18. század végi magyar politika- és eszmetörténet egy, többekkel egybevágó nézeteink szerint nem eléggé méltatott fejezetéről: két rendkívüli személyiség félbemaradt és a magyar politikai gondolkodás további diskurzusra közvetlenül hatást nem gyakorló, mindamellett azonban izgalmas érveket, nézeteket, szellemi konstrukciókat ütköztető vitájáról.

Az 1790-1791-es országgyűlés és az általa előidézett szellemi pezsgés lehetőséget adott arra, hogy a magyarországi nemesi felvilágosodás képviselői kísérletet tegyenek a programadásra és meglátásaik a korábbiaknál szabadabb stílusban való kifejtésére. Batthyány Alajos gróf (1750-1818), az említett polémia egyik főszereplője, politikára, államelméletre és vallásra vonatkozó, a felvilágosodás szerzőin alapuló, de egyénített és néhol újszerű, egyértelműen a 19-20. század fejlődését megelőlegező állásfoglalását elsősorban az ekkor megjelent Ad amicam aurem és Ad utramque

aurem című művében fektette le. Ezekben többek között kifejtette az új alkotmányozás, az anyagi és szellemi tulajdon újraelosztása, illetve az egyházi hatalom leépítése egy sajátos programját.

Vele szemben az egri szervita, Szaicz Leó (1746-1792) a katolicizmus egyedül üdvözítő voltát kívánta bizonyítani, amelyet a magyar hazafisággal parallel fogalomként kezel. Kritikáját elsősorban az aufklärung híveivel, legkeményebben Batthyányval szemben fogalmazta meg, akiket nem csak a katolicizmus, de éppen ezért a magyarság ellenségének is tekintett. Szaicz vérbeli polemista és zsumnaliszta volt, akinek életműve a kortárs politikai irodalom emocionális vonulatába illeszkedik, bár támadásait mindig ismeretterjesztő keretbe ágyazta.

Munkánk során elsődlegesen mindig a forrásokból, tehát kettejük soraiból igyekeztünk kiindulni, nagyobb figyelmet fordítva erre, mint a kortárs szövegkörnyezet elemzésére vagy, a vonatkozó szakirodalom feldolgozására, amelyet egyébiránt elvégeztünk. Előbbi viszont, az utóbbival szemben igen komplex, összetett feladat. Még értő és szakavatott kutatóra vár.

KISS MÁRTON

Történelem

MA, 9. félév

Pécsi Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

Témavezetők:

Dr. Gőzsy Zoltán

egyetemi adjunktus, PTE BTK

Dr. Végh Ferenc

egyetemi adjunktus, PTE BTK

A simontornyai kistérség a kurucok dunántúli uralmában a Rákóczi-szabadságharc idején (1704-1709)

A dolgozat kísérletet tesz egy kistérségi vár szerepének változásainak bemutatására, irányítására és funkcióbeli változásaira 1704-1709 között. A Rákóczi-szabadságharc során betöltött szerepeket Simontornya a XVII-XVIII. század fordulóján megkezdődött folyamatoknak köszönhetően, amikor is egy katonai pozíciót (épen maradt kővár) igazgatási funkcióval (itt tartották a legtöbb megyegyűlést ebben a korszakban) egészített ki, amelyet szinte megtetőzött a vár kuruc uralom alatti időszakának jelentős bővülése. Így a vár immáron nem csak katonai-igazgatási, hanem fontos gazdasági központtá is vált, de olyan részfeladatokat is magára vállalt, mint az foglyok őrzése, állandó portyázások, blokádok felügyelete. A kuruc vezetők levelezéseiből megismerhetjük a vár stratégiai szerepét a történeti Dunántúlon, amelyről bebizonyítható, hogy a felkelők csak az 1704-es höchstädti francia vereség után számítottak, mint hadműveleti területre. Az állandó külpolitikai tervek miatt szükség volt a Dunántúl tartós és gyors megszerzésére, amit a sok sikertelen kísérlet után Bottyán János hajtott végre sikerrel 1705. november-december között. Betekintést nyerhetünk a császáriak és a kurucok Dunántúl-stratégiájába, amely során utóbbiak csak kisebb várakat tudtak megszerezni, de ezekből is igyekeztek egy működő védelmi rendszert kidolgozni. Egyik ilyen volt a Sió-vonal kialakítása volt, amely a dél felől támadó rácok támadását kívánta megghiúsítani.

A háború 1706-1708 között váltakozó sikerrel folyt, aminek legnagyobb kuruc sikere az 1708 szeptemberi Kölesd mellett lezajlott ütközet volt, ahol Béri Balogh Ádám megállította a császáriak bekerítő-hadműveletét. Azonban 1709-ben a gazdaságilag, katonailag és morálisan is megrendült kuruc hadsereget egy olyan, jól megszervezett császár hadsereg támadta meg, amely a döntő ütközetek helyett voltaképpen kiszorították a kurucokat a Dunántúlról, aminek végén Simontornya is a császáriak kezébe került (1709.08.28).

FOGL KRISZTIÁN SÁNDOR

Történelem

MA, 4. félév

Pázmány Péter Katolikus Egyetem

Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar

Témavezető:

Dr. Medgyesy Schmikli Norbert

egyetemi adjunktus, PPKE BTK

A veszprémi egyházmegye alsópapságának fegyelmi ügyei, konfliktusai 1847-1849 között

Évszázadokon keresztül a papság volt a magyar társadalom tudatformáló rétege, a latinos műveltséggel felvértezett plébános állt a helyi egyházközségek élén, tekintélyével fontos szerepet betöltve a hívek lelki életében. A plébános és a hívek között konfrontációt okozó problémák, mint a tized eltörlése vagy a forradalmi ígéretek (szabadság, egyenlőség, testvériség) és a felvilágosodás észre építő filozófiai eszmerendszere, átértékelte a papság társadalmi szerepét. Írásomban arra keresem a választ, hogy az 1848–1849-es események hogyan hatottak a veszprémi egyházmegye alsópapságának magatartására, fegyelmi életére? Sokkal inkább az erkölcsi jellegű bűnöket vizsgáltam (részezeskedés, verekedés, stb.), illetve azt, hogy a büntetésüket töltő egyháziak hogyan látták saját helyzetüket a „deficiencia” zárt ajtó mögött. Dolgozatom fő forrása a Veszprémi Érseki és Főkáptalani Levéltárban található, az egyházi hatóság hivatalos levelezéseit tartalmazó Acta Dioecesisana volt. Ebben a fondban szerepelnek a szentszéki jegyzőkönyvek rövid regesztái, amik tartalmazzák a vádpontokat, amelyek a fő kiindulópontként szolgáltak, továbbá ezekhez tartozó vádleveleket, esperesi jelentéseket vizsgáltam. Megközelítési módszerem a mikrotörténet volt, amennyiben a forrásadottság lehetővé tette. Munkámat két nagyobb szerkezeti egységre osztottam, az első fejezetben az egyes ügyeket társadalmi viszonyrendszerek köré csoportosítottam (káplán–plébános; plébános–hívek). A második nagyobb egység három esettanulmányból áll, az elsőben Huszár György sümegcsehi plébános (1845–1851) és a hívek kapcsolatát, a második esettanulmányban Nemesovits János (1800–1863) életpályáját vettem górcső alá, amely prototípusa a fegyelmi problémákkal küszködő egyházi személynek. Mindkét fent említett papnál megállapítható a papi hivatás, mint „ugródeszka” a társadalmi felemelkedéshez. Hogy a veszprémi Aggpapok Intézetének lakói hogyan látták saját helyzetüket, kiderül Fittler Gábor (1801–1865) és Szalay Sándor (1801–1855) panaszleveléből. A vizsgált ügyek általános jellegűek, a dolgozat újszerűségét, egyrészt a mikrotörténeti vizsgálat adja, másrészt megállapítható, hogy azoknál a papoknál, akik a nemzetőrséghez vagy a hadsereghez csatlakoztak, nem feltétlenül a hazafias érzés volt döntő hatása, hanem a mellőzöttség érzése, vagy az anyagi megfontolás, tehát egy jobb életperspektíva reménye.

PAPP VIKTOR

történelem

BA, 5. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Dr. Kövér György
egyetemi tanár, ELTE BTK*

Az 1880-as évekbeli magyarországi antiszemita politikai vezetőréteg (képviselők, agitátorok, újságírók) prozopográfiai vizsgálata

Az 1880-as évek derekán ütötte fel fejét Magyarországon a modern, politikai antiszemitizmus. A zsidóellenes elveket való személyek 1883. októberében, Istóczy Győző vezetésével létrehozták az Országos Antiszemita Pártot, amely egy évvel később 17 tagot delegáltatott a magyar országgyűlésbe.

Ez alkalommal társadalomtörténeti megközelítéssel élve adatokat gyűjtöttünk antiszemita országgyűlési képviselőkről és nevesebb újságírókról és agitátorokról. Forrásunkat két korabeli kalendárium képezte, melyben 28 politikus önéletírása szerepelt. A politikusok részletes beszámolóiból és az egyéb adattárakból több ágensre kiterjedő adatbázist állítottunk össze. Ennek segítségével az önmagukat nyíltan antiszemitának valló politikusok életpályáját, társadalmi helyzetét vizsgáltuk meg a prozopográfia módszerének segítségével. Azonban fontos lejegyeznünk azt is, hogy nem csupán néhány újságíró vagy országgyűlési képviselőt ragadtunk ki a halmazból, hiszen mindvégig egy úgynevezett antiszemita vezérkar, vezető réteg feltérképezését kívántuk elvégezni. Következtesen górcső alá vettük a párt elitjének rendi jogállását, születési helyének megoszlását, tanulmányi pályájukat, foglalkozásukat, pártpolitikai beállítottságukat – természetesen az őket egybekötő antiszemitizmuson kívül. A standard adatok lehetővé tették számunkra a korosztályos megoszlás bemutatását is. Mindezek mellett utána néztünk vizsgálati alanyaink felekezeti hovatartozásának. Eredményeinket összevetettük Szabó Miklós kutatásaival, a történész ugyan 37 személyt vizsgált meg, a számarányok végett mégis lehetőségünk nyílt az összevetésre. Kutatásunk egyben újabb távlatok is kijelöl előttünk az antiszemita politikai szerepvállalókat illetően.

KÁLI RÓBERT

Történelem
MA, 12. félév
Debreceni Egyetem
Bölcsészettudományi Kar

Témavezetők:
Dr. Lévai Csaba
egy. docens, DE BTK
Dr. Szilágyi Zsolt
egy. tanársegéd, DE BTK

Egy birtokjogi per és Balmazújváros társadalma a 18-19. században

A dolgozat egy lokális közösség, Balmazújváros társadalomtörténetét kísérli meg felvázolni egy úrbérrendezési persorozatból kiindulva, úgy, hogy több vonatkozásban érinti a gazdasági és kulturális folyamatokat melyek bemutatását a természeti környezet hatásainak nyomatékosításával teszi. A kutató a kvantitatív történetírás és a történeti földrajz módszertani előnyeit kihasználva arra törekedett, hogy a dolgozat mozaikosságával párhuzamban különböző látószögek és nézőpontok jelenjenek meg munkájában. Erre a mintára elsősorban a dolgozat narratív jellege miatt volt szükség, ami a különbözős táblázatok és grafikonok kiegyensúlyozására is szolgál.

KŐRÖS ÁKOS

történelem
MA, 3. félév
Szegedi Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:
Dr. Rác Lajos
egyetemi tanár, SZTE JGYPK

Kiszombor történeti demográfiája 1830-1839

Dolgozatomat egy empirikus történeti demográfiai elemzésre alapoztam. Törekedtem Kiszombor társadalmát bemutatni az 1830–1839 közötti időszakban az anyakönyvek alapján. Ez az időszak volt a legkritikusabb évtizede a magyar társadalomnak a reformkorszakban. Célom az volt, hogy egy általános képet alkossak a társadalom állapotáról, változásairól. A vizsgálataimat az anyakönyvek adataira építettem, így a társadalmat a születésnél, az életút közepén és annak a végén tudtam felmérni.

A születések száma a tíz év leforgása alatt változó, összességében véve növekvő tendenciát mutat. A férfiak és nők aránya 50% körül mozog, a legnagyobb eltérés csak öt százalékpontos. Évente átlagosan 155 gyermeket kereszteltek meg. A tíz legdivatosabb név közül hat fiúnév, ebből következtettem arra, hogy a fiúnévadási gyakorlat konzervatívabb a lánynévadási gyakorlatnál. A megkeresztelt gyermekek 13%-a kapja az apa vagy az anya nevét.

Az esküvők éves megoszlása szintén növekvő tendenciát mutat. 58%-uk ősszel, majd további 29%-uk télen volt megtartva. Az átlag házassági kor az első házasság esetében 20 év, a többedik házasságkor 37 év, ami összesen 24 év. Az átlag korkülönbség – az esetek 88%-ában a férfiak javára – az első házasságban 3,5 év, a többedik házasságban 8,5 év, ami összesen 6 évet jelent. A nők a kapcsolatok 5%-ában voltak idősebbek párjuknál. Megállapítottam, hogy a férfiak Zomborról és annak környékéről választottak feleséget maguknak, míg a nőknél nagyobb arányban fordult elő ötven kilométernél messzebből származó házastárs.

A legtöbb temetés 1831-ben volt, a kolerajárvány idején. A temetéseknek az egyharmada nyáron volt. A születéskor várható átlag életkor 18,81 év. A gyermekek 57%-a meghalt 14 éves kora előtt. Az 1831-es kolerajárvány veszélyének főként a gyermekek és a 40 évnél idősebbek voltak kitéve.

Kiszombor társadalmának történeti demográfiai kutatását évtizedről évtizedre folytatom. Így – reményeim szerint – képes leszek feltárni az Alföld demográfiai folyamatait a tradicionális korban.

GYÖRGY LÁSZLÓ

Történelem

MA, 3. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Dr. Benedek Gábor
egyetemi docens, ELTE BTK*

Lónyay Menyhért és Andrássy Gyula szerepe az 1871-es osztrák-cseh kiegyezési kísérlet kudarcában

1871 őszén, Ferenc József kezdeményezésére a cseh tartománygyűlés kidolgozott egy 18 pontból álló tervezetet, mely a dualista monarchia megreformálását célozta meg. Az ún. alapcikkelyek elismerték ugyan az 1867. évi kiegyezést, azonban Csehország számára egy bizonyos fokú autonómiát követeltek meg. A cseh igények hatalmas visszhangot váltottak ki Magyarországon, s mint ismeretes, a reformtervezetet magyar részről érte a legerősebb támadás.

Az osztrák-cseh kiegyezés végül kudarcba fulladt, mely mind a magyar, mind pedig a cseh szakirodalom szerint Andrássy Gyula erélyes fellépésének eredménye volt. A dolgozat célja, hogy ezt a széles körben elterjedt vélekedést árnyalja, elsősorban Lónyay Menyhért politikai naplójának felhasználásával. Írásomban igyekeztem rámutatni arra, hogy az akkori közös pénzügyminiszter jelentős szerepet játszott Andrássy véleményének formálásában, s hogy a Lajtán-túli ügyekbe való beavatkozás szükségességéről is ő győzte meg a miniszterelnököt.

TÓTÓS ÁRON

Nyugat-Románia története

MA, 4. félév

Nagyvárad Egyetem

Történelem, Nemzetközi Kapcsolatok, Politika és

Kommunikációs Tudományok

*Témavezető:
Dr. Kövér György
egyetemi professzor, ELTE BTK*

„Mert közegészségi és rendészeti kifogás alá nem esik” Bordélyházak és kéjnévtartók a polgárosodó Nagyváradon

A magyar prostitúciótörténet kutatásának bevett gyakorlatával ellentétben dolgozatunk főszereplője nem a kéjnök, hanem a kéjnévtartók. Velük együtt igyekszünk megszólaltatni azokat is, akik a bordélyházak szomszédságában, azokkal egy utcában található lakásokban éltek. Kutatásunk egyúttal kísérlet is. Kísérlet arra, hogy az egyéni élettörténeteken és a mikrotörténeti megközelítésen keresztül, bepillantást nyerjünk a dualizmuskori Nagyvárad eddig még nem kutatott világába. A diskurzus során felhasznált elsődleges források a Román Állami Levéltár Bihar Megyei Levéltárában találhatóak. Az adatok összefűzéséből tizenegy bordélyházvezető életének rövidebb vagy hosszabb időszaka rajzolódott ki 1899-1914 közötti időszakra vonatkozóan. A források egy másik részén keresztül a bordélyházak szomszédságaiban vagy azokkal egy utcában élő polgárok hangja szűrődik ki. Az alkalmazott fő módszer a levéltári dokumentumgyűjtés és szövegelemzés. Ez utóbbi a hivatalos okiratokban megszólaló hatalmi és egyéni nyelvezetnek az elemzésére szorítkozik. Az általunk használt lépték bár az egyéni narratívákból indul ki, lehetőség szerint igyekszik a kontextust is érzékeltetni.

Kulcsszavak: prostitúciótörténet, bordélyházak, kéjnévtartók, Nagyvárad

BODA ATILA

Levéltár

MA, 3. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:**Dr. Tóth Krisztina**egyetemi adjunktus, ELTE BTK*

Nagyszőlős státusza a Perényiek uradalmában a XVIII-XIX. Század folyamán. Szabad királyi vagy mezőváros?

Előadásomban a XIII. század derekán még szabad királyi városi jogokkal bíró, majd a Perényi család magánföldesúri birtokába kerülő és mezővárossá váló Nagyszőlős XVIII-XIX. századi érdekérvényesítő tevékenységének bemutatására vállalkozom. A Kárpátaljai Területi Állami Levéltár beregszászi fiókintézetében őrzött Ugocsa megyei főispáni iratok tanulmányozása során adta magát az ötlet, hogy a történetírásunk által még kevésbé ismert, Felső-Tisza vidéki privilegizált oppidumok történetének ennek az igen kicsiny szeptetével foglalkozzunk, hiszen kutatásukból – forrásanyaguk viszontagságokkal teli körülményei miatt – több évtized kimaradt.

A középkori kiváltságok rövid elemzése után, városfejlődésünk főbb mérföldkövein végighaladva arra kívánok rámutatni, hogy Nagyszőlős küzdelme – a korszak hasonló helyzetben lévő városaihoz hasonlóan – nem tekinthető egyedi folyamatnak, hiszen a máramarosi öt koronaváros pereskedésével egy időben zajlott.

LÁSZLÓFI VIOLA

történelem

BA, 5. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:**Bolgár Dániel**tanársegéd, ELTE BTK*

Parasztokból kurucok: A Rákóczi-néphagyományok megalkotása Északkelet-Magyarországon

A néphagyományok több évszázados múlttal rendelkező eredendő értéként élnek a köztudatban, amelyeket soha nem befolyásolt a városi magaskultúra. A benne rögzült történeti tudás pedig a nép önálló alkotása. Így vélekedhetett Ferenczi Imre néprajzkutató és Molnár Mátyás a vajai Vay Ádám Múzeum igazgatója is, amikor 1961-62 telén az északkelet-magyarországi, szűkebb értelemben a Szabolcs-Szatmár megyei Rákóczi-néphagyományok összegyűjtésére vállalkozott. Az ehhez hasonló történeti jellegű néphagyományok felkutatását az etnográfusok azért tartották és tartják fontosnak, mert ha ez a nép önálló alkotása, az azt jelenti, hogy a parasztságnak évszázadok óta töretlen a hazafisága, a népnek mindig is volt nemzettudata.

Filológiai kutatásaim azonban a legkevésbé sem igazolja az etnográfiai előfeltevést. A népnek a hatvanas években megfigyelt történeti tudása a legkevésbé sem a nép önálló alkotása. Egy-két vándormotívum kivételével mindenről egyértelműen kimutatható, hogy a nép a magaskultúrát közvetítő iskolában, illetve a magaskultúra képviselői által a népnek szerkesztett kalendáriumokban, vagy magát a magaskultúrát közvetítő munkákból sajátította el ismereteit a Rákóczi-szabadságharcról. Ez a jelenség maradéktalanul beleillik Ernest Gellner modernista nacionalizmuselméletébe. Gellner szerint a modern nemzeti kultúrát, melynek a néphagyományok is részei, a közoktatásban sajátítják el a tanulókkal. A nagymértékű szakmai differenciálódást igénylő ipari államokban ez a közös kultúra hozza létre az összetartozás érzését, ezért tudnak az állampolgárok közös célokért együtt dolgozni. Esetünkben az oktatás mellett a sikerhez a gyűjtés struktúrája is hozzájárult: a szervezők úgy biztosították a sikert, hogy kérdőíven előre megadták, milyen témákra kíváncsiak, a hagyományokat lejegyző diákok pedig szabad kezet kaptak adatközlőik kiválasztásában, akik így igen gyakran a magasan iskolázott rétegből kerültek ki. Így maga a kutatás sem csak tárgyilagosan feltárta a népi tudást, hanem alakította is azt. Az összegyűjtött anyagból azonban kitűnik, hogy a nemzetépítési kísérletek, mind az 1945 előtti, mind az azutáni, ugyanis mindkettő tetten érhető a közléseken, megbukott. A nacionalizmus akkor sikeres, ha az emberek tudása homogén. Ez azonban nem teljesül Szabolcsban: mindenki mást tud Rákócziáról,

széttartóak a történetek. És éppenséggel pont az a néhány motívum egységes, amelyet nem tudtam visszavezetni a magaskultúrára.

DEMJÉN BALÁZS ÁDÁM

történelem

BA, 3. félév

Pázmány Péter Katolikus Egyetem

Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar

Témavezető:

*Dr. Medgyesy Schmikli Norbert
egyetemi adjunktus, PPKE BTK*

" Unde-i merge, acolo'm fi" - adalékok a Rákóczi-szabadságharc és a román diplomácia, felekezeti és néphagyomány kapcsolatához, különös tekintettel a nagyberivói Boér családra

A dolgozat témája az erdélyi, havasalföldi és moldvai románság a Rákóczi-szabadságharc (1703–1711) idején betöltött szerepe.

A felkelésben résztvevő románság négy főbb csoportba osztható. 1.) említhetjük a Rákóczi-pártiként a felkelő hadseregbe betagozódó adatolt személyeket; 2.) szólhatunk a Rákóczit több családtagjukkal is támogató familiákról, közülük is elsősorban a nagyberivói Boérokról (Boér Gábor, Boér János, Boér József, Boér Miklós, Boér Tamás, Boér Sámuel); 3.) feljegyezhetjük a néphagyományban szereplő hősök csoportját. Gligor Pintea (?–1703) és társai történetében megjelenik a vallási feszültség, többnyire az I. Lipót császár (1657–1705) által létrehozott unitus egyház és a római pápa főségét továbbra sem elismerő ortodox felekezet tagjai között; 4.) kitérhetünk a címben is szereplő külpolitikai dimenzióra. A moldvai és a havasalföldi fejedelmi udvarral Rákóczi 1698 és 1712 között szoros összeköttetésben állt, erdélyi román kis- és középnemesi származású diplomatái (pl. Thalaba Máté, „Posta” / „Oláh” Miklós, Todoran Ternaveanu) pedig a Portán és Nagy Péter cárnál (1689–1725) is megfordultak.

A felhasznált irodalmat a nagyberivói Boér család levéltári anyaga (MOL, P 1979 fond, 7. doboz és 36. tétel); az 1873-tól napjainkig megjelent forráskiadványok; 18. századi román történetírók (Nicolae Muște) és 19. századi nemzetközi történészek (pl. a német Johann Christian Engel, az olasz Anton Maria Del Chiaro) vonatkozó munkái; valamint a magyarság és románság kapcsolatát taglaló 19–20. századi magyar és román összefoglaló művek alkotják (Dr. Oroszhegyi Jóna, Moldován Gergely, Nicolae Iorga).

A dolgozat célja szemléltetni, hogy a legkülönbözőbb területeken való kis- és közepes fontosságú, ámde tömeges szerepvállalásával a románság csaknem teljes egészében a Rákóczi-szabadságharc mellé állt.

**Újkori és legújabb kori egyetemes történelem
(19. sz. - 1945)**

BALATONI BALÁZS
történelem- és földrajztanár
MA, 1. félév
Szegedi Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Dr. Vukman Péter
tudományos munkatárs, SZTE BTK*

A Balkan Committee és a macedón reformok (1903-1908)

Dolgozatomban egy brit nyomásgyakorló-csoport, az ún. Balkan Committee tevékenységét mutatom be a nagyhatalmak által megkísérelt macedóniai reformok (1903-1908) vizsgálatán keresztül. A Balkán puszkaporos hordójának számító oszmán Macedónia egy olyan soknemzetiségű terület volt, ahol a környező balkáni államok nemzeti aspirációi metsztek egymást. Mivel a térségben az európai nagyhatalmak szerteágazó érdekekkel rendelkeztek, az eseményeket Nagy-Britannia is élénk figyelemmel kísérte, mert azok befolyással voltak a korabeli nagyhatalmi politika dinamikájára is. A Balkan Committee tevékenységének lényege volt, hogy tudatosan a közvélemény homlokterébe állítsa a Balkánt, s jogot formáljon a brit külpolitikai döntéshozatali mechanizmusok befolyásolására.

A dolgozatom három nagy szerkezeti egységre osztottam. Az első egységben Nagy-Britannia és a Balkán kapcsolódási pontjait és a britek Balkán-képének fejlődését mutatom be. Ezt követően a macedóniai reformokhoz vezető utat vázoló fel röviden. A harmadik egység a macedóniai reformok brit olvasatát dolgozza fel, amelyben különböző - levéltári, sajtó, memoár- és utazásirodalom - források segítségével kíséreltem meg a macedóniai brit külpolitika, valamint ennek tükrében a Balkan Committee működésének, valamint a Foreign Office és a szervezet közötti kapcsolatok elemzését.

SASVÁRI PÉTER
Történelem
MA, 3. félév
Eötvös Loránd Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Dr. Szilágyi Ágnes Judit
egyetemi docens, ELTE BTK*

A "fekete legenda" és a Monroe-elv árnyékában: a mexikói politikai események és a Konzervatív Párt működésének sajtóvisszhangja a New York Timesban 1851-1867

Mexikó és az ország 19. századi nemzetközi kapcsolatainak története Magyarországon kevésbé kutatott terület. Dolgozatunk témája - a mexikói bel- és külpolitikai események sajtóvisszhangja a New York Times című jelentős észak-amerikai lapban - leginkább a Monroe-elv és a mexikói, valamint más újlatin népekkel kapcsolatos előítéletek, illetve a fekete legenda kérdése köré rendeződik. Meg kívánjuk vizsgálni, hogy a Times hogyan viszonyult a mexikói politikai élethez, és annak szereplőjéhez. Mely tényezők befolyásolták véleménye megalkotása során a lapot, és milyen álláspontot képviselt adott kérdésekben?

Szeretnénk emellett vizsgálni azt is, hogy a lap hogyan viszonyult a mexikói Konzervatív Párthoz. Rá kívánunk mutatni arra, hogy a New York Times véleményét hogyan befolyásolták a spanyol gyarmatosítók vélt, vagy valós kegyetlenségéről költött fekete legendában gyökerező katolikus-, és újlatinellenes előítéletek. Kitérünk arra is, hogy hogyan és mennyiben rendelte alá az objektivitást az észak-amerikai érdek-, és értékvilág képviselőinek.

NAGY GERGELY

történelem

MA, 4. félév

Pázmány Péter Katolikus Egyetem

Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar

*Témavezető:**Fejérdy Gergely**egyetemi adjunktus, PPKE BTK*

A wilsonizmus kezdetei és politikai-ideológiai háttere

A wilsonizmus kezdetei és politikai és ideológiai háttere

Bő száz éven keresztül az Amerikai Egyesült Államok politikáját az elzárkózás jellemezte. Ez a látszólagos elszigetelődésre való hajlam egészen a 20. század hajnaláig uralta az amerikai külpolitikát. Végül Woodrow Wilson elnök játszott fontos szerepet abban, hogy az USA végül tettelesen is kitört kontinenséről és beleavatkozott a világpolitika ügyeibe. Ő jól ismerte fel és használta ki az európai központú nemzetközi rendszer fokozatos válságát, ráeszmélt arra, hogy az Egyesült Államokra kulcsszerep várhat a világpolitika terén, és ezért fel kell adni az addigi hagyományos elzárkózást, és ki kell vinni nemzetét a világpolitikába.

Wilson elnök egy fontos változást hozott az amerikai gondolkodási hagyományba. Neki sikerült először közös nevezőre hozni az amerikai idealizmust a réalpolitikával. Mind a mai napig a wilsonizmus hatja át az amerikai gondolkodást. Őt követően szinte mindegyik amerikai elnök az ő nézeteit követte. Bár természetesen ennek az eszmerendszernek is akadtak bőven kudarcai, de kudarcai miatt hiába érte folyamatos kritika, az ő eszmerendszere mind a mai napig fontos alapja az amerikai gondolkodásnak, és ő hajtotta végre azt a történelmi tettet, hogy országát sikerült kivinnie az első világháborúba, és ezáltal a nemzetközi politikába. Így válhatott nagyhatalommá az Egyesült Államok.

A wilsonizmus pedig 20. század egyik legfontosabb eleme lett. Wilson elnök ideológiája rávette arra az elzárkózásra hajlamos népet, hogy a világ ügyeit a kezükbe vegyék. A wilsonizmus mind a mai napig meghatározza, és áthatja az Egyesült Államok nemzetközi szerepvállalását. A demokrácia terjesztése, vagy az hogy az Egyesült Államok a világ csendő-re, mind Wilsonhoz vezethető vissza. Ő létrehozott egy olyan eszmerendszert, amely utópiát nyújtva az embereknek követendő célt adott. Emellett nagy újítást hozott be az amerikai politikai életbe is. Ő tartotta először fontosnak, hogy az emberek inkább az ideológiát kövessék, mint hogy a mögötte húzódo érdekekre figyeljenek. A wilsonizmus ereje pedig pont ebben rejlett.

MADARÁSZ FANNI

Történelem - Angol

MA, 7. félév

Pécsi Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:**Dr. Rab Virág**egyetemi adjunktus, PTE BTK*

Az Amerikai Hadiipari Bizottság. Egyének, Döntések, Szerepek

Dolgozatom témája az Amerikai Hadiipari Bizottság tevékenysége az első világháború alatt. Az Amerikai Hadiipari Bizottságot 1917. július 28-án hozzák létre, működése 1919. január 1-ig tart. A bizottság létrehozásának célja az volt, hogy irányítsa, koordinálja az amerikai hadigazdaság gépezetét és megszervezze a mobilizációt. A szervezet szempontjából legmeghatározóbb személyiség Bernard Baruch, aki Wall Street-i befektetőből lett Wilson elnök tanácsadója, majd a bizottság tagja és elnöke.

A kutatás célja, hogy a Hadiipari Bizottságról kialakult amerikai historiográfiai koncepciókat pontosítsa, hogy feltárja az Egyesült Államokban uralkodó gazdasági-állami viszonyrendszert a mobilizáció kapcsán. Kutatói kérdésem tehát a bizottság, valamint Bernard Baruch szerepét és tevékenységét járja körül. A korábbi elképzelések és szakirodalmi alapvetések összegzése és pontosítása mellett vizsgálom továbbá a bizottság eredményeit, sikereit és hiányosságait az Egyesült Államok nemzeti kontextusába helyezve.

Dolgozatom kvalitatív módszerekre épülő esettanulmány, melyben főként szakirodalom és forráselemzést végeztem. A téma kevésbé kutatott, hazánkban nem készült publikáció Bernard Baruch-ról és a Hadiipari Bizottság történetéről. A dolgozat szempontjából releváns forrásokat külföldi kutatásaim során gyűjtöttem össze, melyet a Ludwig- Maximilians Universitát, valamint a Die Bayerische Staatsbibliothek könyvtárban és levéltárban végeztem. A források alapját a bizottság elnökének és tagjainak feljegyzései, valamint az adminisztratív történet biztosította. Emellett megvizsgáltam az érintett személyek magánlevelezését, naplófeljegyzéseit, valamint a korabeli és kortárs feldolgozásokat és tanulmányokat.

A bizottság vizsgálata összetett és kihívásokkal teli feladat. Eredményeim beigazolták az előzetes feltevéseket, miszerint a Hadiipari Bizottság nem egy intézményes szuperkomplexum. Helyzete és szerepe a mobilizációban ennél összetettebb, melyről nem lehet kizárólag pozitív, vagy negatív képet alkotni. A kutatás további bővítése a cél, hogy az eredmények hozzájárulhassanak a jelen szövevényes gazdasági viszonyainak megértéséhez. A Hadiipari Bizottság által elért kooperáció és az önkéntes szellemiség, ami tapasztalható volt az ipar résztvevői és az állami szerv között, jelenti az új választ, amit a bizottság adott a kor kihívásaira. Ez a szellemiség az, ami aktuálissá teszi a bizottság kutatását 2014-ben.

KAKUSZI TAMÁS

Történelem

MA, 3. félév

Szegedi Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Dr. Kökény Andrea
egyetemi adjunktus, SZTE BTK*

Az iskolai szegregáció kialakulásának és felszámolásának folyamata az Amerikai Egyesült Államokban 1849 és 1954 között

Az iskolai szegregáció kialakulásának és felszámolásának folyamata az Amerikai Egyesült Államokban 1849 és 1954 között.

Dolgozatom célja, hogy az iskolai szegregáció kialakulásának és felszámolásának folyamatát bemutassam az Amerikai Egyesült Államokban. A munka szempontjából fontos elmondani, hogy a vizsgálódás csak az oktatás területére terjed ki, azon belül is az 1849-1954-es időszakra. A munka nem foglalkozik az egyéb területeken zajló diszkriminációval.

A téma feldolgozása szempontjából kevés rendelkezésre álló magyar nyelvű szakirodalom és forrás van, ezért a dolgozat megírásához főként idegen nyelvű szakirodalmat használtam fel. A perek megismeréséhez több internetes forrás is segítségemre volt.

A munka első fejezete az afroamerikai társadalom helyzetét mutatja be a polgárháborútól az 1954-es Brown kontra Topekai Oktatási Testület peréig. A második fejezet a bírósági tárgyalásokat és azok jogi hátterét vázolja fel.

A dolgozathoz kiderül, hogy több évtized kellett ahhoz, hogy a polgárháború utáni felszabadítás és jogegyenlőség de jure és de facto megvalósuljon az Egyesült Államokban. A szegregáció jogi felszámolása azonban nem jelentett teljes megoldást, hiszen az elkülönítés torzulást okozott az afroamerikai lakosság életében, mentális felfogásában és identitásuk meghatározásában.

A nagy jelentőségű döntés után hosszú időnek kellett eltelni ahhoz, hogy a szegregáció felszámolása érdemben megindulhasson. A déli konzervatív körök mindent megtettek, hogy megakadályozzák az integrációt. Az amerikai kormány sem sietette a „megfontolt sebességgel” végrehajtandó intézkedéseket.

BORDÁS BERTALAN

Történelem
MA, 10. félév
Pécsi Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Dr. Hornyák Árpád
egyetemi docens, PTE BTK*

Az osztrák-angol diplomáciai közeledés és egyetértés éve - 1877

Az 1878. júliusi, berlini kongresszus kiemelkedő jelentőségű a diplomáciatörténetben. Az orosz-török háború, és az orosz hódítások ellenére mégis a kor másik két hatalma, az Osztrák-Magyar Monarchia és Nagy-Britannia húzott hasznot a „zöld posztós csatatéren” a kongresszus eredményeit tekintve. A két hatalom együttműködése jelentős a kongresszuson, azonban az már jóval előtte, 1877-ben elkezdődött. Dolgozatomban és előadásomban az 1877-es évben aktív angol és osztrák-magyar kapcsolatot vizsgálom. Munkámhoz a hazai és külföldi szakirodalmat, valamint az angliai The National Archives-ban végzett saját kutatási eredményeimet használtam fel. A kutatásaim tükrében mutatom be a Monarchia és a szigetország közeledését, majd változó viszonyát, a kudarcot vallott konstantinápolyi konferenciától, egészen az 1878-as drinápolyi tűzszünetig, amikor ismét változás történt a nemzetközi politikában.

IZING MARCELL

Anglisztika
BA, 5. félév
Károli Gáspár Református Egyetem
Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Dr. Beretzky Ágnes
egyetemi docens, KRE BTK*

David Lloyd George béketörekvései a párizsi békekonferencián

David Lloyd George béketörekvései a párizsi békekonferencián

A Tudományos Diákköri Dolgozatom az első világháborút lezáró békerendszerek történetével foglalkozik. A témát David Lloyd George brit miniszterelnök szempontjából közelítem meg, lévén, hogy Nagy Britannia a vezető nagyhatalmak közé tartozott. A dolgozat fő vonulata a békerendszerrel kapcsolatos, miszerint Lloyd George nemzeti önrendelkezésen alapuló, gazdaságilag előnyös békét akart kötni, ugyanúgy, mint az amerikai Woodrow Wilson. Meglepő módon azonban ez nem így történt, annak ellenére, hogy Franciaország és az újonnan létrejövő országok politikai befolyása csak elenyésző volt Nagy Britanniához és az Amerikai Egyesült Államokéhoz képest. A brit államfő és delegációjának politikai manőverezései nagyban hatással voltak a világ elkövetkezendő 30-40 évének történetére. Végeredményben Lloyd George teljesítményére nem csak saját maga, hanem a Szövetséges delegációk hibái és a háttország támogatásának csökkenése is hatással voltak. A jelenkorra hatással lévő múlt és annak történetének pontos, átlátható átadása nagyon fontos, főleg a Nagy Háború kitérésének 100. évfordulóján.

PANYI ELVIRA
Anglisztika
BA, 5. félév
Eszterházy Károly Főiskola
Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Dr. Peterecz Zoltán
főiskolai docens, EKF BTK*

Kapcsolat az 1907-es pánik és a Federal Reserve létrejötte közt az Egyesült Államokban

A Federal Reserve System napjainkban is nagy befolyással működő, létező banki rendszer az Egyesült Államokban. Történészek szerint létrejöttének okáért az 1907-es pánik felelős. Ez az esemény ráébresztette az amerikai kormányt arra, hogy változtatnia kell a gazdaság struktúráján. Ahhoz, hogy krízisek és pánikok ne fordulhassanak elő, a nemzetgazdaság stabilizációja szükséges. Ezt a Federal Reserve segítségével kívánták megvalósítani. Ennek ellenére 1913, a Federal Reserve megalakulása óta több banki krízist és pánikot is megélt az Egyesült Államok. Érdeemes feltenni a kérdést: mért nem váltották le a szervezetet annak ellenére sem, hogy feladatait nem megfelelően megvalósította meg? A válasz egyszerű: létrejöttének oka és céljai nem mindig szolgálták az amerikai nép érdekeit. Tudományos munkám elsődleges célja az 1907-es amerikai banki pánik és a Federal Reserve System megalakulása közötti szoros kapcsolatra való rávilágítás, illetve annak kifejtése, hogy a banki pánik hogyan járult hozzá az amerikai kormány központi bankrendszer koncepciójáról alkotott véleményének megváltoztatásához, mely végül a Federal Reserve kialakulásához vezetett.

Egyetemes történelem 1945 után

SZÁNTÓ ÁKOS

Történelem

MA, 10. félév

Pécsi Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Dr. Fischer Ferenc
egyetemi tanár, PTE BTK*

A Beagle-konfliktus eszkalációja és a krízis megoldása (1977-1984)

Dolgozatomban megkísérlem bemutatni az Argentína és Chile közötti Beagle-konfliktus két legfontosabb szakaszát, az eszkalációt (1977-1978), a krízis megoldásának (1979-1984) szakaszát. A konfliktusnak főként gazdasági és geopolitikai okai voltak. Az ellentétek 19. századi megjelenése óta több kísérlet is történt az ellentétek rendezésére. Erre azonban egészen 1984-ig nem került sor. Több alkalommal is a háború szélére sodródtak a felek, legközelebb 1978-ban jártak hozzá. A háború végül több, egymást támogató esemény következtében elmaradt a két ország között. Végül, 1984 novemberében sikerült egy kompromisszumos megállapodást kötnie a két államnak, ami véget vetett a konfliktusnak. A megegyezés elősegítette a két ország ellentéteinek feloldását, és biztosította Latin-Amerika déli részének békéjét.

KISS ANDREA

Történelem

MA, 10. félév

Debreceni Egyetem

Bölcsészettudományi Kar

*Témavezetők:
Dr. Györkös Attila
egy. adjunktus, DE BTK
Dr. Pallai László
egy. adjunktus, DE BTK*

A francia felsőoktatás helyzete az 1968-as diákmozgalmak előtt

Dolgozatomban a francia felsőoktatást vizsgálom, különös tekintettel a Charles de Gaulle neve által fémjelzett időszakra vonatkozóan. Pár szóban röviden bemutatom, hogyan nézett ki a francia oktatási rendszer és milyen törvényi szabályozások hozták létre az általam vizsgált felsőoktatási struktúrát. Megnézem, hogy 1958-68 között hogyan változott a felsőoktatásban résztvevő francia és külföldi diákok aránya és nemi összetétele, valamint igyekszem feltárni, hogy milyen okok vezethettek az 1968 májusi diák megmozdulásokhoz és tüntetésekhez.

PATYI SZILÁRD

Történelemtanár
MA, 1. félév
Szegedi Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Dr. Vukman Péter
tudományos munkatárs, SZTE*

A "mi néphatalmunk" - A titói rendszer kiépülése és propagandatevékenysége Szabadkán (1945. február - november)

A dolgozat a titói rendszer kiépülését és propagandáját mutatja be Szabadkán, a katonai közigazgatás megszüntetésétől, az 1945. november 11-ei alkotmányozó nemzetgyűlési választásokig. A téma levéltári források és a korabeli sajtó alapján van bemutatva.

A bevezető után, melyben a korszak általános jellemzőit mutatja be Jugoszláviában és a Vajdaságban, a dolgozat első részében a titói rendszert megtestesítő népbizottságok létrejöttét mutatja be. Ezek a testületek 1944 nyarán kezdtek kiépülni, de a katonai közigazgatás bevezetésekor ez a folyamat megszakadt és csak annak megszűntével fejeződött be.

A titói rendszer kiépülésének bemutatása után a dolgozat nagyobb része a népbizottságok és a velük szorosan együttműködő kommunista párt és a Népfront helyi szervezeteinek propagandatevékenységét mutatja be. Először a kampányidőszak előtti propagandát elemzi, amely a vetési munkálatok megszervezésében és a jeles évfordulókon megtartott tömegrendezvényekben merült ki. Utána áttér a júliusi és novemberi választások vizsgálatára. Bemutatja a választási kampányokat, ismerteti az eredményeket és leírja a párt értékelését a választásokról. Mindkét választás kapcsán (a júliusi választásoknál a JKP jelentése alapján a novemberi választásoknál pedig a választás eredményekre hivatkozva) megállapítja, hogy a kifejtett propaganda ellenére nagy volt a párt elutasíthatósága Szabadkán.

KÁDÁR JÓZSEF

Történelem
MA, 3. félév
Szegedi Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Dr. Ferwagner Ákos
egyetemi docens, SZTE BTK*

Az izraeli-jordániai fegyverszüneti egyezmény megkötése (1949)

A Hásemita-családból származó Abdullah vezette Jordánia, bár már több évtizede szoros kapcsolatban állt a palesztinai cionistákkal, 1948-ban mégis az újonnan megalakult Izrael állam ellen lépett be a háborúba. A kapcsolat azonban nem szakadt meg, sőt, Abdullah külpolitikai céljai elérésének érdekében végig titkos tárgyalásokat folytatott az izraeliekkel. 1949-ben érkezett el az idő, hogy Izrael fegyverszüneti egyezményt kössön az arab államokkal, így Jordániával is. A Jordániával folytatott tárgyalások azonban egészen más képet mutattak, mint a többi. Dolgozatunkban angol nyelvű primer és szekunder források gazdag repertoárjának segítségével arra kerestük a választ, melyek voltak azok a tényezők, melyek az izraeli-jordániai tárgyalásokat egyedivé tették, mik voltak Abdullah és Izrael politikai céljai, és azokat milyen eszközökkel kívánták elérni, és természetesen arra is kíváncsiak voltunk, milyen konfliktusok zajlottak le a két fél között? Magyar nyelven még senki nem foglalkozott részletesen ezzel a kérdéskörrel, így munkánk külön kihívást jelentett.

OLOSZ LEVENTE

Jelenkor Története és Nemzetközi Kapcsolatok
MSc, 4. félév
Babes-Bolyai Tudományegyetem
Történelem és Filozófia Kar

*Témavezető:
dr. Gidó Attila
tudományos kutató, Nemzeti Kisebbségkutató Intézet, Kolozsvár*

Barát vagy ellenség? Palesztina/Izrael megjelenítése a román sajtóban 1945 és 1953 között

Palesztina majd később Izrael szerepe a második világháború után jelentősen felértékelődött és a két szuperhatalom közti konfrontáció tárgyává vált. Románia a Szovjetunió csatlósállamaként kivándorlás szabályozásával, diplomáciai és politikai eszközök felhasználásával valamint propaganda technikák alkalmazásával járult hozzá az említett terület feletti befolyás megszerzéséhez. Dolgozatomban Palesztina/Izrael romániai sajtóban való megjelenítését elemeztem. A hipotézisemet arra a feltevésre építem, miszerint Románia külpolitikája és így hivatalos sajtóorgánumai Palesztina kérdésében maradéktalanul követték Moszkva külpolitikáját, felhasználva a korszakban alkalmazott propaganda eszközöket. Így a sajtóban megjelenő cikkek az éppen aktuális moszkvai (és így bukaresti) álláspontot mutatták be Románia lakosságának. Mivel a palesztinokról és zsidókról alkotott kép a sajtóban folyamatosan változott, több részletkérdés is felmerül a folyamat működéséről. Milyen minőségben változott meg Palesztina/Izrael megítélése Romániában — de ez általánosságban vonatkozhat a többi szovjet érdekszférába tartozó államra is — 1945 és 1953 között? Egy másik megfogalmazott kérdés, hogy az általam bemutatott újságok eltérő vagy egységes képet festettek az eseményekről? Milyen különbség létezett az erdélyi magyar lapok és a magyar-zsidó lapok között? A romániai lapok mennyire törekedtek a valóság ábrázolására, és milyen mértékben találunk torzításokat, elhallgatásokat vagy félreinformálást a közölt cikkekben? Nem mellékes számunkra az a kérdés sem, hogy milyen sikerrel járt az újságban kifejtett propaganda a zsidó lakosságra nézve? Végül pedig a címben szereplő kérdésre is szeretnék választ kapni. Azaz a romániai sajtó hogyan változtatta meg az ellenségképet, vagy beszélhetünk-e egyáltalán ellenségképről? Feltehetőleg a külpolitikai prioritásokhoz igazította a sajtóban megjelent tartalmat.

NÉMETH BENCE

Történelem
MA, 6. félév
Pázmány Péter Katolikus Egyetem
Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar

*Témavezető:
Dr. Fejérvy Gergely
egyetemi adjunktus, PPKE BTK*

Fejezetek a magyar-vietnami kapcsolatok történeti kutatásához

Magyarország és Vietnam (az akkori Vietnami Demokratikus Köztársaság) 65 évvel ezelőtt, 1950. február 3-án létesített egymással hivatalos diplomáciai kapcsolatot. Magyarország kezdetben, igazodva a Szovjetunió vezetete kommunista tömb országaihoz, korlátozott eszközökkel támogatta a „testvéri vietnami nép harcát”. Ezen irányvonal mentén alakultak a magyar-vietnami kapcsolatok egészen az 1956-os évig. Az SZKP XX. kongresszusa és a kelet európai események azonban változást hoztak a két ország viszonyában. A hatalomra kerülő Kádár-rezsimnek a vietnami kérdés egyre fontosabbá vált. Az 1956 után nemzetközileg elszigetelődött magyar pártvezetés számára Ho Si Minh 1957-es látogatása jelentős mérföldkő volt. Magyarország az 1950-es évek végétől egyre élénkebb érdeklődést mutatott a délkelet-ázsiai térség iránt; Münnich Ferenc miniszterelnök vezetésével 1959-ben magyar párt- és kormánydelegáció látogatott Észak-Vietnamba. Az 1960-as évek közepére Budapest és Hanoi kapcsolata fokozatosan mélyült. Magyarország szélesedő szerepvállalása a vietnami konfliktusban nem csupán gazdasági segélyek folyósítását jelentette; 1965-66 telén Péter János külügyminiszter közvetítőként lépett fel Washington és Hanoi között. A sikertelen békeközvetítési kísérletet követően a kádári vezetés 1965-től kezdődően immár katonai segélyekkel is támogatta a VDK-t.

Dolgozatomban a Magyar Nemzeti Levéltár külügyminisztériumi iratanyagait felhasználva tekintem át az 1950-1968-as évek eseményeit. Témaválasztásomat egyfajta hiánypótló munka elkészítése motiválta, ugyanis a magyar-vietnami kapcsolatok részletesebb feldolgozására a rendszerváltás óta eltelt 25 év alatt nem került sor. Ezen túl a diplomáciai kapcsolatok felvételének 65. és a VDK részére nyújtott magyar katonai segélyek megindulásának 50. évfordulója aktuálissá is tette, hogy egyes részterületek bemutatása révén a bilaterális kapcsolatokon túl egy teljesebb, perspektivikusabb képet alkothassunk az eseményekről.

A dolgozat két főbb részre tagolódik. Az első fejezetben a magyarországi levéltári iratanyagok felhasználásával a VDK belső viszonyait, belpolitikai helyzetét és a kommunista tömbön belül elfoglalt helyét ismertetem a genfi egyezményeket követő években. A második fő részben a Magyarország által a VDK-nak nyújtott segítségre fókuszálok, különös tekintettel a katonai segélyszállítmányokra. Ez utóbbiak azért is jelentősek, mivel az ezekre vonatkozó iratanyagok egy része csupán 2013 áprilisában vált elérhetővé a kutatók számára.

BABINSZKI PÉTER

Történelem

MA, 1. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Búr Gábor

egyetemi docens, ELTE BTK

Ghána a pánafrikanizmus áldozata, avagy miért nem válhatott Aranypartból afrikai nagyhatalom

Dolgozatom elsődleges kérdésfelvetése, az 1966. február 24-i ghánai puccs okainak feltárása. Ahhoz, hogy erre a kérdésre kielégítő választ adhassak, az első fejezetben a térség általános bemutatása szerepel. A bevezetésben a munkám kérdésfelvetése és felépítése mellett forráskritikai szempontból mutatom be az általam felhasznált forrásokat és szakirodalmakat. Itt nagyobb hangsúlyt fektettem a kritikai szempontból problematikusabb feldolgozások részletezésére. Ahhoz, hogy pontosan felmérhessük, milyen lehetőségekkel nézett Ghána a függetlenség elé, egy fejezetben foglalkoznom kellett az ország 1957-es állapotával. Itt bemutatom az ország földrajzi, vízrajzi, gazdasági és demográfiai sajátosságait. A címből is kiderült, hogy hipotézisem szerint a bukás központi okai között szerepel a pánafrikanizmus eszméje. A második fejezetben ezzel a mozgalommal foglalkozok, bemutatom a gyökereit, jellemzőit, legnevesebb képviselőit. Ezután az ország első elnökét, a függetlenség kiharcolóját helyezem a vizsgálat fókuszába. Életének és a függetlenségi- valamint a pánafrikanista mozgalomban betöltött szerepének ismertetése után térek rá a központi kérdésekre. Nkrumah első fejlesztési tervének kezdeti sikerei után bemutatom a későbbi válság első jeleit, valamint a fejlesztési tervek mögött meghúzódó vállalhatatlan gazdasági feltételeket. Ezt követően megkísérlek választ adni a „miért?”-re. Elméletem szerint rendkívül kedvezőtlen feltételek elfogadása mögött a már korábban bemutatott pánafrikai eszme áll, amely a függetlenség elérése után vált egyértelműen Nkrumah legfőbb ideájává. Elméletemet a pánafrikanizmus fennmaradt bizonyítékaival kísérlem meg alátámasztani. Később azzal a beruházással foglalkozok, amely Nkrumah szempontjából a leginkább elhibázott döntésnek bizonyult, ez a Volta River Project. Végül folyamatában mutatom be a válság kibontakozását és betetőzését, a kapott képet pedig kiegészítem az általam mellékesnek ítélt okokkal. Hipotézisemet, miszerint Nkrumah legnagyobb hibája idealizmusa és túlzott ragaszkodása volt egy gondolathoz, a ránk maradt beszédeivel és műveivel kísértem meg bizonyítani. Emellett dolgozatomban a legteljesebb képet szándékoztam adni a puccs okainak kialakulásáról és súlyáról a később történtek fényében.

HEGEDÜS ZOLTÁN

Történelem
MA, 7. félév
Debreceni Egyetem
Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Dr. Barta Róbert
egy. docens, DE BTK*

Konzervatív politizálás és választási kampányok a Thatcher korszak első felében

Margaret Thatcher egyike Nagy-Britannia XX. századi történelmének legjelentősebb miniszterelnökeinek. Miniszterelnökségét, a neokonzervativizmust, a thatcerizmust sokan és sokféle aspektusból vizsgálták már magyar és angol nyelven egyaránt. Jelen kutatásom célja egy eddig talán kevesebbet vizsgált téma, vagyis a Thatcher korszak választási kampányainak elemzése és értelmezése. Dolgozatom első részében szeretném bemutatni a korszak kampányainak jellemzőit, majd ezt követően rátérek vizsgálódásom tárgyára, vagyis az 1979-es és az 1983-as választási kampányokra a szigetországban. A kampányok elemzéséhez Margaret Thatcher beszédeit, a konzervatívok választási manifesztumát és plakátjait, a televíziós reklámokat, és az interneten keresztül elérhető korabeli sajtóanyagokat használtam fel.

A dolgozomban a következő kérdésekre keresem a választ: Mik voltak a toryk ígéretei az egyes választások alkalmával (ezek mennyire egyeznek négy év elteltével)? Mennyire egyeztek meg az egyes médiumok üzenetei? Mivel támadták a Munkáspártot a kampányok során? Hogyan használták a televíziót? Miben jelentett újszerűséget az, hogy egy női miniszterelnök kampányáról beszélünk? Mindezek mellett igyekszem ismertetni a thatcerizmus lényegét, a vonatkozó politikai események történetét, és szemléltetni azt, hogy mennyire voltak professzionálisak ezek a kampányok.

KÖVECSES LÁSZLÓ

tanári MA (történelem-földrajz szakirány)
MA, 3. félév
Eötvös Loránd Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar

*Témavezetők:
\$temavezeto_nev\$
\$temavezeto_beosztas\$, \$temavezeto_munkahely\$*

Az újpogányság szerepe az észti nemzettudat-formálásban

A pogányság reneszánsza ma egy világszerte tapasztalható korjelenség. Az univerzalista vallásokkal szemben a pogány vallások gyakran kötődnek egy adott nemzetiségi csoporthoz, különösen is Európában. Dolgozomban azt a feltevést teszem próbára Észtsország példáján keresztül, miszerint a pogány csoportokhoz való tartozás elsősorban nemzeti öntudat alapján történik, mintegy hazafias érzületből. Elemzésemet számos online forrás, sajtótermékek, statisztikai felmérések és legfőbbképpen egy saját készítésű kérdőív segítségével végzem el. Kutatásom alapján a hazafiasságnál jelentősebb szerepet játszik a spiritualitás iránti fogékonyság a modern pogány mozgalom társadalmi megítélése kapcsán Észtsországban.

Magyar gazdaság, társadalom és életmód a 20. században

MOLNÁR ZOLTÁN
Történelem
BA, 4. félév
Kodolányi János Főiskola

*Témavezető:
Simándi Irén
főiskolai tanár, KJF*

A háborús hátország megpróbáltatásai

Ez az év az I. Világháború centenáriumi éve, ezért a dolgozatomban egy olyan képet szeretnék adni a mai embereknek, amelyből megtudhatják, hogy az akkori hétköznapi emberek, hogyan élték meg a mindennapjaikat a háború alatt. A Nagy Háború minden addiginál nagyobb pusztítást hozott, végkimenetele nagyban függött a hátországok teljesítőképességétől. Ükapáink, nagyapáink generációjának harca volt ez, kik a fronton és az azt ellátó hátországban egyaránt megtapasztalták a világháború borzalmait. A harctéri eseményekről már viszonylag átfogó képpel rendelkezünk, a hátország mindennapjai viszont kevésbé kerültek feldolgozásra. A legfontosabb kérdéseim a következők: Hogyan változtatta meg a háború a mindennapokat és hogyan alakult át a nők társadalmi szerepe? Hogyan változott az emberek hozzáállása a háborúhoz? Milyen körülmények vezettek a háború kitöréséhez és maga a Monarchia felbomlásához? Ezekre a kérdésekre és a következtetéseimre a dolgozat befejezésében térek ki. Bemutatom a háború előzményeit, valamint a legfontosabb belpolitikai eseményeket. A belpolitikánál kitérek a pártok közötti viszonyra, a különböző programokra, a kormány hatalmának kiterjedésére az élet minden területére, majd hatalmának megrendülésére. A gazdaságról szóló fejezetben bemutatom a feketézést, a hiány és hadigazdaság okozta társadalmi és gazdasági feszültségeket, valamint az élelmiszer ellátás kivitelezését is. Szemléltetem a legjobban érintett társadalmi rétegeket, külön kiemelve a munkásságot és a középosztályt. A nők társadalmi szerepének megváltozását és a politikai jogaik elérésére tett lépéseikről is írok. A munkásság lakás és életkörülményeit, munkalehetőségeit, segélyezésüket is megvizsgálom. Illusztrálom az emberek lelki világának és egészségügyi körülményeiknek változását, a mindennapi élet nélkülözéseit, - itt külön szerepet kapnak a háborús ételek -, a divat, valamint a háború során az emberek mentsváraként szolgáló színházat. Külön kiemelem az arisztokrácia jótékonyági tevékenységét, az Augusztus-alap munkáját, a különböző barakk-kórházak és hadikonyhák szerepét. Végül a dolgozatomban a Monarchia felbomlásával zárom.

CSEH DÁNIEL
Történelemtanár - Magyartanár
MA, 11. félév
Debreceni Egyetem
Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Dr. Szilágyi Zsolt
egyetemi adjunktus, DE BTK*

A jászberényi TSZ szervezés belső irányítási mechanizmusai és konfliktusmezői

Dolgozatomban arra teszek kísérletet, hogy bemutassam a mezőgazdaság szocialista átszervezését Jászberényben, és rávilágítsak a belső irányítási mechanizmusok által megkonstruált konfliktusmezőkre, valamint az ezek háttérben meghúzódó mentalitástörténeti olvasatot kínáló társadalmi struktúrákra.

Kutatásomat levéltári forrásokra (tanács-, Párt VB- és Tanács VB-ülési jegyzőkönyvek), egykorú sajtótermékekre és az érintettek értelmező visszaemlékezéseire alapozom. Mivel a téma helytörténeti jellegű, ezért a vonatkozó köztörténeti szakirodalmakat elsősorban historiográfiai szempontból elemzem.

Célkitűzéseim között szerepel a téma forrásalapú feldolgozása és leíró szemléletű interpretálása, illetve az így ismertté vált folyamat újraolvasása a mikrotársadalmi kontextusok értelmezési kerete felől, ez utóbbiak feltárásával pedig a történeti dráma megkonstruálása.

Ennek megfelelően dolgozatomban két nagy egységből épül fel. Az első részben komparatív összehasonlításként vetem alá a kollektivizálás két hullámának agitációs módszereit és eredményeit, a második részben pedig az 1958-1959-es szövetkeztetés során felszínre kerülő szembenállásokat és érdekellentéteket elemzem.

A dolgozat tudományos eredményeinek ismertetését követően felvázolom a további kutatások lehetséges horizontjait.

SIPOS BALÁZS

Történelem

MA, 7. félév

Pécsi Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:**Dr. Palkóffy Mónika
egyetemi adjunktus, PTE BTK*

A pécsi 25 emeletes magasház története

Jelige: Hong Guk Young

Rezümé: A 25 emeletes pécsi Magasház története

Ki ne hallott volna a pécsi Magasházról? A „pokoli toronyról” ahogy a sajtó gyakran nevezte 1989 után. Az IMS technológia magyarországi csődjének szimbólumáról. A toronyházról, amely épület bekerült a Guinness rekordok könyvébe azzal, hogy Közép- Európa legmagasabb lakatlan épülete.

A ház felépítésének előzményei egészen 1966-ig vezethetők vissza. Először csúszózsalus technológiával szerették volna elkészíteni az épületet, majd a ház terveit ideiglenesen félretették. Néhány év múlva, 1972-ben a pécsi városvezetés magkapta az engedélyt, hogy az első magasház, az Uránvárosban megvalósított 17 emeletes után felépítsék a második toronyházat, immár a Szigeti városrészben. Az újnak számító IMS technológiával kivitelezett házat 1974-től egészen 1977 nyaráig építették. A 248 lakást tartalmazó épületben körülbelül 750-850 ember lakott, akik boldogan éltek a házban egészen 1988-ig. Ekkor egy rutinszerű ellenőrzés során a ház feszített szerkezetében számos ponton erős korróziót mutattak ki, így az újabb vizsgálatok után 1989 december 23.-án közölték a lakókkal, hogy ki kell üríteni az épületet. 1990 januárjától március közepéig a több mint 200 családot helyezett el sikeresen a város vezetése.

Az 1990-es és a 2000-es évek elején a ház egymás után került különböző külföldi és belföldi vállalkozások és gazdasági érdekcsoportok kezébe. A Magasház állapota a 2003-as megerősítés után biztosítottak tűnt. 2008-ban a 25 emeletes spanyol befektetővé lett, akik semmit sem kezdtek az épülettel, amelynek külső és belső állapota tovább romlott. 2013-ban végül a város úgy határozott, hogy a kormány által megígért 1 milliárd forintnyi támogatás segítségével lebontja az épületet.

KISÓRSI ZSÓFIA

Történelem

MA, 1. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:**Varga Zsuzsanna
egyetemi docens, ELTE BTK*

A Szombathelyi Cipőgyár ingázói a hatvanas években

A Szombathelyi Cipőgyár ingázói a hatvanas években

A Szombathelyi Cipőgyár az ország egyik legnagyobb könnyűipari üzemeként a hatvanas években 3000-3500 főt foglalkoztatott. Egykori alkalmazottai körében körülbelül két évvel ezelőtt kezdtem el életinterjúkat készíteni. Interjúalanyaim között egyaránt voltak olyan nők és férfiak, akik munkavállalásuk első éveiben, általában a hatvanas évek elején még megtartották falusi lakóhelyüket, s onnan naponta jártak be dolgozni Szombathelyre. Az elbeszélte történeteikből is felsejlett, hogy számos tekintetben különböztek a városban lakó munkatársaiktól. Ahogyan elkezdtem megismerni a korszakból fennmaradt írott forrásokat, kiderült a hatalom is másként viszonyult hozzájuk. Ráadásul ez a hozzáállás időben is változott.

Dolgozatom forrásbázisát az általam készített életinterjúk mellett helyi és országos sajtó, az MSZMP Vas megyei Végrehajtó Bizottság iratanyaga, a Vas megyei Népi Ellenőrzési Bizottság 1960-1970 között keletkezett munkatervei adják.

A cipőgyári ingázók életének bemutatását három kérdéskör kapcsán teszem meg: 1. A paraszti életmód feladása, az első ipari munkahely megszerzése. 2. Az ingázó életforma sajátosságai 3. A munka-centrikus életmód továbbélése.

Tanulmányom célja mikro-történeti megközelítésből, üzemi szinten vizsgálni az ország egész társadalmát érintő problémát.

SZÚCS MELINDA ZSUSZANNA

Történelem

MA, 9. félév

Miskolci Egyetem

Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Dr.habil. Csiki Tamás
egyetemi docens, ME BTK*

Az I. világháború mindennapjai. Egy miskolci polgár naplója

A napló segítségével bepillantást nyerhetünk Porcs János életébe, és az ő szemén keresztül láthatjuk az I. világháború eseményeit 1914-től 1916-ig. Igyekezem bemutatni azt, hogy a háborúról szóló információinak mi volt a forrása, valamint azt, hogy a háború hogyan hatott a mindennapjaira. A naplón keresztül megtudjuk, hogy a városi közgyűlés, a református iskola és a Takarékpénztár milyen intézkedéseket volt kénytelen meghozni a háború miatt, valamint a munkámban szó van még a napló írójának a katonákhoz való viszonyáról is.

TRÁDLER HENRIETTA

Történelem

MA, 1. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Dr. Mátay Mónika
egyetemi adjunktus, ELTE BTK*

Cselédlányból prostituált. A cselédség és a prostitúció kapcsolata a fővárosban a 20. század elején

A századfordulós orvosi, kriminológiai szakirodalom a cseléd és a prostituált képét összemosza. A cselédek nagy részét prostituáltak titulálják és cselédek prostituálásra való „hajlamát” emelik ki a kortársak.

Korántsem elhanyagolható a cselédek és a prostitúció kapcsolata. Véleményem szerint a századforduló idejétől kezdődően az orvos- és kriminológus-szerzők megkonstruálják azt a réteget, ahonnan a prostituáltak származtatják. Felfogásuk szerint a prostituáltak jelentős csoportja az egykori cselédek közül kerül ki. A korban elterjedt sztereotípiával találjuk szemben magunkat, miszerint a cselédek többsége prostitúcióból egészíti ki keresetét.

A prostitúció és a cselédség kapcsolatára vonatkozó magyarországi alap kutatások szinte teljes egészében hiányoznak. Míg a külföldi szakirodalom tárgyalja a témát, a hazai társadalomtörténeti irodalom háttérbe szorítja. Ez azért sajnálatos, mert a korabeli orvosi és kriminológiai szakirodalom, illetve a századfordulós sajtó és szépirodalom bőségesen foglalkozik az elbukott cselédlány alakjával.

Mindezek alapján indokolt a kérdésfeltevés: Vajon a két tevékenység közötti átmenet mennyire jellemezte ezt a réteget? A prostitúciót együtt üzték a cselédkedéssel? Igazolható-e az orvosi vélekedés, miszerint a legtöbb prostituált a cselédség soraiból került ki?

Dolgozatomban ennek a problémának eredek utána. Egy esettanulmány példáján keresztül kívánom megragadni a fent említett kérdéseket. A Kísérleti Kriminológiai Osztály anyagai közül választottam ki Csudai Ledényi Margit esetét, akinek életútját mikrotörténeti módszerekkel rekonstruáltam. A prostituáló cselédekre vonatkozó statisztikát a Magyar Egyesület a Leánykereskedés Ellen anyagából állítottam elő.

SZÜCS GÁBOR
történelem-informatika
BA, 9. félév
Debreceni Egyetem
Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Dr. Barta Róbert
egyetemi docens, DE BTK*

Fuchs Jenő, három korszak elfeledett bajnoka

Dr. Fuchs Jenő neve négyszeres olimpiai bajnokként talán ismerősen csenghet a vívósport kedvelőinek. Élete azonban a Stockholmban szerzett negyedik aranyérme után szinte a homályba vész. Ez a rendkívüli életpályát befutó ügyvéd a bíróságon és a pástokon túl megjárta több politikai rendszer börtönét, a berlini olimpiát, majd a szovjet frontot, a gettót és végül régi ismerősként tért vissza a Tőzsdepalotába, hogy aztán a halhatatlanság és az elfeledés érdekes keverékébe lépjen tovább. Dolgozatomban igyekeztem felderíteni Fuchs Jenő legendákba illő életútját és bemutatni, hogyan lett egy nyomdagépmester fiából az angol királyi udvar díszvendége, olimpiai bajnokból párbajhős, tőzsdei titkárból az egyetlen vaskeresztes magyar munkaszolgálatos, államellenes minősített fasisztából a rákosista rendszer hajnalán miniszteri fizetés birtokosa, végül elfeledett, a vívőkörökön kívül éppen csak illemből említett figurája a magyar sportirodalomnak. És mindeközben hogyan maradt meg szerény, csendes, de semmilyen megalkuvást nem tűrő embernek abban a világban, ahol harmincévente megváltozott szinte minden.

GYÓRI GRÉTA
Történelem MA
MA, 3. félév
Eötvös Loránd Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Bolgár Dániel
tanársegéd, ELTE BTK*

Honnan indult a fekete vonat? A "sötét Szabolcs" sztereotípiája története

„Honnan indult a fekete vonat?” – A „Sötét Szabolcs” sztereotípiája története
A dolgozat a „Sötét Szabolcs” sztereotípiája történetét kutatja. Azonban ennek a kérdésnek a részletezéséhez vissza kell tekinteni a XVIII. század közepére. Ugyanis 1753 és 1754 között gróf Károlyi Imre, az egyik legjelentősebb szabolcsi főúr, az általa kiadott pátenlevelében végelegesen letelepített egy jelentősebb szlovák származású etnikai csoportot, ahogy később a helyi magyar lakosság nevezte el őket, a tírjákokat. Ez a kifejezés a később egyet jelentett a nagyon egyszerű nyelvjárást beszélő, paraszti nyelvjárást beszélő emberrel, a későbbiekben mint pejoratív kifejezést a megye egész lakosságával és a régióval azonosították.

A következő fontos aspektus az úgynevezett fekete vonat, ami Mátészalka és Budapest között közlekedett. A korszakra jellemző nagyméretű iparosításának egyenlőtlensége és a mezőgazdasági helyzet munkanélküliséget eredményezett, ez ösztönözte a helybelieket arra hogy korábbi lakóhelyüket elhagyva távoli régiókban kerestek munkát. Ehhez az eseményhez kapcsolható a fekete vonat jelensége, amely szerelvényen a jórészt a megyéből származó munkások a fővárosba utaztak a jobb munkalehetőség szempontját szem előtt tartva. A fekete vonatok lakóinak mindennapjairól Tar Sándor novellája nyújt betekintést: mely utal a rendőri incidensekre és az utazások körülményeire, ez pedig alapul szolgálhatott a negatív előítéleteknek. Az utolsó fejezetben a szerző a megye viszonyait elemzi az 1941. évi népszámlálástól, a Horthy-korszak végétől kezdve egészen az 1990. évi népszámlálás statisztikai adatai tükrében. A szerző összehasonlítva vizsgálja a megye adatait többek között Pest, Győr-Moson-Sopron, Hajdú-Bihar, Veszprém megye viszonyaival egyetemben. Ezek az adatok foglalják magukban többek között a foglalkoztatottság arányát, a demográfiai adatokat, az iskolázottsági adatokat, az írni és olvasni tudók arányát, valamint a mezőgazdaságban és az iparban foglalkoztatottak és a rádió és televízió előfizetők számát és a xenofóbia jelenlétét a társadalomban. Azonban még meg kell említeni azt, ami a megye hátrányos megkülönböztetését előidézhetheti, ez pedig xenofóbia, vagyis egyfajta

etnikai diszkrimináció a helyi roma népességgel szemben. Ez abból következik, hogy Szabolcs – Szatmár – Bereg megye roma népessége az országos átlagot tekintve magasan a legnagyobb arányú. Részben tehát ez a tény hozható összefüggésbe a megye hátrányos megkülönböztetését tekintve.

SZABÓ CSABA

történelem

MA, 1. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Varga Zsuzsanna
egyetemi docens, ELTE BTK*

Környezetvédelem a tervgazdaságban

Jelen dolgozatban azt vizsgálom, mikor és milyen körülmények között került sor a környezetvédelem törvényi szabályozására az államszocializmus időszakában Magyarországon. Kutatómunkám a hatvanas-hetvenes évek fordulójától az 1976-os környezetvédelmi törvény elfogadásáig, illetve a Politikai Bizottság ugyanezen évben megtartott, környezetvédelemmel foglalkozó üléséig tartó időszakot öleli fel. Az alábbi kérdéskörök vizsgálatára törekszem: miért került napirendre egy szocialista országban a környezetvédelmi problematika, és milyen út vezetett a környezetvédelem intézményesüléséhez. A legfontosabb kérdés azonban, hogy a tervgazdaság keretei között, ahol elviekben minden kiszámíthatóan, előre tervezetten zajlott – szemben a kapitalista országokkal, melyekben az állampárt meglátása szerint a profitérdekek lehetetlenné tették a kérdés hatékony menedzselését – mennyire tudtak érvényt szerezni a környezetvédelmi intézkedéseknek.

Mivel a rendelkezésre álló magyar nyelvű történeti szakirodalom rendkívül szűkös, ezért a – korszakkal foglalkozó gazdaságtörténeti munkák tanulmányozása után – levéltári kutatómunkát végeztem. Ennek során tanulmányoztam egyrészt a Magyar Szocialista Munkáspárt Politikai Bizottsága, valamint a Minisztertanács és néhány ponton a Fővárosi Tanács iratait. Témám szempontjából különösen fontosnak bizonyult a párt legfontosabb gazdasági testülete, a Gazdaságpolitikai Bizottság. Az elsődleges levéltári források mellett felhasználtam a korabeli sajtót, továbbá környezetvédelmi szakanyagokat. Az anyaggyűjtés részét képezte az interjúkészítés is.

A munka során arra a következtetésre jutottam, hogy a kérdés hatékony menedzselése a szocializmus keretei között nem tudott megvalósulni a hetvenes években. A környezetvédelmet az állampárt nem hagyta önálló ágazattá fejlődni, annak szorosan a népgazdasági tervekhez kellett kapcsolódnia. Ez a gyakorlatban a környezetvédelem gazdasági érdekek alá rendelését jelentette. A kedvezőtlen világ- és nemzetgazdasági helyzetben ugyanis a termelés további, „környezetvédelmi” drágulása már elfogadhatatlan volt. Egyedül a komoly lobbierővel és forrásokkal rendelkező nagyvállalatok lehettek képesek ezt a terhet felvállalni, de ez sem vált tendenciává. Ezzel párhuzamosan viszont végbement a környezetvédelem intézményesülése, törvényi szabályozása, a folyamat azonban sajátos ellentmondásokkal zajlott le, lehetővé téve a gyakorlati intézkedések kibontakozásának késleltetését.

NÉMETH GERGŐ

Történelem

BA, 6. félév

Nyugat-magyarországi Egyetem

Berzsenyi Dániel Pedagógusképző Kar

Témavezető:

Dr. Katona Attila

egyetemi docens, NYME BDPK

Széllel szemben? A Zalavármegyei Gazdasági Egyesület tevékenysége 1919-1927 között

A dolgozat elsődlegesen a Zalavármegyei Gazdasági Egyesület irathagyatékára és korabeli sajtókiadványokra támaszkodva elemzi egy markáns zalai elitcsoport érdekérvényesítő-képességét a választott időintervallumon belül. A kérdést országos szinten a földbirtokreform és a mezőgazdasági érdekképviselet problematikája révén, vármegyei szinten köreiből származó gazdaságfejlesztő terveik felől közelíti meg.

A kormányzattal szembeni küzdelemnek élénk hagyománya volt Zala vármegyében, mely az 1920-as években is elevenen élt. Az egyesület kuriózuma, hogy egyedi politikai kultúrával rendelkező vezetői bátran konfrontálódtak a politikai hatalommal, saját működésüket is kockára téve. A kérdést tovább komplikálja, hogy több kormánypárti politikus is az egyesület tagja volt, akik saját érdekeik védelmében szembeszálltak táborukkal. Az egyesület elnöke is ebbe a sorba tartozott, aki ráadásul 1922 és 1926 között zalai főispán – azaz a „kormány embere” volt.

Legújabb kori magyar történelem 1945 előtt

ZELENAI NÓRA

történelem

MA, 3. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Zeidler Miklós
egyetemi docens, ELTE BTK*

A Magyar Cserkészszövetség és a keresztény nemzeti ideológia az 1920-as években

A dolgozat témája a Magyar Cserkészszövetség nemzeti programja az 1920-as években Ennekfelműzéséhez a Magyar Cserkészszövetség Levéltárának anyagából kirajzolódó gyakorlatot hasonlítom össze egy 1930-ban megjelent, felnőtt cserkészeknek szóló kiadvánnyal, (a Zöld Füzettel), ami a nemzeti elképzelések elméletét fejti ki, valamint az azt előkészítő vita anyagával. A dolgozat célja, hogy a kutatás alapján könnyebben el tudjuk helyezni az 1920-as évek Magyar Cserkészszövetségét a korszak jobboldali szervezetei között.

MÉSZÁROS MÁTÉ

Történelem

MA, 1. félév

Pázmány Péter Katolikus Egyetem

Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar

*Témavezető:
Dr. Székér Nóra
tanár, PPKE BTK*

A magyar katonai ellenállás és a Magyar Függetlenségi Mozgalom együttműködése Soos Géza olaszországi küldetése kapcsán

A II. világháború alatti magyar ellenállás történetének feldolgozása egy máig le nem zárult, csak részben feldolgozott területe a magyar történelemnek. Több olyan szegmense van a témának, mely komoly vitákat szolgáltat a történelemtudósoknak. Kialakulásukban, kapcsolatrendszerükben és politikai befolyásukban eltérő súlyú szervezetek, földalatti mozgalmak vannak jelen a II. világháború alatti magyar politikában.

Dolgozatomban egy olyan kiemelkedő szervezet munkáját, történetét és egyik legfontosabb küldetését kívánom feldolgozni és új szemszögből megvilágítani, mely az egyik legkomolyabb pontját képezte a magyar ellenállási mozgalmaknak. Végig követem a katonai ellenállás kibontakozását, mely a Magyar Függetlenségi Mozgalmat támogatva, illetve azzal összefonódva a németellenes magyar politikai erők gerincét adta. Az MFM és a katonai ellenállás végső, utolsó akciója Soos Géza, olaszországi küldetése volt, mely a Szálasi puccs utáni időszakban történt. A küldetés jelentősége több szempontból is kiemelkedő. Célja volt Budapest ostromának elkerülése, ezáltal több ezer emberi élet megmentése, valamint olyan politikai légkör megteremtése az Antant hatalmáknál, mely Magyarország számára kedvező politikai teret biztosított volna.

Kutatásom során olyan, új összefüggésekre kívántam rámutatni, melyek végig követik azt a szerteágazó folyamatot, mely végül a katonai ellenállás és a Magyar Függetlenségi Mozgalom összefonódását eredményezte. Ennek segítségével nyer igazán jelentőséget Soos Géza és társai küldetése. Olyan csúcspontja volt ez a katonai ellenállásnak és a Magyar Függetlenségi Mozgalom történetének, mely a zűrzavaros belpolitikai helyzetben kiutat jelenthetett volna Magyarország számára az elvesztett II. Világháborúból.

VARGA IMRE TIBOR
Történelem
BA, 5. félév
Kodolányi János Főiskola

*Témavezető:
Dr. Vizi László Tamás
főiskolai tanár, KJF*

A "Mickey Mouse Aktion" avagy ifjabb Horthy Miklós elrablása

Dolgozatomban azokat az eseményeket kívánom feltámi, amik ifjabb Horthy Miklós kormányzó helyettes elrablásához vezettek, a magyar szempontból szomorú esemény részleteire is kitérve. Szeretném bemutatni Magyarország helyzetét az 1944-es esztendő végén, azokat a lépéseket, amiket az ország vezetői megtettek, hogy kivezessék hazánkat a II. világháború poklából, és azokat is, melyeket a német hadvezetés hozott, hogy ezt megakadályozzák, és hazánkat továbbra is megtartsák, mint szövetségest. Ezen események közül is ifjabb Horthy Miklós elrablására fogok kitérni.

Erre több okom is van: úgy érzem, hogy a témát még nem járták körbe kellő mélységében, és amíg ez az esemény nem következett be, nem volt arra példa, hogy az emberrablásra, mint a modern hadviselés részére tekintsenek.

Szeretnék választ adni arra a kérdésre, hogy miért fulladt kudarcba a magyar kiugrási kísérlet, és hogy ebben mekkora szerepe volt ifjabb Horthy Miklós elrablásának. Igyekszem eloszlatni a pletykákat személyét illetően, hogy vele és tevékenységével kapcsolatban egy objektív képet kapjunk. Ezáltal is ányalva a sikertelen magyar kiugrási kísérletről kialakított összképet.

Végül az akció utóéletére és a szereplők további sorsára is szeretnék kitérni. Ehhez idézem hazai és külföldi történészek, kutatók munkáit, és igyekszem kiegészíteni őket saját gondolataimmal. Munkámat megnehezíti, hogy az elrablás eseménye sajnos nincs teljes mértékben feltárva és a vonatkozó szakirodalom sem túl bőséges. Köszönhető ez többek közt annak, hogy a kommunizmus majd ötven éve alatt a Horthy család indexre került, valamint az ifjabb Horthy Miklóssal kapcsolatos nem kevés pletykának, ami elriaszthatta a kutatókat, hogy tüzetesebben foglalkozzanak az ő személyével. Emellett az sem elhanyagolható, hogy az elrablás titokban zajlott, ami tovább nehezíti a felhasználható források felkutatását.

Végül, de nem utolsó sorban igyekszem az emberrablást és a vele járó eseményeket beilleszteni a háborús összképbe és felvázolni miként járult hozzá a történelem alakulásához.

KRÁNITZ PÉTER

Történelem
MA, 4. félév
Pázmány Péter Katolikus Egyetem
Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar

*Témavezető:
Kovács Bálint
megbízott előadó, PPKE BTK*

A nemzetközi menekültügy kezdetei és a magyar diplomácia (1922-1928)

A nemzetközi menekültügy – bár egyes kutatók szerint évszázados múltra tekint vissza – európai intézményesülésének korszaka az első világháborút követő években zajlott le a Népszövetség égisze alatt. Magyarország 1922-től, mint a Népszövetség tagállama vett részt az örmény és orosz menekültek kapcsán kialakuló, elsősorban jogi- és humanitárius aspektusokkal bíró menekültügy formálásában. Kelet-közép-európai régióink, s benne Magyarország is nagyban érdekelt volt a felmerülő kérdések megválaszolásában: a hozzávetőleg másfélmillió fős, a polgárháború, éhínség és bolsevik terror elől menekülő orosz menekültek, vm. az Örmény Népirtást túlélő hozzávetőleg egymillió örmény menekült egy hozzávetőleg négyszázezer fős csoportja menekülési folyamatának célállomásaként Nyugat-Európát meghatározva, túlnyomó többségben Kelet- és Kelet-Közép-Európán áthaladva kelt útnak.

Tanulmányomban az elavult, hiányos és gyakran pontatlan hazai szakirodalommal szemben nem csupán a nemzetközi szakirodalom újabb tételeinek felvázolásával, de eleddig hazánkban ismeretlen forrásokkal árnyalva kívánok egy tisztább képet festeni a nemzetközi menekültügy e kezdeti szakaszáról, a magyar diplomáciának e folyamatokban való részvételéről, s mindezeknek a Magyarországra érkező orosz és örmény menekülteket érintő megnyilvánulásairól.

VESZPRÉMY LÁSZLÓ BERNÁT

történelem

BA, 3. félév

Károli Gáspár Református Egyetem

Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:**Kovács Dávid**egyetemi adjunktus, KRE BTK*

A "zsidók útja". Az asszimiláns és cionista zsidó önfelfogás eltérései a kiegyezéstől az első világháborúig

Kutatásom központi témája a magyar neológ-asszimiláns és a magyarországi cionista zsidó gondolkodók, publicisták és rabbik zsidósággépének alakulása és a két önértelmezés közti eltérések fejlődése a dualizmus utolsó két évtizedében. Az általam bemutatott polémia tragikus vonatkozása, hogy a cionista asszimilánskritika retorikai elemei sok ponton megegyeztek az antiszemita által hangoztatott zsidóellenes teorémákkal, sőt mi több, a későbbiek során, mint „elfogulatlan önkritika” hivatkozási alapként szolgáltak mindenféle jogfosztó intézkedéshez. Áttekintve a korabeli zsidó sajtó reakcióit az antiszemitizmus kérdését felvető közéleti vitákra, könnyen látható, hogy a kor zsidó értelmisége egy a későbbiekben megmutatkozó liberális és antiliberális szakadás irányában mozdult el, mely a zsidóság esetében is látványosan megfigyelhető. Konklúzióként elkerülhetetlen kimondani, hogy a sikeres magyarországi asszimiláció drámai, sőt tragikus feszültségekhez, ellentmondásokhoz vezetett a zsidó áramlatok és szervezetek között, s éppen az asszimiláció ellenzése hozta veszélyesen közel a cionista, beolvadást ellenzők érvrendszerét az antiszemitákéhoz.

ÜVEGES BENCE

Történelem

MA, 1. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:**Bolgár Dániel**tanársegéd, ELTE BTK*

És hová álljanak a pápaiak? Magyarországi zsidó humorérzések 1868-1925

A zsidó humort általában önironikusnak és egységesnek ábrázolja a szakirodalom, azt feltételezi, hogy a zsidók saját magukból üznek gúnyt, az ilyen vicceket pedig minden zsidó érti. Dolgozatomban amellet próbálok érvelni, hogy ez a kép túlzottan leegyszerűsítő: a komikum dekódolásához nem elég zsidónak lenni, ismerni kell a sajátos kontextust, amint az önironia sem magától értetődő jellegzetessége a zsidó humornak. Ennek alátámasztására egy vidéki kisváros, Pápa Pápai Purim című purimi élclapját, egy pápai keresztény lap humor rovatát, a fővárosi Borsszem Jankó és a cionista A Gólem vicceit elemeztem, amelyek közül csak a Borsszem Jankó humora felelt meg a hagyományos elképzelésnek. Kutatásom alapján úgy tűnik, hogy a zsidó humor a közönség identitásától, lakhelyétől függően változik, és néha jobban hasonlít a keresztény szomszédok humorérzékére, mint a többi zsidóéra.

KÖPFLER BALÁZS

Történelem

MA, 4. félév

Pázmány Péter Katolikus Egyetem

Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar

Témavezető:

Fejérdy Gergely

egyetemi adjunktus, PPKE BTK

Friedrich István: Egy miniszterelnök politikai küzdelmei

Dolgozat tárgya Friedrich István, aki egy igazi „self made man” volt, jelentéktelen politikai személyiségből vált az ország miniszterelnökévé egy rövid időre. Ez volt politikai karrierjének legsikeresebb időszaka, később is mindig szívesen hivatkozott rá. A pályamunka párhuzamosan azzal, hogy bemutatta milyen problémákkal nézett szembe Friedrich és kormánya a hatalom puccsszerű megszerzése után (legitimációs hiányosságok, román megszállás, államhatalom szervezetlensége, élelmiszerhiány, szénhiány), az ezekre adott sikeres és sikertelen megoldásokat szemléltette. A mű szeretné érzékelteni, hogy bár Friedrich negatív értékelése nem véletlen, kormányfői működését nem lehet egysíkúan sikertelennek tartani (pl.: a románok fegyverszüneti követeléseit nem fogadta el).

ALBERT ZOLTÁN

Történelem

MA, 5. félév

Pázmány Péter Katolikus Egyetem

Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar

Témavezető:

M. Kiss Sándor

egyetemi tanár, PPKE BTK

"Királysági vagy köztársasági címer?"

A magyar címerhez több évszázad során, különböző jelentéstartalmak és értelmezések is kötődtek. Így jelent meg például a „Mátra-Fátra-Tátra” és a „Duna-Tisza-Dráva-Száva” szimbolika.

A címer államformához való igazítása nagyon hasonló az előbb említett jelentéstulajdonításokhoz. Ugyanis címerünk korona nélküli változatában sokak köztársasági értelmezést láttak, míg a koronás változatot a királysági államformához kötötték. A XX. században először fordult elő, hogy politikai mozgalmak és ideológiák szimbólumrendszerei is megjelentek hivatalos állami jelkép szerepkörben, a totalitárius rendszerekben. Ezenkívül a történelmi magyar címer két változata (a koronás és a korona nélküli címer) „váltogatta egymást” attól függően, hogy az aktuális rezsím döntéshozói, hogyan értelmezték a korona szimbolikáját. A század érdekessége továbbá a „Kossuth-címer” megnevezés használata, a hajlított oldalú pajzsos lévő korona nélküli magyar kiscímerre. Jelen tanulmány arra vállalkozik, hogy röviden bemutassa a XX. századi rendszerváltások során felmerülő egyik fő kérdést a történelmi magyar címerre vonatkoztatva: királysági vagy köztársasági címer?

A „Kossuth-címer” elnevezést tulajdonképpen 1946-ban kezdték el használni. Talán az 1848-49-es forradalom és szabadságharc 100 éves évfordulójának közeledtével és annak hangulatában, vált ívelt oldalúvá a koronánélküli magyar címer pajzsa, amely így a XIX. század kedvelt tárcsapajzs formáját idézte. A „Kossuth-címer” jelképe lett az 1956-os forradalom és szabadságharcnak, illetve rövid időre átmeneti jelleggel hivatalossá is vált. A független Magyarország állami címerének kérdése 1989-90-re, a létrejövő harmadik Magyar Köztársaság idején tisztázódott. A Kádár-korszak lebontásának éveiben a magyar államcímer kapcsán kezdetben az volt a fő kérdés, hogy: visszatér-e az ország a történelmi címeréhez? Az 1989-es esztendőre a válasz egyértelműen az volt, hogy igen. Az ekkor felmerülő újabb kérdés már csak az volt, hogy: melyik változathoz? Az 1989-90-es időszak címervitája az ezeréves államiséget kifejező koronás, és a forradalmiságot kifejező koronánélküli címerről szólt. Végül a szabadon választott országgyűlés a Szent Koronás magyar kiscímert fogadta el államcímernek 1990. július 3-án.

HEGEDÜS HUBA

értelmileg akadályozottak pedagógiája, tanulásban
akadályozottak pedagógiája
BA, 6. félév
Eötvös Loránd Tudományegyetem
Bárzsi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar

*Témavezető:
Dr. Szücs Mariann
főiskolai docens, ELTE BGGYK*

Sóhajok a szombathelyi gettóból

„Sóhajok”

Kulcsszavak: antiszemitizmus, asszimiláció, deportálás, gettósítás, genocídium, holokauszt, nemzetiszocializmus, zsidótörvények.

Dolgozatom a vasi megyeszékhely, Szombathely zsidó hitközösségének történetét öleli fel az 1840-es években történő betelepülésüktől, a város infrastruktúrájának, kulturális és gazdasági életének gyarapodását jelentő évektől egészen a holokauszt vérszékelyének történéseiig. A városi hitközösség megalakulásának körülményei és az ezt követő időszak eseményei már sejtették, hogy a zsidóság asszimilációja nem lesz zökkenőmentes. Ezt aényt az egyre inkább szárnyra kapó antiszemita szemléletmód is alátámasztotta. Mindezek ellenére Szombathelyen különösebb problémák nélkül épült be a zsidó hitközösség a város társadalmába. A későbbiekben jelenlétük pozitív változásokat eredményezett a város gazdasági életében, valamint kulturális rendezvényeik és szervezeteik létrejöttének és működésüknek köszönhetően a két felekezet, a város keresztény polgárai és a zsidó hitközösség tagjai között is egyre inkább pozitív kapcsolat volt jellemző. Ezt a folyamatot azonban nagymértékben visszavetette a XX. század első felére jellemző politikai jobbratolódás. Az antiszemitizmus állami rangra emelése, valamint a szociális problémák és a zsidókérdés összekapcsolásának következtében megjelentek a zsidóság jogait korlátozó, majd életüket ellehetlenítő rendeletek. A jogaiktól megfosztott zsidóság kálváriája a német megszállást követően csak tovább fokozódott. Megbélyegzetteké váltak a sárgacsillag viselésével, értékeiktől megfosztották őket, valamint a német megszállók „protokollját” követve gettóba kényszerítették őket, ahol az életkörülmények a létminimum alatt voltak. Több mint háromezer szombathelyi zsidó polgárokhoz később csatlakoztak a környék nagyobb településeiről odaszállított zsidó polgárok, hűen tükrözve azt, hogy a vidéki zsidóság összegyűjtésének mechanizmusa, valamint ennek kivitelezési ideje minden addigit felülmúlt. A gettó felszámolását követően már csak egy út állt előttük, a biztos halálba. A Vas megyéből deportált zsidó polgárokat szinte kivétel nélkül Auschwitz-Birkenau irányába indították útnak marhavagonokban. A láger borzalmait szinte senki sem élte túl, aki mégis, azok hátrahagyták az általuk addig még Perint parti Párizsnek nevezett Szombathelyet.

MÉSZÁROS DÁNIEL

Történelem-levéltár
BA, 5. félév
Eötvös Loránd Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Dr. Klement Judit
adjunktus, ELTE BTK*

Szonda szabóság. Egy férfiruha készítő öröksége a 19-20. század fordulóján

Jelen dolgozatban a 19. század második és a 20. század első felében működött „Szonda József” nevet viselő szabóság budapesti fióktelepének történetét mutatom be, annak 1879-es alapításától a nagy gazdasági világválságig. A cég eredetileg 1859-ben alakult Bécsben, idővel pedig leányvállalatot alapított Budapesten. Fő profiljává a katonai ruházat vált, emellett elit szabászsági jellegét egészen az első világháború végéig megőrizte, amikor is a polgárság vált fő vásárlókörévé.

E kutatás gerincét jelentő forrásanyag a Budapest Főváros Levéltárának cégbíróági és a Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltár iratanyagából, illetve a cégnél szolgált felmenőim hagyatékából származó kútfőkből tevődik össze.

Értekezésemben a politika- és eseménytörténet viharainak fényében vázolom fel a vállalkozás fejlődésének ívét, azt hogy a különböző döntések okán, miként válik teljesen egyedivé e szabóság. Ennek során kitérek a névadó életének főbb eseményeire, a cég alkalmazottaira, azok származási- és életkörülményeire, továbbá ismertetem vevőkörét, egyúttal azok társadalmi és anyagi helyzetét. Jelen munka csupán a budapesti kirendeltséget mutatja be, a bécsit csak érintőlegesen tárgyalja, az további kutatást igényel.

Magyar történelem 1945 után

ANGYAL KATALIN

Történelem

MA, 3. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Föglein Gizella
egyetemi docens, ELTE BTK*

A délkelet-alföldi csehszlovák-magyar lakosságcsere propagandája és ellenpropagandája

Az 1946-ban aláírt csehszlovák – magyar lakosságcsere egyezmény keretei között létrehozott Csehszlovák Áttelepítési Bizottság 1946 áprilisában kezdte meg működését Magyarországon. A délkelet-alföldi munkájukat vizsgálva, propagandájukat legfőképp a szlovák nemzeti tudatra, nemzetállam eszméjére alapozták. Szintén fontos szerepet játszott a propagandában a háborúban legyengült Magyarország és Csehszlovákia gazdasági összehasonlítása. Ezekon kívül a hadifoglyok hamarabbi hazaszállításának ígéretével, anyagi segítséggel is igyekeztek rávenni a térség szlovákjait a költözésre. A propaganda másik oldala, amely nem az ígéretekre épített, a rémhírek terjesztését tűzte ki célul, elsősorban arra irányulva, hogy ha a szlovákok önként nem jelentkeznek az áttelepülésre, később „kényszerkitelepitést” fognak alkalmazni. A Magyarországi Szlovák Antifasiszta frontjának lapja, a Sloboda volt a propaganda szócsöve, amely lapban megjelenő írásokra a térségben a Viharsarok és a Szarvasi Újság igyekezett választ adni, cáfolni, ellensúlyozni azokat.

Az ellenpropaganda igyekezett a Front lakosságcsere szorgalmazó vezetőségét minél kedvezőtlenebb színben feltüntetni. A kötelező kitelepités valóságát a térségbe látogató politikai vezetők, Rákosi Mátyás és Gyöngyösi János külügyminiszter is cáfolta, ezen rémhírek terjesztése ellen a Nemzeti Bizottság megyei illetékesei is szót emeltek. Az ellenpropaganda igyekezett hangsúlyozni a kettős identitás jelenségét, a magyarok és magyarországi szlovákok sorsközösségét, közös harcait, történelmét. A sajtóban található írások ezen kívül leginkább a CSÁB tevékenységének hiteltelenítésével próbálta maradásra bírni a szlovákokat. Nevetségessé tették ígéreteiket, valamint több esetben közöltek leveleket és nyilatkozatokat az átköltözést megbánó, sokszor azóta már visszatérő szlovákoktól. Legtöbbször a munkahiányról, szegénységről, lakhatási problémákról és kirekesztettségről, beilleszkedési nehézségekről számolnak be.

A cserére jelentkezők végül leginkább a jobb megélhetés ígérete, illetve az érzelmi ráhatás miatt vállalták az átköltözést. A Magyarországon maradt szlovákok elsősorban itteni hazájukat nem kívánták elhagyni, illetve bizonytalanságot éreztek az ismeretlen felé, kettős identitásukat hangsúlyozva tekintették Magyarországot az igazi otthonuknak.

BÚS PÉTER JÁNOS

történelem

MA, 3. félév

Pázmány Péter Katolikus Egyetem

Bölcsészeti- és Társadalomtudományi Kar

*Témavezető:
Dr. Medgyesy Schmikli Norbert
egyetemi adjunktus, PPKE BTK*

"A kivételezettek listáján nem szerepel" Kitelepités a Pilis térségének sváb falvaiból (1946)

„A kivételezettek listáján nem szerepel”

Kitelepités a Pilis térségének sváb falvaiból (1946)

Jelige: Kitelepités

Szerző: Bús Péter János

A magyar kormány által 1945. december 29-én kiadott 12.330/1945. M. E. számú rendelet értelmében 1946 és 1948 között 200 és 250 ezer közötti magyarországi németet köteleztek Németországba való áttelepülésre. A Komárom-Esztergom megyei Leányvár és a Pest megyei Csobánka svábsága kitelepítésének történetéről az eseményeket átélte, azokra ma is pontosan emlékező (Csobánkán 2, Leányváron 3) személlyel az oral history módszertanával, illetve a PML

VO. V. 1166. (1945-1946) Csobánka község iratai, valamint a KEML V-233. Leányvár község iratai (1938-1949) felhasználásával megírt dolgozatomban arra kerestem a választ, hogy hogyan ment végbe e két község esetében a fenti rendeletben, valamint a 70.010/1946. B. M. számú rendeletben foglaltak végrehajtása. A két községben keletkezett, felsőbb hatóságokkal, így a kitelepítést megszervező Népgondozó Hivatallal folytatott levelezés, valamint a mentesítő kérelmek vizsgálata alapján, az emlékezők személyes élményeivel összevetve az a kép rajzolódott ki számomra, hogy a kitelepítési listára való felkerülés, valamint a kitelepítés alóli mentesítés sok esetben nem a rendeletben foglaltak szerint, hanem a mentesítést végző bizottságok tagjainak a kitelepítésre kötelezett személyekkel szembeni szimpátiája vagy ellenérzései alapján történt. Megfigyelhető volt továbbá az, hogy a vagyonosabbnak számító, az átlagot kis mértékben is meghaladó ingatlanulajdonnal, vagy ingósággal rendelkező kitelepítésre kötelezettek, habár erre a rendelet lehetőséget adott volna (demokratikus párt tagjai voltak, vagy magyar anyanyelvet és nemzetiséget vallottak az 1941-es népszámlálás alkalmával) nem kaptak mentesítést, mert a bizottság erre vonatkozó jogukat nem ismerte el. Gyakori volt az is, hogy kitelepítésre kötelezték azokat a 65 évet betöltött személyeket is, akik életkoruknál fogva eleve mentesítést nyerhettek volna. A községekben működő bizottságok figyelmen kívül hagyták azt a tény, hogy habár a rendelet kitelepítésre kötelezte a Volksbund náci ideológiát képviselő szervezetében résztvevőket, a mozgalomnak voltak olyan tagjai is, akik mintegy hagyományörző körként tekintettek a Volksbundra, nem tudván arról, hogy valójában egy politikai mozgalom részesei.

BALOGH GÁBOR

történelem

MA, 3. félév

Pázmány Péter Katolikus Egyetem

Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar

*Témavezető:
Dr. Fejérdy Gergely
egyetemi adjunktus, PPKE BTK*

A kommunizmus áldozatai státuszának meghatározása Magyarországon, Észtországban és Romániában (Összehasonlító tanulmány)

A kommunizmus áldozatai státuszának meghatározása Magyarországon, Észtországban és Romániában

A dolgozat az 1989-1990-es átmenet utáni igazságtételi folyamat áldozatokat érintő kérdéseivel foglalkozik. Egyrészt elemzi a kérdés magyarországi vonatkozásait, másrészt a magyarországi tapasztalatok mellé állítja két másik vasfüggöny mögötti ország hasonló tapasztalatait.

Bár egységes szovjetizálási terv nem létezett, jól látható, hogy egyes országok előbb, míg mások utóbb, de rátértek a Sztálin által meghatározott pályára, amely óvatos becslések szerint is, mintegy egymillió emberi életet követeltek a közép-európai térségben.

Az 1989 után bekövetkezett változás során/után az egyes országok megkezdték a kommunista múlt feldolgozását. Ennek egyik fontos részlete, a kommunizmus áldozatai helyzetének rendezése. A kérdés vizsgálata más és más eredményeket mutat az egyes országok esetében. Dolgozatunkban kitekintést nyújtunk két ország, Észtország és Románia igazságtételi folyamatára, amelyeket összevetve a magyar tapasztalatokkal, kidomborodik, hogy bár az igazságtétel folyamatának célja azonos volt, az út, amelyet bejártak, nem sok hasonlóságot mutatott.

MIHÁLYFI-TÓTH GÁBOR ALEX

Történelem

BA, 6. félév

Eszterházy Károly Főiskola

Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Rainer M. János

egyetemi tanár, EKF BTK

A Rádió ostroma (1956. október 23-24.)

Az 1956-os forradalom és szabadságharc nyitányaként emlegetett Magyar Rádió ostroma az általános társadalmi elégedetlenség szimbólumaként interpretálható. A budapesti egyetemisták széleskörű összefogást hirdetve vonultak utcára, s az államszocializmussal szemben megfogalmazott követeléseiket nyomtatott formában, és szóban, rádión keresztül is el kívánták juttatni az emberekhez. 1956. október 23-án ez a kísérlet meghiúsult, s a Bródy Sándor utcai tüntetés fegyveres felkelésbe torkollott. Az összetűzésnek számos halálos áldozata, és sebesültje volt mind a felkelők, mind az Államvédelmi Hatóság (ÁVH) részéről.

A szervezetlen és következtelen politikai és karhatalmi reakció megteremtette a Stúdió ostromának elvi lehetőségét. Budapest lakosságának egy része, a Bródy Sándor utcában összegyűlt tömeg ezt a lehetőséget nem hagyta kihasználatlanul. A kezdetben szervezett tüntetéseken részt vevő, majd később irányíthatatlan megmozdulásokon tevékeny szerepet vállaló emberek önkívületi állapotba kerültek; tetteiknek nem szabtak gátat. A Rádió védőinek agresszív helyzetkezelése a fokozott érzelmi állapotban lévő demonstrálók számára egyenes utat adott az ostromhoz, ahhoz, hogy fegyvert fogva válaszoljanak a kialakult helyzetre, s nem utolsó sorban az elmúlt évek sérelmeire.

Célom, hogy a Magyar Rádió 1956. október 23-24-i ostromát a lehető legrészletesebben bemutassam, s véleményt alkossak egyes vitás kérdések tekintetében. A fontosabb vizsgálati pontok – az első fegyverhasználat, Gerő Ernő rádióbeszédének jelentősége, az ÁVH helyzetkezelése, stb. – egy komplex problémáig vezetnek: Mi vette rá a tüntetőket arra, hogy 1956. október 23-án ostrom alá vegyék a Magyar Rádió épületeit? A kérdés vizsgálatát a levéltári források, egyes szemtanúk visszaemlékezései és a szakirodalmi megállapítások mellett egy személyes tanúságtétel teszi teljessé. Anyai nagyapám, Pataky Dezső október 23-án – maga is diákként – részt vett az egyetemisták által szervezett tüntetéseken, később pedig a Rádió ostromában. A Bródy Sándor utcában átélt drámai élményeiről naplóiban ír, melyek eddig még nem kerültek publikálásra. E forrás jelentősége abban rejlik, hogy Pataky Dezső élményeit frissen, csupán néhány nap elteltével rögzítette; így naplója fontos tanúságtételként szolgál a Rádió épülete előtt lezajlott eseményekhez.

SÁRHEGYI TAMÁS FELICIÁN

Történelemtanár-magyartanár

MA, 1. félév

Pázmány Péter Katolikus Egyetem

Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar

Témavezető:

Dr. Kovács Bálint

megbízott előadó, PPKE BTK

A Szabadság téri szovjet hősi emlékmű és emlékezete

Dolgozatom témája a Szabadság téri szovjet hősi emlékmű és emlékezete, ami magában foglalja a szimbolikus tér vizsgálatát, továbbá az emlékmű és a tér elemzését egy emlékezet-kutatási elméleti keretben. A dolgozat célja bemutatni a szovjet hősi emlékmű és a felszabadulás ünnepének kérdéskörét a kollektív emlékezetben; továbbá a szovjet hősi emlékmű elemzése mint emlékezeti hely (Lieu du memoire). Kutatásom során arra kerestem a választ, hogy vajon értelmezhető-e az emlékmű egy tudatos felejtetési politika egy mozaikdarabjaként, az eredeti orosz felirat helyes fordításával és értelmezésével összefüggésben? Ha volt ilyen, hogyan jelenik meg a vizsgált forrásokban és azokon keresztül a kollektív emlékezetben? Milyen lépcsői és eszközei voltak ennek a gerjesztett metamorfózisnak? A kutatásom eredményeképpen ezekre a felmerült kérdésekre tudok - forrásokon alapuló - válaszokat adni és talán árnyalni az emlékműről és a Szabadság térről megjelenő képet.

BODNÁR ALEXANDRA

Történelem

MA, 9. félév

II. Rákúci Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola

Történelem és Társadalomtudomány

*Témavezető:
Szaborovszkyné Nagy Ibolya
m.b. docens, HT*

A szovjet ideológia megjelenési formái Kárpátalja magyarsága körében (1953-64)

A munkában a szovjet ideológia hatásának vizsgálata Kárpátalja magyarsága körében a hruscsovi olvadás évtizedében, az 1953–1964-es időszakban. Célunk a munkával, hogy bemutassuk Kárpátalján a szovjet rendszer alatt a vidék magyar ajkú településein tevékenykedő agitátorok, népnevelő csoportok munkáját, azok hatását a magyarság mindennapjaira. További célkitűzésünk, hogy a szovjet tömegpolitika társadalom átfformáló eszközeit, módszereit, mutassuk meg a korabeli sajtótermékek/források segítségével.

A témára azért esett a választásunk, hogy bemutassuk a kor ideológiai munkáját, amelynek célja a vidék magyarságának szovjet mintán alapuló, kommunista hű állampolgárrá nevelése volt. Az ideológiai nevelés kutatása annál inkább felértékelődött, mivel a jelenleg kulcspozíciót betöltő személyek zöme ez idő tájt szocializálódott, így a szovjet ráhatás a mai napig jelen van vagy érződik a mindennapok döntésmechanizmusában.

A hruscsovi évtizedben tovább folyt a hétköznapi átpolitizálása, az ideológiai nevelés, a szovjet típusú állampolgárra vonatkozó elképzelések megvalósítására irányuló munka. A szovjet vezetés fontosnak tartotta a szocialista értékrenden alapuló szocializációt, amelynek első színtere az óvodai nevelésben valósult meg. Mindezzel a gyermekek, vagyis a felnövekvő nemzedék széleskörű befolyásolását kívánták elérni. A fiatalok ideológia nevelésének az iskolában sajátos színtere volt a pionír és a Komszomol szervezet. A hatalom által irányított propaganda az élet minden területére beszűremkedett. A munkaidő alatt, előtt, után, az üzemekben, kolhozokban, iskolákban folyt a felvilágosítás, népnevelés, a párt határozatainak végrehajtására irányuló meggyőzés, az állampolgárok lojalitásának növelése a rendszer elfogadása érdekében.

A munka megírásánál igyekeztünk a többretű forrásokat összevetve objektív képet adni a szovjet rendszer okozta változásokról a kárpátaljai magyarság körében.

A szakirodalmi, sajtó- és levéltári kutatás eredményeképpen megbizonyosodtunk arról, hogy a szovjet ideológia az élet minden területét irányítása alatt kívánta tudni.

TURÓCZI MÁRK

történelem

MA, 3. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Takács Ádám
adjunktus, ELTE BTK*

Forradalmi ifjúság? A forradalmiság eszméje az 1960-as évek végi Magyarországon a Forradalmi Ifjúsági Napok tükrében

A dolgozat, a Kádár-korszak ideológiájának forradalmiságról alkotott eszméjének és múltképeinek kérdéseit vizsgálja, a Forradalmi Ifjúsági Napok megalkotásán keresztül. Bemutatásra kerül az ifjúsági napok létrejötte, programszerkezete, a benne foglalt történelmi ünnepekhez kötődő múltértelmezések, melyben a forradalmi múlt hagyománya képez egységet, így integrálva március 15-ének ünnepét a kommunizmus történelemképéhez. A dolgozat ábrázolni kívánja, hogy 1968 után, a forradalmiság eszméjének nemzetközi előtérbe kerülésének hatására, a Forradalmi Ifjúsági Napok ideológiai hangsúlya is a forradalmiság felé tolódott. Ekkor, az ünnepsorozat, a mindennapok forradalmiságának ideológiai konstrukcióját kívánta az ifjúságnak reprezentálni.

ISÓ GERGELY

Történelem

MA, 1. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:**Kósa László**akadémikus professzor, ELTE BTK*

Galyatetőtől Minneapolisig. 1956 hatása Ordass Lajos evangélikus püspökkel kapcsolatos állami koncepció megváltozásában

Ordass Lajos evangélikus püspököt a kommunista pártállam 1948-ban koncepciók perben elítélte, majd a kommunisták által irányított új egyházi vezetés 1950-ben püspöki székétől is megfosztotta. 1956-ban azonban megváltozott a diktatúra Ordassal kapcsolatos koncepciója: rehabilitálták, majd – a püspöki székbe való visszatérésekor – egészen 1958 nyaráig meghagyták pozíciójában, 1957 nyaráig pedig hagyták, hogy Ordass a maga elképzelései szerint szervezze újjá az egyházat. Dolgozatomban azt vizsgálom – a koncepcióváltás okain felül –, hogy vajon miért tudott Ordass ilyen sokáig együttműködni a kommunista állammal, illetve, hogy hogyan próbálta ebben a szabadabb légkörben egyházát megújítani.

MÁTÉ ZSOLT

Történelem-informatika tanári mesterszak

MA, 7. félév

Pécsi Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:**Dr. Fischer Ferenc**egyetemi tanár, PTE BTK*

Kádár János és Nyikita Sz. Hruscsov az ENSZ Közgyűlésének XV. Ülésszakán 1960-ban

1960 jelentős év volt a nemzetközi kapcsolatok történetében. Ekkor tűnik el Camp David szelleme és válik ellenségesebbé az amerikai-szovjet viszony. Ebben az évben nyeri el önállóságát több korábbi gyarmati ország. Ekkorra válik nyilvánvalóvá a kínai-szovjet szakítás. Ezek mind befolyásolták az ENSZ Közgyűlésének XV. ülészetét.

Dolgozatomban Kádár János és Nyikita Sz. Hruscsov, a Közgyűlésen való részvételét vizsgálom. A kutatáshoz felhasználtam az Eisenhower és Nixon Elnöki Könyvtárak levéltári iratait, több memoárt és a Magyar Nemzeti Levéltár és az Állambiztonsági Szolgálatok Történelmi Levéltárának vonatkozó dokumentumait is. A dolgozathoz mellékeltem a Szergej Hruscsovval és Hollai Imrével készített interjúm vonatkozó részeit is. Illetve, a korabeli sajtóvisszhang is előkerül a műben a The New York Times, a Pravda és a Népszabadság cikkeinek felhasználásával.

A vizsgált kérdések közé tartozik a dolgozatban a keleti blokk országainak együttműködése nemzetközi kérdésekben. Továbbá vizsgálatom tárgyát képezte még, hogy mennyire befolyásolták a szovjet célkitűzések a magyar célokat. Mint a levéltári iratokból kiderült, a magyar diplomácia saját feladata volt a magyar kérdés rendezése illetve ezáltal a kelet-nyugati kapcsolatok javítása. A magyar olvasóközönség a sajtóból nem kapott objektív tájékoztatást, mert többször olvashattak Kádárt támogató emigránsokról, mint ellene tüntetőkről. Az ügynökjelentésekből kiderült, hogy a nyugati rádióadásoknak köszönhetően viszont sokan ismerték az elhallgatott részleteket.

Amerikai levéltári forrásoknak köszönhetően sikerült a szovjet célok hatását is felmérnem, ugyanis egyes memorandumokból és levelekből kiderül, hogy Hruscsov javaslatait többször megvitatták az amerikai kormányzatban és többel egyet is értettek. Mindez a sajtóban nem jelent meg. Eisenhower más állam- és kormányfőkkel folytatott tárgyalásain megvitatták a szovjet javaslatokat.

Ezek mellett a látogatás egyes eseményeinek ismertetem a már megnevezett sajtótermékek cikkein keresztül. Ezekből kiderül, hogy az amerikai napilapban jelent meg a legtöbb karikatúra és cikk az eseményekről és, hogy a magyar sajtóban több cikk jelent meg Hruscsovról, mint Kádár Jánosról. Végül, a nemzetközi szakirodalomban egy eddig nem ismert elemét is bemutatom a dolgozatomban, vagyis a New Yorkban folytatott tüntetéseket.

Dolgozatomhoz mellékeltem fényképeket, diagramokat, karikatúrákat, levéltári iratokat és interjú részleteket is.

RÉDER ZSÓFIA

történelem

BA, 5. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Szerencsés Károly

habilitált egyetemi docens, ELTE BTK

Megfigyelve-beépülve. A földalatti cserkészmozgalomról írt jelentések 1958-1961

Kutatásom a Pécsen működő földalatti cserkészmozgalom 1958 és 1961 közötti periódusát vizsgálja. Elsősorban ügynöki jelentések alapján, melyeket összevettem interjúalanyok elbeszéléseivel és így próbáltam rekonstruálni az akkori történéseket. Így is rengeteg fehér foltot fedeztem fel, melyeket korántsem biztos, hogy valaha is be lehet tölteni válaszokkal.

Az Állambiztonsági Szolgálatok Történelmi Levéltárában elsősorban „M” dossziékat és „hatos kartonokat” vizsgáltam, vettem össze egymással. Gyorsan körvonalazódott, hogy az illegális hitoktatás és a cserkészlet továbbélése összemosódott. Míg az ügynöki jelentések inkább emlegetnek hitoktatást, addig a visszaemlékezések cserkésztevékenységről számolnak be. Jó néhány dossziét átnéztem, és jó néhány vár még arra, hogy én is elmerüljek lapjaiba.

Dolgozatom egy kis szeletet ad abból, hogy milyen volt az állam viszonya az egyház illegális tevékenységeihez, miként tárta fel őket, hogy rántotta le a leplet és titulálta „a népi demokratikus államrend megdöntésére irányuló szervezkedésnek”

Régészet I. (Őskor, római és késő császárkori régészet)

KERTÉSZ GABRIELLA NIKOLETTA

Történelem-Régészet
BA, 5. félév
Miskolci Egyetem
Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Pusztainé Fischl Klára
egyetemi adjunktus, ME BTK*

A bronzkori szimbolika és településszerkezet kognitív régészeti kapcsolatai

A bronzkori hatvani és a füzesabonyi kultúrák díszítő motívumkincsében jellegzetes, gyakori elem a koncentrikus, középpontos körábrázolás, amely az ebben a korszakban létesített, koncentrikus alaprajzú települések szerkezetére asszociál. E hasonlóság, egyfajta gondolkodásmódbeli sajátosság létét engedi feltételezni, melynek vallástörténeti, jelképrendszeri vizsgálatai segíthetnek közelebb kerülni a bronzkori társadalomhoz és gondolkodásmódhoz.

Munkámat a korábbi, településszerkezeti kutatások, tárgyleírások és típustáblák áttekintésével kezdtem, majd a posztprocesszuális régészeti módszerek segítségével összevettem azokat. Az értelmezéshez segítségül hívtam kulturális antropológiai, vallástörténeti, pszichológiai, filozófiai munkákat is.

SÖRÖS FRANCISKA ZSÓFIA

Történelem régészet szakirány
BA, 5. félév
Pécsi Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Dr. Fekete Mária
egyetemi docens, PTE BTK*

A késő vaskori kelta kovácsok társadalomban elfoglalt szerepe a Kárpát-medence területén

A késő vaskori Európában a kelta társadalmat magas fokú fémhasználat jellemezte, ez a Kr. e. V. századtól a római hódításig terjedő időszakban a Kárpát-medence területén sem volt másképp. Ezt a jelenséget a feltárt régészeti anyag is alátámasztja. A kutatások hangsúlya a vasérc lelőhelyeire, a vaselőállítás kérdéseire, kereskedelmére, a kovács eszközeire és az előállított vastárgyakra helyeződik, magát a fémművest, az előállítási folyamat központi szereplőjét kihagyva. Dolgozatomban a Forbes által meghatározott és kovácsokra alkalmazott hat ismérvet (Forbes, R. J.: Metallurgy in Antiquity. Leiden, 1950. 78–87.) vizsgáltam meg, melyeket a Kárpát-medencei leletanyaggal, írásos forrásokkal, kísérleti régészeti eredményekkel és etnográfiai feljegyzésekkel vettem egybe. A vas és az eszközök értéke, a tanulás folyamatának összetettsége, a mesterek specializáltsága, valamint a hozzájuk kapcsolódó hiedelmek a kovácsok megkülönböztetett helyét támasztják alá a késő vaskori társadalomban.

FÜLÖP KRISTÓF

Régészet

MA, 5. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. V. Szabó Gábor

egyetemi adjunktus, ELTE BTK

Az őskori kutak vizsgálati lehetőségei és szempontjai. - Egy a halomsíros kultúrához tartozó kút példája alapján

2011 nyarán Pusztataskony-Ledencén egy a Halomsíros-kultúra klasszikus fázisához (Rei Bz C) köthető ún. rovásszerkezetű kút került napvilágra. A kút életének főbb fázisokra való bontásában lehetővé vált a megőrződött faanyag és a betöltődési leletanyag által két alapvető életperiódus, a 'születés' és a 'halál utáni élet' fázisának részletes vizsgálata. Ennek keretei között rekonstruálhatóvá vált a kút belső faszervezetének készítési munkafolyamatsora, valamint a kút elsődleges funkciójának elvesztését követő összetett, vélhetően rituális szerep-, és jelentésváltozás. Mindkét vizsgált életszakasz felhívja a figyelmet arra, hogy a kutakat összetett és sokszintű régészeti jelenségként kell kezelnünk.

MAJDÁN MIRA

régészet

MA, 3. félév

Szegedi Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Kulcsár Valéria

egyetemi docens, SZTE BTK

Déli hatások a korai vaskorban Dél-Pannónia területén

A kora vaskor kezdetével jelentős változások köszöntöttek be a Kárpát-medencében is. A területet több külön kultúrkörből érték hatások körülbelül i.e. 800-tól kezdődően. Így keletről a preskytha/kimmer, délről a hellén, délnyugatról az italo-etruszk és nyugat/északnyugati irányból a Hallstatt innováció terjedtek el. Kutatásaim során azokra a hatásokra koncentráltam, melyek délről, pontosabban a Hellas és a Balkán-félsziget irányából érkeztek a legjobban Dél-Pannónia név alatt összefoglalható területre, mely a Dráva-Száva közét, a magyar Baranya megyét és Somogy megye egyes részeit foglalja magában. E régió részeiszoros kulturális kapcsolatokat ápoltak a késő bronzkorban és a kora vaskor egészében is. A terület határait délről a Száva, keletről a Szerémség jelenti, míg északi és nyugati lezárása egyelőre kérdéses - valószínűleg a Mura és a Kapos folyók mentén keresendőek.

Mivel a vizsgált évszázadokban, pontosabban a VIII-tól a VI-ig zajlott a görög gyarmatosítás legintenzívebb szakasza, nem csodálkozhatunk rajta, hogy a hellenizált világ termékei és eszméi nagy távolságokra is eljutottak.

A déli hatásokat mutató tárgyakat a következő kategóriákba soroltam.

I. Kerámia

II. Viseleti elemek

III. Ékszerek

IV. Fegyverzet

A fő hatásokat először is bizonyos készítési technikák megjelenése jelzi, mint például a filigrán, a granuláció, vagy a vörös alapú fekete festés, melyek a mediterrán/hellenizált világ kulturális újításai közé tartoznak. Néhány díszítőmotívum, mint a meander, a palmetta vagy a kígyóábrázolás is a Dél-Balkánról származtatható. A vizsgált tárgyak formája is segíthet az eredetük meghatározásában, mint az askos, a kantharos, a tripos, az oinokhoé és a kernos, melyek mind jól ismertek a hellén/görög kerámiaművesség hagyatékából; de ilyen az ómega és a boiótiai pajzs alak is. Nem elhanyagolható pont az sem, hogy ezen tárgyak elterjedését számba vegyük. Néhányat így sikerülhet visszakövetni térben és időben végig a Balkánon, akár egészen Hellas területéig. Ezen tárgyak között a legfontosabbak talán a

fegyverzet elemei: az illyr-görög és a korinthusi típusú sisakok és a viaszveszejtéses eljárással készült lábvértek a horvátországi Kaptol ún. hercegi temetkezéseiből.

Az egyelőre nem világos, hogy kik jutatták el a hatásokat a Szávától északra, illetve hogy a vizsgált terület lakói mivel fizettek az importokért. Kérdéses az is, hogy miért szűkültek be a régió kereskedelmi és kulturális kapcsolatai a késő bronzkorhoz képest.

LANG TÜNDE

Régészet
MA, 9. félév
Pécsi Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Dr. Visy Zsolt
prof. Emeritus, PTE BTK*

Katonai fürdők Noricum, Pannonia, Moesia Superior, Moesia Inferior és Dacia provinciák területén

A dolgozatban Noricum, Pannonia, Moesia Superior, Moesia Inferior és Dacia tartományok katonai fürdőtípusai kerülnek bemutatásra. A Római Birodalom területén fürdőket nemcsak köz-és magáncélra építettek, hanem a katonai táborokhoz is tartoztak fürdők. A katonai fürdők közül elkülöníthetők a legiós-és auxiliáris táborok fürdői.

A legiós táborok esetében a fürdő a falakon belül, míg az auxiliáris táborok esetében a fürdők a falakon kívül helyezkedtek el. A legiós és auxiliáris táborok mellett elkülöníthetők még a tiszti fürdők is, melyek mindkét tábor esetében a falakon belül helyezkedtek el. A katonai fürdők létrejötte a táborok építésével párhuzamos, az 1. század elejétől, közepétől jelentek meg. Jellemző rájuk a soros, a gyűrűs, a tömbös elrendezés. Az épületeket többször átépítették.

A felsorolt tartományokból 1-1 legiós és az auxiliáris táborok közül, 1 cohors és 1 ala fürdő kerül jellemzésre és összehasonlításra.

Noricum, Pannonia, Moesia Superior, Moesia Inferior és Dacia provinciák területéről kevés katonai fürdő ismert, a kutatásban nagyobb hangsúlyt a legiós táborok fürdői kaptak. Ennek oka a legiós táborok belsejének jobb kutatottsága. Az auxiliáris táborok esetében a táboron kívül eső területek ritkábban kutatottak, ezért a hozzájuk tartozó fürdő se nagyon ismert.

PIROS RÉKA ÁGNES

Régészet
MA, 4. félév
Szegedi Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Dr. B. Tóth Ágnes
egyetemi docens, SZTE BTK*

Késő császárkori és kora népvándorlás kori lószerszámok a Kárpát-medencéből

Az írott források és a leletek segítségével megállapítható, mennyire fontos szerepet tölthettek be a lovak az egyes nomád népek életében. A nemesfém veretekkel és csüngőkkel felékített lovak felszerelése egyben rang- és korszakjelző. Az általam megvizsgált tizenhat késő császárkori, valamint kora népvándorlás kori lelet/együttes fontos adatokkal szolgál a különböző népek szállásterületével, a népesség származásbeli összetételével és a divattal kapcsolatban. A régóta ismert hunkori vezérleleteken kívül (pl.: Szeged-Nagyszéksós) kiterjesztettem kutatásomat a késő császárkori, valamint az újonnan előkerült lószerszámokra. Az eltemetett lószerszámok technikai és formai szempontból is igen eltérőek lehetnek, ami választ adhat a származás, illetve a keltezés kérdésére.

A leletanyag alapos megfigyelése során feltűnik, hogy némely tárgyak szoros kapcsolatot mutatnak a Belső-Ázsiából, illetve az iráni területekről származó népekkel. Ugyanakkor felfedezhető az antikvitás és a germán Sösdala-stílus jelenléte is. Mindezen stílusok elemei előfordulhatnak egy tárgyon, ami még inkább utal a népcsoportok együttélésére, a stílusok egymásra hatására.

A leletek datálásához a legalkalmasabb fogódzót Jaroslav Tejral kronológiai csoportjai adják, azonban ezt mindenképpen szükséges kritikával kezelni, mivel vizsgálata nem csak a Kárpát-medence területére korlátozódik. E tárgyak esetében viszont szükséges kitérni a keleti régiók leletanyagára, amely fontos analógiákkal szolgál.

Az elemzés során láthatóvá vált, hogy a vizsgált korszakban a lovakhoz köthető leletanyag több periódusra osztható, azonban nem minden esetben különíthető el időben élesen. A késő császárkorban és a kora népvándorlás korában földbe

helyezett tárgyakat nagyon nehéz egy vagy több etnikumhoz kötni, ami megkönnyítené a pontos keltezését. Emellett a párhuzamok nagy része Kelet felé mutat (pontosabban a Krím, illetve a délorosz steppe felé), ami sokat segít a típusok származási helyének meghatározásában.

BAKOS GÁBOR

Történelem-Régészet
BA, 8. félév
Miskolci Egyetem
Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Pusztainé Fischl Klára
egyetemi adjunktus, ME BTK*

Mezőzombor-Berzse lelőhely legújabb kutatási eredményeinek bemutatása és helye a bronzkori településszerkezetben

2000-ben dr. Kalicz Nándor és dr. Koós Judit a mezőzombori községi temetőben folytatott leletmentő ásatásokat, melyet 2001 őszén Csengeri Piroska és Patay Róbert folytatott. A feltárás során, a lelőhelyen több régészeti korszak és kultúra emlékműve került napvilágra, közel 400 m² területen. Munkámat e kutatási eredményekre építve terjesztettem ki, a köztemetőtől K-re fekvő, a magaspártot követő, és a Szerencs-Nyíregyháza vasútvonal által lezárt Berzse dűlőnevet viselő területre. A lelőhely kutatását roncsolásmentes módszerekkel, elsősorban felszíni leletgyűjtés alapján végeztem. Munkámban ennek eredményeit kívánom ismertetni és beilleszteni a lelőhelyet az ismert bronzkori településszerkezeti képbe.

KUJÁNI YVETT

történelem-régészet
BA, 6. félév
Szegedi Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar

*Témavezetők:
Dr. Vörös Gabriella
címzetes egyetemi docens, SZTE BTK
Dr. Marcsik Antónia
egyetemi docens, SZTE TTIK*

Női és gyermekviseleti elemek egy 4–5. századi dél-alföldi temetőben. Az amulettek jelentősége a paleopatológia tükrében

A Kárpát-medencei szarmata viselet egyik ékszertípusa a csüngő. Az Apátfalva–Nagyút-dűlőn feltárt késő császárkori temető vizsgálata során több alkalommal is találkoztam csüngőkkel, melyek ebben a temetőben kizárólag nők és gyermekek sírjaiban fordultak elő.

A csüngőkről mindezidáig számos publikáció jelent meg, mégis fontosnak tartottam ezeket a tárgyakat egy új, egyedülálló összefüggésrendszerben megvizsgálni. Figyelemre méltó jelenség, hogy Apátfalván, a csüngővel eltemetett halottakon olyan patológiás elváltozásokat tapasztaltam, amely felvetette az amulettek egy újabb jelentésének lehetőségét.

Kutatásom fő célkitűzése volt, hogy rámutassak a csüngők viselete és a viselőjük megbetegedése közötti esetleges összefüggésekre. Vizsgálatom célja egyrészt a probléma felvetésén alapul, másrészt támpontot nyújt a további kutatásokhoz.

Dolgozatom első részében ismertetem a lelőhelyen feltárt női és gyermek sírok temetkezési rítusát, elemzem a csüngők eddig megismert jelentéstartalmát. Az amulettek funkcionális vizsgálatánál rámutatok, hogy bizonyos altípusoknál jól ismert a fájdaloműző szerep, ezért a gyógyításban minden valószínűség szerint a csüngők mágikus hatását is alkalmazhatták.

Ezt követően beszámolok a temető embertani eredményeiről. A patológiai elváltozások bemutatása során részletesebben kitérek a tbc-s esetekre, mert a későbbiekben ezek segítségével utalok az amulettekkel való esetleges összefüggésekre.

A következő részében az Apátfalván csüngővel eltemetettekhez hasonló temetkezéseket mutatom be. 23 lelőhelyről 49 temetkezést elemeztem, majd a kapott eredményeket összehasonlítottam a nagyút–dülői temetkezésekkel. Kimutattam, hogy a 49 „idegen” lelőhelyről származó elhunyt közül mindössze 16%-nál fordult elő ez az összetett jelenség. Az apátfalvi lelőhely temetkezésével kibővítve 25%-os eredményt kaptunk.

A temető rítusának ismertetésével, a teljes embertani vizsgálat bemutatásával olyan adatokat közölök, amelyek – reményeim szerint – elősegítik a további kutatásokat.

Természetesen a vizsgálat még kezdeti stádiumban tart. Elsődleges feladatomban tekintem az apátfalvi temetőben a felderített tbc-s betegek micobacteriális DNS vizsgálatát. A következő lépésben a dél-alföldi temetőkben csüngőkkel eltemetettek halottakat patológiai vizsgálatát szeretném összegezni. Eredményeimet egy adatbázisban rögzítem, melyet szélesebb körű vizsgálatok adataival egészítek ki. Az eredmények tükrében talán közelebb kerülhetünk a Kárpát-medencei szarmaták hitvilágához

MÁTÉ DÓRA

Régészet

MA, 3. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. V. Szabó Gábor

egyetemi adjunktus, ELTE BTK

Statisztikai analízisek lehetőségei a Mészbetétes kerámia kultúrájának kincsleletein és temetőinek fémanyagán

Munkám célja a bronzkori dunántúli mészbetétes kerámia kultúrájának fémanyagainak statisztikai vizsgálata. Elsőként bemutatom a kortárs európai viseleteket. Ennek tükrében ismertetem a kárpát-medencei eseteket, valamint nyugati példákra támaszkodva a helyi viselet kapcsán a viseletrekonstrukciók készítésének nehézségeire is felhívom a figyelmet. Ez utóbbi esetében problémaként merül fel többek között, hogy szinte semmit nem tudunk a korabeli Kárpát-medence textiljeiről, illetve arról sem, hogy mik azok a tárgyak, amik a szakrális, és melyek a profán szférához köthetőek.

Munkám második felében a mészbetétes kerámia kultúrájának ismert kincsleleteit, és azon sírjait vizsgálom, amelyekben fémtárgyak kerültek elő. Faktor és klaszteranalízist végeztem mindkét lelettípuson, és ezek eredményeit elemzem. A számítások összefoglalásaként elmondható, hogy a faktoranalízis nem mutatja a várt eredményeket, míg a klaszteranalízis a depók esetében kimutatja, hogy azok nem különösebben hasonlítanak összetételükben egymásra. A temetőknél ezzel szemben klaszteranalízissel mellékletadási csoportokat lehet elkülöníteni. Ezek a csoportok a fegyvermellékletes sírok, az ékszeregyüttesekkel felszerelt sírok, az egy-egy melléklettel ellátott sírok, és a meghatározott, kis darabszámú tárgyakkal ellátott sírok.

Összességében elmondható, hogy a statisztika megfelelő adatmennyiség esetén alkalmazható leletanyagok, fémtárgyak darabszáma és összetétele alapján való csoportosításra, és ezáltal új rendszerek tűnhetnek ki az eddig rendszertelennek vélt együttesekben.

BALÁZS ÁDÁM
Történelem-Régészet
BA, 5. félév
Miskolci Egyetem
Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Pusztainé Dr.habil. Fischl Klára
egyetemi adjunktus, ME BTK*

Zsáka-Reményerdő bronzkori tell-településének roncsolásmentes régészeti kutatása

Zsáka-Remény-erdő bronzkori tell-településnek roncsolásmentes régészeti kutatása

A Hajdú-Bihar megyei Zsáka község határában található Remény-erdő vagy Dózsa-pusztá névvel illetett kora bronzkor végi, középső bronzkori település az idők során nagymértékben sérült, viszont eddig részletes közlés nem született a lelőhelyről. A területet az utóbbi években több módszerrel is vizsgálták, melyek közül több egyáltalán nem, míg néhány csak kisméretű roncsolással járt. Dolgozatomban többek közt összegzem a geofizikai felmérés és 3D terepmodell képét, egy külső telepen lezajlott lapátszonda eredményeit és az szisztematikus felszíni leletgyűjtés során felgyűjtött leletanyagból eddig statisztikailag kiértékelt részletet is közlöm. A dolgozatom kis összefoglalásként szolgál az Ottomány/Otomani kultúráról, ezen belül főként a Berettyó-mente tell-településeivel foglalkozom. Az eredmények alapján kísérletet teszek a terület bronzkori településhálózatába elhelyezni. A rendelkezésre álló adataimhoz mérten rekonstruálok a településstruktúrát.

Régészet II. (Korai és érett középkori régészet)

ANDRÁSI RÉKA

Régészet

MA, 1. félév

Szegedi Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Dr. Révész László
tanszékvezető egyetemi docens, SZTE BTK*

A 10–11. századi fülesgombok tipokronológiája Hajdú-Bihar megye és Rétköz területén. Újabb adatok a honfoglalás kori viselet kérdéséhez

A Kárpát-medencében a 10–11. század során a viselet fontos elemét alkották a fülesgombok, melyek minden társadalmi réteg ruházatán megfigyelhetők és keleti eredetűeknek tarthatóak. Ezen apró tárgyakra a szakirodalom igen csekély figyelmet szánt, mivel a korábbi elemzésekben a nemesfémből készült ruhadíszek, veretek kerültek előtérbe.

Dolgozatom első részében Hajdú-Bihar megye és Rétköz területén modern módszerekkel feltárt és dokumentált 10–11. századi temetők sírjaiból előkerült fülesgombokat mutatom be (Hajdúszoboszló-Árkoshalom, Püspökladány-Eperjesvölgy és Sárrétudvari-Hízóföld, valamint Rétköz területén Ibrány-Esbó-halom). Foglalkozom technikai kivitelükkel, mely témában archeometriai vizsgálatokat végeztünk, hisz az üregesen öntött darabok esetében valamiféle kitöltő anyag jelentkezett a fülgombok belsejében, s ennek az anyagnak a meghatározása céljából történtek a különböző vizsgálatok.

Anyaggyűjtésem során szükségessé vált egy új tipológiai rendszer kialakítása, ugyanis e tárgycsoport tipokronológiai vizsgálata mindeddig nem történt meg.

Külön fejezetben tárgyalom a fülesgombok díszítési módjait, melyeket formai variánsok szerint különítettem el. Gyűjtésem során sikerült egy, kizárólag a 11. századra jellemző díszítési módot kimutatni az általam elemzett területen. Tanulmányoztam azt is, hogy a vizsgált tárgytypus különböző formai változatai hogyan fordulnak elő a különböző nemű és életkorú egyének öltözékén. Az elemzett temetők esetében a női sírokban jelentkeztek legnagyobb számban, azonban a 10. században még a férfiak temetkezéseiben is jelen voltak. A 11. században csupán női és gyermek sírokban fordultak elő.

Kutatásaim eredményeként beszámolok a fülesgombok formai variációinak időbeli megjelenéséről, elterjedéséről is a fentebb említett 10–11. századi temetőkben, illetve a különböző társadalmi rétegeknél való előfordulásukra is kitérek.

Dolgozatom második részében a fülesgombok viseletben betöltött szerepét mutatom be. Vizsgálataimhoz ez esetben nemcsak Hajdú-Bihar megye és Rétköz temetőit használtam fel, hanem a Kárpát-medence különböző területein előkerült, fülesgombokat tartalmazó, jól dokumentált 10. századi temetkezéseket is. Konklúzióként megállapítható, hogy a több gombbal záródó viselet a 10. század végéig jelen volt, azonban a 11. században már csak egy, esetleg két fülesgomb kapcsolta össze a ruházatot. Mindez jelzi a keleti típusú viselet lassú eltűnését a 11. századi Magyarországon.

TIHANYI BALÁZS

Régészet
MA, 1. félév
Szegedi Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar

*Témavezetők:
Dr. Révész László
tanszékvezető egyetemi docens, SZTE BTK
Dr. Pálfi György
tanszékvezető egyetemi docens, SZTE TTIK*

A honfoglalás kori íjak és íjászsírok problémakörének újabb megközelítése

Az írott források és a régészeti leletek egyértelműen tanúskodnak arról, hogy a honfoglalók fő fegyvere az íj volt, a hadsereg zömét a lovasíjászok adták. Több tudományág képviselője is foglalkozott az íjak témakörével, azonban még mindig több a kérdés, mint a válasz. Ennek fő oka a leletanyag jellege: a korszakból szinte kizárólag sírleletek állnak rendelkezésünkre, s egy olyan funkcionális tárgytypus esetében, mint a fegyverek nem alakíthatunk ki tudományos szintű álláspontot a használat kérdésében. Éppen ezért véleményem szerint, a 21. századi igényeknek megfelelően vizsgálati módszereink palettáját ki kell szélesíteni és be kell vonni a természettudományokat is. Éppen ezért dolgozatomban régészeti és antropológiai szempontból közelítem meg az íjászfelszerelést tartalmazó sírok problémakörét.

Az antropológiai vizsgálatok alapja a paleopatológiai elváltozások azon csoportja, melyet enthesopathiáknak neveznek. Az enthesopathiák a fizikai stressz következtében, az izomtapadási pontokon kialakuló csontburjánzások (hipertrófia), vagyis egy rendszeresen végzett fizikai munkavégzésben résztvevő izmok tapadási pontjai markánsabban jelentkeznek. Az íjászat egy olyan összetett munkavégzés, mely számos izomcsoportot von be a vállaktól az ujjakig, éppen ezért lehetőség lenne az elkülönítésre más munkavégzésektől. Ugyanakkor a hazai kutatásban ilyen irányból eddig senki nem közelítette meg a témát, éppen ezért az elméleti alapokat mutatom be először: az íjászat anatómiáját és az eddig rendelkezésre álló nemzetközi antropológiai adatokat. Ezt követően a módszert gyakorlatban tesztelve bemutatom - az általam választott- Sárrétudvari-Hízóföldek (Hajdú-Bihar megye) 10. századi temetőjét a régészeti és antropológiai adatok tükrében. A makroszkópos megfigyelésen alapuló vizsgálatok az összesen 58, fegyvermellékletes sírban nyugvó egyének lapockáira, kulcsontjaira, felkarcsontjaira és alkarcsontjaira terjedtek ki. A vizsgálatok eredményeként elmondható, hogy a szériában megfigyelt hipertrófiás pontok és az íjászatban résztvevő izmok között magas fokú átfedés van, éppen ezért úgy vélem, bizonyos körülmények között meg lehet állapítani, hogy az adott illető rendszeresen, életvitel szerűen használta-e az íjat.

KOMORI TÜNDE

Régészet
MA, 1. félév
Eötvös Loránd Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Dr. Feld István
egyetemi docens, ELTE BTK*

A magyarországi porcelánleletek régészeti feldolgozásának módszertani megközelítései

A dolgozat célja a kínai porcelánkutatás módszertani problémáinak körüljárása, melyhez a budavári Királyi Palota és a Bácsi Magda gyűjtemény vonatkozó darabjai adnak alapot. A problémakör keretét a történeti háttér adja: röviden szó esik a kínai porcelángyártás válságáról a kora újkorban, valamint a kínai porcelán európai kereskedelméről. A történeti háttér felvázolása után a dolgozat összefoglalja mind a nemzetközi, mind a magyar porcelánkutatás kulcspontjait, bemutatva a kutatást meghatározó nemzetközi gyűjteményeket, valamint a legjelentősebb Magyarországon fellelhető gyűjteményeket. Ezek után a budavári Királyi Palota és a Bácsi Magda gyűjtemény néhány kiválasztott darabjának összehasonlításával világít rá a hazai porcelánleletek keltezési problematikájára.

A budai leletegyüttes többségében a 16. század közepe – 17. század közepe-végére keltezhető, ennek megfelelően lettek kiválasztva a Bácsi Magda gyűjtemény egyes darabjai is. A két porcelánanyag összehasonlítása mintegy esettanulmányként mutatja be a Magyarországon régészeti kontextusból előkerült kínai porcelánok datálási problémáit. Az összehasonlítás eredménye, hogy a hazai leletanyag alapvetően nem illeszthető be az eddig Nyugat-Európában feldolgozott nagyobb gyűjtemények sorába.

NAGY BALÁZS

régészeti

MA, 4. félév

Szegedi Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Dr. Kulcsár Valéria
egyetemi docens, SZTE BTK*

A Makó – Igási járandó 32. és 33. lelőhely újkori leletanyagának értékelése és helytörténeti vonatkozásai

Kutatásom során a dolgozat címében ismertetett két, a mai Makó határában található, régészeti lelőhely újkori leleteit és jelenségeit vizsgáltam. A kutatásba a régészeti mellett a néprajzi és helytörténeti ismeretanyagot, módszertant is bevontam. Igyekeztem felhívni a figyelmet a korszak kutatásának fontosságára és hiányosságaira, valamint az ilyen irányú elemzésekben a társ- és segédtudományok szerepének jelentőségére.

A két lelőhelyen 2010 és 2011 során végeztek az M43-as autópálya építését megelőző feltárásokat, melyek során népvándorlás kori (szarmata) és újkori jelenségek és leletanyagok láttak napvilágot. Kutatásom tárgyát a lelőhelyekről előkerült 17 újkori „ház”, a hozzájuk kapcsolódó kemencék és gödrök, illetve mindezek változatos leletanyaga (elsősorban különféle kerámiák) jelentették. A két lelőhely újkori objektumainak egymáshoz viszonyított elhelyezkedése, tájolásuk, az épületek jellemzőiben és leletanyagukban jelentkező megegyezések alapján kézenfekvő volt azok egykorúként való kezelése.

Az előkerült leletanyagokat igyekeztem összevetni a térségből származó más újkori leletanyagokkal, illetve a különböző néprajzi gyűjteményekben őrzött anyagokkal. Ezek felhasználásával a két lelőhelyen előkerült változatos újkori kerámiák kapcsán arra a következtetésre jutottam, hogy azok a hódoltság koránál későbbiek. Egyes példányok esetében megállapítást nyert, hogy azok a 19. század első feléről származó hódmezővásárhelyi tálás hagyományokkal mutatnak rokonságot, míg más darabok esetében felvethető azok szegedi, makói és szentesi eredete is. A lelőhelyekről előkerült két cseréppipa stílusjegyeik alapján elsősorban a 18. század vége és a 19. század elejére keltezhető. A tág időhatárok jól mutatják, hogy e két tárgytípus tipokronológiája megerősítésre, a velük kapcsolatos ismeretanyag gyarapításra szorul a 18. és 19. század kutatása kapcsán.

A helytörténeti és levéltári adatokat összevetve a feltárt leletanyagokról szerzett ismeretekkel arra a következtetésre jutottam, hogy az újkori jelenségek a tanyásodás első korszakának nevezett időszakkal hozhatóak kapcsolatba. Ezt látszanak megerősíteni a rendelkezésre álló térképészeti adatok is, melyek alapján a két lelőhely a Makót ölelő szállásterületek határában fekszik. Mindezek ismeretében az objektumokat a 18. század legvégére tartom keltezhetőnek.

VADÁSZ EMESE
Régészet
MA, 4. félév
Szegedi Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Dr. Wolf Mária
egyetemi docens, SZTE BTK*

A támadófegyverzet változása a középkorban. A hosszúkard és kialakulása

Jelen dolgozat témája egy hazánkban kevésbé kutatott fegyvertípus, a másfélkezes- vagy hosszúkard. A kardtípus megjelenése nagyjából a XIII. század közepére tehető, de igazán népszerűvé csak a század végére vált. A kialakulás oka – véleményem szerint - az új típusú, már kisebb-nagyobb fémlemezkből álló vértetek megjelenése volt: a hosszúkardok pengéje az új vértettípusok miatt hosszabb és nehezebb a korábbi kardokéhoz képest, megnyúlt markolatuk pedig lehetőséget ad rá, hogy alkalmanként a kardforgató két kézzel is megragadhassa azt, s így nagyobb erővel sújthasson le ellenfelére. Dolgozatom célja az volt, hogy minél több ilyen fegyvert felkutassak és elemezzek. Munkám során összesen 34 ilyen fegyvert vizsgáltam, melyek nem reprezentálják teljes egészében a hazai másfélkezes kardanyagot, mégis lehetőséget adtak néhány következtetés levonására, melyeket a jövőben a további kutatás igazolhat, pontosíthat vagy megcáfolhat majd.

A pengék formáját tekintve a vizsgált anyagban egyértelmű a széles, súlyos, vájattal merevített formák túlsúlya a gerincéles típusokkal szemben, leggyakoribbak a XIIa, XIIa és a XVIa formák voltak. A keresztvasakat illetően az egyenes, egyszerű formák dominálnak (2, 1a és 1. típus), a markolatgombok közül pedig a dob alakú, csonkakúp formájú kiemelkedésekkel ellátott típusok vannak túlsúlyban, melyek java kerek vagy ovális, de a négyszögletes formák is népszerűnek mondhatók (J, K, II és Z2b típusok).

A vizsgált 34 fegyverből 20 darabon volt látható valamilyen díszítés vagy bélyeg, többnyire a pengén, ritkábban a markolatgombon vagy a markolatnyelven. A keresztvas csupán egy esetben volt díszített. A díszítése módja jellemzően a rézzel történő taúsírozás illetve a vésés. A díszítések közül leggyakoribb a futó farkas, a szív, az unikornis és a görögkereszt voltak, de különböző típusú kereszttek, pajzs-, nyíl-, kerékmotívum és különféle betűk is megjelentek. A farkasjegy (és az unikornis) a XIII. században passai műhelybélyegként tűnik fel a kardpengéken, de mivel más műhelyek is előszeretettel hamisították, ezek a fegyverek pusztán a farkasbélyeg alapján nem tekinthetők biztosan passai gyártmányoknak.

A legtöbb általam vizsgált fegyver készítési ideje a XIV–XV. századra keltezhető, főleg 1350 és 1450 közé. Ez megerősíti Kovács S. Tibor véleményét, aki a fegyvertípus magyarországi megjelenését a XIV. század második harmadára teszi, de a kérdés tisztázásához mindenképpen szükség volna a teljes hazai másfélkezes kardanyag felmérésére.

KOCSIS ANDREA

Történelem (régészet)

BA, 7. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Feld István

egyetemi docens, ELTE BTK

Az egyházasdengелеgi Szent Imre-templom román kori periódusának problémái

A Nógrád megyei kis falu, Egyházasdengелеg Árpád-kori temploma már első ránézésre kitűnik a középkori templomaink sorából. Dolgozatomban a templom román kori periódusának három fő problematikájára koncentrálok, így a keltezés nehézségeire, a falában elrejtett edényekre és - nem utolsósorban – szokatlan alaprajzára. A feltárás során ugyanis az derült ki, hogy a román kori hajóhoz a szentéllyel megegyező méretű és formájú épületrész csatlakozott nyugatról is, amelyet a gótikus átépítés során lebontottak. Rekonstrukciós kísérletekkel igyekszem megmagyarázni ezt a meglepő alaprajzot: elég vastagok-e a falak egy torony megtartásához? Elképzelhetünk-e egy különleges karzatot? Hova vezethetett az emeletmagasságban árván befalazott ajtó? Gondolkodhatunk-e esetleg egy tengelyesen szimmetrikus épületben?

A második probléma a keltezés nehézsége: újra kell-e gondolnunk az ásató Kozák Károly egyenes szentélyzáródásra alapozott keltezését? Az építés időpontjának meghatározásához le kell hántanunk a kutató és a hagyomány preconcepcióit és mítoszait a valóságról, azonban így sem biztos, hogy megnyugtató eredményre juthatunk. Az utolsó felmerülő kérdés az elfalazott kerámiaedények rejtélye. A román kori hajó falában felfedezett edényekkel kapcsolatban az ásató szerint építőáldozatról kell beszélnünk, ellenben úgy vélem, a rezonanciaedények teóriája meggyőzőbb, ha a templomot a magyarországi építőáldozatok ettől eltérő kontextusába helyezzük.

A feladat tehát a kíváncsi vadregényes magyarázatok ellenére távol tartani a kérdések megoldását a bizonyíthatatlan hipotézisektől, és elfogadni, hogy néha a legfurcsább esetekben is a csalódást keltő, legegyszerűbb magyarázat adhatja a legmegnyugtatóbb választ.

SOÓS RITA

Régészet

MA, 1. félév

Szegedi Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Révész László

tanszékvezető egyetemi docens, SZTE BTK

Egy 19. században feltárt honfoglalás kori temető elemzése az új kutatási eredmények tükrében. Piliny–Leshegy

Piliny község térsége mind a talajtípus, a csapadékmennyiség, a növényzet és sok más egyéb környezeti adottság szempontjából ideális helynek számított egy honfoglalás kori szállásterület kialakításához. A területen előkerült különböző korú leletek azt bizonyítják, hogy ezek a feltételek már a korábbi időszakokban is, illetve a középkoron át a későbbiekben is adottak és alkalmasak voltak a megtelepedésre.

Kutatásomban a Piliny-Leshegyen, 1871-ben báró Nyáry Jenő által feltárt ötsiros, 10. századi temetőben megfigyelt jelenségek újraértelmezését, valamint a lelőhely jellegét meghatározó tárgytípusok részletesebb elemzését végeztem el, mivel a tárgyalt sírok a történeti Nógrád vármegye 9–11. századi lelőhelyei között kiemelkedő helyet foglalnak el. Munkám célja az volt, hogy mindezek alapján lehetővé váljon a sírok minél pontosabb keltezése. A régészeti anyag ismeretében a temető eddigi, azaz 10. század első harmadára való datálását nem tartom bizonyítottnak.

A hagyományos régészeti elemzés mellett természettudományos vizsgálatokat is végeztünk egyes leleteknél. A pilinyi íjcsontokon mikroszkóp, infravörös spektrométer, Raman spektrométer, valamint Mikro XRF technika segítségével kerestük a választ a mikroszkópicusan megfigyelt jelenségekre. Az archeometriai módszerek alkalmazására az ásató és

publikáló báró azon feljegyzése adott okot és ötletet, mely szerint az első sír feltárásakor néhány csonttárgy külső felületén vörös festés nyomait észlelte.

A Piliny-leshegyi temető publikálásában nem csupán a honfoglalás kori temetők szakszerű feltárásának kezdetét, hanem a tárgytipusok részletesebb, tudományos igényű feldolgozásának kiindulópontját is üdvözölhetjük. Véleményem szerint ezt a temetőt, vagy temetőrészletet teljes bizonyossággal nem tekinthetjük továbbra is a „kiscsaládi temetők” képviselőjének, sem az „első generációs” honfoglalók sírjainak.

MÉSZÁROS BOGLÁRKA

Régészet

MA, 1. félév

Szegedi Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Dr. B. Tóth Ágnes
egyetemi docens, SZTE BTK*

Fibulák és öltözetek az 5. század második felében néhány Kárpát-medencei fibulatípus alapján (Léva-Perse, Bakodpuszta, Letkés típus)

Kutatásom témája három tetszőlegesen kiválasztott, a Kárpát-medencében is fellelhető 5. századi fibulatípus: a Léva-Perse, a Bakodpuszta és a Letkés típus. Választásom azért ezekre a fibulákra esett, mert közel egy időben és egy térben voltak használatban.

Gyűjtésem alapját a Kárpát-medencei leletanyag képezi, de az egyéb európai példányokat sem hagyom figyelmen kívül. A tárgyak felgyűjtése mellett foglalkozom azok bemutatásával és alaposabb elemzésével. Célom, a fibulatípusok elterjedésének feltérképezése, a fibulaviselet rekonstrukciója, a tárgyak kronológiai helyzetének tisztázása, valamint kísérletet teszek az etnikum meghatározására is. A ruhakapcsoló-tűk párhuzamaira is kitérek, de a jelenlegi dolgozatnak nem feladata azok részletesebb elemzése. Végül, de nem utolsó sorban felvetem a pannoniai bronzöntőműhelyek kontinuitásának lehetőségét, tudniillik a Léva-Perse típusú fibula nagyarányú Kárpát-medencei előfordulása alapján egy pannoniai műhely létét sejtethetjük. Továbbá feltételezhető, hogy az ezüstöntvények is itt, helyben készültek. Némely fibulán archeometriai vizsgálatokat végeztünk el, ennek célja azok anyagösszetételének és technológiai kivitelezésének megállapítása volt.

A dolgozat fő elemei a viseletrekonstrukciók, amelyeket a fibulák sírban való elhelyezkedése alapján lehetett megrajzolni. Ennek szépsége abban rejlik, hogy láthatjuk mennyire sokszínű viselete volt a régmúlt emberének is. Három öltözetet sikerült rekonstruálni, ami a peplos, a tunica és a diagonális viselet képében jelent meg. Ezek mellett még két érdekes viseleti modellt lehetett megfigyelni, de ezek egyelőre még nem kezelhetők külön csoportként.

SZEGEDI KRISTÓF ISTVÁN

történelem-régészet

BA, 5. félév

Miskolci Egyetem

Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Dr. Ringer Árpád
egyetemi docens, intézeti tanszékvezető, ME BTK*

László Gyula uráli-finnugor őstörténeti munkássága ma

A nyelvészeti kutatások a XIX. század óta lehetőséget nyújtanak arra, hogy egyes népcsoportok történelmét visszavezethessük őskorig. Ennek köszönhetően a komplex módszerekkel dolgozó őstörténet tudomány képessé vált olyan kérdések felvetésére, mint az uráli vagy indoeurópai nyelvű népek őshazájának területi, időbeli keretei.

Az uráli népek legkorábbi történetének időbeli kereteit a nyelvtudomány és régészet közös munkája eredményeként az uráli egység felbomlási szakaszára helyezték i. e. 6000-4000 körül. Az uráli őshaza problémája viszont mai napig élénk vitákat vált ki a szaktudósok közt és két tábor kezdett el kialakulni. Az egyik szemlélet az uráli egység korát fiatalabb időkre teszi, míg a másik tábor a régebbi kőkorból keresi a válaszokat.

Dolgozatom célja, hogy László Gyula 1961-es monográfiájában lefektetett alapelvek időszerűségeire rámutassak, hiszen ő vélte felfedezni hazánkban először a régibb kókor és az uráli őshaza lehetséges kapcsolatait. Dolgozatom és a kérdés felvetésének időszerűségét nyelvészeti és régészeti tényezőben is látom. Egyrészt a XX. század korszakalkotó nyelvészei, mint Lakó György, Harmatta János és Hajdú Péter sem tagadták a nyelvek ősiségét. Hajdú Péter „preuráli” nyelvi kapcsolatokat is tanulmányozott, illetve nemrég Juha Janhunén az MTA tiszteletbeli tagjává vált, s véleménye szerint az uráli őshaza a szókézlete alapján a mezolitikumban létezhetett az Ob és Jenyiszej folyók között. Másrészt László Gyula őstörténeti munkásságára ma is lehet építeni, hiszen tőle függetlenül neves külföldi régész kutatók is hozzá hasonló elgondolásra jutottak, s a Szvidéri-műveltséggel kötötték össze az uráliak legkorábbi történetét. Munkámban a hazai és nemzetközi szakirodalom alapján először kívánom összegyűjteni László Gyula "szvidéri-elméletének" visszhangját és bemutatni az ezzel összefüggésben álló friss nemzetközi őstörténeti kutatásokat, publikációkat. Mindezek alapján szeretném demonstrálni, hogy László Gyula korát megelőzve ismerte fel a Szvidérien fontosságát a kelet-európai őstörténetben.

SAMU ANITA

Régészet

MA, 5. félév

Szegedi Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

*Témavezetők:
Dr. B. Tóth Ágnes
egyetemi docens, SZTE BTK
Szalontai Csaba
régész, SZTE BTK*

Sírrablási módok vizsgálata három kiskundorozsmai avar temetőben

A Maty-ér nyugati partján feltárt daruhalmi temető 93 síros közössége a 7. század végén felhagyta rövid ideig használt temetőjét, és az ér keleti partján nyitotta meg az új temetkezési helyét, melyet a 7–8. század fordulójától a 8–9. század fordulójáig, legkésőbb a 9. század első harmadáig folyamatosan használt. A 298 sírt kerítő keleti temetőároktól 60 méterre feltárt Kettőshatár út II. temetőjének 43 sírja pedig már egy új, az eddigi közösségektől teljesen eltérő kis csoport tagjait rejtette.

A három egymás melletti temető használatában vannak időbeli átfedések, és egyre biztosabb az is, hogy a Daruhalom és a Kettőshatár út I. temető közössége azonos volt. Noha a Kettőshatár út I. és II. temető közössége jórészt egy időre tehető, mégis a köztük meglévő különbségek alapján egy származás alapú társadalmi alá-fölé rendeltség állapítható meg köztük.

A 3 temető egyidejű feldolgozása és elemzése számos összehasonlításra és elmélyült elemzésre ad lehetőséget, melyek segítségével eddig nem ismert folyamatok és kapcsolati rendszerek is felfedezhetővé válnak.

Jelen munkámban a három temetőben megfigyelt sírrablási szokások kerülnek bemutatásra és elemzésre. Ismertetem a rabolt és rabolatlan sírok arányait, illetve ezek különböző statisztikáit. Továbbá elemzem a megfigyelt rablási módokat és technikákat, és a csontok elhelyezkedését. A sírokban maradt leletek alapján pedig kísérletet teszek annak meghatározására, hogy milyen tárgyakat vihettek el a sírrablók. Végül foglalkozom azzal a kérdéssel is, hogy kik és mikor hajtották végre a temetkezések kirablását, ami már a bolygatott sírok temetőn belüli elhelyezkedését és időrendjét is érinti.

Daruhalom, illetve a Kettőshatár I. lelőhelyen előkerült temetők kiraboltsága arányaiban hasonló (93 sírból 17 és 298 sírból 58, azaz 18,3% és 19,4%). A Kettőshatár II. lelőhelyen feltárt temető rabolt sírjainak aránya nagyságrendekkel eltér a másik két temetőtől. A 43 sír mindegyike korabeli rablás áldozatául esett, azaz a temető 100 %-a tekinthető raboltnak. Ez a szám, illetve a sírok módszeres kirablása, majd gyors visszatemetése arra utal, hogy a 43 síros közösség rangban és gazdagságban magasan kiemelkedett nemcsak a környék, de a közép-alföldi avar közösségek közül is. A kis közösség azzal is kitűnik más avar temetők közül, hogy az eltemetett egyének között az egész Kárpát-medencében itt a legmagasabb a mongolidok aránya.

Művészettörténet

CZENKI VIVIEN

Művészettörténet

MA, 1. félév

Pázmány Péter Katolikus Egyetem

Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar

*Témavezető:**Dr. Kopócsy Annamária
egyetemi adjunktus, PPKE BTK*

"...a festészet kiterjesztett határai" - Csáth Géza a századforduló összművészetének tükrében

A 19-20 század fordulóján a művészeti életben előtérbe tolódott az Én, a szubjektivitás, az eredetiség és a sablonok elvetése. Fontos motívummá és törekvéssé lépett elő a belső érzelmek és gondolatok kifejezése, akár a forma felett is. Megjelentek a ködös, bizarr, idegen látványok, furcsa belső lényekkel, tudatalatti világokkal. Ez a nehezen érthető belső tartalom pontosan ráillik Csáth Géza irodalmára, és ugyanúgy ráillik még nem felfedett képzőművészetére is.

A korszakban divatosá váló szecessziós és szimbolista irányok felé vonzódott mind novelláiban, mind rajzaiban. Az irodalomtörténetben már felkutatásra került előképeinek sora, ám képzőművészeti munkásságában nem. És ami még érdekesebb, hogy vajon miért éppen ez az irány érdekelte a legjobban, milyen hatások miatt fordult ezek felé, életének mely szakaszaiban és ezeket milyen gondolatokkal és formákkal fejezte ki?

Úgy vélem az irodalmár és a képzőművész Csáth Géza életművét érdemes egységben is megvizsgálni, mivel munkássága nem szeletelhető szét írott és rajzolt munkákra, hiszen a hátsó készítés, a belső gondolat ugyanaz volt ezek mögött.

A téma nem hiábavaló, főleg egy olyan korszak képzőművészetét tekintve, ahol a születő művek a tudat és a gondolatok megmozgatását szolgálják. A szimbolizmus – mely Csáth munkásságát is átszövi –, egy mélyen lírai felfogásmód, mely teljes mértékben indokolja az irodalmi megközelítést, főként, hogy a szimbolista képzőművészet témáit sokszor az írott művészetből veszi. Ugyanez igaz fordítva a korszak irodalmára is mely nem szegény festői képekben valamint fejlett képzelőerőt kívánó leírásaiban. A századfordulón jelenlévő összművészeti szemlélet megköveteli magának az ilyen kutatási formákat. Az eddig felfedett eredményeket és levont következtetéseket kell összefűznünk, hogy teljesebb képet kapjunk arról a korról, melyben jeles művészeink éltek.

FINY HEIDI MARIETTA

Művészettörténet

MA, 5. félév

Pázmány Péter Katolikus Egyetem

Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar

*Témavezető:**Szakács Béla Zsolt
egyetemi docens, PPKE BTK*

A Műemlékek Országos Bizottságának munkája a marosszentannai középkori templom falképeivel kapcsolatban

A dolgozat a Műemlékek Országos Bizottsága által 1894 és 1913 között létrehozott, a marosszentannai középkori templom falképeivel kapcsolatos írásos és képi dokumentumait vizsgálja, melyeket ma a Forster Gyula Nemzeti Örökségvédelmi és Vagyongazdálkodási Központ őriz. A Forster Központ gyűjteményeinek anyagából kirajzolódik, hogyan zajlott a 20. század elején egy aprócska, erdélyi templom falképeinek felújítása. A Tervtárban őrzött akvarell-másolatok és a Fotótár anyaga olyan részleteket örökített meg az utókor számára, melyek egyéb formában nem maradtak ránk. A dolgozat nagy hangsúlyt fektet a Forster Központ Könyvtárában mikrofilmen lévő MOB-iratokban található levelezésekre, melyek megmutatják, hogyan zajlott akkoriban egy kisebb méretű, fenntartandónak nem nyilvánított emlék felújítása.

LADÓ ÁGOTA

A kulturális örökség kutatása és hasznosítása
MA, 4. félév
Babeş-Bolyai Tudományegyetem
Történelem és Filozófia Kar

*Témavezető:
dr. Kovács Zsolt
egyetemi adjunktus, BBTE*

Az Erdélyi Római Katolikus Státus csíkszeredai főgimnáziumának tervezése

A kiegyezést követően, Eötvös József vallás- és közoktatásügyi minisztersége alatt, az 1868-as népoktatási törvénnyel bevezetett általános tankötelezettség, a közigazgatásban a képzetesebb személyzet szükségessége, valamint a modernizálódó egészség-, illetve oktatásügyi igények és követelmények különböző típusú iskolaépítkezések, -bővítések, korszerűsítések sorát nyitották meg. A 20. század elején az Erdélyi Római Katolikus Státus is több új gimnáziumot építtetett például Kézdivásárhelyen, Székelyudvarhelyen – és Csíkszeredában. Talán nem túlzás, ha azt mondjuk, hogy ezen épületek közül mind méretét mind pedig megjelenését tekintve éppen a csíkszeredai a legjelentősebb, legimpozánsabb alkotás. A témaválasztást indokolja, hogy – vitathatatlan jelentősége ellenére – a csíkszeredai gimnáziumépület mindeddig nem képezte művészettörténeti kutatás tárgyát, mi több tervezésének kulcsfontosságú kérdéseit is bizonytalanság övezte. Dolgozatomban ezen kérdésekre keresem a választ az építéstörténet korai szakaszának rekonstruálásából kiindulva.

MEZEI EMESE

Művészettörténet
MA, 5. félév
Pázmány Péter Katolikus Egyetem
Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar

*Témavezető:
Dr. Szakács Béla Zsolt
egyetemi docens, PPKE BTK*

Az "uralkodó" nők. Egy ikonográfiai toposz a késő középkori Magyarországon

A dolgozat egy, a késő középkori Magyarországon is megjelenő és elsősorban kályhacsempéken elterjedő toposzt mutat be és igyekszik azt értelmezni a Közép-Európai kontextuson belül. A tárgyalt ikonográfiai téma az ún. „uralkodó” nők, melynek értelmezése a hazai anyagra vonatkoztatva nem létezik, azonban rendkívüli népszerűségnek örvendett a középkorban: megjelent szakrális és profán térben a legkülönbözőbb műfajú tárgyakon és hasonlóan széleskörű ikonográfiai programon belül. Ebből adódik a téma jelentésének problematikája is, a vizsgált jelenetek kontextusuktól függően éppúgy morális, didaktikus tartalommal is bírhatnak, mint ahogy a szatirikus irodalom lenyomataiként is értelmezhetőek.

A tárgyalt toposzba tartoznak a férfiakat fufangjukkal, eszükkel, fizikai erejükkel vagy szexualitásukkal lefegyverző és megszegényítő nők és asszonyok, köztük olyan hősnők, mint Judit és Jáel, vagy a legnagyobb filozófust megalázó nő, Phyllis és a legerősebb férfit női ruhába bújtató és asszonymunkára bíró Omphale.

A dolgozat célja a magyarországi emlékanyag felkutatása, elemzése és közép-európai kontextusban való elhelyezése, a műfaji és földrajzi kontextus felrajzolása mellett a toposz irodalmi lenyomatának bemutatását is megkísérelve.

A tárgyalt ikonográfia egyes motívumai fellelhetők a régi magyar irodalomban, de elsősorban kályhacsempéken maradtak ránk, melyek egy jól körülhatárolható régióból valók. Megjelennek a szerelem bolondjai a besztercebányai (Banská Bystrica) ún. Bothár-műhely produktumai között, Trencsénben (Trenčín), Selmecebányán (Banská Štiavnica) és Besztercebányán az Ebner-csempék közt is. Megtaláljuk őket a budai vár leletanyagában és Kőszegen is. Műfajuknál fogva a teljes tárgyak (kályha) nem ismertek, csupán a töredékei (kályhacsempék), emiatt is szükséges a közép-európai kontextus vizsgálata, ahol ismerjük bizonyos esetekben a teljes ikonográfiai-programokat. Az interdiszciplináris vizsgálódások segítségével a kályhacsempék – mint a hétköznapi, otthonok reprezentatív tárgyai – a késő középkori Magyarország polgárságának kultúrájáról, műveltségéről és a korabeli műhelygyakorlatoktól adnak képet.

VÁRKONYI ENIKŐ KRISZTINA

Művészettörténet

MA, 1. félév

Pázmány Péter Katolikus Egyetem

Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar

Témavezető:

*Dr. Kopócsy Annamária
egyetemi adjunktus, PPKE BTK*

Egy magyar Rodin-tanítvány - Hindi Szabó Kata

Kutatásom témája Auguste Rodin magyar tanítványa, Hindi Szabó Kata. A festő életművével a szakirodalom még nem foglalkozott, bár rendszeresen kiállító, ismert és köztisztelőben álló művész volt. A korabeli sajtóban gyakran megjelenik a neve, mind a szakmai, mind a személyes megítélése kiváló.

Hindi Szabó Kata 1889-ben született Brassóban, fiatal éveit Kassán töltötte. Egyes források szerint tizenhét éves korára már megjárta Párizst és bejutott Rodin műhelyébe, ahol tehetségével nagy elismerést vívott ki. Első férje, Otto Lendecke is az ő mentorálásával került be Rodinhez. A mester azonban jobban lelkesedett Hindi Szabó Katáért, olyannyira, hogy úgy tűnik, fontosabb megbízásokban is szerephez juttatta őt. 1909 – 1913-ig Párizsban élt édesanyjával és Otto Lendeckével, ez idő alatt Rodin tanítványa volt. Ebből a korszakból maradt fenn az a levelezés, amelyet Rodinnal folytatott, mialatt férjével Londonban tartózkodtak. Szerepelt a Művészház Zsűrimentes tárlatain, a Nemzeti Szalonban, és a Salone d'Automne-on, illetve rendszeresen kiállított a Múcsamokban. Férjével sok utazást tettek, rövid ideig Budapesten laktak, majd Bécsben éltek 1918-ig, amikor Lendecke betegségben elhunyt. Ettől fogva Hindi Szabó Kata ismét Budapesten alkotott, azonban hosszú ideig nem állított ki. 1920-ban édesapja is meghalt, ekkor hozzámment Dr. Csépai Károly belgyógyászhoz. 1925-ben felépítették a Sashegyen emeletes villájukat, amelyet a művész végrendeletileg a Képzőművészeti Főiskolára hagyott, hogy ott műhelyet rendezzenek be. Úgy tűnik, az iskola sosem vette használatba a villát, bár a téma még további kutatást igényel. Hindi Szabó Kata 1929-ben hunyt el otthonában, gázmérgezésben (bár a sajtóban az öngyilkosság gyanúja is felmerült). A kutatást megnehezíti, hogy egyelőre az életmű nagy része lappang. Eddig három önálló rajz és egy kétszáz oldalas vázlatkönyv került elő, amelyeket a Magyar Nemzeti Galéria Grafikai Osztálya őriz. Ezek mind a párizsi korszakában készültek, és gyönyörűen tükrözik Rodin rajzainak tanulságait. A vázlatkönyv legtöbb lapján megtalálható magának Rodinnak a kézjegye is. A kutatás ráirányítja a figyelmet Rodin rajzaira is, illetve arra, hogy milyen tanár volt, hogyan oktatott a nagy mester.

Hindi Szabó Kata hagyatékának felkutatása fontos az életmű megismeréséhez. A kutatás felada így most elsősorban a Csépai család leszármazottainak megtalálása, Lendecke bécsi hagyatékának és a Rodin-hagyatékának a vizsgálata.

HEGEDŰS MÁRTA FLÓRA

Művészettörténet

MA, 1. félév

Pázmány Péter Katolikus Egyetem

Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar

Témavezető:

*Dr. Rozsnyai József
egyetemi adjunktus, PPKE BTK*

"Für Großzinkendorf, nicht ausgeführt." A nagyecenki templom tervei (1859-1860)

A dolgozat egy korábban megkezdett kutatás folytatásaként azokra az építészeti tervekre fókuszál, melyek az új nagyecenki katolikus templomhoz készültek. A község kegyura, Széchenyi István az 1859-es év végén döntött úgy, hogy új templomot emeltet a korábbi, leromlott állapotú épület helyett. 1860. április 8-án bekövetkezett haláláig Széchenyi volt a tervezés irányítója. Az épülethez két tervező, id. Storno Ferenc (1821-1907) és Ybl Miklós (1814-1891) készített terveket. Ezek közül két változatot ismerünk, mely id. Storno Ferenc nevéhez fűződik és egyet, melyet Ybl Miklós készített. A dolgozat címében szereplő idézet id. Storno Ferenc egyik tervéről származik, jelentése: „Nagyecenkre, nem valósult meg.” Bár Ybl utolsó tervváltozata, mely szerint az épület elkészült, lappang, érdemes lehet a korábbi változatot a felépült templommal összevetni. A dolgozat célja a meglévő tervek bemutatása és elemzése, valamint a tervezéshez kapcsolódó írott források feldolgozása.

SALAMON GÁSPÁR

Művészettörténet

MA, 3. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Leslie Edwards

főlevéltáros (Head Archivist), Cranbrook Center for Collections and Research (USA, Mich.), Cranbrook Center for Collections and Research

„Lieber Eli!” Maróti Géza és Eliel Saarinen szakmai és baráti kapcsolata – különös tekintettel az Egyesült Államokban töltött évekre (1927–1932)

Maróti Géza a művészet szinte minden területén otthonosan mozgott: a szobrászat és építészet mellett a festészet és a belsőépítészet terén is maradandót alkotott. Hasonló természetességgel kapcsolódott be a nemzetközi művészeti véráramba is ez a megnyerő modorú, nagy munkabírású, mindeközben egy-egy kecsegtető – ahogy ő emlegette – „nagy” megbízásért ország- és kontinenshatárokat bátran áthágó, nyughatatlanul bolyongó, de örökké hazavágyó par excellence vándorművész. Amerikai pályájának alkonyán Maróti így fogalmazott: „Elég az a pár névjegy, amit a világban szerte széjjel leraktam.” A Maróti által a külföldön szétszórt „névjegyek” (szobrok, falfestmények, tervek, modellek stb.) mennyisége – egyelőre – nemcsak, hogy elégnék, hanem túl soknak bizonyult kutatás számára. Maróti külföldi kapcsolatainak és nemzetközi megrendelői körének kialakulását nagyrészt Eliel Saarinen világhírű építésznek köszönhette, akivel életreszóló barátságot kötött, valamint évtizedes szakmai kapcsolatot is ápol. Jelen dolgozat Maróti pályája nemzetközivé terebélyesedésének mozgatórugói után kutatva az említett művészbarátságot elemzi, a téma újabb forrásait és eddig elhanyagolt aspektusait vizsgálva.

HAVAS GYÖNGYVÉR

történelem, magyar és művészettörténet minor

BA, 7. félév

Pázmány Péter Katolikus Egyetem

Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar

Témavezető:

Dr. Rozsnyai József

egyetemi adjunktus, PPKE BTK

Polgári reprezentáció és mentalitás Budapesten a belvárosi Takáts-ház példáján

A Pest belvárosi Váci utca 39.–Duna utca 3. szám alatt álló Takáts-ház építéstörténetét bemutató dolgozat társadalom-, mentalitás- és művészettörténeti szempontból egyaránt felhasználható információkat tartalmaz. A tanulmány az általam átnézett levéltári forrásokra (BFL; BFL Tervtár; MNL, Ba ML); a korabeli szakfolyóiratokra (pl. Vállalkozók Lapja, Építő Ipar, Architectonische Rundschau), periodikákra (mint a Pesti Napló, Vasárnapi Újság, Evangélikus Egyház és Iskola), archív fényképfelvételekre és egyéb forrásokra (pl. Budapesti Czim-és Lakásjegyzék) támaszkodik. A dolgozat kiemeli az épülethez köthető személyek életútját is. Célja, hogy hűen, adatgazdagon és sokszínűen mutassa be a bérház korabeli tárgyi és emberi környezetét. Külön fejezetben szól az építetőről, a zilahi származású Takáts Lajos (1846–1918) fűszer-, és gyarmatáru kereskedőről, akinek „Fekete elefánthoz” címzett üzlete a Hatvani (1894-től Kossuth Lajos) utca 19. szám alatt működött. Takáts Lajos a vállalkozás hasznából 1899–1900-ban felépítette a ma is látható, Váci utca és Duna utca sarkán álló, elefántos stukkóval díszített bérházát. A telket 1899. január 23-án 78.941 osztrák-magyar forintért vette meg a Fővárosi Közmunkák Tanácsától. A tervrajzok nem ismeretesek, csak az engedélyezési iratok. Az engedélyezési folyamat 1899. május 18-ától 1900. július végéig tartott. A tanulmány a korábbi, 1898. február 24-i kisajátítást megelőző épület történetéről is megemlékezik, amely nagykarolyi gróf Károlyi Melindának, – gróf Károlyi Gyula (1871–1947) feleségének – tulajdonában volt 1894. február 23-tól, akkor még Duna utca 13. szám alatt. A dolgozat új eredményeket hoz a mindeddig nem azonosított építész, Schweiger Gyula megnevezésével és feltérképezhető életművének bemutatásával. Az építésre vonatkozó állítás a Komor Marcell által 1901. január 9-én, a Vállalkozók Lapjában közétett cikkekre támaszkodik. A tanulmány emellett stíluskritikai alapon összeveti a Takáts-házat Schweiger Gyula egyéb, azonos időben tervezett épületeivel. Dolgozatom új eredményei még az engedélyezési iratok

legteljesebb feldolgozása, a telektörténet, valamint a Telekkönyv teljes bemutatása. Az épület történetétől elválaszthatatlan egykori Zsolnay-lerakat történetét is részletesen tárgyalom az összes fellelhető forrás és adat közvételével. Végül a Belváros rendezésével kapcsolatos kritikákat vázolja a dolgozat korabeli újságcikkek és vélemények alapján, ahol szól a Takáts-ház megítéléséről is.

BARAZSULY VIKTÓRIA ADRIENN

Művészettörténet

BA, 4. félév

Babes-Bolyai Tudományegyetem

Történelem és Filozófia

*Témavezető:
dr. Kovács Zsolt
egyetemi adjunktus, BBTE*

Új színházat Kolozsvárnak – A kolozsvári Nemzeti Színház építése és épülete a sajtó tükrében (1904)

A kolozsvári színjátszás és a magyar színészet bölcsője, a Farkas utcai Kőszínház a huszadik század elejére tűzveszélyesnek bizonyult. Ezért az új évad megkezdése előtt rendszerint betiltották az állami szervek az előadásokat, majd az intézmény, nem tudván másként kielégíteni a kolozsvári közönség igényeit, ugyanabban az épületben folytatta munkáját. Az 1904-es határozatot, miszerint Kolozsvárnak megadják az új színház épületéhez szükséges engedélyt, nagy öröm fogadta. A kezdeti öröm viszont hamar keserűségbe csapott át, mert kitudódott: az épületet a korszerű színházakról ugyan Európa-szerte híres, de osztrák Fellner és Helmer építészpáros fogja megtervezni. A sajtóban komoly hadjáratot folytattak a cég ellen, művésztelennek, kényelmetlennek nevezve épületeiket. A nemzeti érzés sértését is felrötták, hiszen magyar nemzeti színházat mégsem tervezhet osztrák. Mivel nyilvános pályázatot nem írtak ki a döntés meghozatala előtt, a szakmai körök is kifogásolták a bécsi cégre esett választást, amely szerintük jogtalanul mellőzte a magyar építészeket. Minderről a gazdag kolozsvári sajtóanyag tudósít minket. Végül is a színház tervezője a az osztrák építészpáros maradt. Nem tudván mit tenni, az ellenkező hangok is elcsitultak, s 1904 őszén elkezdték építeni Thália kolozsvári hajlékát.

KELECSÉNYI KRISTÓF

Művészettörténet

MA, 5. félév

Pázmány Péter Katolikus Egyetem

Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar

*Témavezető:
Rozsnyai József
egyetemi adjunktus, PPKE BTK*

Vertikális hangsúlyképzés a 19. század második felének magyarországi világi építészetében

A 19. század második fele építészetének kutatása az elmúlt évtizedekben gyorsult fel Magyarországon. A korábbi évtizedekben igencsak negatív megítélésű késő historizmus (1885-1900) tudományos feldolgozásában így számos vakfolt van. A stíluspluralizmus mellett meghatározott egyik legfőbb jellemzőjének a szakirodalom a mozgalmasságot, az épületek tömegének addig nem látott játékosságát tartja. A vertikális hangsúlyok azonban nem csak az épületek saját kompozícióiban érvényesülnek, de egy nagyobb és tervezett egységnek, a városképnek is szerves részét képezik. A látványtengelyekre állított saroktoronyok és kupolák a historizmus ideális városának részei. Ezeket a tetőformákat az építészeti modernizmus funkciótlannak, a városképet rontó elemeknek minősítette, és ez nagyban kihatott későbbi értékelésükre is.

A konkrét példákat vizsgálva kettős tanulság bontakozik ki. Egyrészt azok a tendenciák, amelyek a század utolsó évtizedében a tetődíszek tömeges elterjedéséhez vezettek, már a historizmus korai évtizedeiben (1850-1870) megjelentek. Nem is a marginális alkotásokban, hanem a városi építészet olyan főműveiben, mint Ybl Miklós Pesti Hazai Első Takarékpénztár székháza (1866-1868), vagy Szkalnitzky Antal Hungária Szállója (1868-1871). Másrészt a már a gyakran hangzott kritika, mely szerint palotahomlokzatok mögé sokszor nyomorúságos lakások kerültek, sem helytálló. A vertikális hangsúlyképzésben a korszak építetőjének monumentalitás iránti vágya jelentkezett, amelyet

indokolhatott az épület mérete, elhelyezkedése, funkciója vagy pusztán az adott egyén, intézmény, egyesület kommunikálni kívánt társadalmi státusza. Az esetek többségében ez valóban bérlakásokkal társult, ám ez még nem jelentette azt, hogy az adott épületre a kortársak bérházként tekintettek volna. A műfaj építészeti feladatként való felértékelődését pedig pont ezek az évtizedek hozták el.

VÉCSEI HUNOR

Művészettörténet

BA, 6. félév

Babeş-Bolyai Tudományegyetem

Történelem és Filozófia Kar

*Témavezető:
dr. Kovács Zsolt
egyetemi adjunktus, BBTE*

Vida Árpád portréi

Vida Árpád (1884–1915) marosvásárhelyi születésű képzőművész, a század eleji magyar művészet egyik izgalmas alakja rövid élete miatt viszont korán feledésbe merült. A művészeti pályán a marosvásárhelyi kollégiumi rajztanár, Gulyás Károly indítja el. Budapesten a Mintarajztanoda, majd később a Képzőművészeti Főiskola növendéke, és már ekkor nagy sikerrel szerepel úgy a hazai, mint a velencei, drezdai kiállításokon. 1910 végén magyar állami ösztöndíjjal Párizsba utazik, ahol az újfajta megoldások és témák jelentős hatással lesznek további alkotásaira. Életművében kiemelkedő helyet foglalnak el portréi, melyek hű keresztmetszetet adnak a művész egyéni látásmódjáról, annak alakulásáról.

Dolgozatomban az általam felkutatott portréin keresztül mutatom be, valamint helyezem el a korszak magyar és nemzetközi művészeti viszonylataiban Vida Árpád sajátos, lírai stílusát, mely leginkább az impresszionistákéval rokonítható.

Néprajz I. (Társadalom és tárgyi néprajz)

CS. TÓTH GABRIELLA

Néprajz

MA, 3. félév

Szegedi Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Barna Gábor

Tanszékvezető, SZTE BTK

A gombosi női ünnepi viselet. A jelentéstartalom változásai a 20. század elejétől napjainkig

Gombos a mai Szerbia területén fekvő, Duna-menti település, mely a török kiűzését követően egészen a 19. század derekáig települt, a szélrózsa minden irányából, de leginkább a Dél-Dunántúlról. Nem tudni, hogy a falu lakosságának kultúrája és ezzel együtt parasztviselete mikor egységesült, azonban a fotográfiai tanulsága szerint a 20. század elején egységes képet mutat öltözetük. A gyári kelmék selymek, bársonyok használata meghatározó, az egyes ruhadarabok a polgári divat hatását tükrözik, a biedermeier jelleg egyértelműen felfedezhető. Az 1970- es években bekövetkezett átöltözésig, a gombosi parasztviselet több formai változáson is áment, ám ez nem befolyásolta a viselet kialakult jelzőrendszerét mely képessé tette az öltözetet arra, hogy kifejezze viselője korát, családi állapotát, vallását és származási helyét. Mindezek mellett tájékoztatva arról, hogy milyen ünnepi vagy köznapi eseményre öltözött fel az adott személy. Tehát a gombosi népviselet jelentéstartalmáról beszélve először ezekről a tájékoztató elemekről kell megemlékeznünk.

Másodszor a történelem viszontagságai miatt a Nyugat- Bácska térségében megváltozott társadalmi és kulturális környezetében a hagyományörzés és ehhez kapcsolódva, elsősorban sárpadi fellépő ruhaként használt öltözet-együttesek megváltozott funkcióban és ez által átalakult, tudatosult jelentéstartalommal napjainkig meghatározó és reprezentatív kulturális elemei a falunak.

Fő kérdésvetésem, hogyan és miért változott a gombosi női ünnepi parasztviselet funkciója és ez által jelentéstartalma a 20. század elejétől napjainkig.

KUSNYÍR ÉVA

Néprajz

MA, 7. félév

Debreceni Egyetem

Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Lovas Kiss Antal

egyetemi docens, DE BTK

„A papír elbír mindent - ha engedik" - A formális válások és formális különélések vizsgálata

A XXI. századi Magyarországon új tendenciák jelen, melyek felfoghatók a család, mint együttélési és reprodukív intézmény változó- és túlélőképességének jeleként. Vizsgálatom tárgyát a formális válások és formális különélések képezik, melyek olyan háztartások, melyek működtetésére informális eszközöket alkalmaznak a családok, felbontva a házasság jogi kereteit különféle szociális juttatások megszerzésére válnak jogosulttá. Kutatásomban középfokú végzettségű, kisvárosi miliőben élő személyeket és családjukat, általuk pedig háztartásukat is vizsgáltam, akik életstratégiaként alkalmazzák a formális válást vagy formális különélést családi vagyoni megtartására, bővítésére, vagy szociális juttatások igénybevitelére. Strukturált többlépcsős mélyinterjúk során tártam fel a jelenséget a motivációkkal kezdődően, az érzelmi oldalon és lokális társadalom általi megítélésen keresztül egészen a konkrét gazdasági előnyökig. Témám látens jellegéből adódóan nem nyílt lehetőségem a reprezentatív feltárára egy konkrét földrajzi területre nézve; kutatási terepem három borsod-abaúj-zemplén megyei település volt. A háztartásvezetés, a mindennapi életritmus a formálisan megváltozott élet- és családkörülmények ellenére nem változott; mindenben megegyezik az azt megelőző időszakra vonatkozó rendszerrel; azonban kiegészült az így megszerezhető szociális juttatásokkal, melyek beépültek a család pénzgazdálkodásába. Az állami szociális ellátó- és támogatórendszer sikertelenségét jelezné az, hogy az egyén csak a rendszert kijátszva tud támogatásokhoz hozzájutni? A mai magyar családpolitika, és a szociális támogatórendszer változások előtt áll, éppen ezért lehet a formális válások és különélések informális jelensége egy izgalmas szegmens a XXI. századi családformák és funkciók változásainak feltárában.

KOVÁCS EVELIN

néprajz

MA, 1. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

*Témavezetők:**Dr. Kocsis Gyula**nyug. egyetemi docens, ELTE BTK**Dr. Mohay Tamás**egyetemi docens, ELTE BTK*

A Pető család történetének rekonstruálása a matolcsi gyapjúművesség tükrében

Dolgozatomban a matolcsi gubacsapó céh három, vérségi kapcsolatban álló tagjának, Pető Istvánnak, Pető Miklósnak és Pető Benjaminnak a 18. század végi, 19. század eleji kapcsolathálóját vizsgáltam az élet fordulóihoz kapcsolódó demográfiai eseményeken, a kereszteleseken és házasságokon keresztül. Kutatásomat levéltári források alapján végeztem, dolgozatomban a keresztkommasági kapcsolatok sokszínűségét, azoknak folyamatosan változó voltát, az inaslegény fogadásokon keresztül kibontakozó kapcsolatok néhány példáját mutattam be. A házasságkötések során a házaspárok és tanúik kapcsolatát, a házasságok létrejötte mögött meghúzódó tényezőket vizsgáltam. Dolgozatomban a presztízsnak a kapcsolatokra gyakorolt hatásával is foglalkoztam, hiszen Matolcson csak a gubacsapó céhben betöltött tisztségek, a mezőváros tanácsában betöltött tisztségek, a hadnagyi, egyházi és kurátori pozíciók biztosíthattak presztízst a lakosoknak. Ezeknek a tisztségeknek a betöltése pedig időről időre kiemelte és némiképp kiváltságosabb helyzetbe hozta a társadalom bizonyos tagjait, emellett pedig a 18. században létrejött gubacsapó céh fokozatosan a matolcsi lakosok életének, kapcsolatainak szervezőjévé, a mindennapok irányítójává vált, a megélhetés alapja pedig a céhtagság lett.

SZÉKELY ANNA

Néprajz

MA, 3. félév

Szegedi Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:**Dr. Varga Sándor**tanársegéd, SZTE BTK*

Az autentikusság kérdése a néptáncversenyek kapcsán

Dolgozatomban az autentikusság fogalmának vizsgálatát és a magyarországi néptáncversenyek értékelési folyamatainak elemzését tűztem ki célul. Ennek bemutatásához három különböző versenyt választottam, amelyen a versenyzőknek egy hiteles, autentikus művet kellett színpadi körülmények között bemutatniuk. A dolgozat a következő versenyeket tartalmazza: a 2013-as „Tedd ki a pontot!” Nemzetközi Legényesversenyt, a 2014 októberében megszervezett 0 – 24 órás koreográfusversenyt, valamint a Budapesten megrendezett Néptáncosok Országos Bemutató Színpadát, azaz egy minősítő versenyt. A dolgozat célja, hogy egy betekintést nyújtson a színpadon szervezett néptáncversenyek egy részének világába. Mind a három esetben az autentikusság és hitelesség más fogalmat jelöl. Jelenthet egy mintához való hűséget, mely alapján egy versenyző kialakíthatja a táncában való hitelességét, de egy minőségi kritériumot is jelölhet, mely alapján az alkotás felértékelődik. Az elemzésem során figyelembe veszem a versenyek résztvevőit, vagyis a jelentkezőket, szervezőket és a zsűrieket és azok véleményeit a jelenséggel kapcsolatban. Majd a néptáncprodukciók és a színház összefüggéseit vizsgálom. A kutatáshoz résztvevő megfigyelést, interjúkat és a témának megfelelő szakirodalmakat használtam fel. A dolgozat szempontjai és tanulságai egy átfogóbb, terjedelmében is nagyobb méretű összegző munka alapját képezhet.

SZABÓ RITA

Néprajz

BA, 3. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:**Dr. Deáky Zita**egyetemi docens, ELTE BTK*

Egy Tokaj-hegylajai sváb község, Hercegekút házassági stratégiái a második világháborútól napjainkig

Rohamosan változó, globalizált világunkban az egyes közösségek számára egyre nehezebb megőrizni a régiektől átörökölt értékeik, mert egyre távolabbi az a történelmi idő, amelyben ezek születtek.

Dolgozatom egy 18. században Németországból betelepített sváb, római katolikus telepések által létrehozott falu, Hercegekút, társadalmát vizsgálja, hogy a 20. század második felében bekövetkezett változások, hogyan hatottak a párválasztást meghatározó íratlan szabályokra. Kutatásom során négy megközelítés szerint vizsgáltam Hercegekút házassági stratégiáit, a lokális endogámia, felekezeti endogámia, nemzetiségi endogámia és a rétegen belüli és foglalkozási endogámia szempontjából.

A négy megközelítés nem véletlen, hiszen a mindenkori hercegekútiaknak nem csak a párválasztását, de egész mentalitását meghatározta az, hogy ők svábok és római katolikusok egy olyan földrajzi térségben, ahol sokáig a református, magyar többség volt a jellemző. A másság érzése, olyan mértékű elzárkózáshoz vezetett, hogy nagyon sokáig csak egymás között házasodtak, a társadalmi törvények nem engedték a más falubelivel, a más felekezeti, más nemzetiségűvel való házasodást. Ezt a zárkózottságot a 20. század történései, főleg az 1945-ös elhurcolás és azután következő etnikai, vallási megnyilvánulást tiltó törvények megtörték. Ebben a nyíltá válási folyamatban közrejátszott a kollektívizálást követő fiatalok tömeges beáramlása is a nagyvárosokba, akik már falun kívülről választottak párt maguknak.

Dolgozatomban arra keresem a választ, hogy az endogámiát szabályzó normák koronként milyen változáson mentek keresztül és ezek a változások, hogyan tükröződnek a házassági anyakönyvek alapján készített diagramokon. Illetve, hogy ezen íratlan törvényeket kik őrzik még, milyen formában és még van-e érvényük a 21. században Hercegekút fiataljai számára.

MOLNÁR CSENGE

Néprajz

MA, 3. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:**Dr. Mohay Tamás**egyetemi docens, ELTE BTK*

Köbe gyökerezve. Kulturális identitásépítés Cserépváralján a 21. század elején

A dolgozatom célja, hogy egy település példáján keresztül választ találjon arra a kérdésre, miért és hogyan fogalmazza meg egy lokális közösség a saját kulturális identitását a 21. század elején? Az elemzés a bükkaljai aprófalvas térség egy településéről, Cserépváraljáról és azon belül jellegzetes építményeiről a barlanglakásokról szól. Ezek a 19. században kialakított lakóegységek az idők során többszöri funkcióváltáson mentek keresztül és többféle megítélésben részesültek, napjainkban pedig részei a helyi sajátosságokat reprezentáló turistalátványosságoknak. A feltett kérdésre ezeken az építményeken keresztül keresem a választ. A dolgozat két síkon halad: A tárgyi vonal elemzi az építmények formai és funkcionális változását, továbbá a szellemi sík értelmezi a barlanglakásokhoz való mindenkori viszonyulás változását. Mindez történeti háttér bemutatásával egészül ki, annak érdekében, hogy a lehető legegységesebb képet kaphassuk a napjainkban tapasztalható kultúraépítő folyamatokról. A tanulmányt három szakaszra bontva ökológiai, szociális és kulturális alapú építkezési időszakokat határoztam meg. Ezeken keresztül a kötődés- eltávolodás és újrakötődés folyamata figyelhető meg mind a lakáskultúra tárgyhasználatában, mind a szellemi viszonyulás terén. Az egykor természetes lakóhelyek a 20. század közepére a szegénység jeleivé váltak, elhagyták őket, szociális alapon negatív megítélésben részesültek. A 21. század elejére újra felfedezik őket és a lakások tér és tárgyi világát újraserkesztve kulturális emlékezhelyeket alakítanak ki belőlük. E folyamat háttérben a mindenkori társadalmi és gazdasági problémák állnak, amik orvoslására a napjainkban érzékelhető kulturális identitásépítés az egyik reakció.

APJOK VIVIEN

Néprajz
MA, 3. félév
Szegedi Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Dr. Barna Gábor
egyetemi tanár, SZTE BTK*

Makói menyasszonyi ládák. Módszertani problémák egy múzeumi tárgyejtes feldolgozásánál

A makói József Attila Múzeum gazdag néprajzi gyűjteményében 42 darab menyasszonyi láda található. Egyedülállóan nagy gyűjtemény, amelyről a múzeum, valamint az azt fenntartó város elvárása és igénye szerint a Néprajzi Múzeum tárgykatalógusaihoz hasonló katalógust kell készítenem. A menyasszonyiláda-együttes erősen adathiányos a készítés és használat tekintetében, ezért nagy gond, hogy hogyan lehet, lehet-e egyáltalán mindezeket az adatokat pótolni, és ezáltal a tárgyakat megszólaltatni. Ezért ebben az írásban a komplexre tervezett kutatásnak csak egy részére térek ki, s elsősorban a módszertani problémákra szeretnék összpontosítani. Elsődleges szempont tehát egy olyan kutatómódszertani kérdéskör kidolgozása, amely nem csak a makói múzeum, de akár más múzeumok számára is támpont lehet, ha a muzeológus ismeretlen feladattal, problémával találja szemben magát.

UJHELYI NELLI

néprajz
MA, 7. félév
Debreceni Egyetem
Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Dr. Lajos Veronika
tudományos munkatárs, DE BTK*

"Mindenhol ugyanúgy kell dolgozni, hogy meg tudj élni..." A tyukodi fiatalok használta vidéki és városi terek vizsgálata

Dolgozatom központi kérdése, hogy a 21. század elején a kortárs globalizációs folyamatokkal átszőtt világunkban hogyan írható le az egyének mindennapjait meghatározó társadalmi és földrajzi szinterek közötti viszony. Kutatásomat 2012 nyara és 2014 ősze között egy Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei faluban, Tyukodon és a 17-25 év közötti tyukodi fiatalok által rendszeresen látogatott Tyukod körüli településeken végeztem. Az etnográfiai terepmunka módszerét alkalmazó vizsgálatom módszertani újszerűsége abban ragadható meg, hogy interjúalanyaimmal együtt mozogtam az általuk rendszeresen használt falusi és városi földrajzi-társadalmi szintereken.

A dolgozat célkitűzése a tyukodi fiatalok térérzékelésének és térhasználati gyakorlatának megértése és elemzése.

Ennek érdekében két probléma köré építettem fel vizsgálatomat. Egyrészt a tyukodi fiatalok narratív vidék- és városrepresentációit elemeztem. Igyekeztem a közbeszédben létező sztereotipikus vidék- és városképek mellett, lokális sajátosságokra épülő reprezentáció változatokat is feltárni. Másrészt a térhasználattal kapcsolatos társadalmi gyakorlatokat vizsgáltam, azt, hogy milyen összefüggések figyelhetők meg a tyukodi fiatalok mindennapjait meghatározó falusi, vidéki és városi szinterek között. Ennek kapcsán elemeztem, hogy a vizsgált tyukodi fiatalok társadalmi térhasználatában milyen szerepet tölt be Tyukod a közeli városokhoz (Mátészalkához és Csengerhez) és az egyéb településekhez (pl. Pátyodhoz, Csengersimához) viszonyítva.

Dolgozatomban amelltt érvelek, hogy a tyukodi fiatalok térérzékelésében, illetve térhasználatában a falu nem különül el élesen a várostól és nem áll fönn köztük hierarchikus viszony. Mindezeket a tyukodi fiatalok narratívái, de még inkább a társadalmi gyakorlata támasztja alá. A falu, azaz Tyukod és a tyukodi fiatalok által használt környező települések együttese egy dinamikus térként ábrázolható, mely fizikai, gazdasági, társas és szimbolikus kapcsolatokkal, illetve rokoni, baráti kötelékekkel szervesen átszőtt komplex szintéreként értelmezhető. Kutatásom eredményei azt a szemléletet erősítik, amely a vidéket és a várost összetartozó egységként tekinti.

TÓTH GÁBOR

Néprajz

MA, 3. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Dr. Deáky Zita
egyetemi docens, ELTE BTK*

Trauma és emlékezet Budapest II. világháborús ostromának narratíváiban

A 20. századot gyakran nevezik a traumák évszázadának. Embert próbáló, sorsfordító események sorozatát élte át hazánk több egymást követő generációja is. A társadalom különböző csoportjai a totális diktatúrák alatt elszenvedett traumatikus élményeik többségét elfojtani kényszerült. Számos jelentős történelmi krízis mellett a második világháború alatt elszenvedett tragikus események nem kerülhettek tényszerűen a nyilvánosság elé. A szocialista rendszer alatt kialakult öszintétlen társadalmi légkörben lehetetlenné vált a múlt sérelmeinek kollektív feldolgozása. A Rákosi- majd a Kádár-korszak évtizedeken keresztül a „hamis történelem” és a feledtetés tudatos politikáját erőltette a társadalom tagjaira, melynek egyoldalúsága csak az 1980-as évek végére oldódhatott fel. A 20. század megrendítő történelmi, politikai eseményei napjainkban közismertek, ám azok lélektani, társadalomlélektani hatásai jórészt szinte máig ismeretlenek és feldolgozatlanok. A néprajztudomány is sokáig csak városi, történelmi témát látott a háborús események mögött, és nem foglalkozott azok társadalmi hatásaival, jelenkori narratíváival, holott az egyéni életeket formáló háborús események hatottak és hatnak a közösségre, múltképének, nemzetképének, lokális történelmük értelmezésére. Kutatásomban Budapest második világháborús ostromának jelenkori narrációját dolgozom fel. Mindvégig a személyes aspektusok és elsősorban a még az oralitásból élő múltképek, a személyes emlékezet, a lokális emlékezet, a kulturális emlékezet megismerése koncentráltam. Arra a kérdésre kerestem választ, hogy a trauma és emlékezet milyen módon őrizte meg az egyén történetét, hogyan hatott az egyéni és a közösségi narratív identitás kiépítésében? Illetve hogyan használják fel (re)konstruált „múltjukat” az elbeszélők, későbbi életútjuk igazolására, társadalmi presztízsiük megerősítésére.

TÖRŐ BALÁZS

Néprajz és Kulturális Antropológia

MA, 1. félév

Szegedi Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Dr. Mőd László
egyetemi adjunktus, SZTE BTK*

Tüzelőberendezések a balatonakali szőlőhegyeken A szőlőhegyi kultúrtáj hasznosításának változásai

Dolgozatom megírásában az a cél vezérelt, hogy a Balatonakalihoz tartozó Fenyé és Les-hegyek épületeit és az azokat létrehozó, eltérő motivációkkal bíró szőlőhegyi tulajdonosokat bemutassam, és a jelenséget értelmezzem, aminek során az egyes épületekben lévő tüzelőberendezések vizsgálatának kiemelt figyelmet szenteltem.

A szőlőhegyeket eltérőképpen hasznosító tulajdonosok gyakorlata által a szőlőhegyek képe folyamatos változásban van, hiszen a hagyományos gazdálkodási funkció mellett, jelen van a nyaralás jelensége, illetve állandó lakhelyül is szolgálnak a szőlőhegyi építmények.

A szőlőhegyen lévő új formák és funkciók a régivel párhuzamosan, együtt jelentkeznek, ezáltal kialakítva a „különidejűség egyidejűségét”.

A szőlőhegy népi műveltségének egyik legjelentősebb emléke kétségtelenül az épen fennmaradt szemes kályha, melyet megváltozott funkciója, eredeti szerepének elvesztése révén egyfajta survival jelenségként is értelmezhetünk.

A szőlőhegy revival jelenséggel is bír a tüzelőberendezések kontextusában, ami a gyakorlatilag „kihalt” típus „újrafelfedezéséből” és annak – eredeti – funkciójába történő visszahelyezéséből tevődik össze.

Néprajz II. (Folklór és vallási néprajz)

NYÚZÓ ALEXANDRA

Néprajz
MA, 9. félév
Debreceni Egyetem
Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Dr. Bartha Elek
egyetemi tanár, DE BTK*

A 2001-es tiszai árvíz hatásai - mentális lenyomata

2001 márciusában addig soha nem látott árvíz öntötte el a Felső-Tiszavidék falvainak egy részét. A tiszai árvíz Magyarországon összesen 9 települést - Tarpa, Jánd, Gulács, Tákos, Csaroda, Gergelyiugornya, Hetefejércse, Vámosatya, Gelénes- öntött el. Ez a természeti katasztrófa nagy mértékben megváltoztatta az ott élő emberek életét, ahogyan az építészeti örökséget is. A világon és Magyarországon is az árvizek a leggyakoribb katasztrófák.

Vizsgálataimat a fent említett községek közül, Jándon végeztem, ahol félig strukturált interjúkat készítettem diktafon segítségével. Dolgozatomban arra kerestem választ, hogy mit jelenthetett, milyen érzés volt megélni ezt az árvizet. Ennek érdekében két témakört vizsgáltam: egyrészt hogy az események milyen elsődleges hatással voltak az ott élőkre, illetve, hogy most tizenhárom évvel később, milyen másodlagos lelki hatások maradtak az emberekben; másrészt hogy az újjáépítés és az ott végrehajtott vidékfejlesztés milyen pozitív vagy negatív érzéseket, hatásokat váltott ki.

Elméleti háttérként foglalkoztam a katasztrófák definícióival, hatásaival, a Felső-Tisza vidék árvizeinek történetével 2001-ig és a terület népi építészetével, hiszen az újjáépítés során neves hazai építészek tervei nyomán a vidék múltját, hagyományait tiszteletben tartó házak épültek.

A dolgozatom célja, hogy feltárjam a károsult lakosság érzelmi, mentális viszonyulását a történetekhez, a katasztrófához, a segítséghez, az újjáépítéshez. Célom, hogy az interjúk alapján, az emberek véleményét és a megmaradt emlékeiket, gondolataikat lejegyezzem, tükrözzem. Az interjúalanyok által elmondottakat csak tolmácsolni kívánom, nem feladatom az elmondottak hitelességének megállapítása.

Kutatásom leíró, magyarázó jellegű, nem keresem az ok-okozati összefüggéseket, az emberek megélt érzéseit szeretném tükrözni. A riportokat interjúalanyaim szemszögéből igyekeztem értelmezni. Az újjáépített házak újra biztonságot és otthont nyújtanak az embereknek.

A téma komplex, a későbbiekben több perspektívából vizsgálható: következmények vizsgálatán, társadalmi, néprajzi, antropológiai, folklór és gazdasági kimenetén kívül építészeti szempontból is.

A dolgozat a felnövekvő nemzedék kultúrtörténetét egészíti ki, a táj történelmi adaléka, a múlt megismerésének segítségére szolgál.

CSEREI IRMA-HAJNALKA

Magyar nyelv és irodalom
MA, 4. félév
Babeş-Bolyai Tudományegyetem
Bölcsészkar

*Témavezető:
dr. Tánczos Vilmos
egyetemi docens, BBTE*

A megtérés történetei és rítusai a nyáradszeredai adventisták körében

Az embert mindig is mozgatta valami az ismeretlen felsőbb hatalmak megismerése felé. Így alakultak meg a különböző vallásfelekezetek is. A csatlakozásra minden esetben valamilyen különleges szertartás révén kerülhetett sor, amely egyfajta beavató rítusként valósult meg: az illető egy új élethelyzetben találta magát, amellyel valamit kezdenie kellett.

Erdeklődésemet elsősorban az adventista felnőttkeresztség rítusa keltette fel, a témát boncolgatva azonban újabb és újabb kérdések vetődtek fel. Dolgozatomban az elmúlt hét év megkereszteltjeinek szimbolikus értékű reprezentációit, történeteit vizsgálom arra a kérdésre keresve a választ, hogy mi volt a csatlakozásuk mozgatórugója, illetőleg a megtérésükben milyen értékkel és súllyal bír a keresztségük napja, valamint a szokásesemény különböző mozzanatai.

A mintavétel relevanciája érdekében több hívő történetét is rögzítettem: félig strukturált interjúk ezek, témaorientált kérdésekkel. Az elemzések módszertani keretét a beszélés néprajza adja.

Kulcsszavak: megtérés, adventista, felnőttkeresztség, népi és egyházi vallásosság.

ILLYÉS BENCE

judaisztika

BA, 5. félév

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem

Témavezető:

Vima András

egyetemi adjunktus, OR-ZSE

A nemzetvallás és a kulturális emlékezet megjelenései egy neológ imakönyvben és homiliákban az I. világháborúban

Illyés Bence

A nemzetvallás és a kulturális emlékezet megjelenései egy neológ imakönyvben és homiliákban az első világháborúban. Az izraelita katonák számára készült Pajzs és Vért c. imakönyvön, valamint neológ rabbik homiliáin keresztül mutatom be a magyarországi neológ zsidó csoportstratégiát az első világháborúban. Dolgozatomban azt vizsgálom, hogy a neológ csoportok a háború jelentette új helyzethez hogyan viszonyultak, valamint az új viszonyulás megalkotása során milyen korábbi mintákat használtak fel. Ezen jelenség vizsgálata során azt mutatom be, hogy a neológok által a modernitás keretei között újraértelmezett hagyomány, a befogadó nemzetől átvett nemzetvallás, a Dinasztia iránti lojalitás, a háborús propaganda valamint a zsidó vallás elemei milyen formában tüntek fel az imakönyvben és a homiliákban. A korszak meghatározó ideológiájaként megjelenő nemzetvallás, valamint az ahhoz kapcsolódó kulturális emlékezet fogalmai alkotják értelmezési keretemet.

CZIMBALMOS MERCÉDESZ VIKTÓRIA

Interkulturális kapcsolatok - vallástudomány specializáció

MA, 1. félév

Helsinki Egyetem

Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Koltai Kornélia

adjunktus, ELTE BTK

Az erdélyi szombatosság 19–20. századi halákhikus helyzetének áttekintése

Dolgozatom a bözödújfalvi Izraelita-Prozelita Hitközség halákhikus státuszát vizsgálván ad rövid betekintést a közösség 19-20. századi mindennapjaiba.

A kezdetben bár keresztény felekezetekhez tartozó szombatosok valójában, se zsidók se keresztények nem voltak: tartottak zsidó és keresztény szokásokat is, majd a kereszténységtől egyre távolabb kerülve közeledtek a zsidósághoz.

A magyarországi zsidó egyenjogúsításról szóló törvény 1867-es elfogadása után a közösség legtöbb tagja a zsidó hitre való betérést tűzte ki céljául.

Munkámban rövid áttekintést adok arról, hogy ki minősül zsidónak és ennek megfelelően vizsgálom a szombatosok életmódját. A halákha szerint az zsidó, akinek az anyja zsidó, vagy aki zsidó hitre tért. A betérés egy szigorú és hosszadalmas folyamat: kutatásomban a szombatosok betéréseiről és életmódjáról szóló adatokat összegezve vizsgálom a betérések érvényességét.

Meggyőződésem szerint e különleges közösség esete nagy mértékben reflektál a „vegyes vallású” családokban született gyermekek helyzetére és azokra, akik halákhikusan nem számítanak zsidónak: zsidó önidetitásuk ellenére a judaizmus bizonyos irányzatai nem fogadják el őket, adott esetben pedig az Izraelbe történő emigrációjuk is megghiúsulhat.

A szombatosok története egy olyan problémát helyez előtérbe, mely napjainban egyre gyakrabban merül fel azok köreiben, akiknek valamilyen kapcsolata van a zsidósággal.

A múlt századok vallási kérdései újra és újra felütik fejüket. Céloom a múlt kérdéseinek megközelítése a jelenkor szemszögéből.

EITLER ÁGNES

Történelem

BA, 7. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Dr. Bárány Dániel
egyetemi docens, ELTE BTK*

Egy vértessaljai gyógyító specialista házaspár tevékenységének kutatási távlatai

Dolgozatomban egy napjainkban működő gyógyító házaspár tevékenységének kutatási távlatait vázolom fel. A kutatás forrása a házaspárral illetve pácienseikkel készült interjúk anyaga, a kezeléseken végzett résztvevő megfigyelés, valamint a házaspár vendégkönyve. A gyógyítás technikái egyaránt alapszanak a tradicionális népi gyógyászat és a modern ezoterikus specialisták gyakorlatán. A specialista házaspár tudásának rétegei különböző kulturális áramlatokat képviselnek; keresztény hagyományok, feltételezett „magyar ősvallás”, néphit, modern ezotéria, New Age. A vendégkönyv vizsgálata felhívhatja a figyelmet a gyógyító egyéniségek tevékenységéhez kapcsolódó írásos „tanúságtételek” kutatási perspektíváira.

KÖVESDI LILLA

Finnugrisztika

MA, 1. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Bereczki András
adjunktus, ELTE BTK*

Etnofuturizmus, a finnugor áramlat

Az etnofuturizmus az 1980-as évek végén született Észtországban. Ez az áramlat elsőként az irodalomban jelentkezett, később azonban a képzőművészetben, zenében és a színházban is megjelent. Az áramlat megteremtői a kis létszámú, Oroszországban élő finnugor népekhez is eljuttatták az etnofuturizmus eszméit.

Dolgozatom célja az etnofuturizmus fogalmának körbejárása, az áramlat fő jellemzőinek bemutatása. Emellett arra a kérdésre próbálok meg választ adni, hogy hogyan történik a népi kultúra archaikus elemeinek újraértelmezése és újrahasznosítása az etnofuturizmus által nyújtott kereteken belül.

NAGY RAMÓNA

Néprajz

MA, 3. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Dr. Bárány Dániel
egyetemi docens, ELTE BTK*

Faragó József. Kísérlet egy erdélyi folklórkutató életpályájának megrajzolására

Véleményem szerint amikor tudományról beszélünk olykor hajlamosak vagyunk elfelejteni, hogy a nagy elméletek megalkotói is emberek, ugyanolyan emberek mint azok az adatközlők, akikkel a néprajzos nap mint nap beszélget. Miért feltételznénk hát, hogy amikor ezek az emberek a tudomány nevében megnyilatkoznak, akkor arra nincsenek hatással az ő személyes tapasztalataik?

A dolgozatomban Faragó Józseffel foglalkozok, aki az erdélyi folklorisztikát egy fél évszázadig nagymértékben meghatározta. Életművének és életpályájának megítélése egyáltalán nem egységes, noha 2004-ben bekövetkezett halála óta tíz év telt el. Az eddig megjelent memoir-ok és összefoglalók nem adnak komplex képet az életéről és munkásságáról. A tanulmányomnak két célja van: az egyik egy életpálya megrajzolása a nyilvános adatok alapján. A másik célom pedig hogy feltárjam Faragó József és a korabeli politikai ideológia kapcsolatát az ő megjelent tanulmányain keresztül.

Forrásként egyelőre csak a megjelent tanulmányokat, cikkeket, interjúkat használtam, további terveim között szerepel a kutatás folytatása a személyes emlékezet forrásainak bevonásával, illetve interjúkkal.

SÁNDOR CECÍLIA

Magyar Néprajz és Kulturális Antropológia Intézet
BA, 4. félév
Babeş–Bolyai Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
dr. Keszeg Vilmos
egyetemi professzor, BBTE*

„...hepe-hupa mindenféle...” Csíkszentsimoni hiedelmek

A csíkszentsimoniak mindennapi életének kognitív kontextusát a tudomány – vallás – mágia egymásba fonódó, egymást kiegészítő, párhuzamosan létező rendszere képezi. Dolgozatomban, az elmúlt két évben végzett terepkutatásra alapozva, a közösségi emlékezet keretében áthagyományozódó mágikus tudásanyag és cselekvések rendszerezésére, valamint elemzésére vállalkozom.

A néphit, népi vallásosság és az egyházi nézetek keveredésével jellemezhető vallásos mentalításban különválasztom a rituális szövegmondást, az imákat és ráolvasó szövegeket, valamint a mágikus gyakorlatokat. A hiedelemtudás bemutatásának, leírásának keretét a néprajzi szakirodalomban elfogadott, a szokáscselekvéseknek irányultság szerinti osztályozása – megelőzés, serkentés, gyógyítás, rontás, jóslás – adja.

A helyi társadalom és a hiedelmek társadalomnéprajzi vetületű vizsgálatában a következő elemzési szempontok érvényesülnek:

1. életkorok, életszakaszok és hiedelmek
2. nemek: férfiak és nők hiedelmei
3. munkamegosztás: foglalkozások és hiedelmek

Érdeklődésem továbbá olyan más aspektusokra irányul, mint a cselekvési rendszerek alkalmazásának területe és használatának funkciói, a kollektív és egyéni attitűdök, az egyéni és kollektív stratégiák és a hiedelemhasználati habitusok.

BALOGH PÁL GÉZA

Néprajz

MA, 1. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

*Témavezetők:**Dr. Bárány Dániel**egyetemi docens, ELTE BTK**Dr. Keszeg Vilmos**egyetemi tanár, BBTE*

Hiedelemtörténetek a Folklore Fellows magyar gyűjtéseiben

Dolgozatomban egy 1912 és 1921 között keletkezett magyar folklorisztikai gyűjtés, a Folklore Fellows mozgalom anyagából vizsgáltam a hiedelemtörténeteket. A forrásanyag lehetőséget biztosít a korszak hiedelemtörténeteinek vizsgálatára, a tartalmi oldalakra, és a történetmesélési gyakorlatra vonatkozóan egyaránt. Ehhez azonban számos problémát meg kell vizsgálni. Emiatt dolgozatomban elsőként a gyűjtés Sebestyén Gyula által összeállított útmutatójának néphit- és narratív műfajokra vonatkozó részeit elemzem, mely meghatározta mind a diákok gyűjtési módszerét és szemléletét, mind jelen dolgozat anyaggyűjtésének módszerét. Ezután a levéltári anyaggyűjtés módját ismertetem, majd a diákok gyűjtésének menetéről elérhető adatokat elemzem, és ezek alapján bemutatom forráskritikailag anyagukat. Végül rátérek arra, mi tudható meg a történetek mesélési gyakorlatáról és tartalmáról. Dolgozatommal így egy műfaj esettanulmányán keresztül szeretném bemutatni a korpusz forrásértékét és feldolgozásának lehetséges kritikai szempontjait.

PAPP KRISZTINA

néprajz

MA, 9. félév

Debreceni Egyetem

Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:**Dr. Bartha Elek**egyetemi tanár, DE BTK*

Pappá szentelés egy szovjet munkatáborban - Margitics Volodimir életének néprajzi vizsgálata

A dolgozatban Margitics Volodimir görög katolikus áldozópap szovjet munkatáborban töltött éveit vizsgálom a néprajz módszereivel és szemléletével, különös tekintettel pappá válásának körülményeire. Mindezek mellett a dolgozat kitér a vallás tiltott időszakban betöltött szerepére – a mindennapok vallásgyakorlásának formáira a lágerben. A tudományos munka célja megvizsgálni a munkatáborban tapasztalt hatását az adatközlő pappá válására. Annak ellenére, hogy a lágerbe hurcolt lakosság témájával több kutató foglalkozott, és a munka a 20. században általános jelenségeket vizsgál, mégis a dolgozat a terület és a téma helyi sajátosságaival kíván hozzájárulni a hasonló témájú kutatásokhoz és új dimenzióval bővíteni a kérdéskört.

Klasszika-filológia I. (Irodalom és filológia)

TUHÁRI ATTILA

klasszika-filológia

MA, 3. félév

Pázmány Péter Katolikus Egyetem

Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar

Témavezetők:
Takács László
egyetemi docens, PPKE BTK
Adorjáni Zsolt
egyetemi adjunktus, PPKE BTK

A humorkeltés eszközei Terentius Hecyrájában

Dolgozatomban arra teszek kísérletet, hogy a komikus eszközkészlet minél teljesebb felvázolásával felhívjam a figyelmet Terentius Hecyra című drámájának jelentőségére. Ez két ok miatt is szükségesnek mutatkozik. Egyrészt a darabot az utókor egészen a közelmúltig meglehetősen alulértékeltte, s Terentius másodlagosnak titulált munkásságán belül is méltánytalanul kevésre becsülte. Másrészt a magyarországi klasszika-filológiai és fordításirodalomban is indokolatlanul kevés figyelmet kapott Terentius művészete. Emiatt látszik érdemesnek egyik drámáján, mégpedig ezen oly sokáig lebecsült darab vizsgálatán keresztül hangsúlyozni Terentius aktualitását, illetve a Terentiusszal és közelebről az alábbi darabbal való foglalkozás fontosságát. Vizsgálódásaink során igyekszünk a humor minden szintjére kitérni: szemügyre vesszük a darab nyelvi humorát, a helyzet- és jellemkomikumot, illetve egyéb, a darab befogadása után felfedezhető komikus elemeket, majd megpendítjük egy esetleges műfaji újítás lehetőségét, illetve igyekszünk saját aspektusunkból választ találni a darab korabeli római aktualitásának, illetve sikertelensége okainak kérdésére.

RÉDEY JÁNOS

Ókori nyelvek és kultúrák alapszak, klasszika-filológia

szakirány

BA, 5. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:
Dr. Simon Lajos Zoltán
adjunktus, ELTE BTK

A klasszikus hagyomány Agyich István Saeculumában

Dolgozatomban Agyich István, 18. századi magyar költő latin nyelvű verseinek egyikével foglalkozom, amely röviden a Saeculum címet viseli. A költeményt a klasszikus hagyomány szempontjából vizsgálom meg, azokat a kérdéseket igyekszem körüljárni, hogy ennek a hagyománynak milyen szerepet tulajdonít a költemény, hogyan idézi fel azt, és mit ért alatta. Ezt az összetett viszonyt megragadva óhatatlanul szükséges a klasszikus hagyomány jelenlétét többféle módon is megvilágításba helyezni.

Először Agyich korabeli és az eddigi szakirodalmat érintő recepciójára térek ki. A közeli utókor írói életrajzainak (főleg Horányi, Aigl, Brüstle) és Agyich kortársainak jellemzéseinek, személyéhez való viszonyán keresztül mutatom be az Agyichhoz mint szerzői névhez kapcsolódó saját jegyeket (pl. „új Ovidius”) és az ebből kibontakozó költői identitását összefüggésben a Saeculumban megjelenő, a klasszikus hagyományhoz valamiképp kötődő költői modellel. Ezután rátérek a mű cselekményszerkezetére a szöveg műfaji vizsgálatának előzményeként. A szöveget a panegyricus, az eposz, az elégia és a bukolika műfajkritériumai mentén olvasva mutatok rá annak műfaji sokoldalúságára és irodalmi gazdagságára. Kifejtem azt is, hogy ehhez szorosan kapcsolódva hogyan jeleníti meg a Saeculum az írás és az emlékezés folyamatát például a háborúban és tudományokban jártas magyarok motívuma által. Végül a klasszikus hagyomány intertextuális, nyelvi kimutatására teszek kísérletet konkrét szöveghelyek összevetésével. Célom, hogy a komolyabb allúziókat a lábjegyzetbeli hivatkozásokon túl elemzéssel is felmutassam. E tekintetben Ovidius és Vergilius költészete fontos körülményes pontjai a dolgozatnak, ugyanakkor más szerzőkön keresztül is megpróbálom a szöveg római irodalommal való intertextuális kapcsolatát feltérképezni.

KOROMPAY ESZTER

magyar-latin tanári

MA, 1. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:
Dr. Ferenczi Attila
egyetemi docens, ELTE BTK

Egy rejtőzködő Seneca-fordítás: A trojai hölgy, ford. Mészöly Gedeon

A dolgozat Seneca Troades című tragédiájának eddig még nem ismert magyar fordításával foglalkozik. Mészöly Gedeon kézírata évtizedekig a Harmatta János Könyvtárban hevert; ezt a szöveget gondoljuk az első teljes magyar Seneca tragédia-fordításnak, amely több érdekes kérdést is fölvet. Egyrészt a kézirat datálásából adódó, a századforduló idején élő fordítói irányzatokkal kapcsolatban, amelyek közül egyik, a domesztikáció minden bizonnyal jellemző a tragédiafordítás technikájára is. Másrészt a szöveg(ek) önálló, majd egymással összehasonlított vizsgálata alapján az is kérdés, mennyiben teremthető kapcsolat egy szintén mostanában fölfedezett kolozsvári Mészöly-kézirattal, valamint egy körülbelül száz soros részlettel Seneca tárgyalt tragédiájából, amely a kunszentmiklósi református gimnázium értesítőjében jelent meg 1908-ban. Mészöly e három munkája igen érdekes hasonlóságokat és különbségeket mutat, amelyekről a dolgozat szót ejt. A kézirat további sajátossága, hogy huszonkét oldalon keresztül ceruzás széljegyzetek olvashatók benne; a paratextus és a kézírás részletesebb vizsgálata alapján Hegedűs István kezének munkája.

A fordításról készült, ám meg nem jelent megjegyzések, valamint nyomtatásban is közzétett kritikák fényében érdemesnek találtam a textust arra, hogy a kritikákban fölmerülő szempontokat is a szövegelemzés részévé tegyem.

Kérdés, hogy mely latin szöveg vagy szövegek szolgálhattak a fordítás alapjául. A dolgozat kísérletet tesz ennek megválaszolására is.

Munkám első része tehát a kézirattal, annak keletkezési idejével és helyével, valamint a paratextussal foglalkozik, a második szakasz a magyar szövegek vizsgálatát és azok összehasonlítását járja körül, valamint a latin forrásszöveg kérdéséről a magyar szöveggel való összefüggését írja le, a harmadik, befejező rész pedig mindezen észrevételeket és elemzéseket tárgyalja a századforduló fordítói iskoláinak kontextusába ágyazva.

PÁRTAY KATA

klasszika-filológia, ógörög szakirány

MA, 1. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:
Dr. Bolonyai Gábor
egyetemi docens, ELTE BTK

Emberi fejlődés Euripidés Hiketidesében

Dolgozatomban azt elemzem, hogyan jelenik meg az emberi fejlődés elképzelése Euripidés Hiketidesében. Théseus a 195-249. sorokban az emberiség történetét fejlődésként mutatja be, amely fejlődés a korai, vadállatokéhoz hasonló állapottól egy rendezett, és az emberi intellektus által meghatározott élethez vezetett. Röviden vizsgálom az itt kifejtett gondolatok kapcsolatát az ötödik században megjelenő emberi fejlődésről szóló filozófiai nézetekkel, és a Prométheusz-mítossszal. Elemzésem középponti része a Théseus kifejtette nézet illeszkedése a darab egészébe, és a változások, amelyek ebben a nézetben végbemennek, ahogyan Théseus szembesül az őt körülvevő rokoni és társadalmi kapcsolatok összetettségével, amely kapcsolatok feltűnően hiányoznak a mítoszból, ám nagy jelentőségre tesznek szert a darab folyamán. Emellett feltérképezem az állat-ember kapcsolat motívumát a mítoszból és a darab egészében.

KASSAI GYÖNGYI

angol-latin tanári

MA, 1. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:**Dr. Mészáros Tamás**tud. munkatárs, ELTE Eötvös József Collegium*

Genealogiae deorum – egy kiadatlan humanista költemény (Cod. Lat. 423.)

Dolgozatom tárgya egy ismeretlen humanista költő Genealogiae deorum című, 473 hexameterből álló kiadatlan költeménye. A szöveggel kapcsolatos kutatás elsődleges célja kritikai szövegkiadás készítése az OSzK-ban őrzött, részletesebben bemutatásra kerülő Cod. Lat. 423. és a bécsi Österreichische Nationalbibliothek Cod. 250 számú kódexe alapján.

A dolgozat első részében a kéziratokkal kapcsolatos tudnivalókat tárgyalom, különös tekintettel a Cod. Lat. 423. fizikai tulajdonságaira és provenienciájára. Ezt követően megadom a kiadásban használt rövidítéseket (Sigla), bemutatom a szöveg néhány helyesírási sajátosságát (Orthographica), megállapítom a kéziratok egymáshoz való viszonyát (Stemma), majd a bevezető utolsó szakaszában kitérek a költemény verstani jellemzőire (Metrica).

Ezután megkísérlem elhelyezni a költeményt a humanista irodalmi hagyományban, kiemelve a szöveg néhány tartalmi érdekességét. Röviden ismertetem a legfontosabb ókori és kortárs forrásokat, amelyek között az ismert és népszerű antik művek mellett (Ovidius Metamorphoses, Hésiodos Theogonia stb.) kiemelt szerepet tulajdonítok Boccaccio De genealogia deorum gentilium című művének. Végül közlöm a szöveg kritikai apparatussal kiegészített kiadását.

A mű egy poeta doctus rendszerezésre törekvő, összegző kísérlete, amelynek logikus szerkezete, változatos mitológiai utalásai és etimologizáló magyarázatai művelt humanista szerzőt sejtetnek. A szöveg részletes feldolgozása a humanista irodalmi hagyomány jellegének megértéséhez visz közelebb, a kéziratok történetének vizsgálata pedig a corvinák hányattatott sorsába nyújt betekintést.

HORVÁTH BALÁZS

latin-ógörög tanári MA

MA, 3. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:**Dr. Fölváry Miklós István**adjunktus, ELTE BTK*

Korai magyar szakramentáriumok nemzetközi összefüggésben

A római rítus kutatásának módszertani vázlata után dolgozatomban bemutatom a fennmaradt két magyar szakramentáriumot (Szent Margit-szakramentárium és Pray-kódex), valamint az első fennmaradt teljes magyar misszálét (Németújvári misszálét), és elemzem azok temporálóját, a tételkészletet pedig nagy mennyiségű európai nyomtatvánnyal hasonlítom össze. A készlet és a szerkezeti sajátosságok (tavaszi kántorböjt, Szentháromság ünnepe, stb.) alapján kimutatható, hogy a Németújvári misszálé egyértelműen a zágrábi hagyományhoz tartozik, és rokonságban áll a regensburgi úzussal, ezt pedig még jobban megerősíti egy XI. századi regensburgi szakramentáriummal való összevetése is (II. Henrik szakramentárium). A zágrábi egyházmegye alapítása idején (XI. század vége) már időszerűtlen egy bajor kapcsolatot feltételezni, és mivel Esztergom fennhatósága alá tartozott, valószínű, hogy onnan érthette liturgikus hatás. Így pontosan Zágráb őrizhette meg a - még a XII. századi esztergomi liturgikus reform előtti - eredeti esztergomi úzust. Történeti érvek alapján a regensburgi kapcsolat Szent István idején volt a legerősebb, így közvetve további érvekkel erősítettük a magyar liturgia István kori rendezését. A Szent Margit-szakramentárium és Pray-kódex anyagára nem találtunk európai párhuzamot, az anyag egy alakulóban lévő liturgiát mutat. A két kódex a korabeli gregorián reform hatását mutatják, és valószínűsíthető az elszigetelt monasztikus használat.

VINCZE JUDIT

Klasszika-filológia

MA, 3. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:**Dr. Mészáros Tamás**tudományos munkatárs, ELTE Eötvös József Collegium*

Mitoszok a görög szerelmi regény világában

Jelen dolgozatban Achilles Tatios Leukippé és Kleitophón története c. művében azt vizsgálom, hogy a regényben szóba kerülő jól ismert mitikus alakok és történetek hogyan szövődtek bele az elbeszélés világába.

Három csoportot különítek el egymástól aszerint, hogy milyen kontextusban és milyen funkcióban szerepel ez a mitikus motívumkincs. Az első csoport olyan mitológiai utalásokat tartalmaz, melyeket egy-egy szereplő példázatként idéz fel. A második csoportba azokat az aitiológiai történeteket sorolom, melyek a cselekmény jelenéből a mitikus múltba nyúlnak vissza, hogy egyes jelenségek mitikus eredetét felfedjék. Végül három mitikus témájú képleírást elemzek, különös figyelemmel arra, hogy az elbeszélő, amint szemével végigköveti a képelemeket, hogyan idézi fel az adott mítoszt.

KAPI PÉTER

Történelem-latin tanári MA

MA, 1. félév

Szegedi Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:**Dr. Nagyillés János**tanszékvezető egyetemi docens, SZTE BTK*

Pomponius Mela De Chorographiájának keltezése. A 3. könyv 49. fejezetének vizsgálata

A dolgozat Pomponius Mela De Chorographiájának keltezésével foglalkozik a mű 3. könyvének 49. caputja alapján. Dolgozatom alaptézise, hogy a mára már háttérbe szorult, de korábban domináns elmélet, amely szerint Mela írhatta a De Chorographiát Caligula uralkodása alatt, korántsem helytelen, sőt legalább annyira elfogadható, mint a jelenleg elfogadott elmélet, amely Claudius uralkodási éveire datálja a De Chorographia keletkezését. A kutatás módszere a De Chorographia szövegének filológiai vizsgálata, melynek során újraértékeltem a témára vonatkozó eddigi elméleteket is. A szakirodalmi állítások, az antik források és a De Chorographia szövegének alapján számos, a datálással kapcsolatos elméletet megvizsgáltam. E munka során több szakirodalmi elméletet árnyaltam, vagy megerősítettem, és számos esetben a melai szöveg értelmezésének új aspektusait nyitottam meg. Végeredményként arra jutottam, hogy a De Chorographia 3. könyvének 49. caputja alapján a keltezés időpontja egyelőre nem állapítható meg teljes biztonsággal, ezért a kérdés további vizsgálatokat igényel.

KAPI PÉTER

történelem-latin tanári MA
MA, 1. félév
Szegedi Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar

Témavezetők:
D. Székely Melinda
Tszv. Egy. Docens, SZTE BTK
Ilés Imre Áron
óraadó, SZTE BTK

Pomponius Mela élete és a De Chorographia keletzése

Jelen dolgozat a Pomponius Mela életére vonatkozó elméletekkel, és Mela művének, a De Chorographiának keletzésével foglalkozik. Dolgozatom alaptézise, hogy a mára már háttérbe szorult, de korábban domináns elmélet, amely szerint Mela írhatta a De Chorographiát Caligula uralkodása alatt, koránt sem helytelen, sőt legalább annyira elfogadható, mint a jelenleg domináló elmélet, amely Claudius uralkodási éveire datálja a De Chorographia keletkezését. Kutatásom során elsősorban a De Chorographia eredeti szövegét vizsgáltam meg, és körüljártam a témával kapcsolatba hozható elméleteket is. A szakirodalmi állítások, az antik források és a De Chorographia szövegének segítségével számos, a datálással kapcsolatos elméletet megvizsgáltam. E munka során több szakirodalmi elméletet árnyaltam, vagy megerősítettem, és számos esetben a melai szöveg értelmezésének egészen új aspektusait nyitottam meg. Végeredményként a vizsgált elméletek, források és a De Chorographia 3. könyvének 49. caputja alapján a De Chorographiát Kr. u. 40 és Kr. u. 44 közé kelteztem.

NÁDAY ÁDÁM

Történelem-latintanár
MA, 5. félév
Szegedi Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:
Dr. Nagyllés János
tanszékvezető egyetemi docens, SZTE BTK

Pseudo-Aurelius Victor Origo Gentis Romanae című művének stilometriai elemzése

Sextus Aurelius Victor, egy Kr. u. IV. századi római történetíró, neve alatt maradt fent egy három műből álló gyűjtemény, amelynek csak az egyik darabját írta biztosan a nevezett szerző. Jelen dolgozat középpontjában az egyik mű, az Origo gentis Romanae című írás áll, amit nem Aurelius Victor írt, és amelyet stilometriai elemzéseknek vetek alá. A stilometria egy Magyarországon kevésbé ismert eljárás, melynek során egy szöveg stílusát vizsgáljuk matematikai eszközökkel. Az eljárás segítségével megállapítható egy szöveg szerzője. A dolgozatban ismertetem az Origo gentis Romanae-val kapcsolatos kérdéseket, a stilometria kialakulását és a vizsgálatok során alkalmazott eljárásokat és eszközöket. Ezután a vizsgálatok leírása és az eredmények elemzése következik.

FARKAS ILDIKÓ

Történelem

MA, 3. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

*Dr. Hegyi W. György
adjunktus, ELTE BTK*

Virtute functos more patrum duce. Horatius és a római múlt

Az augustusi rendszer politikájában a múlt, és az ahhoz való viszony kitüntetett helyet foglalt el. A múlt újraértelmezésében és az emlékezet alakításában Horatius tevékeny szerepet vállalt, igazodva a rendszer elvárásaihoz. A dolgozat ennek bemutatására Horatius I,12-es carmenjét kívánja részletesebb vizsgálat alá venni (és párbeszédbe állítani más horatiusi helyekkel), leszűkítve a kutatást a virtus vizsgálatára. A virtus „jelenléte” elsősorban az óda római férfiakat felvonultató katalógusában domborodik ki. A dolgozat a carmenben felsorakoztatott exemplumok közül Cato és Marcellus személyét kívánja elemezni, és rajtuk keresztül a virtus két eltérő jelentésmezőjét érinteni. A dolgozat továbbá arra keresi a választ, hogy Cato és Marcellus virtusa hogyan értelmeződik Augustus személyében, és ennek az eltérő jelentésmezőkkel bíró érték kategóriának a birtoklása hogyan képes kilátásba helyezni a princeps apothéozisát. A vizsgálat egyrészt igyekezett rámutatni az óda összetettségére, amelyben egyaránt megjelenik a római múltnak, és Augustus isteni voltának múltához kapcsolódó témája, továbbá Horatius munkásságát elhelyezni az augustusi rendszer "emlékezetcsináló" politikájában.

Klasszika-filológia II (Ókortörténet)

CZETI ISTVÁN

Történelem

MA, 1. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:**Dr. Németh György**tanszékvezető egyetemi tanár, ELTE BTK*

A római protektív mágia és magánház varázsszövegek

A dolgozatomban írásukor azt a célt tűztem ki, hogy összegyűjtöm a legfontosabb feliratos szövegeket, amelyeknek témája a római mezőgazdasági mágia, azon belül is jégeső elleni varázsszövegeket tartalmaznak, majd egy új kommentárt állítok össze hozzájuk. Munkám leglényegesebb része egy protektív ólomkereszt feliratának elemzése, amelyet az ókori Furnos Maiusban (a mai Tunézia területén) találtak. A szövegek összehasonlítása szemlélteti a feliratokon előforduló közös elemeket (historiolák, azonos kifejezések és nevek), és lehetővé teszi számunkra, hogy vessünk egy pillantást a mágusokra és a mágusok világára. Megpróbáltam továbbá elkészíteni egy rövid áttekintést az ókori mágikus gyakorlat továbbéléséről.

SZABÓ JÁNOS

Filozófia (Vallástudomány minor)

BA, 3. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:**Dr. Buzási Gábor**adjunktus, ELTE BTK*

The First Pagan - Pagan Identity in the Religion of Julian the Apostate and Contemporary Neopaganism / Az Első Pogány - Pogány Identitás Iulianus Császár Vallásában és az Újpogány Mozgalomban

Iulianus császár egy már többnyire keresztény birodalomban próbálta újjáéleszteni az „istenek tiszteletét”. Ahogy maga is keresztényként nevelkedett, keresztény minta alapján kívánt „újjáteremteni” egy „pogány” vallást, ami előtte valójában sosem létezett.

Dolgozatomban a hasonlóságokat és különbségeket tárom fel Iulianus „hellenizmusa” és napjaink újpogány mozgalmi között. Olyan rendre visszatérő mintázatokat és egy „közös kulturális áramlatot” kívánok feltárni, amely általában megtalálható a magukat „pogány újjáéledésként” definiáló vallásokban. A Iulianus írásaiban található bizonyítékok alapján úgy látom, hogy Iulianus vallása volt az első a történelemben, amelyet tudatosan egy olyan „pogány identitásra” épített, amely a kereszténység „pogány”-képe alapján alakult ki. Ebben az értelemben Iulianus vallása is újpogányság, amely nem csak öndefiníciójának gyökerében osztozik napjaink újpogány vallásaival, de számos forrásában és az emberek, az istenek és a világ természetéről vallott elképzelésében is.

KOVÁCS ISTVÁN

Klasszika filológia, ógörög szakirány
MA, 5. félév
Eötvös Loránd Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Dr. Horváth László
egyetemi docens, ELTE BTK*

Egy III. századi dokumentáris papirusz történeti és filológiai szempontú elemzése

Dolgozatomban egy papiruszon fennmaradt Kr. u. harmadik századi magánlevéllel foglalkozom. A levelet egy bizonyos Aurelius Pólión nevű legionárius írta, aki a Pannonia Inferior provinciában állomásozó Legio II. Adiutrix katonájaként teljesítette szolgálatát. Dolgozatomban igyekeztem az editio princepshez képest néhány új olvasatot közölni, néhány fennmaradt forrás segítségével feltárni a levél történeti hátterét és pontosítani a keletkezés idejét, illetve a szakirodalom alapján összevetni a korabeli levélírói mintával.

NEMÉNYI RÉKA

Régészet
MA, 10. félév
Pécsi Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Dr. Szabó Ádám
egyetemi docens, PTE BTK*

Keresztényügyi eljárások az I. században - forráshelyek és kommentárok

A Kr. u. I. század első évtizedeiben jelentkező kereszténység valamivel több, mint három évszázad leforgása alatt a Római Birodalom hivatalos-, majd államvallásává nőtte ki magát. A római állam képviselői kezdetben nem tulajdonítottak nagy jelentőséget az újonnan fellépő vallási irányzatnak, így gyakorlását törvényileg sem korlátozták. Ennek megfelelően a kérdés csak esetileg vált megoldandó közigazgatási problémává, az eljárások alapja pedig a római államrend megsértése (zavargás, felségsértés) büntetének gyanúja volt. Dolgozatomban a Kr. u. I. századi, keresztényekkel kapcsolatos eljárásokat ismertetem és értékelem a vonatkozó szöveghelyek alapján.

BAGI LÁSZLÓ

Történelem
MA, 9. félév
Pécsi Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Dr. Grüll Tibor
egyetemi docens, PTE BTK*

Kora római haditengerészet

Hazánkban nem található sok információ a római haditengerészet megalapításáról. A meglévő írások is főként az irodalmi forrásokra hagyatkozva az első pun háborúra és a rómaiak csodafegyverére, a corvusra fókuszálnak. De a téma ennél sokkalta színesebb. A bűvárrégészet fejlődésének köszönhetően folyamatosan új régészeti leletek kerülnek napvilágra, amik hol bizonyítják, hol cáfolják a korábban felállított teóriákat. Ezek a leletek nagy segítséget nyújtanak a hajók fejlődésének vizsgálatában.

Sokkalta többet tudunk már, mint amennyi a magyar nyelvre lefordított irodalmakban olvasható. Az új források feldolgozása mellett számos külföldi kutatás foglalkozik a meglévő írásos források újraértelmezésével, s szolgáltat új információkat a római haditengerészetéről, még az első pun háború előtti korszakból. De a meglévő kutatások sem fednek le mindent, a téma számos aspektusa még további kutatásra vár. Ilyenek a tengerészethez kapcsolódóan a demográfiai és társadalmi elemzések, valamint a stratégiai és gazdasági kutatások is. Ezen témák mindegyike fontos ahhoz, hogy megértsük a kezdeti fejlődését a római haditengerészetnek, s miként vált egy olyan ütőképes szervezetté, amely képes volt a kor tengeri nagyhatalmát, Karthágót legyőzni.

A rendelkezésünkre álló írásos és régészeti források lehetővé teszik számunkra a fent említett témák kutatását. Tanulmányomban megpróbálom a külföldi friss szakirodalom ismertetése mellett a flotta fejlődésének stratégiai és gazdasági kapcsolatait is ismertetni.

SOÓS KINGA

Latin-filozófia, tanári

MA, 9. félév

Pécsi Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Kárpáti András

habilitált egyetemi docens, PTE BTK

Livius, a történetíró mint narrátor

Dolgozatom kiindulópontja, forrása Titus Livius *Ab urbe condita* címmel ellátott nagy történeti munkájának II. könyve. A vizsgált könyv a korpusz teljes egészében fennmaradt egységei közé tartozik, az általa feldolgozott időszak Kr. e. 509 és 468 között, a köztársaság első negyven évének történéseit tartalmazza. Az első könyv mitikus idejéből – a városalapítástól (Kr. e. 753.) a királyok elűzéséig (Kr. e. 510. körül) – a II. könyv jól szerkesztett átmenetet biztosít a történeti korba, a királyi hatalomra törőkkel és támogatóikkal való küzdelmet, a köztársaság intézményi és erkölcsi alapjainak lefektetését bemutatva. A vizsgálatot elindító tényezők a szövegközeli olvasat kapcsán detektálható „történetírói kiszólások” voltak. Ezek E/1-ben fogalmazott, az elbeszélte történet fősodrába nem illeszkedő kijelentések, méltatások a forrásokra és a fennmaradt történeti variánsokra vonatkozóan.

Feltevésém szerint ezen történetírói megnyilatkozások az elbeszélés működésének fontos elemei, funkciójuk meghatározásához a narratológia modern eszköztárához nyúlva juthatunk közelebb.

A liviusi történetírás narratológiai elemzése révén igyekszem tehát választ találni a következő kérdésekre: Mit kezdünk a „kiszólásokkal”, milyen szerepük van a szöveg koherenciájában, hogyan illeszkednek ezek a történetírás hagyományába?

PINTÉR ANNA KRISZTINA

Assziriológia

MA, 1. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Zólyomi Gábor

egyetemi docens, ELTE BTK

Mit jelent Mezopotámiában városnak lenni? Sumer hasonlatok, epithetonok és vallástörténeti vonatkozások

A sumer és akkád irodalmi művekben attól függően, mit tartottak fontosnak, hogy megjelenítsenek, két városfogalom van. Az egyik egy valószínűleg archaikusabbnak nevezhető, vagy inkább a város lényegét ragadja meg, mivel a város lakóit, a bőséget és a biztonságot reprezentálja és inkább városistennőkhöz kötődik. A másikat a templom képe és annak attribútumai határozzák meg. Ez utóbbi az, ami megfelel az uralkodói ideológiának is, mert a város kiválóságát hangsúlyozza, és lehetőséget teremt arra, hogy egy domináns központot a hozzon létre a többi várossal szemben.

SZVÁK ENIKŐ

történelem

MA, 1. félév

Nyíregyházi Főiskola

Bölcsészettudományi és Művészeti Kar

*Témavezető:**Buhály Attila**főiskolai docens, NYF BTMK*

Ókori egyiptomi macskamúmiák történész szemmel. Isteni képmás vagy votív ajándék?

A dolgozatban az ókori egyiptomi macskakultusszal, ezen állatok különleges helyzetével, istenné és „szent állattá” válásával kívánok foglalkozni. Ezen ismeretek mindenképpen szükségesek ahhoz, hogy megértsük milyen célból, milyen módon, miért készítettek macskamúmiákat. Fontos kiemelni milyen típusú állatmúmiák léteznek, és a legtöbb mumifikált macska hová is sorolható be.

Kutatásomban nem csak elméleti vizsgálódást, hanem saját kutatást is szeretnék bemutatni a Szépművészeti Múzeum, Egyiptomi Gyűjteményének macskamúmiáin keresztül. Vizsgálom, hogy valódi vagy álmúmiákról van-e szó. Mire következtethetünk a múmiák mérete, röntgenképe segítségével, milyen további vizsgálatokra lehet szükség, és azok milyen eredményeket hozhatnak. A szakirodalom alapján más múzeumok macskamúmiáival is összehasonlítom ezeket a leleteket. Vajon találhatóak e olyan macskamúmiák a világon mint a Szépművészeti Múzeumban? Egyedi vagy tömegárúkról van e szó jelen esetben?

PURTCZL BERNADETT

történelem

MA, 5. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:**Dr. Németh György**tanszékegyetemi tanár, ELTE BTK*

Római latin nyelvű viaszos táblák Európában

A dolgozattal az a fő célom, hogy cáfoljam azt a – szakirodalomban meggyökeresedett – állítást, miszerint a római kori írotáblák elsősorban a magánjog és a gazdasági élet forrásai. Ehhez először fel kellett térképezni, hogy a Római Birodalom területéről honnan, nagyságrendileg mennyi és milyen írotábla került elő. Természeti adottságoknál fogva Britanniában, és a sivatagos-szárazabb klímájú észak-afrikai provinciákban maradtak meg nagy számban ilyen táblák, míg természeti katasztrófa miatt a Vezúv közeli városokban is (Pompeii és Herculaneum). Az adatok kezelhetősége érdekében az európai, latin nyelvű táblákra szűkítettük a gyűjtési kört, s így Britanniától Daciáig eddig 3291 darab táblát sikerült összegyűjteni. Az adatokat táblázatokba rendeztem, provinciák, lelőhelytípusok, irattípusok, forrásközlések megadásával. Az irattípusok sokfélesége mutatja, hogy valójában nemcsak szerződések kötésére, és elszámolásokra használták ezeket a táblákat, hanem iskolai tanításra (Vindonissa), végrendeletek írására (Trawsfynydd), magánlevelezésre (London-Walbrook, Vindolanda, Vindonissa, stb.), lakomák költségeinek elszámolására (Dacia), honesta missio kiadására (Vindonissa), de akár egy születésnap meghívására (Vindolanda). Tehát a hétköznapi élet mindenféle feljegyzéseire. Munkámat nagy mértékben megkönnyítették a Nagy-Britanniában és Németországban folyamatosan rohamos tempóban bővülő digitális archívumok, adatbázisok. A brit példát követve itt lenne az ideje a daciai táblákat újra feldolgozni, digitalizálni, az új fényképezési és számítógépes technikákkal kutathatóvá tenni.

TÓBI MELINDA RÉKA

Történelem

MA, 9. félév

Pécsi Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Csabai Zoltán

egyetemi adjunktus, PTE BTK

Seha-folyó országa és Nyugat-Anatólia a késő bronzkorban

Számos kérdés vár megválaszolásra ma is az ókori Anatólia történetéből, a korai források segítségével azonban már a Kr.e. 2. évezred történetét is megpróbálhatjuk magunknak felvázolni. A késő bronzkori Anatólia történetének középpontjában az Újhettita Birodalom áll, amely számára kiemelkedően fontos volt a magterületétől (a mai Kizil-Irmak folyótól) nyugatra található államokkal való konszolidáció létrehozása. Nyugat-Anatólia politikai térképe azonban sokáig kérdéses volt a kutatók számára és részben ma is megfejtendő kérdésekre várjuk a válaszokat. Anatóliának az ezen a részén lévő államok pontos lokalizációja azonban továbbra is nyitott kérdésnek számít, ezeknek vizsgálata most is a kutatás tárgyát képezi. A kezdeti kutatások során egy történelmileg központi állam, Arzawa elhelyezkedésének, kérdése volt az egyik fő irányvonal, de mára bizonyossággal kijelenthetjük, hogy Nyugat-Anatóliában helyezkedett el, csakúgy, mint olyan országok, mint Wiluša, Mira, vagy éppen Šeħa-folyó országa. A dolgozat középpontjában annak a Šeħa-folyó országának a lokalizációja és történelme áll, amelynek vizsgálatához elengedhetetlen az újhettita források ismerete, ugyanis a források az Újhettita Birodalom idején keletkeztek.

TAKÁCS BÁLINT

Fordító és tolmács

MA, 7. félév

Debreceni Egyetem

Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Szabó Edit

egy. docens, DE BTK

Tergeste vezető rétege a római császárkorban a feliratok tükrében

Dolgozatom az ókori Trieszt, azaz Tergestének vezető rétegét kívánja bemutatni, a tőlük és róluk fennmaradt feliratos emlékek alapján. Az elit vizsgálata magában foglalja a magistratusok (választott tisztségviselők), az ordo decurionum (a városi tanács tagjainak) és a papi tisztségeket viselő személyek kutatását. Igazgatástörténeti és társadalomtörténeti szempontok egyaránt jelen vannak a kutatás során, amely az alábbi kérdések köré összpontosul: Adnak-e információt a feliratok Tergeste városi státuszáról? Mely városi intézmények, illetve tisztségek megléte igazolható Tergestében a feliratok alapján? Voltak-e sajátosan helyi, speciális tisztségek, illetve feltételei a tisztségviselésnek? Milyen karriert futottak be a tisztségviselők? Milyen információkat árulnak el a feliratok a tisztségviselők társadalmi és etnikai háttéréről, és kapcsolatairól? A város alapítása körüli kérdésekkel is foglalkozom. Tergeste tisztségviselői között találhatunk aediliseket, duumvir iure dicundókat, praefectus iure dicundókat, collegiumi praefectusokat, pontifexeket, augurokat, flameneket, sevireket, Augustalisokat és iuratorokat (quaestorokról/quaestoroktól nem maradtak fenn feliratok). Tergeste városi igazgatásának összefoglaló áttekintése nehéz kérdés, mert csupán 75 felirat kötődik hozzá, amelyek ráadásul a Kr. e. I. század végére és a Kr. u. I-II. századra datálhatók. A vonatkozó feliratokat katalógusba gyűjtöttem, amit a dolgozathoz mellékeltem. A vizsgálati eredményeket kérdésenként tárgyalva külön fejezetekben mutatom be. A dolgozatot egy összefoglaló fejezettel zárom.

Orientalisztika I.
(Történelem, társadalomtudomány)

NEMES SZILVIA

Ókori nyelvek és kultúrák - Klasszika filológia szakirány

BA, 5. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

Témavezetők:

*Dr. Dezső Csaba
adjunktus, ELTE BTK*

*Dr. Erdős István
tanársegéd, ELTE ÁJK*

A dharma időtállósága mint egy komplex társadalmi normarendszerrel szembeni elvárás

Sokszor felmerülhet a kérdés, hogy vajon, van-e a világon olyan fenomenon, amelyik kiállja az idő próbáját. Erre a kérdésre a választ Indiában találhatjuk meg a dharma képében. A dharma komplex rendszere – vallási, erkölcsi, és jogi szabályok triásza – mindig is meghatározó befolyással bírt a hinduk életében. Kérdés, hogy milyen szerepe volt az idők során a dharmának, és hogyan él tovább egy ókori normakomplexum a modern világban.

A dharma szabályainak alkalmazása három tényezőtől állt a klasszikus hindu jog korában. 1) A viszonylag kevés tényállásra reagáltak a dharmasástrák, és azokra is az erőteljes vallási, erkölcsi hatás volt jellemző. 2) A dharma a különböző erre felhatalmazott társadalmi csoportok kinyilatkoztatásai révén nyilvánult meg, és mint olyan, a társadalomban benne élő szabályok összessége jelenik meg. 3) A hangsúlyt a belső kötelezettségre helyezi, azaz nem egy külső kényszerítőerőként jelennek meg a dharma szabályai, hanem egy belső ösztönzőerőként. Ami egyrészt hatékonyabbá teszi a szabályok betartását, mert megsértése esetén maga a közösség reagál nemtetszésével, másrészt kevesebb részletszabályt igényel. Ez a három tényező a brit hódítással gyökeres változáson esett át. 1) A dharma normáinak produktív periódusa lezárult, a dharmasástrák változatlan és rögzített törvénykönyvekké váltak, egy olyan funkciót betöltve, ami korábban egyáltalán nem volt jellemző. 2) A szabályok nem a társadalomból eredtek, hanem kívülről származtak, elvesztve eredeti funkciójukat. 3) A kialakuló esetjog a dharma eredeti jellegét elnyomva egyfajta angol precedens rendszert honosított meg.

Mindezek mellett bizonyos területeken – így a házassági jog területén – továbbra is megmaradt a dharma normáinak hagyománya. A dharma mint „örök törvény” viszont nem a dharmasástrák XXI. századi alkalmazását jelentik a szó szoros értelmében, hanem magának az eszmének a továbbélését. Még mindig aktuális a dharma tanítása, nevezetesen, hogy egy szabály nem kívülről éri el igazán a hatását, hanem sokkal inkább a belső ösztönzőerő az, ami a betartását elősegíti. A modern világban ez a szemléletmód szinte teljesen elveszett. Másrészt fontos, hogy a társadalmi csoportoktól származó szabályokat jelent. Egy olyan komplex normarendszer pedig, amely ennyire mélyen él a társadalomban és a kultúrában nem tűnik el, hanem az esetjog és a jogalkotás szabályainak rengetegében időnként újra és újra utat tör a felszínre.

KABA ARIEL

Japanológia

MA, 7. félév

Károli Gáspár Református Egyetem

Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

*Dr. Farkas Ildikó
egy. docens, KRE BTK*

A japán gyarmati uralom hatása Koreára

A dolgozat témája a címben szereplő két ország viharos, olykor ambivalens kapcsolatának feltérképezése a történelmi kontextus felelevenítése révén. Korea megszállása egy „sötét időszak” Japán történelmében, ami közel sem kibeszélt egyelőre. Máig tartó hatása lépten-nyomon érezhető; „némi feszültség” figyelhető meg a két ország között. Másfelől pedig figyelemre méltó mindkét ország teljesítménye, legyen szó a gépgyártástól a szórakoztatásig szinte bármiről, mind a közelmúltbeli, mind a mai viszonylatban is, amely tény gondolkodásra ad okot. A dolgozatban amellet

érvelünk, hogy rengeteg a párhuzam és az egymásra hatás Korea és Japán közt, aminek tisztán történelmi okai és máig kiható következményei vannak.

SOMOGYI VIKTÓRIA

Keleti nyelvek és kultúrák - Japán

BA, 5. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Umemura Yuko

egyetemi adjunktus, ELTE BTK

A kabuki, mint a háborús propaganda eszköze a huszadik század első felében

A kabuki a három klasszikus japán színházi műfaj egyike, amelyet a látványos jelmezek, arcfestések, stilizált mozgásformák jellemeznek. Ám a kabuki négyszáz éves története során létezett egy olyan, mintegy fél évszázadon átívelő időszak, amelyben kortárs színháznak számított. A Meidzsi-reformot követően Japán megnyitotta kapuit, és utat engedett a nyugati behatásoknak, a kabuki pedig igyekezett lépést tartani a társadalomban és a politikában zajló változásokkal. A kabuki huszadik századi története szinte elválaszthatatlanul összekapcsolódott az országban előretörő militarista és nacionalista tendenciákkal, a politikai vezetők pedig a színházi élet szabályozásával igyekeztek hatást gyakorolni a civil lakosságra. A harmincas évekre a kabuki központi szerepet játszott a propaganda gépezetben a hazafias darabok bemutatásával, amely a háború hőseit és áldozatait mutatta be, az ország iránti hűség, és a „japán szellem” felsőbbrendűségét ábrázolta. Annak a folyamatnak a bemutatásával, amely során a kabuki – amelyet szigorú cenzúra alá vontak 1945 előtt és után is – eszközzé vált a politika kezében, igyekszem rávilágítani, hogy a kortárs kabuki hogyan tünt el a japán színháztörténetből a második világháború után.

POLYÁK ESZTER

keleti nyelvek és kultúrák - kínai szakirány

BA, 5. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Salát Gergely

egyetemi adjunktus, ELTE BTK

A kínai nők társadalmi helyzete a Song-korban (960-1279)

A dolgozat célja, hogy a Song-dinasztia (960-1279) társadalmában feltérképezze a nők helyzetét, és az adott kontextusban választ adjon a következő kérdésekre: mi volt az a hatás, ami a leginkább meghatározta a kor nőinek életét? Ennek következtében milyen szerepeket tölthettek be? Mindezek hatása hogyan mutat túl a dinasztia bukása utáni korokra?

Ezt a választ a társadalmi folyamatokat figyelembe véve keresem. A Song-dinasztia társadalmának és gazdaságának elemzését a korabeli család vizsgálatával folytatom, amely fontos tényező a nők szerepének meghatározásában.

A vizsgált szempontok között kiemelt jelentőséget kap a lábelkötés, amely ebben az időben kezdett elterjedt gyakorlattá válni, a különböző rítusok (esküvő, ősöknek bemutatott szertartások, stb.), valamint a nők tulajdonjoga és családon belüli helyzete.

Forrásaimat konfuciánus szerzők írásainak (Xiaojing 孝经, Jiafan 家范, Zhuzi jiali 朱子家礼)

vizsgálata, valamint Patricia Buckley Ebrey, Bettine Birge és további sinológusok művei képezik.

Ezekből a forrásokból táplálkozva a Song-korra szűkítettem le a nők helyzetének vizsgálatát, a feldolgozott anyagokból a 10-13. századra vonatkozó részeket használva fel.

Mindent összegezve az a következtetés vonható le, hogy e korábbiaktól merőben eltérő társadalmi berendezkedésű és szemléletű korszakban vette kezdetét számos, a nők társadalmi helyzetét meghatározó változás, amelyek túlmutatnak az adott koron. Úgy vélem, ebben kétségtől nagy szerepe volt a neokonfuciánus eszméknek.

KOVÁCS RAMÓNA

Koreanisztika

MA, 3. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Csoma Mózes

habil. egyetemi docens, tanszékvezető, ELTE BTK

A koreai konfucianus női szerepek a Csooszon Királyság elzárkózásának időszakában (17-19. század) és a korabeli kereszténység hatása

A Koreai-félszigeten 1392-ben megkezdődött a Li-dinasztia (Csooszon Királyság) több évszázados uralma. Államideológiája, a konfucianizmus áthatotta kezdetben a nemesi élet minden területét, majd a 15. század időszakától az alsóbb rétegek mindennapjaira is nagy hatással volt.

Dolgozatomban arra koncentrálnék, hogy ez a társadalmi adottság miként hatott a nők szerepeire. A konfucianizmus egy szigorú patrilineáris, férfidomináns berendezkedést eredményezett, amelyben a nőknek az alárendeltség, a szó szerinti beszorítottság jutott. Fő feladatuk az volt, hogy szolgálják leányként az apjukat, feleségként a férjüket, anyaként a fiukat. Ahhoz kellett érteniük, hogyan tartsák fenn a harmóniát a családi fészekben – komolyabb oktatásra nem is vágyhattak.

Mindezek ellenére természetesen akadtak ritka kivételek, olyan nők, akik találtak módot arra, hogy tanuljanak, a politikába is beleszóljanak, sőt olyanok is, akik irodalmi és művészi tevékenységet folytattak.

Amikor a 18. század elején megérkeztek a misszionáriusok, egy a nyugatihoz képest sok tekintetben elmaradott társadalmi helyzettel találkoztak. A fejlett országokból érkező külföldiekben megfogalmazódott a kérdés: „Kell egy vallás Koreának. Mi legyen az?” A konfucianizmust nem tekintették vallásnak, a sámánizmus pedig számukra inkább bálványimádásnak tűnt. A buddhizmust rég háttérbe szorította az uralkodó rezsim. Ilyen spirituális környezetben kezdték meg munkájukat a korai misszionáriusok, főleg az oktatás és a gyógyítás területén keresztül. Ők igyekeztek új utat megnyitni az elnyomott nők számára. Kezdetben ez nem volt egyszerű, de lassan egyre több embert értek el, az önmegvalósításra vágyó nőket is. A konfucianus társadalom elvárásaival szembenő nők egyik jó példái a bible woman-ek, akik sokrétű tevékenységükkel többi nőtársuk életének megkönnyítésén is fáradoztak.

A téma komplex és több irányból is megközelíthető. Ugyan nem kizárólag a kereszténységnek köszönhetően lépett Korea a modernizáció útjára, de bizonyos momentumok nem elhanyagolhatóak ebből a szempontból sem. Míg a statisztikák szerint ma a társadalom legalább egynegyede keresztény, a konfucianizmus követőinek a száma igen csekély. Azonban az ország spirituális sokrétűsége arra enged következtetni, hogy Korea esetében nem szabad csak a számadatoknak hinnünk. A társadalom a mai napig tükröz bizonyos konfucianus értékeket, és a nemi egyenjogúság sem valósult meg teljesen. Mindenesetre a folyamat megkezdődését a 18-19. századra tehetjük.

SZABÓ NOÉMI ANNA

Japanológia

MA, 10. félév

Károli Gáspár Református Egyetem

Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Farkas Ildikó

egy. Docens, KRE BTK

Japán megnyitásának megjelenései az osztrák és magyar sajtóban

Dolgozatomban a Vasárnapi Újságban megjelent Japánnal kapcsolatos híreket és a Wiener Zeitung hasonló témájú híreit kutattam fel és hasonlítottam össze az 1854-től 1855-ig tartó időszakban. Azt szerettem volna megvizsgálni, hogy a magyar lap szerzői mennyiben támaszkodtak az osztrák lapban megjelentekre, illetve, hogy a Magyarországon megjelent Japánnal kapcsolatos hírek fő forrásai német nyelvterületről származtak-e. Kutatás folyamán a hangsúlyt a Vasárnapi Újság tematikájának megfelelően az ismeretterjesztő cikkekre helyeztem, de figyeltem a külpolitikai hírekre is. Röviden megvizsgáltam, hogy milyen információk jutottak el 1853 előtt Japánról Nyugatra, ismerttettem a két lapot,

majd bemutattam a 1854-ben és 1855-ben megjelent híreket, amelyek főként a Japán megnyitásával kapcsolatban születtek. Kutatás folyamán olyan hírekre is bukkantam, amelyek korábban nem jelentek meg forrásgyűjteményekben vagy bibliográfiákban, valamit azonosítani tudtam szerzőket is, akik az esetek nagy részében név nélkül írták cikkeiket. Találtam olyan híreket a Vasárnapi Újságban, amelyek forrása lehetett a Wiener Zeitung, illetve volt szerző, aki hivatkozott német könyvre cikkében, így ez szintén igazolhatja azt a feltevésemet, hogy német nyelvterületről származó forrásokból dolgozhattak az írók, de ennek igazolásához további kutatómunka szükséges.

HORNOS DÁNIEL

keleti nyelvek és kultúrák (japán)

BA, 5. félév

Károli Gáspár Református Egyetem

Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Dr. Farkas Ildikó
egyetemi docens, KRE BTK*

Jog a középkori Japánban - a Kamakura-kori bukehó

Egy ország jogrendszere sok mindent elárul az adott államról, annak kultúrájáról, társadalmáról. Japán jelenkori jogrendszeréről, alkotmányáról is már számos kutatás született mind Magyarországon, mind más nyugati országokban, ám úgy tűnik, Japán régebbi korainak jogtörténete valahogy feledésbe merült. Nem szabadna pedig elfeledkeznünk ezekről a fontos korszakokról sem, hiszen például a középkori Japánban, a samurájság hatalomra kerülésével egy olyan jogrendszer alakult ki, mely magában hordozta a kor uralkodó rétegének szokásait, erkölcsi normáit, és egy jelentősebb külföldi behatásoktól mentes, jellegzetesen japán fejlődés eredménye volt. Ez volt a bukehó, azaz a samuráj családok (busik) joga.

Kutatásom célja, hogy bemutassam ezen egyedülálló jogrendszer jellegzetességeit, a korábbi korokhoz, az ókori jogrendszerhez képest új vonásait. Kutatásomat elsősorban japán nyelvű szakirodalmak felhasználásával, Japánban ösztöndíjként folytatott kutatómunkámra alapozva végeztem.

Dolgozatomban először a Kamakura-bakufu kialakulásának folyamatát és a sógunátus főbb hivatalait mutatom be, majd pedig a középkori japán jog általánosságban vett sajátosságait vizsgálom meg. Ezt követően a Kamakura-kori bukehóra összpontosítva, ezen jogrendszer meghatározó jellemvonásait, jogforrásait, valamit a különböző jogterületeken fennálló szabályokat igyekszem bemutatni (pl. polgári jogi jellegű területek, büntetőjog, pertípusok).

RÁCZ IVETT

Keleti nyelvek és kultúrák-koreai szakirány

BA, 3. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Dr. Mecsi Beatrix
habil. egyetemi docens, ELTE BTK*

Társadalmi és gazdasági változások Japánban a XX. század folyamán, különös tekintettel a gazdaság új kibontakozására a II. világháború után

Japán a XX. század hajnalán egy olyan 45 millió lakosú ország, mely fejlett ipari kapacitással rendelkezik. Azonban a szűk belső piac miatt és amiatt, hogy a természet igen szűkmarkúan bánt el a japán szigetek létrejöttékor, az ország szegény energiahordozókban, a további fejlesztéssel nehézkesen halad. A század eleji orosz-japán háborút ezért tekinthetjük akár a gyújtózsínórnak a század japán bombáján, mely a következő közel 70 év eseményeinek láncolatát elindította. Japán ezzel a háborúval szeretett volna megkaparintani egy fátatot a világból, melyet az imperialista országok már korábban felosztottak maguk között. 2 világháború, sok gyarmatosított ország és az ezekkel járó intézkedések és gazdasági változások után eljutunk a század derekához, amikor olyan gazdasági folyamatok zajlottak le, mint az 1952-től tartó „nagy expanzió-arany korszak”, majd az ezt követő „új szakasz”, amelyek magukkal vonták a gazdaság olyan nemű növekedését, amelyet ma többen is csodaként emlegetnek.

Munkámban szeretnék egy történeti és akkurátus gazdaság adatokon nyugvó logikus és követhető láncolatot bemutatni. Mellyel célom – konklúziókéként – a japán „csoda” fogalom legitimitásának megkérdőjelezése.

Orientalisztika II.
(Keleti nyelvek, irodalom- és eszmetörténet)

KABA ARIEL

Japanológia

MA, 7. félév

Károli Gáspár Református Egyetem

Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Somodi Júlia
egy. Tanársegéd, KRE BTK*

A japán zárópartikulák vizsgálata egy manga fordításának tükrében

Jelen dolgozat célja, hogy ismertesse a japán zárópartikulák funkcióit és fordítási lehetőségeit. Egyedi módon mangát („Naruto”) használunk korpuszul a kutatáshoz, amely ritkaságnak számít. Hazánkban nem elterjedt a japán zárópartikula-kutatás sem, így hiánypótló írásként feladatunk, hogy átfogó áttekintést adjunk a közel-, és régmúlt (külföldi) partikula-kutatásaiából; a dolgozat fő részében pedig két tetszőlegesen választott partikula átváltási lehetőségeivel foglalkozunk mélyrehatóan. Az elemzésből kiderül, hogy a fordító stratégiáját az implicitáció jellemzi: kevesebb a partikulával való fordítás, mint a kihagyásoké.

SZENCZI ANDRÁS

iszlám tanulmányok

MA, 1. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Szombathy Zoltán
habilitált egyetemi docens, ELTE BTK*

A muszlim politikai ideológia elemei az Almohád propaganda tükrében

A dolgozatban a muszlim politikai ideológia azon elemeit kívántam vizsgálni, amelyek az uralkodói legitimitációhoz kötődnek. A kutatás alapjául az Almohádok tevékenységét választottam, különös tekintettel a mozgalom elindítójának Ibn Tūmart alakjára.

A forrásokból kitűnik, hogy a különböző politikai célkitűzéseiket igyekeztek vallási érvekkel alátámasztani, hogy elnyerjék a muszlim közösség támogatását. Ennek során az iszlám különböző irányzataitól származó elképzeléseket is felhasználtak.

Az Almohádok e célkitűzések elérése érdekében a korban újszerű eszközöket használtak, üzenetüket oly módon fogalmazták meg, hogy az minél szélesebb rétegek számára legyen érthető. Az Almohádok mozgalmanak kiindulópontja az volt, hogy azzal vádolták a fennálló hatalmat, hogy nem a „helyes” iszlámot juttatja érvényre. Ennek napjainkig komoly jelentősége van, hiszen számos politikai csoportosulás tűzte zászlajára az általuk követendőnek vélt iszlám helyreállításának eszméjét. Munkám során az Almohádokkal foglalkozó krónikákat, illetve az Ibn Tūmarthoz köthető ‘Azz mā Yuṭlabot használtam fel.

TAKÁCS SZILVIA

Japanológia

MA, 7. félév

Károli Gáspár Református Egyetem

Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Varrók Ilona

egy. docens, KRE BTK

Keitai sószecuk - a japán mobilregények

A keitai sószecuk, vagyis japán mobilregények olyan történetek, melyeket fiatal amatőr írók írnak, a történeteket mobiltelefonon írják és olvassák. A robbanásszerű népszerűséget azonban számos kritika követte. Az irodalomtudomány álláspontja szerint a keitai sószecuk népszerűsége a hanyatló japán műveltség bizonyítéka. Más vélemények szerint azonban bizonyítéka annak, hogy a fiatalok mennyire elveszettek érzik magukat. Vajon tényleg csak ennyiről szólna a keitai sószecuk világa? Kik az írói? Kik az olvasói? Miről szólnak a történetek?

CZIFRA ADRIENN

Japanológia

MA, 10. félév

Károli Gáspár Református Egyetem

Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Varrók Ilona

egyetemi docens, KRE BTK

Kettős szerelmi öngyilkosság Szonezakiban

Témaválasztásom célja, hogy bemutassam a japán színház egyik legnevesebb drámaíróját, Csikamacu Monzaemont (1653-1725), és az ő munkásságán keresztül betekintést nyújtsak a hagyományos japán bábszínház világába. A ningjó dzsóruri közel négyszáz évvel ezelőtt jött létre Kiotóban, alapja pedig három elem együttműködése – a báb, a narráció és a samiszen zene. Célom az író egyik leghíresebb darabját, az 1703-as Szonezaki sindzsút bemutatva, hogy feltárjam a sindzsú, vagyis a kettős szerelmi öngyilkosságok témáját feldolgozó darabok lényegét és máig tartó népszerűségük okait.

MONTSKÓ GEORGINA

Arabisztika

MA, 13. félév

Pázmány Péter Katolikus Egyetem

Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar

Témavezető:

Dr. Dobos Károly Dániel

Egyetemi docens, PPKE BTK

Polémia különös felhangokkal - Az eredendő bűn képének megjelenése Yehuda Aryeh me-Modena Magen wa-Hereb című művében

A dolgozat célja bemutatni a 17. századi velencei rabbi, Yehuda Aryeh me-Modena és Magen wa-Hereb című művének jelentőségét és különlegességét a zsidó-keresztény polémia kontextusán belül. Modena munkája öt fejezetében a főbb keresztény doktrínákat veszi sorba és a racionalitás kritikája alá vetve igyekszik megcáfolni őket. A legmegdöbbentőbb azonban az a tény, hogy miközben alaposan elutasítja a keresztény tanításokat, megpróbálja közelebb vinni őket a zsidó állásponthoz.

A dolgozatban a Magen wa-Hereb-ben megjelenő eredendő bűn képről beszélve szeretném szemléltetni Modena különös próbálkozását arra, hogy összehangolja a két vallás tanait. Az első rész ötödik fejezetében ugyanis két keresztény szerző művét megemlítve, e doktrínára vonatkozólag is érdekes kijelentéseket tesz. Ez a két mű fogja képviselni azt a két szálát, amelyen elindulva megpróbáljuk megvilágítani Modena állításainak hátterét, rekonstruálva ezzel saját nézetét. Mindamellett arra a kérdésre is keressük a választ, hogy mi vihette rá Modenát egy ilyen mű megírására.

Az első sokkoló kijelentését a fejezet elején teszi. Saját polémiáján belül egyetért a keresztény Pietro Galatinoval és elfogadja az általa tett eredendő bűn és rabbinikus yezer ha-ra fogalom azonosítását. Azonban a dolgozatban részletesen ki lesz fejtve, hogy ennek a két fogalomnak az összehangolása számos nehézségbe ütközik. Az is kiderül, hogy Galatino De arcanis catholicae veritatis című műve valójában Raymundus Martinus Pugio fidei adversus mauros et iudaeos című munkájának plágiuma. Majd végül az is meg lesz állapítva, hogy Modena Ádám bűnének csak fizikai következményét hangsúlyozza.

Második megdöbbentő kijelentésében Paolo Sarpi Istoria del Concilio Tridentinójára hivatkozik, azt állítva, hogy az abban olvasottak alapján vannak olyan keresztények, akiknek a nézete megegyezik az övével. Azonban kiderül, hogy Modena ezzel a Trienti zsinaton elutasított, protestáns, eretneknek bélyegzett tanokra céloz, amelyeket már az ókori, majd a középkori zsinatok is elítéltek, és a reformációval újból felbukkantak. Ezek között talált olyanokat, amelyeket párhuzamba tudott állítani a következő álláspontjával: Ádám bűne nem rontotta meg a lelket, hanem pusztán egy potenciát adott neki, amely miatt nehéz lett számára jót tenni.

A dolgozat végén több hipotézis is elhangzik arra vonatkozólag, hogy mi lehetett Modena célja műve megírásával.

HERCZEGH VIKTÓRIA LAURA

Keleti Nyelvek és Kultúrák - Kínai Szak

BA, 5. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Kósa Gábor

egyetemi adjunktus, ELTE BTK

Qilin, Xie Zhi, Monoceros, Unikornis – A kínai egyszarvú nyomában keleten és nyugaton

Qilin, Xie Zhi, Monoceros, Unikornis – A kínai egyszarvú nyomában keleten és nyugaton

A mitológiában előforduló fiktív állatok és egyéb csodás lények legtöbbször szinte habozás nélkül kötjük egy bizonyos földrajzi térséghez s az ott megtalálható kultúrkör történetkincséhez. Arra gyakorta nem is gondolunk, hogy a világ másik felén is fellelhetjük egy hasonló kreatúra nevét, alakját vagy bármiféle egyéb nyomát. Egy ilyen felvetést körbejárva számtalan kérdés merülhet fel bennünk. Hol s hogyan született meg valójában a mitikus lény alakja? Miféle

valóban létező állatról lett mintázva (amennyiben beszélhetünk ilyenről)? Miképp jutott el oly távolra? Milyen transzformáción esett át útja során? Ugyanaz a mítoszlény-e még mindig... és egyáltalán volt valaha ugyanaz? Ezen érdekesítő kérdéskört vizsgálom meg az úgynevezett kínai unikornisra vonatkoztatva. Tüzetesen tanulmányozom azonos nevű európai megfelelőjét, szemem előtt kutatásom elejétől a végéig a kérdésekre való válasz megtalálásának célját tartom. Mindazonáltal megkísérlem globálisabb szemléletbe is helyezni a munkát azáltal, hogy a mitológia társadalomszervező szerepét is figyelembe veszem, továbbá igyekszem kapcsolatra lelni a hódító népek újszerű, ismeretlen dolgok irányában tanúsított befogadási tendenciája és az alapkérdéseim, főképp a keleti és a nyugati egyszarvú-alak esetleges azonosságát illető probléma között.

BILINSZKI DÓRA

Keleti nyelvek és kultúrák

BA, 5. félév

Károli Gáspár Református Egyetem

Bölcsészettudományi Kar

*Témavezető:
Dr. Varrók Ilona
egy. docens, KRE BTK*

Várakozás. Dazai Oszamu Macu című novellája

Dolgozatomban Dazai Oszamu: Macu 'Várakozás' című novelláját vizsgálom a műfordítás és irodalmi elemzés tükrében. A céloom bebizonyítani, hogy magyar nyelven megjelent művei mellett a szerző kevésbé ismert novelláira is érdemes nagyobb hangsúlyt fektetni.

Először Dazai Oszamu életét és munkásságát mutatom be azzal a tragikus aurával együtt, ami körülengi a művészetét, kapcsolatot keresve a szerző személye és az általa megalkotott karakterek közt. Majd a Várakozás irodalmi elemzésén keresztül vizsgálom a műfajra jellemző sajátosságok megjelenését a novellában, kiemelve a cím és az elbeszélő szerepét. Kitérek a novella üzenetére, a várakozás motívumára, mely közkedvelt téma a nyugati irodalomban is.

A Várakozás műfordítása, melyet japán nyelvről magyarra végeztem, adja a dolgozatom gerincét. A következő részben magát a fordítási folyamatot mutatom be a szöveg felépítésével, nyelvezetével kezdve, majd ismertetem a fordítás során problémát okozó kifejezéseket: frazeologizmusokat és onomatopoeiákat. Az utolsó fejezetben összehasonlítom a műfordításomat két angol fordítással.

Fontos részét képezi a dolgozatomnak a „várakozás” motívumának felbukkanása Dazai Oszamu és más írók műveiben. Azt vizsgálom, amit Dazai és Samuel Beckett nyitva hagytak: mire vagy kire is várunk pontosan?

Tartalomjegyzék

SZÍNHÁZTUDOMÁNY	- 3 -
VIZUÁLIS KULTÚRA.....	- 9 -
RÉGI MAGYAR IRODALOM.....	- 15 -
ÖSSZEHASONLÍTÓ IRODALOM- ÉS KULTÚRATUDOMÁNY.....	- 21 -
FRANCIA IRODALOM.....	- 29 -
OLASZ ÉS SPANYOL IRODALOM.....	- 35 -
GERMANISZTIKA	- 41 -
OROSZ IRODALOM	- 49 -
IRODALOMELMÉLET.....	- 59 -
A XIX. SZÁZAD ELSŐ FELÉNEK MAGYAR IRODALMA	- 65 -
A XIX. SZÁZAD MÁSODIK FELÉNEK MAGYAR IRODALMA.....	- 71 -
A XX. SZÁZAD MAGYAR IRODALMA I.....	- 77 -
A XX. SZÁZAD MAGYAR IRODALMA II.....	- 83 -
A XX. SZÁZAD MAGYAR IRODALMA III.....	- 89 -
A XX. SZÁZAD MAGYAR IRODALMA IV.....	- 97 -
AZ ANGOL IRODALOM A KEZDETEKTŐL A ROMANTIKÁIG.....	- 103 -
VIKTORIÁNUS ÉS MODERN ANGOL ÉS ÍR IRODALOM.....	- 109 -
1945 UTÁNI BRIT ÉS POSZTKOLONIÁLIS IRODALOM ÉS KULTÚRA.....	- 115 -
AMERIKAI ÉS KANADAI IRODALOM ÉS KULTÚRA.....	- 121 -
IRODALOM ÉS VIZUALITÁS.....	- 129 -
ÁLTALÁNOS NYELVÉSZET.....	- 135 -
SZOCIOLINGVISZTIKA	- 143 -
NYELVOKTATÁS.....	- 149 -
MAGYAR NYELVÉSZET	- 157 -
PSZICHOLOGIA.....	- 165 -
KOGNITÍV NYELVÉSZET.....	- 171 -
FORDÍTÁSTUDOMÁNY.....	- 177 -
FONOLÓGIA, MORFOLÓGIA.....	- 185 -
DISKURZUSELEMZÉS, A TÁRSADALMI NEMEK NYELVÉSZETE	- 191 -
MAGYAR KORA KÖZÉPKOR.....	- 199 -
MAGYAR KÉSŐ KÖZÉPKOR.....	- 207 -
KÖZÉPKORI ÉS ÚJKORI EGYETEMES TÖRTÉNELEM.....	- 213 -
KORA ÚJKORI ÉS ÚJKORI MŰVELŐDÉS- ÉS ESZMETÖRTÉNET.....	- 221 -
KORA ÚJKORI MAGYAR TÖRTÉNELEM (16-17. SZ.)	- 231 -
ÚJKORI MAGYAR TÖRTÉNELEM (18-19. SZ.)	- 239 -
ÚJKORI ÉS LEGÚJABB KORI EGYETEMES TÖRTÉNELEM (19. SZ. - 1945).....	- 247 -
EGYETEMES TÖRTÉNELEM 1945 UTÁN	- 253 -
MAGYAR GAZDASÁG, TÁRSADALOM ÉS ÉLETMÓD A 20. SZÁZADBAN	- 259 -

LEGÚJABB KORI MAGYAR TÖRTÉNELEM 1945 ELŐTT.....	- 267 -
MAGYAR TÖRTÉNELEM 1945 UTÁN	- 275 -
RÉGÉSZET I. (ŐSKOR, RÓMAI ÉS KÉSŐ CSÁSZÁRKORI RÉGÉSZET).....	- 283 -
RÉGÉSZET II. (KORAI ÉS ÉRETT KÖZÉPKORI RÉGÉSZET)	- 291 -
MŰVÉSZETTÖRTÉNET	- 299 -
NÉPRAJZ I. (TÁRSADALOM ÉS TÁRGYI NÉPRAJZ).....	- 307 -
NÉPRAJZ II. (FOLKLÓR ÉS VALLÁSI NÉPRAJZ)	- 313 -
KLASSZIKA-FILOLÓGIA I. (IRODALOM ÉS FILOLÓGIA).....	- 319 -
KLASSZIKA-FILOLÓGIA II (ÓKORTÖRTÉNET).....	- 327 -
ORIENTALISZTIKA I.....	- 333 -
(TÖRTÉNELEM, TÁRSADALOMTUDOMÁNY)	- 333 -
ORIENTALISZTIKA II. (KELETI NYELVEK, IRODALOM- ÉS ESZMETÖRTÉNET).....	- 339 -

Szerkesztő:
Dr. Molnár Péter

A szerkesztő munkatársa:
Reinisch Réka

Kiadó:
PPKE BTK

Felelős kiadó:
Dr. Botos Máté dékán

Grafikai kivitelezés:
NAGYDESIGN Kft.

2015.03.26.

ISBN 978-963-308-239-3

